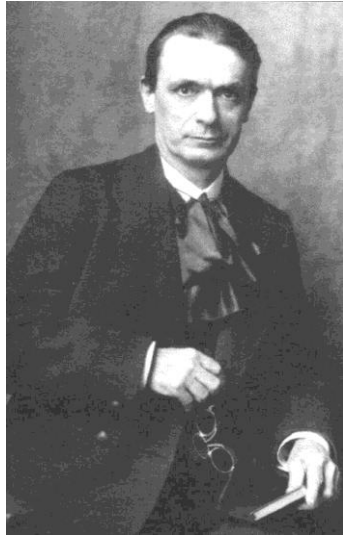

רודולף שטיינר

בין מוות והיוולדות חוזרת

[הוצאת בדולח](#) מקדישה, ללא תמורה, את התרגום לעברית של ספר זה לקהל קוראות וקוראי ספרות אנתרופוסופית על מדע הרוח מייסודו של רודולף שטיינר.
אפשר להעבירו הלאה, ללא תמורה.
פניות באימייל לכתובת bdolah.books@gmail.com
קובץ זה אינו למכירה ו/או למסחר בכל דרך שהיא.

"לאלה שנשארו מאחור על האדמה יש השפעה גדולה הרבה יותר על המתים מאשר יש למת על עצמו או על אחרים שמתו לפניו. וזה חשוב מאוד. באמת, רק אינדיבידואל שנשאר במישור הפיסי, אשר ייסד קשר כלשהו עם המת, יכול באמצעות רצון אנושי, לגרום שינויים מסוימים במצבן של הנפשות שבין מוות והיוולדות חוזרת..."

השליחות הגדולה והמשמעותית של האנתרופוסופיה היא שהאנתרופוסופיה יכולה לגשר על-פני התהום שבין החיים והמתים, שכאשר בני-אדם מתים, הם לא באמת נעלמים מאתנו, אלא אנו נשארים קשורים עמם ואנו יכולים להיות פעילים מטעמם. "

(מתוך: בין מוות והיוולדות חוזרת, הרצאות 3 ו-9)

- רודולף שטיינר -

BETWEEN DEATH AND REBIRTH

By Rudolf Steiner

GA 141

תרגום מאנגלית ועריכה: מוריס איטח

מהדורה רביעית מתוקנת 2023

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות למהדורה העברית שמורות 2011 לבדולח הוצאה לאור

ת.ד. 558 פתח-תקווה 4910402

email: bdolah.books@gmail.com

תפילה למת

כלפי מעלה לקראתך חותרת האהבה של נפשנו,

כלפי מעלה אליך שוטף זרם אהבתנו!

מי ייתן והם יתמזכו בך,

מי ייתן והם יעטפו אותך,

בגבהים של תקווה,

במדורי האהבה.

רודולף שטיינר

תוכן עניינים

[1. הרצאה 1](#), ברלין, 5 בנובמבר 1912

אם רוצים לתפוס את מהותה של האנתרופוסופיה, יש להפעיל את כל כוחות הנפש. תמיד יש ללמוד נושאים מכיוונים חדשים. מאז השליש האחרון של המאה התשע-עשרה, הנפש רק צריכה להיות מוכנה בזמן והתגלויות מעולם הרוח תחלנה לזרום. פעילות בעולם הפיסי, שלווה בעולם הרוחי. מאז שנת 1899, השפעות רוחיות מוכרחות להתחיל להשפיע באופן פנימי במקום להיגרם על-ידי אירועים חיצוניים. הרצאות אלה עוסקות בעיקר בחיים לאחר המוות, לאחר סיום תקופת הקמאלוקה. לאחר המוות, קשרים בין אינדיבידואלים ממשיכים להתקיים כפי שהיו במהלך החיים על האדמה. הראייה הרוחית של הומר. מיכאלאנג'לו וקברי מדיצי בפירנצה. גישתנו אל ידיעה רוחית יכולה לבסס את הזרעים עבור מוסריות אמיתית. לאחר המוות, חברות או בידוד בספירות הפלנטריות תלויים בגישות המוסריות והדתיות של הנפש בחיים הארציים. החזרה אל תוך הגוף הפיסי חיונית לצורך תיקונים קארמתיים.

[2. הרצאה 2](#), ברלין, 20 בנובמבר 1912

תודעת-ה'אני' נרכשת כתוצאה מקשרים והתנגשויות עם העולם החיצוני ועם הגוף, לאחר ההתעוררות משינה. בין לידה ומוות, ישות אנושית עשויה להפחית מערכו של ה'אני' שלה כתוצאה מגרימת סבל לבני-אדם אחרים. תוצאות ההרס שנגרם נשארות בגופים אסטרי-אתרי-פיסי; הכוחות היכולים לתקן את הזנק אשר נגרם למעטפות הללו, לא יכולים להילקח מהאדמה אלא רק מהספירות הפלנטריות לאחר המוות. תכונות מסוימות שנרכשו על האדמה קובעות אם חברות או בידוד ייחוו על-ידי הנפש לאחר המוות, בעבורה דרך הספירות מרקורי, ונוס, שמש, מרס, יופיטר, סטורן. התנסויות במהלך התקדשות דומות לאלה אשר נחזות במהלך החיים לאחר המוות. ההבנה של כל נפש אנושית ללא הבדלי דת, נחוצה לשם התקדשות, כמו בספירת-שמש. במפגש בין אברהם ומלכיצדק טמון סוד עמוק על אבולוציית האנושות. ההבחנה בין כריסטיאניות ודתות אחרות. מיסטריות גולגתא התגשמה עבור כל בני-האדם, לא רק עבור אלה המכנים עצמם כריסטיאניים. "וְהָיְתָם פְּאֵלֵהִים" – ההבדל במשמעות המילים הללו כאשר הן נאמרות על-ידי לוציפר או על-ידי הכריסטוס. את הכוחות הנחוצים לחידוש הגוף האתרי בהתגשמות הבאה יש לשאוב מספירת-שמש, לחידוש הגוף האסטרי – מספירות פלנטריות אחרות.

[3. הרצאה 3](#), ברלין, 3 בדצמבר 1912

קשרים אשר נוסדים במהלך הקיום על האדמה, בלתי-אפשרי להחליפם במהלך החיים לאחר המוות. מהסבל האפשרי הנגרם על-ידי הבנה זו, נרכש הכוח לשנות מצבים בקארמה עתידית. לאלה החיים על האדמה יכולה להיות השפעה חזקה על אלה שמתו. קריאה עבור המתים. התנגדות לאנתרופוסופיה בתודעה הגבוהה יותר תלבש צורה של כמיהה אליה בתת-תודעה. הצורך בתיווך בין העולם הפיסי והעולם הרוחי. התנסויות ממשיות הן רק חלק קטן מהאפשרויות. תכליתה של האנתרופוסופיה מתממשת ביצירת קשר ממשי בין העולם הפיסי והעולם הרוחי. הקשר של הנפש עם הגוף. האנלוגיה של הצמח והקשר שלו לשמש. האדם שייך ליקום, לא רק לאדמה. רק במהלך ארבע המאות האחרונות שהמודעות לקשר זה אבדה. אימפולס הכריסטוס מעניק רגש של קרבה למקרוקוסמוס. משל מהמאה השתים-עשרה. התייחסות לפרק 4 בספר *מדע הנסתר בקווים כלליים* (GA-11).

[4. הרצאה 4](#), ברלין, 10 בדצמבר 1912

לאחר המוות, הישות האנושית שואבת כוחות מעולם הכוכבים בה במידה שהיא פיתחה תכונות מוסריות ודתיות במהלך החיים על האדמה. האדם לא נועד להיות עד למה שקורה לו במהלך השינה, כלומר שיקום הכוחות אשר נצרכו במהלך חיי-הערות. תהליכי הכרה טמונים בשדה תודעתו של האדם, אך לא התהליך המעניק-חיים. הגירוש מגן-עדן. תכלית החיים בין מוות והיוולדות חוזרת היא שאיבת כוחות מעולם הכוכבים לשם עיצוב ההתגשמות הבאה. ההבדל בין החיים לאחר המוות ומצב השינה הוא ביסודו הבדל של תודעה בלבד. ראייה אסטרונומית ישירה במצרים הקדומה, בלי חשיבה לוגית. בתקופה היוונית-לטינית היה רק זיכרון של מה שהיה בעבר ראייה ישירה. בתקופתו של קופרניקוס, לבני-אדם היו עיניים רק עבור גופים פיסיים במרחב. תובנתו הרוחית של קפלר על הקשר של מאורעות מסוימים לקונסטלציות שמימיות. האנתרופוסופיה היא לפיד שבאמצעותו העולם הרוחי מואר עבורנו מזמן מסוים ואילך במהלך החיים לאחר המוות. כוחות אשר נשאבו בעבר מעולמות הכוכבים, מוכרחים להישאב עתה מתוך נפשות בני-האדם עצמם. זוהי שליחותה של האדמה.

הרצאה 5. ברלין, 22 בדצמבר 1912

זו הייתה הרצאה מיוחדת שניתנה 'כסוג של מתנה לחג-המולד' על הנושא של כריסטיאן רוזנקרויץ וגאוטמה בודהא: שליחותם והישגיהם בהיסטוריה הרוחית של המין האנושי.

הרצאה 6. ברלין, 7 בינואר 1913

בתקופה האחר-אטלנטית החמישית שלנו, התקופה השישית נמצאת בהכנה בנפשותיהם של בני-אדם על-ידי העמקת ההבנה של אימפולס הכריסטוס והמיסטריות של הגביע הקדוש. זו האחרונה קשורה לשליחות של בודהא בספירת-מרס, אשר הוזכרה בהרצאה הקודמת. מבין האיברים של ישות האדם, זהו ה'אני' או האגו, שבאופן כללי עובר דרך כל תקופות-הקיום בין לידה ומוות ובין מוות והיוולדות חוזרת. אך, אין לבלבל 'אני' זה עם ה'אני' המוכר בחיים הארציים. ה'אני'-הממשי פעיל בתהליכי הלימוד של הליכה, דיבור וחשיבה. קיימת התאמה טבעית בין הצורה האמיתית של האדם ויכולות אלו. הצורה האנושית נובעת מרוחות הצורה. רוחות אלה נהדפות לאחור על-ידי רוחות לוציפריות, אשר מדכאות את התודעה ההולמת ל'אני'. האיברים הגופניים חדורים על-ידי רוחות הצורה שונה בכל מקרה ומקרה. הניגוד בין הראש ושאר הגוף הפיסי. בשלב מסוים של התפתחות, ניידות פיסית יכולה להיפסק בעוד שניידות האיברים האתריים התואמים נשמרת במלואה. בין מוות והיוולדות חוזרת, האדם חווה את ה'אני'-העילאי יותר, לו הוא אינו מודע במהלך החיים הארציים שבין לידה ומוות.

הרצאה 7. ברלין, 14 בינואר 1913

תקופות-חיים מחזוריות בנות שבע שנים. הופעת שיני-הבשר מציינת את שיאו של תהליך העיצוב הפועל מתוך פנימיותה של הישות האנושית. ברם, הגדילה ממשיכה עד שהיא נבלמת על-ידי כוחות הפועלים מבחוץ. הפעולה של ההיררכיות 'הרגילות' והישויות הלוציפריות המשתייכות להיררכיות אלו. במהלך הזמן מתרחשים שינויים יסודיים הן בחיים על האדמה והן בחיים לאחר המוות. 'דעת-קהל' והשפעתה. הידיעה האזוטריה העמוקה של פאולוס המוצג בתורתו על 'אדם הראשון' ו-'אדם השני'. עמימות מתקדמת של חיי-הנפש של האדם לאחר המוות עד מיסטריות גולגתא, כאשר האימפולס החדש ניתן לחיי-הרוח. הטבילה על-ידי יוחנן המטביל והשפעותיה. בחיי-הנפש, בני-אדם היו תחת הנהגתה של ההיררכיה השלישית במידה רבה יותר מאשר היה המקרה לאחר מיסטריות גולגתא. לעוצמתן ולהשפעתן של הישויות הלוציפריות אין משמעות בחייו של אדם לאחר המוות. התוצאה של השפעת הבודהא בספירת-מרס (ראה הרצאה 5). בעתיד, יהיה אופייני לראות אצל אלה אשר נועדו להיות מנהיגים רוחניים על האדמה, שינוי יסודי שיתרחש באופיים כולו עם הגיעם לגיל מסוים. זוהי תוצאה של השפעתו של הבודהא בספירת-מרס במהלך חייהם בין מוות והיוולדות חוזרת. הרוזנקרויזריום הכיר בכך תמיד.

הרצאה 8. ברלין, 11 בפברואר 1913

המיסטריות הגדולות ביותר של הוויית-הקיום נמצאות בתוך האדם עצמו. המחשבות אשר נהגו בעבר על-ידי ישויות אלוהיות-רוחיות, מתקיימות בממלכות הנוכחיות של המינרלים, הצמחים ובעלי-החיים, כפי שתמונות-הזיכרון שלנו ממשיכות להתקיים בחיינו העכשוויים. באמצעות זיכרונונו אנו תופסים פיסה קטנה של בריאת-העולם, כלומר מה שעבר מהבריאה אל הוויית-קיום. מנקודת-המבט של השינה, אנו תופסים את אשר נסתר מחיי-הערות. תוצאות של תהליכים הרסניים במהלך חיי-הערות מתוקנות במהלך השינה. תהליכי הרס באורגניזם הם תנאי-מוקדם לחיי-הנפש. התנסויות במהלך החיים בין מוות והיוולדות חוזרת. בנקודה מסוימת ישנו היפוך בראייה. כל מה שהיה מחוצה לנו בחיים על האדמה, הופך לעולמנו הפנימי. הכנת הגוף של הוויית-הקיום הארצית העתידית. כאשר הנפש נתקלת בעולם הרוח במה שנושא בתוכו חיים חדשים כזרע, זוהי התנסות של הרגע של המוות האחרון במהופך. במהלך האבולוציה, ראייה של ממשויות רוחיות אבדה בהדרגה לנפשות אנוש. בני-האדם מתחילים להתעניין עתה רק במה שהינו תת-חוש, כלומר תנועות, אורכי-גל, פעולה של כוחות. שליחותה של האנתרופוסופיה היא לפעול נגד קמילתה של רוחניותו הפנימית של האדם.

הרצאה 9. ברלין, 4 במרס 1913

מחקר רוחי מגלה שהכוחות העל-חושיים הנחוצים לאדם כדי לעצב את גופו וכן את גורלו, מתקבלים על-ידו מישויות ההיררכיות עמן הוא יוצר קשר בין מוות והיוולדות חוזרת. דחייה של אידיאות רוחיות בחיים הארציים גורמת לבדידות ואפילה בעולם הרוח לאחר המוות, וכן לאי-יכולת לעצב את האיברים הפיסיים בצורה יעילה עבור ההתגשמות הבאה. לאחר המוות, ישויות לוציפריות או אהרימניות מתקרבות אל אינדיבידואלים על-פי גישתם אל ידיעה רוחית בעודם על האדמה. את הכוח המופעל על-ידי ישויות אהרימניות במהלך חייה של נפש לאחר המוות, אפשר לזהות במאפיינים של שלוש התגשמויות עוקבות. למשל: מיסטיקה אנוכית במחזור חיים אחד, היפוכונדריה בבא אחריו וחשיבה מעוותת

במחזור החיים השלישי. לפעול מתוך אהבה במקום רק מתוך חובה, מאפשר יצירת קשר לאחר המוות עם ישויות רוחיות השולחות מטה אל העולם הפיסי כוחות המעניקים בריאות. החיים בעולם הרוחי תלויים בסגנון חיינו בגוף הפיסי על האדמה. קשר עם הבודהא יכול להתבסס במהלך החיים בין מוות והיוולדות חוזרת גם אם לא היה קשר בחיים הארציים, אך זהו מקרה יוצא-דופן. שום דבר אינו יכול לבוא במקום חשיבות הקשר שלנו לאדמה. דברים מאת ליאונרדו דה-וינצ'י. האנתרופוסופיה יכולה לגשר על-פני התהום שבין החיים והמתים.

הרצאה 10. ברלין, 1 באפריל 1913

התייחסות לספר תיאוסופיה (GA-9), פרק 3 שלושת העולמות: עולם-הנפש, הנפש בעולם-הנפש לאחר המוות, ארץ-הרוח, הרוח בארץ-הרוח לאחר המוות. תיאורים אלה קשורים יותר למצבים הפנימיים של הנפש, בעוד שבסדרת הרצאות זו התיאורים הם של תנאים קוסמיים עצומים ושל תפקידן של הספירות הפלנטריות. התנסויות הנפש לאחר המוות בקמאלוקה והיפטרות סופית ממאוויים הקשורים לחיים הארציים. מעבר דרך הספירות הפלנטריות. ציטוט מתוך הספר תיאוסופיה עם התייחסות מיוחדת להתנסויות בספירת-מרס ושליחות הבודהא (הרצאה 5). בתחילת המאה השביעית, הברהמיניזם נספג אל תוך הבודהיזם בחיי-התרבות של הודו. מאורעות על האדמה הם תמונות השתקפות של מאורעות בשמים. הפירות של התנסויות הנפש מעבר לספירת-סטורן בין מוות והיוולדות חוזרת, מאפשרות את התקדמות התרבות על האדמה. זרם הרוחניות שמרכז הכובד שלו במיסטריית גולגתא נובע משמש-קדומה. המוות בגולגתא היה רק מוות למראית-עין; במציאות זו הייתה לידת נפש-האדמה.

הרצאה 1

ברלין, 5 בנובמבר 1912

אני מאוד שמח שמתאפשר לי לדבר כאן שוב לאחר היעדרות ממושכת יחסית. אלה מכם אשר היו נוכחים בפגישתנו במינכן מוקדם יותר השנה¹ או שמעו משהו אודות מחזה המיסטריות שלי, שומר הסף,² נוכחו לדעת מה צריכה להיות גישת הנפש כדי לתפוס תפיסה הולמת את תוכנו של מדע הרוח או נאמר אוקולטיזם.

בעבר, נאמר הרבה מאוד על הישויות הלוציפריות והאהרימניות. מטרתו של המחזה שומר הסף הייתה להראות שהטבע היסודי של הישויות הללו יכול להתגלות רק על-ידי מחקר הדרגתי שלהן ומהיבטים רבים ושונים. אין זה מספיק ליצור מושג פשוט על ישויות אלה או לתת להן הגדרות פשוטות – נפוצות ככל שיהיו. מטרתי הייתה להראות, מכיוונים שונים ככל האפשר, את התפקיד שישויות אלו ממלאות בחייהם של בני-אדם. המחזה גם עזר לכם להבין שמוכרחה להיות כנות מלאה ורצינות עמוקה כאשר מדברים על עולמות הרוח. ככלות הכול, זה היה הרעיון המרכזי של ההרצאות שנתתי כאן. יש להדגיש זאת, במיוחד בתקופה הנוכחית, היות שישנה הכרה מועטה ברצינותם ובערכם של מאמצים אנתרופוסופיים אמיתיים. אם ישנו דבר אחד שניסיתי להדגיש בהרצאות שניתנו לאורך השנים, הרי הוא שעליכם להתחיל בכל מאמצים האנתרופוסופיים ברוח זו של כנות ורצינות, ולהיעשות מודעים לעומק למשמעותן בהוויית-הקיום של העולם כמכלול, בתהליך האבולוציוני של האנושות ובתוכן הרוחי של העידן הנוכחי שלנו. בלתי-אפשרי להדגיש לעתים קרובות כל-כך שמהות האנתרופוסופיה אינה נתונה לתפיסה בעזרת מושגים פשוטים ספורים או תורה המוצגת בקצרה, לא כל שכן תוכנית. כל כוחות הנפש מוכרחים להיות מעורבים. אך, החיים עצמם הם תהליך התהוות, התפתחות. מישהו עשוי לטעון שאין לצפות ממנו שיתחבר לתנועה האנתרופוסופית אם הוא מיד נתקל בדרישה להתפתחות-עצמית ונאמר לו שהוא רק יכול לקוות לחדור לאט ובהדרגה אל תוך מהותה של האנתרופוסופיה; הוא עשוי לשאול כיצד יכול הוא להחליט להצטרף אל משהו שהוא יכול להכין את עצמו אליו רק לאט. המענה לכך יהיה שלפני שאדם יוכל להגיע לשלב העילאי ביותר של התפתחות, יש לו כבר בלבו ובנפשו את חוש-האמת אשר הוביל את המין האנושי ככוליות לשאוף אל התפתחות זו ועליו רק להתמסר בפתיחות אל חוש זה לאמת, עם הרצון לאמת השוכן במעמקי נפשו, אלא אם דעות קדומות הובילו אותו שלא בדרך הנכונה. עליו להימנע מתיאוריות נבובות ותוכניות שאפתניות.

¹ מ-25 עד 31 באוגוסט 1912 ניתנו שמונה הרצאות: על התקדשות, נצחיות והרגע החולף. על אור רוחי ואפילת החיים, GA-138.

² מחזות המיסטריות של רודולף שטיינר הם: ① שער ההתקדשות (1910) The Portal of Initiation; ② מבחן הנפש (1910) The Soul's Probation; ③ שומר הסף (1911) The Guardian of the Threshold; ④ התעוררות הנפש (1913) The Soul's Awakening.

האדם מסוגל לחוש באמת היכן שהיא קיימת בכנות. לכן, ביקורת כנה אפשרית תמיד, גם אם מישוהו נמצא רק בתחילתו של נתיב של הגשמה. ברם, אין זה עוצר בעדו מלייחס חשיבות עליונה למאמץ אנתרופוסופי. בעידן הנוכחי שלנו, ישנן השפעות רבות המסיטות את בני-האדם מהרגש הטבעי, הקיים בנפשם, לאמת. לאורך השנים, לעתים קרובות אפשר היה להצביע על השפעות מטעות אלה ואיני צריך לעשות זאת שוב היום. מטרתי היא להדגיש כמה חיוני – גם אם ישנה כבר ידיעה כלשהי של מדע רוחי – לגשת ולחקור דברים שוב ושוב תמיד מכיוונים חדשים. דוגמה אחת למה שאני מתכוון היא המחקר שלנו על ארבעת האוונגליונים. בסתיו זה, הבאתי את המחקרים האלה לסיכום זמני עם סדרת הרצאות האוונגליון על-פי מרקוס. מחקרים אלה של האוונגליונים יכולים להיתפס כדוגמה סטנדרטית לדרך בה יש לגשת לאמיתות הכבירות של הוויית-הקיום מכיוונים שונים. כל אוונגליון מספק הזדמנות לראות את מיסטריות גולגתא מזווית שונה, ואכן לא נוכל להתחיל לדעת באמת דבר יסודי כלשהו אודות מיסטריה זו כל עוד לא נחקור אותה מארבע נקודות-המבט השונות המוצגות בארבעת האוונגליונים.

באיזו דרך הראו זאת מחקרינו לאורך עשר או שתיים-עשרה השנים האחרונות? אלה מכם הרוצים להיות ברורים בהקשר זה, צריכים רק לפנות אל ספרי הכריסטיאניות כעובדה מיסטית,³ שתוכנו ניתן בפעם הראשונה בצורה של הרצאות, לפני ייסוד הסניף הגרמני של החברה התיאוסופית. מי שיחקור ספר זה ברצינות ימצא שהוא כבר כולל את תמצית הדברים שאמרתי מאז לאורך השנים, אודות מיסטריות גולגתא וארבעת האוונגליונים. ברם, שום דבר לא יכול להיות יותר לא-מוצדק מאשר להאמין שעל-ידי ידיעת התכנים של אותו ספר תהיה לכם, מעצם עובדה זו, הבנה מספיקה של מיסטריות גולגתא. כל ההרצאות שניתנו מאז הופעת הספר היו תוצאה טבעית של אותו מחקר רוחי מקורי; בשום מקום הן אינן עומדות בסתירה עם מה שנאמר אז. יתר על כן, התאפשר להתחיל דרכים חדשות להתבוננות במיסטריות גולגתא ובכך התאפשר לנו לחזור עמוק יותר ויותר אל תוך משמעותה. הניסיון נעשה כדי להביא התנסות ישירה של העובדות הרוחיות במקום מושגים, תיאוריות והשערות מופשטות. ואם למרות הכול, רגש של מחסור מסוים עדיין קיים, הרי שמחסור זה נובע ממה שהינו בלתי-נמנע במישור הפיסי, כלומר גורם הזמן. לכן, תמיד הנחתי שתהיו סבלניים ותמתינו לכך שהנושאים יתפתחו בהדרגה. זה גם מצביע על הדרך בה יש להבין את אשר יש לי לומר לכם במהלך חורף זה.

לאורך השנים, דיברנו רבות על החיים בין מוות והיוולדות חוזרת. ברם, נעסוק באותו נושא בהרצאות הקרובות מן הסיבה שבמהלך הקיץ והסתיו האחרונים משימתי הייתה לקחת על עצמי מחקר רוחי נוסף בתחום זה ולהציג היבט מסוים של הנושא שבלתי-אפשרי היה לעסוק בו קודם לכן. רק עתה אפשר להתייחס אל נושאים מסוימים המבהירים את המשמעות המוסרית העמוקה של האמיתות העל-חושיות

³ GA-8, הוצאת בדולח.

הקשורות לתחום זה. בנוסף לכל הדרישות האחרות שלהן הייתה רק התייחסות קצרה מאוד, קיימת דרישה אחת שבעידן שחצן ויהיר זה מהווה סיבה להתקפה עבור אינדיבידואלים רבים. אך אל לנו לאפשר לזה להרתיע אותנו מהרצינות והכבוד לאמת המתאימים לתנועתנו. הדרישה שעל-ידי מאמצים רציניים ואינטימיים נלמד להיות פתוחים לידיעה המובאת מעולם הרוח, תמשיך להיות בתוקף.

מזה מספר שנים שהקשר בין בני-אדם החיים במישור הפיסי עם העולמות הרוחיים השתנה ואינו כפי שהיה לאורך המאה התשע-עשרה כולה כמעט. עד השליש האחרון של אותה מאה, לבני-אדם הייתה גישה מצומצמת לעולמות הרוח; לשם האבולוציה היה צורך שרק מעט מתוכן העולמות הללו יזרום אל תוך הנפש האנושית. אך עתה, אנו חיים בעידן בו הנפש צריכה רק להיות פתוחה ומוכנה ואז התגלויות מעולמות הרוח תוכלנה לזרום אל תוכה. יותר ויותר נפשות אינדיבידואליות תיפתחנה ובהיותן מודעות למשימתן בעידן הנוכחי, הן תמצאנה שזרם זה של ידיעה רוחית הוא ממשות. לכן, קיימת דרישה נוספת והיא שהאנתרופוסופים לא יאטמו אוזניהם בפני מה שיכול לזרום אל תוך הנפש מעולמות הרוח. בטרם נתחיל לעסוק בנושא המרכזי של ההרצאות הללו, ברצוני לדבר על שני מאפיינים של חיי הרוח, להם יש לתת תשומת-לב מיוחדת.

בין מוות והיוולדות חוזרת, האדם מתנסה בממשויות של עולם הרוח בדרך ברורה מאוד. אבל, הוא גם חווה את הממשויות הללו דרך התקדשות; הוא יחווה אותן גם אם נפשו תעבור הכנה במהלך חייו בגוף פיסי בדרך שתאפשר לו לקחת חלק בעולמות הרוח. לכן, נכון לומר שמה שמרחש בין מוות והיוולדות חוזרת – שלמעשה הינו הוויית-הקיום בעולם הרוח – יכול להתגלות דרך התקדשות.

יש להפנות את תשומת-הלב אל שתי נקודות העולות ממה שנאמר כאן לעתים קרובות; הן חיוניות לא רק כדי להתנסות בעולמות הרוח, אלא גם למען הבנה נכונה של המסרים אשר נקלטים מהעולמות הללו. ההבדל בין מצבים בעולם הרוח ומצבים בעולם הפיסי הודגש לעתים קרובות, וכן העובדה שכאשר הנפש נכנסת אל תוך עולם הרוח היא מוצאת את עצמה בספירה בה חיוני להתרגל לדברים רבים שהם בדיוק ההיפך של המצבים בעולם הפיסי. להלן דוגמה אחת: אם במישור הפיסי משהו עומד להיעשות על ידנו, עלינו להיות פעילים, להשתמש בידנו, להניע את גופנו הפיסי ממקום אחד למשנהו. פעילות מצדנו נחוצה אם ברצוננו לעשות משהו בעולם הפיסי. בעולמות הרוח, בדיוק ההיפך תופס. אני תמיד מדבר על התקופה הנוכחית. אם משהו צריך לקרות דרכנו בעולמות הרוח, יש להגשימו על-ידי השלווה הפנימית שלנו, השקט הפנימי שלנו; בעולמות הרוח, הכושר להמתין למאורעות מתוך שלווה, תואם לפעילות ערה במישור הפיסי. ככל שאנו פחות ממריצים את עצמנו לפעולה במישור הפיסי, כך אנו יכולים לעשות פחות; ככל שאנו פעילים יותר, כך אנו יכולים לעשות יותר. בעולם הרוח, ככל שנפשו תהיה שלווה יותר, ככל שנימנע יותר מאי-שקט פנימי, כך נהיה מסוגלים להגשים יותר. לכן, חיוני להתייחס לכל דבר אשר מתרחש כמשהו המוענק לנו מתוך חסד, משהו שבא אלינו כברכה כי היינו ראויים לו כפרי של שלווה פנימית.

לעתים קרובות, אמרתי שכל מי שברשותו ידיעה רוחית, מודע לכך ששנת 1899 הייתה שנה משמעותית מאוד; שנה זו הייתה סיומה של תקופה בת חמשת אלפים שנה בהיסטוריה האנושית, המכונה קאלי-יוגה. מאז אותה שנה, ישנו צורך לאפשר לרוחי לזרום אל בני-האדם בצורה שונה מהקודמת. אתן לכם דוגמה מוחשית. בתחילת המאה השתים-עשרה, אדם בשם נורברט ייסד מסדר דתי במערב.⁴ לפני שרעיון ייסוד המסדר עלה בו, נורברט ניהל חיי-הוללות, מלאי חושניות ודחפים גשמיים. יום אחד, קרה לו משהו מאוד לא-שגרתני; הוא נפגע ממכת ברק. זה לא היה קטלני, אך ישותו כולה עברה שינוי. ישנן דוגמאות רבות כאלה בהיסטוריה. הקשר הפנימי בין הגוף הפיסי, הגוף האתרי, הגוף האסטרלי וה'אני' של נורברט, השתנה על-ידי הכוח שהיה בתוך הברק. לאחר מכן, הוא ייסד את המסדר שלו שבהיבטים רבים עשה טוב באותו זמן, על אף שלא הגשים את מטרות מייסדו, כמו במקרים רבים אחרים. מאורעות 'מקריים' כאלה, כפי שהם מכונים בימינו, קרו לרוב. אך, זה לא היה מאורע מקרי; זה היה מאורע של קארמת-העולם. האיש נבחר לבצע משימה בעלת חשיבות מיוחדת וכדי לאפשר זאת, מצבים גופניים מסוימים היו צריכים להיווצר. מאורע חיצוני, השפעה חיצונית, היו הכרחיים.

מאז שנת 1899, השפעות כאלה על נפשות בני-האדם מוכרחות להיות השפעות פנימיות לחלוטין, שאינן מופעלות בצורה כה ברורה מבחוץ. לא שהיה שינוי פתאומי; אלא מאז שנת 1899, השפעות המופעלות על נפשות בני-האדם מוכרחות יותר ויותר להשפיע באופן פנימי. אתם עשויים לזכור את אשר אמרתי פעם אודות כריסטיאן רוזנקרויץ – שכאשר רצה לקרוא אליו נפש אנושית, הוא קרא קריאה פנימית יותר. לפני שנת 1899 קריאות כאלה היו נעשות באמצעות מאורעות חיצוניים; מאז אותה שנה הן נעשו פנימיות יותר. הקשר בין נפשות אנושיות וההיררכיות העילאיות ייעשה יותר ויותר תלוי בהפעלות פנימיות ובני-האדם יצטרכו להפעיל את הכוחות העמוקים והאינטימיים ביותר של נפשם כדי לשמור על קשר זה עם ישויות ההיררכיות.

מה שתיארתי בפניכם עתה כנקודה נוקבת בחיים במישור הפיסי, יש לו מקביל בעולם הרוח – בצורה גלויה עבור רואה רוחי – על-פי מה שהתרחש בין ישויות ההיררכיות העילאיות. באותו זמן היו משימות מסוימות שהוטל על ישויות ההיררכיות לבצען, אלא יש לשים לב לתנאי מסוים אחד. הישויות שמימתן בעולמות הרוח הייתה להביא לסיומה של תקופת הקאלי-יוגה, היו זקוקות למשהו מאדמתנו, משהו אשר התרחש על אדמתנו. היה צורך שלנפשות מסוימות שהיו בשלות מספיק יהיה הידע על שינוי זה, או לפחות שנפשות כאלה תהיינה מסוגלות לחזותו. שכן, כפי שאדם במישור הפיסי זקוק למוח כדי לפתח תודעה, ישויות ההיררכיות זקוקות למחשבות אנושיות שבהן מעשיהן משתקפים. כך גם עולם בני-האדם נחוץ לעולם הרוח; הוא משתף פעולה עם עולם הרוח והוא מהווה גורם חיוני – אך עליו לשותף פעולה בדרך

⁴ הקדוש נורברט, 1085-1134. בשנת 1121 ייסד את מסדר הנורברטינים. בשנת 1126 הוא היה לארכיבישוף של Magdeburg.

הנכונה. אלה שהיו מוכנים קודם לכן או מוכנים עכשיו לקחת חלק בפעילות זו מצד בני-האדם, לא היו צודקים אז וגם לא עכשיו, להמריץ בדרך הנהוגה במישור הפיסי לשם קידום משהו שצריך להתרחש בעולם הרוח. איננו מסייעים לרוחות ההיררכיות העילאיות על-ידי פעילות ערה במישור הפיסי, אלא בראש ובראשונה על-ידי רכישת מידה מסוימת של הבנה לגבי העומד להתרחש; אז, בנינוחות והתרכזות של הנפש, עלינו להמתין להתגלות עולם הרוח. מה שיש ביכולתנו לתרום זוהי השלווה הפנימית שבאפשרותנו לרכוש, גישת הנפש שאנו יכולים ליצור בתוכנו כדי להמתין להענקת חסד זו.

כך, על אף שזה עשוי להיראות פרדוקסלי, פעולותינו בעולמות העילאיים תלויות בשלווה הפנימית שלנו; ככל שניעשה שלווים יותר, כך עובדות של עולם הרוח תוכלנה לבוא לידי ביטוי דרכנו. לכן, נחוץ גם, אם ברצוננו לקחת חלק באופן יעיל בתנועה רוחית, שנהיה מסוגלים לפתח הלך-רוח זה של שלווה. ובתנועה האנתרופוסופית רצוי במיוחד שחבריה ישתדלו לרכוש שלווה פנימית זו, תודעה זו של חסד בגישתם אל עולם הרוח.

בין הפעילויות השונות בהן אדם עסוק במישור הפיסי, תנאים אלה תקפים רק בתחום היצירה האמנותית או היכן שיש שאיפה אמיתית לידיעה או לקידומה של תנועה רוחית. אין ספק שאמן לא ייצור את היצירה הטובה ביותר, אותה הוא מסוגל ליצור באמצעות כשריו, אם הוא פעיל באופן בלתי-פוסק וחסר-סבלנות להשיג התקדמות. הוא ייצור את יצירתו הטובה ביותר אם יהא מסוגל להמתין לרגע בו יוענק לו חסד ואם יוכל להימנע מפעילות כאשר הרוח אינה דוברת. קרוב לוודאי שלא תושג שום ידיעה עילאית על-ידי אדם המנסה לנסח מתוך מושגים שכבר מוכרים לו. ידיעה עילאית יכולה להירכש רק על-ידי מי שמסוגל להמתין בשקט תוך נסיגה מלאה, בהיתקלו בבעיה או חידת קיום, ואשר אומר לעצמו: עליי להמתין עד שהתשובה תגיע אליי כהבזק או ברק מעולמות הרוח. שוב, מי שנחפז מאדם אחד לאחר, בנסותו לשכנעם שתנועה רוחית מסוימת היא היחידה האמיתית, ודאי לא יטפל בזה בדרך הנכונה; עליו להמתין עד שהנפשות שהוא ניגש אליהן תזהינה את הדחף בתוכן לחפש אחר האמיתות של עולם הרוח. כך עלינו להגיב לכל הארה הקורנת מטה על עולמנו הפיסי; אך, זה נכון במיוחד ביחס לכל דבר שהאדם יכול לחולל בעצמו בעולם הרוח. אפשר לומר, ובצדק, שגם ההישגים המעשיים ביותר באותו תחום תלויים ביצירת מצב מסוים של שלווה.

עתה, ברצוני לדבר על מה שמכונה ריפוי רוחי. גם כאן לא התנועות ולא הפעולות המבוצעות על-ידי המרפא, בעלות חשיבות עליונה; הן נחוצות, אך רק כהכנה. המטרה היא לבסס מצב של מנוחה, איזון. במקרה של ריפוי רוחי כל מה שנראה מבחוץ הוא רק הכנה למה שהמרפא מנסה לעשות; התוצאה הסופית היא החשובה ביותר. במקרה כזה, המצב דומה לשקילת משהו על מאזניים; בהתחלה, אנו שמים בצד אחד של המאזניים את מה שברצוננו לשקול; בצד השני, אנו שמים משקולת וזה מניע את המאזניים מעלה-מטה. אך, אנו יכולים לקרוא את המשקל רק כאשר מושג איזון. משהו דומה נכון ביחס לפעולות בעולמות הרוח.

ברם, ביחס לידיעה, לתפיסה, קיים הבדל. כיצד נוצרת התפיסה בחיי היומיום במישור הפיסי? כל אחד מודע לכך שמלבד ספירות מסוימות של המישור הפיסי, אובייקטים מתייצבים מולנו מבוקר עד ערב במהלך חיי-הערות של היממה; דקה אחר דקה רשמים חדשים מתייצבים לפנינו. רק בנסיבות בלתי-רגילות שאנחנו מצדנו, מחפשים אחר התרשמויות ועושים עם אובייקטים מה שאחרת הם עושים לנו. ברם, זה כבר קרוב לחיפוש אחר ידע. ידיעה רוחית היא עניין שונה. **אנחנו בעצמנו** מוכרחים להציב בפני נפשנו את מה שיש להציג בפניה. בעוד שאנו מוכרחים להיות **שלווים** כדי שמשהו ייווצר, יקרה דרכנו בעולם הרוח, הרי שאנו מוכרחים להיות **פעילים** ללא הרף אם אנו רוצים באמת להבין משהו בעולם הרוח. קשורה לכך העובדה שבני-אדם רבים שהיו רוצים להיות אנתרופוסופים, מוצאים שהידע שאנו מנסים לקדם כאן מבלבל מדי עבורם. רבים מהם מתלוננים: באנתרופוסופיה אדם צריך תמיד ללמוד, תמיד לשקוע במחשבות, תמיד להיות עסוק! אך, בלי מאמצים כאלה בלתי-אפשרי לרכוש הבנה כלשהי על עולמות הרוח. הנפש מוכרחה לעשות מאמצים קשים ולהתבונן בכל דבר מכיוונים רבים. תמונות מנטליות ומושגים מהעולמות העילאיים, יש לפתח על-ידי עבודה יציבה ושלווה. אך, בעולם הרוח, אם ברצוננו לרכוש משהו, עלינו לפתח את השלווה הנחוצה. כדי שמשהו יקרה, הוא צריך להופיע מתוך דמדומים. אך, כאשר מדובר בידיעה על משהו, עלינו להפעיל כל מאמץ אפשרי כדי ליצור את האינספירציות הדרושות. אם ברצוננו 'לדעת' משהו, מאמץ הינו חיוני; הנפש מוכרחה להיות פעילה באופן פנימי, לנוע מאימגינציה אחת לאחרת, מאינספירציה אחת לאחרת, מאינטואיציה אחת לאחרת. עלינו ליצור את המבנה כולו; לא יגיע אלינו דבר שלא יצרנו בעצמנו בחיפושנו אחר ידיעה. לכן, התנאים בעולם הרוח הם בדיוק ההיפך ממה שקיים בעולם הפיסי.

היה עליי לתת הקדמה זו כדי שנוכל להסכים, ראשית בנוגע לדרך בה עובדות מסוימות מתגלות, ושנית כיצד יש להבין כאשר נאמר עליהן עוד ועוד. בהרצאות הללו, אעסוק פחות בחיים שמיד לאחר המוות – המוכרים לנו בשם קמאלוקה – שהיבטיהם היסודיים מוכרים לכם כבר. נעסוק יותר, מנקודות-מבט חדשות במידת-מה, באותן תקופות בחיים לאחר המוות הבאות לאחר תקופת הקמאלוקה.

ראשית, חשוב לתאר את האופי הכללי של אותם חיים. השלב הראשון של ידיעה עילאית הוא מה שאפשר לכנות החיים **האימגינטיביים** או חיים המלאים בחזיונות אמיתיים. כפי שבחיים הפיסיים אנו מוקפים בעולם של צבעים, קולות, ריחות, טעמים, תמונות מנטליות, שאנו יוצרים לעצמנו עם האינטלקט שלנו, כך בעולם הרוח אנו מוקפים **אימגינציות** – שאפשר לכנות גם 'חזיונות'. אך, עלינו להבין שאימגינציות או חזיונות אלו, בהיותם נכונים במוכן רוחי, הם אינם תמונות-חלום אלא ממשויות. הבה נתייחס למקרה מסוים.

לאחר שאדם עבר דרך שער המוות, הוא בא במגע עם אלה אשר מתו לפניו, עמם היה קשור בדרך מסוימת במהלך חייו. במהלך התקופה בין מוות והיוולדות חוזרת, אנו נמצאים למעשה עם אלה הקשורים אלינו. כפי שבועולם הפיסי אנו נעשים מודעים לאובייקטים על-ידי כך שאנו רואים את צבעיהם, שומעים

את קולותיהם וכן הלאה, הרי שבאותה דרך, לאחר המוות אנו מוקפים, בהשאלה, בענן של חזיונות. הכול סביבנו הוא חזיון; אנו בעצמנו מהווים חזיון באותו עולם כפי שכאן על האדמה אנו עור ועצמות. אך, חזיון זה אינו חלום; אנו יודעים שהוא ממשות. כאשר אנו נתקלים במישהו מת שעמו היה לנו קשר כלשהו בחיים הפיסיים, גם הוא מהווה 'חזיון'; הוא עטוף בענן של חזיונות. אך, כפי שבמישור הפיסי אנו יודעים שהצבע 'אדום' מופיע, הבה נאמר, משושנה אדומה, הרי שבמישור הרוחי אנו יודעים שה'חזיון' מגיע מהישות הרוחית של מישהו שעבר לפנינו דרך שער המוות. אך, כאן עליי להסב את תשומת-לבכם אל היבט מיוחד, כי הוא נחוה על-ידי כל אחד שעובר דרך תקופה זו לאחר המוות. כאן, במישור הפיסי, יתכן למשל, לפחות על-פי כושר השיפוט שלנו, שהיינו צריכים לאהוב מישהו, אך אהבנו אותו מעט מדי; למעשה, שללנו ממנו אהבה או פגענו בו במידה מסוימת. בנסיבות כאלה, אם אנו לא קשי-לב, עשוי לעלות בנו הרעיון לפצות על כך. כאשר רעיון זה עולה בנו, אפשר לפצות על מה שקרה. במישור הפיסי, אנו יכולים לשנות את הקשר שהיה קיים קודם, אך במהלך התקופה הבאה מיד לאחר הקמאלוקה, איננו יכולים לעשות זאת. מעצם טבעו של המפגש, אנו יכולים להיות מודעים לכך שפגענו באדם בדרך מסוימת או שללנו ממנו את האהבה שהיינו צריכים להפגין כלפיו; אולי נרצה גם לפצותו על כך, אך לא נוכל. במהלך תקופה זו, כל מה שביכולתנו לעשות הוא להמשיך את הקשר שהיה קיים בינינו לפני המוות. אנו מבינים מה לא היה כשורה, אך לעת עתה איננו יכולים לעשות דבר כדי לפצות. בעולם זה של חזיונות העוטף אותנו כמו ענן, איננו יכולים לשנות דבר. הקשר שהיה לנו עם אינדיבידואל שמת לפנינו, שריר וקיים. לרוב, זוהי אחת ההתנסויות הכואבות יותר הקשורה גם להתקדשות. אדם החווה בצורה עמוקה יותר את משמעות הקשר שלו למישור הפיסי מאשר היה יכול בעזרת עיניו או האינטלקט שלו, אך עבור כל זה אין הוא יכול לשנות דבר בצורה ישירה. למעשה, בזה כרוכים הכאב והסבל של ידיעה רוחית, כל עוד היא ידיעה-עצמית ומתייחסת לחייו אנו. לאחר המוות, הקשרים בין אינדיבידואלים נשארים וממשיכים כפי שהיו במהלך החיים הארציים.

כאשר עובדה זו התייצבה לאחרונה בפני ראייתי הרוחית בכוח עצום, משהו נוסף קרה לי. במהלך חיי, חקרתי רבות את יצירותיו של הומר וניסיתי להבין דברים רבים הקיימים בשירי עלילה קדומים אלה. בהזדמנות מיוחדת זו נזכרתי בקטע מסוים. דרך אגב, הומר כונה על-ידי היוונים הומר 'העיוור', כדי לרמוז על ראייתו הרוחית. בדברו על התחום בו בני-אדם עוברים לאחר המוות, הומר מכנה אותו 'תחום הצללים בו שינוי אינו אפשרי'. כאן, שוב נוכחתי לדעת שביכולתנו להבין בצורה נכונה דברים רבים הקיימים ביצירות המופת וההתגלויות הכבירות של המין האנושי, רק על-ידי הסתמכות על מעמקי הידיעה הרוחית. הרבה ממה שיוביל להבנת האנושות ככוליות, מוכרח להיות תלוי בהכרה חדשה של בני-אדם את האבות הקדמונים הכבירים האלה שנפשותיהם קרנו אור רוחי. כל נפש רגישה תונע על-ידי ההכרה שרואה רוחי קדום זה היה מסוגל לכתוב כפי שכתב היות שהאמת של עולם הרוח קרנה אל תוך נפשו. כאן מתחילה

יראת-הכבוד האמיתית כלפי הכוחות האלוהיים-רוחיים הזורמים דרך העולם ובמיוחד דרך לבם ונפשם של בני-האדם. גישה זו מאפשרת להבין כיצד ההתקדמות וההתפתחות של העולם מושגות. הרבה מאוד שהינו אמת במובן העמוק ביותר, קיים ביצירותיהם של בני-אדם שכשריהם היו באותה רמה כמו אלה של הומר. אך, אמת זו שפעם נתגלתה ישירות בפני ראייה רוחית דמוית-חלום קדומה, אבדה ויש לרוכשה שוב על הנתיב המוביל אל ידיעה רוחית.

על-מנת להמשיך ולאמת דוגמה זו של מה שהוענק לאנושות על-ידי הרוח היוצרת, אדבר עתה על משהו אחר. הייתה אמת מסוימת שהתנגדתי לה בצורה נמרצת כאשר היא הופיעה לראשונה בפניי ונראתה לי פרדוכסלית, אך בשל כורח פנימי נאלצתי בסופו של דבר להכיר בה.

המחקר הרוחי בו הייתי עסוק באותו זמן, הייתה קשורה גם למחקר של יצירות אמנות מסוימות. בין היצירות הרבות הייתה אחת שראיתי וחקרתי בעבר, על אף שהיבט מיוחד שלה לא הרשים אותי אז. אני מדבר על קברי מדיצ'י בקפלה אשר עוצבה ונבנתה בפירנצה על-ידי מיכאלאנג'לו. שניים מבני משפחת מדיצ'י, עליהם אין צורך לומר דבר לעת עתה, היו צריכים להיות מונצחים בפסלים. אך, מיכאלאנג'לו הוסיף ארבע דמויות 'אלגוריות' כביכול, אשר כונו על-פי הצעתו, 'בוקר' ו-'ערב', 'יום' ו-'לילה'. 'יום' ו-'לילה' מוקמו לרגליו של פסל אחד; 'בוקר' ו-'ערב' לרגלי הפסל השני. גם אם אין ברשותכם תמונות טובות של דמויות אלגוריות אלה, תוכלו לבדוק בקלות את אשר יש לי לומר עליהן.

נתחיל בדמות 'לילה', המפורסמת ביותר מבין ארבע הדמויות. במדריכים תוכלו לקרוא שתנוחות הגפיים בדמות השוכבת של 'לילה' אינן טבעיות, שאין אדם היכול לישון באותה תנוחה ולכן הדמות אינה יכולה להיות סמל טוב ל'לילה'. אך, עתה ברצוני לומר דבר נוסף. נניח שאנו בוחנים את הדמות האלגורית של 'לילה' בראייה רוחית. אז, נוכל לומר לעצמנו: כאשר אדם ישן, ה'אני' והגוף האסטרלי שלו עזבו את הגוף הפיסי ואת הגוף האתרי. מתקבל על הדעת שמישהו עשוי לדמיין לעצמו תנוחה לא-רגילה המתארת בדיוק רב את התנוחה של הגוף האתרי כאשר הגוף האסטרלי וה'אני' עזבו. במהלך היום, כאשר אנו עושים דברים, המחוות והתנועות שלנו מותנות בעצם העובדה שהגוף האסטרלי וה'אני' נמצאים בתוך הגוף הפיסי והגוף האתרי. אך בלילה, הגוף האסטרלי וה'אני' נמצאים בחוץ ורק הגוף האתרי נמצא בגוף הפיסי. אז, הגוף האתרי מגלה את פעילותו וניידותו, ולכן מסגל לעצמו תנוחה מסוימת. עשוי בהחלט להיות הרושם שאין תיאור הולם יותר של הפעילות החופשית של הגוף האתרי מאשר זה שהושג על-ידי מיכאלאנג'לו בדמות 'לילה'. למעשה, התנועה מועברת בדיוק כזה שבלתי-אפשרי להעלות על הדעת תיאור הולם יותר של הגוף האתרי בנסיבות כאלה.

הבה נפנה עתה לדמות 'יום'. נניח שהיינו יכולים להחדיר בישות אנושית מצב בו הגוף האסטרלי והגוף האתרי שלו חסרי-תנועה ככל האפשר וה'אני' פעיל במיוחד. לא תיתכן תנוחה הולמת יותר לפעילות ה'אני' מאשר זו המתוארת על-ידי מיכאלאנג'לו בדמות 'יום'. התנוחות אינן אלגוריות אלא לקוחות ישירות

ובצורה ריאליסטית מהחיים. האמן הצליח ללכוד לעד כביכול את התנוחות שבתהליך האבולוציוני מבטאות בצורה ההולמת ביותר את פעילות ה'אני' ואת פעילות הגוף האתרי.

עתה, אנו מגיעים לדמויות האחרות. תחילה, הבה ניקח את הדמות 'ערב'. אם נחשוב על הדרך בה הגוף האתרי, בישות אנושית מפותחת בצורה בריאה, מתגלה והגוף הפיסי משתחרר – כפי שקורה באופן דרסטי במוות – אך אם נחשוב, לא על מוות ממשי אלא על ההתגלות של הגוף האתרי, הגוף האסטרלי וה'אני' מתוך גופו הפיסי של האדם, נמצא שהתנוחה שהגוף הפיסי מאמץ אז מתוארת בצורה מדויקת בדמות 'ערב'. שוב, אם נחשוב על פעילות הגוף האסטרלי בעוד שיש פעילות מופחתת של הגוף האתרי וה'אני', נמצא תיאור מדויק ביותר בדמות 'בוקר' של מיכאלאנג'לו. כך מצד אחד ישנם תיאורים של פעילות הגוף האתרי וה'אני' (בדמויות 'לילה' ו-'יום') ומצד שני תיאורים של הגוף הפיסי והגוף האסטרלי (בדמויות 'ערב' ו-'בוקר').

כפי שכבר נאמר, בהתחלה התנגדתי למסקנה זו, אך ככל שחוקרים בקפדנות רבה יותר, כך נאלצים לקבל זאת. מה שרצייתי לציין כאן זו הדרך בה אמן מקבל השראה מעולם הרוח. אין ספק שבמקרה של מיכאלאנג'לו התהליך היה פחות או יותר לא-מודע, אך למרות זאת יצירותיו היו יכולות להיווצר רק על-ידי קרינת עולם הרוח אשר קורנת אל תוך הפיסי. האוקולטיזם אינו מוביל להרס של יצירות אמנות, אלא להיפך להבנה עמוקה יותר שלהן; כתוצאה מכך, הרבה ממה שנחשב היום לאמנות לא ייחשב כזה בעתיד. אנשים מסוימים עשויים להתאכזב, אך האמת היא שתגבר! יכולתי להבין את הבסיס לאגדה אשר התפתחה בהקשר לדמות המשוכללת ביותר בין דמויות אלה. האגדה הייתה שכאשר מיכאלאנג'לו היה לבד עם הדמות 'לילה' בקפלת מדיצ'י בפירנצה, הוא היה יכול לגרום לדמות להזדקף וללכת. לא אפרט עוד בעניין זה, אך כאשר אנו יודעים שדמות זו מבטאת את 'גוף-החיים', משמעותה של האגדה ברורה.

אותו דבר ישים במקרים רבים – במקרהו של הומר, למשל. הומר מדבר על התחום הרוחי, תחום של צללים, בו לא יתכן שינוי. אך, כאשר אנו חוקרים את התנאים הקיימים בתקופת-החיים אשר באה לאחר הקמאלוקה, אנו מתחילים לרכוש הבנה חדשה של היצירות של אדם מקודש כמו הומר. ובצורה דומה, מדע הרוח יוסיף על כך הרבה מאוד.

שימושי ככל שזה עשוי להיות לציין דברים אלה, בחיים המעשיים הם אינם בעלי חשיבות עליונה. קיימת חשיבות עליונה לעובדה שקשרים הדדיים נוצרים ללא הרף בין בני-אדם. גישתו של אדם כלפי אינדיבידואל אחר תהיה שונה מאוד אם יגלה בתוכו תכונה רוחית או יחשוב על בני-אדם כמתוארים על-ידי השקפת-חיים מטריאליסטית. החידה המקודשת שכל ישות אנושית צריכה להוות עבורנו, יכולה להיות כזו רק לרגשותינו ותחושותינו כאשר יש לנו בתוך נפשנו משהו היכול לשפוך אור רוחי על נפש האחר. על-ידי העמקת התבוננותנו בסודות הקוסמיים – עמם קשורים סודות הוויית-הקיום האנושית – נלמד להבין את טבע האדם הניצב לפנינו; עלינו ללמוד להשקיט את דעותינו המוקדמות ולחוש ולזהות את התכונות

האמיתיות של האינדיבידואל הנדון. האור החשוב ביותר שמדע הרוח יכול למסור יהיה האור שהוא שופך על הנפש האנושית. על-ידי זה רגשות חברתיים וכן אותם רגשות של אהבה המוכרחים להתקיים בין ישויות אנוש, יפלו את דרכם אל תוך העולם כפרי של ידיעה רוחנית אמיתית. עלינו להבין שרק תפיסתנו את הידיעה הרוחנית יכולה לעזור לפרי זה לצמוח ולשגשג. כאשר שופנהאואר אמר: "קל להטיף למוסריות, קשה לבססה", הוא ביטא תובנה אמיתית. ככלות הכול, אין זה קשה כל-כך לגלות עקרונות מוסר, וגם לא קשה להטיף למוסריות. אך, לעורר את הנפש האנושית בנקודה בה ידיעה רוחנית תוכל לנבוט ולהתפתח לכדי מוסריות אמיתית היכולה לשאת את החיים – זהו הדבר החשוב. גישתנו אל ידיעה רוחנית יכולה גם לבסס בתוכנו את הזרעים למוסריות אנושית באמת של העתיד. המוסריות של העתיד תיבנה על יסודות הידיעה הרוחנית או שלא תיבנה כלל!

אהבת האמת דורשת שנכיר בדברים הללו; היא דורשת מאתנו שנעמיק בחיינו האנתרופוסופיים; ומעל לכול שנזכור את אשר נאמר היום כעובדה מקדימה, כלומר בעוד **ידיעה** דורשת **פעילות**, הרי **שפעולה** בעולם הרוח דורשת מאתנו **שלווה** פנימית, כדי שנהיה ראויים לחסד. עתה, יהיה בידכם להבין שבמהלך התקופה שבין מוות והיוולדות חוזרת, כאשר אנו ניצבים מול ישות אחרת, אנו יכולים להבין באמצעות הפעילות שאנו מגלים אם שללנו ממנה אהבה או עשינו לה משהו שלא היינו צריכים לעשות. אך כפי שאמרתי, במהלך תקופה זו איננו יכולים להניע את שלוות הנפש הנחוצה אם את השגוי יש לתקן. בהרצאות הבאות בחורף זה, אתאר את התקופה שבה אפשר למעשה, במהלך הטבעי של החיים בין מוות והיוולדות חוזרת, ליצור תנאים שבהם יתאפשר שינוי – במילים אחרות, כאשר הקארמה של אדם יכולה להיות מושפעת בדרך מסוימת. ברם, אנו מוכרחים להבדיל בין נקודת הזמן שהתייחסנו אליה עתה והתקופה המאוחרת יותר בין מוות והיוולדות חוזרת כאשר המשימות שונות.

נשאר לומר שישנם תנאים מסוימים שיאפשרו לישות אנושית לחיות בהוויית-קיום זו לאחר המוות בדרך מועילה או לא. נגלה שסגנון הוויית-הקיום של שתי ישויות אנוש או יותר לאחר התקופה הבאה מיד לאחר חייהן בקמאלוקה, תלוי במידה ניכרת בנטייתן המוסרית על האדמה. ישויות אנוש אשר הראו תכונות מוסריות טובות על האדמה, ייהנו מתנאים מועילים במהלך התקופה הבאה מיד לאחר הקמאלוקה; אלה אשר הראו מוסריות פגומה תחוויה תנאים רעים.

ברצוני לסכם את אשר אמרתי אודות החיים לאחר המוות בסוג של נוסחה, אף שלא תהיה מדויקת מאוד היות ששפתנו הוטבעה עבור העולם הפיסי ולא עבור העולם הרוחי. אפשר רק לנסות ולנסחה בצורה מדויקת ככל שרק אפשר. אם כן, אם ישנה תכונה מוסרית טובה בנפשנו, אז אנו יכולים להיות רוחות 'חברותיות' וליהנות מחברות עם רוחות אחרות, עם ישויות אנוש אחרות או עם רוחות מההיררכיות העילאיות. ההיפך הוא הנכון, אם חסרה לנו תכונה מוסרית אמיתית; אז אנו הופכים לרוחות בודדות, רוחות שקשה להן מאוד להתרחק מענני ראייתן הן. לחוש כך, מבודד כמו נזיר רוחי הינו גורם יסודי של סבל

לאחר המוות. לעומת זאת, אופייני לחברות עליה דיברתי, להיות מסוגלת לבסס קשר עם מה שנחוץ לנו. לוקח זמן רב לאחר המוות לעבור דרך ספירה זו שבאוקולטיזם מכונה ספירת-מרקורי.

הטון המוסרי של הנפש עדיין מכריע בספירה הבאה, ספירת-ונוס; אלא שאז מופיעים תנאים חדשים. בספירה זו הנטייה הדתית של הנפש היא המכריעה. אינדיבידואלים עם חיים פנימיים דתיים יהיו ישויות חברותיות בספירת-ונוס, בלי להתייחס לדת אליה השתייכו. לעומת זאת, אינדיבידואלים בלי שום רגשות דתיים נידונים בספירה זו להתעמקות-עצמית רוחית מלאה. אף על פי שזה נראה פרדוכסלי, אני רק יכול לומר שאינדיבידואלים בעלי השקפות מטריאליסטיות לרוב ואשר התייחסו בבוז לחיי דת, הופכים באופן בלתי-נמנע לנזירים רוחיים, כשכל אחד חי מרותק כביכול בתאו שלו. רחוקה מלהיות השוואה לגלגנית, נכון לומר: כל אלה התומכים ב'דת מוניסטית' – כלומר, ההיפך מדת אמיתית – ימצאו עצמם כלואים בצורה חזקה ולא יהיו מסוגלים למצוא זה את זה.

בדרך זו מתקנות הטעויות והשגיאות אשר נעשו על-ידי הנפש בחיים הארציים. במישור הפיסי טעויות מתקנות באופן אוטומטי, אך בחיים שבין מוות והיוולדות חוזרת, טעויות ושגיאות על האדמה, וגם מחשבותינו, הופכות לעובדות. גם בתהליך ההתקדשות, החשיבה היא עובדה ממשית ואילו היינו מסוגלים לקלוט אותה, מחשבה שגויה הייתה ניצבת שם לפנינו, לא רק בכיעורה אלא עם כל היסודות ההרסניים שהיא כוללת. אילו לבני-אדם היה רק רמז על כך שמחשבות רבות מסמלות ממשות הרסנית, הם היו מתרחקים במהרה ממחשבות רבות הזורמות בתנועות המכוונות לתסיסה. זהו חלק מהסבל הנמשך בתהליך ההתקדשות שמחשבות מתאספות סביבנו וניצבות שם כמו גושים ממוצקים וקפואים, שבשום דרך איננו יכולים לסלק, כל עוד אנו הווים מחוץ לגוף. אם יצרנו מחשבה שגויה ואז יצאנו מתוך הגוף, המחשבה נמצאת שם ואיננו יכולים לשנותה. כדי לשנותה עלינו לחזור אל הגוף. אמת, זיכרון שלה נשאר, אך אפילו מתקדש יוכל לתקנה רק בהיותו בגוף פיסי. מחוץ לגוף, היא ניצבת שם כמו הר. רק בדרך זו הוא יכול להיות מודע לרצינותן של ממשויות החיים.

דברים אלה יסייעו לכם להבין שלצורך תיקונים קארמתיים מסוימים, חזרה לגוף פיסי הכרחית. הטעויות אכן ניצבות בפנינו במהלך החיים בין מוות והיוולדות חוזרת; אך, הטעויות צריכות להיות מתקנות בעודנו נמצאים בגוף פיסי. בדרך זו, הפיזיו נעשה במחזור החיים הבא עבור מה שקרה במחזור חיים קודם. אך, מה שמוכרחים להבינו, במלוא עוצמתו וההטעיה שבו, ניצב שם, בלתי-ניתן לשינוי בהתחלה, כמו במקרה של דברים בעולם הרוח על-פי הומר. ידיעה כזו של עולם הרוח מוכרחה לחזור אל תוך נפשנו ולהפוך לתחושות ורגשות, וכרגשות הם יוצרים את הבסיס לתפיסת-חיים חדשה. דרשת יום-ראשון מוניסטית יכולה להעביר מספר כלשהו של עקרונות מוסר, אך כפי שהזמן יראה, הם ייצרו מעט מאוד שינוי, כי בדרך שבה הם מוצגים, למושגים יכולה להיות השפעה ממשית רק כאשר אנו מבינים שלתקופה מסוימת לאחר המוות כל מה שהינו נטל על הקארמה שלנו, יתייצב לפנינו כממשות ישירה. אנו מזהים את

הנטל, אך הוא נשאר כפי שהוא; איננו יכולים לשנותו; כל מה שביכולתנו לעשות הוא לזהות ולקבל את הנטל בצורה מלאה ולהעמיק בטבענו בהתאם.

ההשפעה של מושגים כאלה על נפשנו היא שהם מאפשרים לנו לאמץ את השקפת-החיים האמיתית. ואז יבוא כל מה שנחוץ להמשך התקדמות החיים לאורך הנתיבים אשר הותוו על-ידי המנהיגים הרוחניים של המין האנושי; לכן, עלינו להתקדם לעבר המטרות המוצבות בפני האדם והמין האנושי.

הרצאה 2

ברלין, 20 בנובמבר 1912

נאמר כבר שלימודנו במפגשים קבוצתיים אלה יעסוק בחיים שבין מוות והיוולדות חוזרת. מובן מאליו שמה שייאמר מנקודת-מבט חדשה יחסית, יתבהר לעומק רק עם סיום סדרת ההרצאות כולה. יש להניח כמובן מאליו שהרבה מאוד יהיה כרוך במסירת ממצאי המחקר אשר בוצע במהלך החודשים האחרונים. רק עם התקדמות במחקרים שההבנה יכולה להיות שלמה יותר. ברם, הבה נתחיל עם התייחסות קצרה לטבע האדם ולמבנהו – מחקר שכל אדם יכול לקחת על עצמו.

העובדה החשובה והבולטת ביותר אשר מתגלה על-ידי התבוננות בלתי-משוחדת בחיי אדם היא לבטח קיומו של אגו אנושי, 'אני'. אלא שיש להבחין בין ה'אני' עצמו לבין תודעת-ה'אני'. לכל אדם מוכרח להיות ברור שמהרגע בו ילד נולד, ה'אני' כבר פעיל. זה ברור הרבה לפני שלילד יש תודעת-אני כלשהי, כאשר בשפה שבה הוא משתמש, הוא מדבר על עצמו כאילו היה אדם אחר. לקראת השנה השלישית, אף שבוודאי ישנם ילדים שאצלם זה קורה בגיל מוקדם יותר, לילד מתחילה להיות תודעה מסוימת על עצמו והוא מתחיל לדבר על עצמו בגוף ראשון. אנו גם יודעים, אף על פי שזה יכול להיות שונה אצל אינדיבידואלים רבים, ששנה זו מציינת, מאוחר יותר בחיים, את הגבול שלפניו האדם אינו מסוגל להיזכר במה שנפשו התנסתה בו. כך בחייו של אדם, ישנו קו מפריד: לפניו, אין שום אפשרות להתנסות ברורה ומוגדרת של העצמיות כ'אני'. מעבר לקו זה, הוא יכול לחוות את עצמו כאגו, כ'אני'; הוא מרגיש את עצמו בתוך ה'אני' שלו נינוח עד כדי כך שהוא יכול להעלות מזיכרונו את מה שה'אני' שלו התנסה בו.

מה מלמדת אותנו התבוננות בלתי-משוחדת בחיים ביחס לסיבה שבגינה הילד עובר בהדרגה מהשלב שבו אין לו חוויה של ה'אני' שלו אל השלב שבו הוא מתנסה בכך? התבוננות ברורה בחיים יכולה ללמד אותנו שאילו, מהתקופות המוקדמות לאחר הלידה, ילד לא היה מגיע לשום צורה של התנגשות בעולם החיצוני, הרי שהוא לעולם לא היה יכול להיעשות 'אני'-מודע. אתם יכולים לגלות בכוחות עצמכם באיזו תדירות אתם נעשים מודעים ל'אני' שלכם מאוחר יותר בחיים. עליכם רק להקיש על דלתו של ארון וללא ספק תיעשו מודעים ל'אני' שלכם. התנגשות זו בעולם החיצוני מוסרת לכם שאתם מהווים 'אני' ולא תוכלו להימנע מהיות מודעים ל'אני' זה כאשר אתם מקבלים חבטה חזקה! במקרה של ילד, התנגשויות אלה בעולם החיצוני אינן צריכות תמיד לגרום חבורות, אך ביסודו של דבר השפעתן זהה – לפחות במידה מסוימת. כאשר ילד מותח את ידו הקטנה ונוגע במשהו בעולם החיצוני, נוצרת התנגשות קלה ואותו דבר ישים למקרה בו ילד פוקח את עיניו ואור נופל עליהן. למעשה, דרך התנגשויות כאלה בעולם החיצוני, הילד נעשה מודע לזהותו שלו. אכן, חייו בכללותם במהלך שנים מוקדמות אלה מורכבים מכך שהוא לומד לייחד את עצמו מהעולם החיצוני וכך להפוך מודע לעצמיות, ל'אני', שבתוכו. לאחר שהיו מספיק התנגשויות

בעולם החיצוני, הילד רוכש תודעה-עצמית ואומר 'אני' על עצמו. ברגע בו נרכשה תודעת-אני, על הילד לשמרה חיה וערנית. ברם, האפשרות היחידה לכך היא שהתנגשויות תמשכנה להתרחש. התנגשויות אלה בעולם החיצוני משלימות את תפקידן היסודי ברגע בו הילד מגיע לשלב שבו הוא אומר 'אני' על עצמו ואין משהו נוסף ללמוד מכך, ככל שהדבר נוגע להתפתחות התודעה. ברם, התבוננות בלתי-משוחדת ברגע ההליכה, למשל, תעזור לכל אדם להיווכח בכך שתודעת-אני זו יכולה להישמר רק על-ידי 'התנגשויות'.

אנו יודעים שתודעת-אני זו, יחד עם כל ההתנסויות האחרות, כולל אלו של הגוף האסטטלי, נעלמות במהלך השינה ומתעוררות שוב בבוקר. דבר זה קורה היות שכישות של נפש-ורוח, האדם חוזר אל תוך גופו הפיסי וגופו האתרי. ושוב ישנן התנגשויות – עכשיו בגוף הפיסי ובגוף האתרי. אדם – אפילו ללא ידע אוקולטי – המסוגל להתבונן בחיי-הנפש בצורה מדויקת, יכול להתנסות בהתנסות הבאה. כאשר הוא מתעורר בבוקר, הוא מוצא שחלק ניכר ממה שזיכרונו שמר, עולה שוב בתודעתו; תמונות מנטליות, רגשות והתנסויות אחרות עולות בתודעה מתוך מעמקיה. אם נחקור כל זאת בדיוקנות – וזה אפשרי גם בלי ידע אוקולטי כלשהו, בהינתן רק כושר מסוים להתבוננות במה שהנפש מתנסה בו – נמצא שמה שעולה בתודעה, יש לו אופי מסוים לא-אישי. נוכל גם להבחין בכך שאופי לא-אישי זה מתבלט יותר ככל שהמאורעות הנדונים התרחשו בעבר הרחוק יותר – זאת אומרת שאנו לוקחים בהם פחות חלק עם תודעת-ה'אני' הישירה שלנו. אנו עשויים לזכור מאורעות אשר התרחשו בחיינו לפני זמן רב וכאשר הזיכרון מעלה אותם, אנו עשויים לחוש שאין לנו כל כך מה לעשות איתם כפי שיש לנו עם התנסויות בעולם החיצוני שאינן נוגעות לנו במיוחד. מה שאחרת נשמר בזיכרונו, נוטה ללא הרף להשתחרר מה'אני' שלנו. אף-על-פי-כן, הסיבה לכך שאנו מוצאים את ה'אני' שלנו שב בכל בוקר בצורה ברורה אל תוך תודעתנו, היא שאנו שבים אל תוך אותו גוף. דרך ההתנגשות הנובעת מכך, תודעת-ה'אני' שלנו מתעוררת שוב בכל בוקר. לכן, כפי שהילד מפתח תודעה של ה'אני' שלו על-ידי התנגשות בעולם החיצוני, כך אנו שומרים את אותה תודעה ערנית על-ידי התנגשות בכל בוקר בישותנו הפנימית. זה מתרחש לא רק בבוקר אלא לאורך היממה כולה; תודעת-ה'אני' שלנו מתעוררת על-ידי לחץ-נגדי של גופנו. ה'אני' שלנו נטוע בגוף הפיסי, בגוף האתרי ובגוף האסטטלי והוא מתנגש בהם ללא הרף. לכן, ביכולתנו לומר שאנו חבים את תודעת-ה'אני' שלנו לעצם העובדה שאנו לוחצים באופן פנימי במבנה הגופני שלנו וחווים את הלחץ-הנגדי הנובע ממנו. אנו מתנגשים בגופנו.

מיד תבינו שלעובדה זו מוכרחה להיות התוצאה שתמיד נובעת מהתנגשויות, כלומר שנגרם נזק או נגרמה פגיעה, גם אם לא מבחינים בכך מיד. התנגשויות של ה'אני' במבנה הגופני גורמות לו פגיעות קלות. זהו אכן המקרה. תודעת-ה'אני' שלנו לא הייתה יכולה להתפתח אלמלא היינו מתנגשים באופן בלתי-פוסק במבנה הגופני שלנו ובכך הורסים אותו בדרך מסוימת. למעשה, סך כל התוצאות הללו של הרס הן בסופו

של דבר הגורם למוות בעולם הפיסי. לכן, מסקנתנו מוכרחה להיות שאנו חבים את שימור תודעת-ה'אני' שלנו לפעילות ההרסנית שלנו, לנסיבה שאנו יכולים להרוס את האורגניזם שלנו באופן בלתי-פוסק.

בדרך זו, אנו הורסים את הגוף הפיסי, הגוף האתרי והגוף האסטרלי שלנו. אך בשל כך, הקשר שלנו עם גופים אלה שונה מזה עם ה'אני'. חיי היומיום מבהירים שגם על ה'אני' אנו יכולים לפעול באופן הרסני, ועתה ננסה להיות ברורים ביחס לדרך שבה זה עשוי לקרות.

ה'אני' שלנו הוא משהו – לעת עתה לא חשוב בדיוק מה – שיש לו ערך מסוים בעולם. האדם חש את האמת של עובדה זו, אך בכוחו להפחית מערכו. כיצד מפחיתים אנו מערכו של ה'אני' שלנו? אם אנו פוגעים במישהו, לו אנו חבים חוב של אהבה, הרי באותו רגע הפחתנו מערכו של ה'אני' שלנו. זוהי עובדה שכל אדם יכול להכיר בה. באותו זמן, הוא יכול להבין שבעוד שישות אנושית אינה מגשימה לעולם את ערכה האידיאלי, הרי שה'אני' שלה עסוק באמת לאורך חייה בהפחתת ערכו, בהריסתו. ברם, ככל שאנו נשארים תלויים ב'אני' שלנו, יש לנו תמיד הזדמנות בחיים לבטל את ההרס שגרמנו. אנו מסוגלים לכך אף על פי שאיננו מצליחים תמיד לעשות זאת. לפני שאנו עוברים דרך שער המוות, אנו יכולים לפצות בדרך כלשהי על סבל שגרמנו לאדם אחר, סבל שלא הגיע לו. אם תחשבו על כך תיווכחו לדעת שבין לידה ומוות אדם יכול להפחית מערכו של ה'אני' שלו, אך בסופו של דבר גם לתקן את ההרס שגרם.

אבל, במקרה של הגוף האסטרלי, הגוף האתרי והגוף הפיסי, אין שום אפשרות לעשות זאת בשלב האבולוציוני הנוכחי של האדם. הוא אינו מסוגל לפעול באופן מודע על הגופים הללו כפי שביכולתו לעשות במקרה של ה'אני' שלו, מהסיבה שהוא אינו מודע, במובן ממשי, באיברים אלה של ישותו. ההרס לו האדם אחראי ללא הרף, נשאר בגוף האסטרלי, בגוף האתרי ובגוף הפיסי שלו, ואין בידו לתקנו. קל להבין שאילו היה עלינו להתגשם בהתגשמות חדשה עם הכוחות של הגוף האסטרלי, הגוף האתרי והגוף הפיסי, כפי שהיו בסוף ההתגשמות הקודמת, הרי שגופים אלה היו חסרי-תועלת. תוכן חיי-הנפש הם תמיד המקור, הסיכום והמהות של מה שבא לידי ביטוי במבנה הגופני. העובדה שלקראת סוף החיים יש לנו אורגניזם שברירי היא עדות לכך שלנפשנו חסרים אז הכוחות הנחוצים לשאת את חיוניותה. על-מנת לקיים את תודעתנו ולשומרה ערנית, אנו גורמים נזק ללא הרף למעטפת הגופנית שלנו. עם הכוחות שעדיין זמינים לקראת סופה של התגשמות אחת, לא היינו יכולים לעשות דבר בהתגשמות הבאה. הכרחי שנרכוש מחדש את הכוחות המסוגלים להשיב רעננות ובריאות, בגבולות מסוימים, לגוף האסטרלי, לגוף האתרי ולגוף הפיסי, ולעשותם שמישים עבור התגשמות חדשה. בהוויית-קיום ארצית – כפי שברור אפילו להתבוננות חיצונית – אדם יכול לגרום נזק לגופים הללו, אך לא להשיב להם את בריאותם. מחקר אוקולטי מגלה שבחיים בין מוות והיוולדות חוזרת, אנו רוכשים מהתנאים החוץ-ארציים שבהם אנו חיים, את הכוחות המסוגלים לשקם את המעטפות השחוקות שלנו. בין מוות והיוולדות חוזרת, אנו מתפשטים על-פני היקום, הקוסמוס, ועלינו לרכוש את הכוחות שבלתי-אפשרי להפיקם מספירת-האדמה אלא מהגופים השמימיים הקשורים לאדמה.

גופים שמימיים אלה הם מאגרי הכוחות הנחוצים למעטפות הגופניות שלנו. על האדמה, האדם יכול לרכוש רק את הכוחות הנחוצים לשיקום הבלתי-פוסק של ה'אני'. עבור האיברים האחרים של ישותו, הכוחות מוכרחים להיות מופקים מעולמות אחרים.

נתייחס תחילה לגוף האסטרלי. לאחר המוות, הישות האנושית מתפשטת, מתפשטת פשוטו כמשמעו, בספירות הפלנטריות כולן. במהלך תקופת הקמאלוקה, כישות נפש-ורוח, האדם מתפשט עד הגבול התחום על-ידי מסלול הירח סביב האדמה. ישויות מדרגות שונות מעורבות בתהליך. לאחר מכן, הוא מתפשט עד ספירת-מרקורי – מרקורי כפי שהוא מובן באוקולטיזם. משם, הוא מתפשט לספירות ונוס, שמש, מרס, יופיטר ולבסוף סטורן. הישות אשר חצתה את שער המוות הופכת במובן ממשי לתושב-מרקורי, תושב-ונוס וכן הלאה, ובמובן מסוים מוכרח להיות לה הכושר להסתגל ביסודיות לעולמות פלנטריים אחרים אלו. בהיבט זה, כיצד אדם מצליח או נכשל?

עם סיום תקופת הקמאלוקה שלו, לאדם מוכרחה להיות כדבר ראשון, תכונה מסוימת אשר תאפשר לו לבסס קשר מוגדר עם הכוחות בספירת-מרקורי בה הוא עובר. אם חייהן של ישויות אנוש שונות בין מוות והיוולדות חוזרת ייחקרו, ימצא שבספירת-מרקורי הם שונים במידה רבה. הבדל ברור ניכר על-פי העובדה אם אינדיבידואל עובר אל תוך ספירת-מרקורי עם נטיית-נפש מוסרית, עם התוצאה של חיים מוסריים או חיים בלתי-מוסריים. כמובן, ישנם ניואנסים בכל דרגה אפשרית. אדם בעל תכונה מוסרית של הנפש, הנושא בתוכו את הפירות של חיים מוסריים, הוא מה שאפשר לכנות ישות 'חברותית' מבחינה רוחית בספירת-מרקורי; קל לו לייסד קשרים עם ישויות אחרות – בין אם אלה בני-אדם שמתו לפניו או ישויות אשר מאכלסות את ספירת-מרקורי – ולחלוק עמן התנסויות. אדם בלתי-מוסרי הופך לנזיר, החש את עצמו מורחק מהקהילה של תושבים אחרים בספירה זו. זוהי התוצאה בחיים בין מוות והיוולדות חוזרת של נטיית-נפש מוסרית או בלתי-מוסרית. חשוב להבין שהמוסריות מחשלת את הקשר שלנו עם הישויות החיות בספירה זו ונטיית-נפש בלתי-מוסרית כולאת אותנו כביכול בכלא. אנו יודעים שישויות אחרות נמצאות שם, אך נראה שאנו נמצאים בתוך קונכייה ולא יכולים ליצור עמן שום קשר. בידוד-עצמי זה הוא תוצאה של חיים ארציים שהיו לא-חברותיים ונטולי-מוסריות.

בספירה הבאה, אותה אנו מכנים ספירת-ונוס – באוקולטיזם היא תמיד מכונה כך – הקשר של האדם תלוי בעיקר בגישה הדתית של נפשו. קשר עם הישויות של ספירה זו יכול להיווסד על-ידי אינדיבידואלים שבמהלך חייהם על האדמה נוכחו לדעת שכל דבר ארצי בדברים פיסיים ובאדם עצמו, קשור בסופו של דבר בדרך מסוימת לנצחיות; כך הייתה להם תחושה שגישת הנפש בכל אינדיבידואל צריכה לנטות לממשות אלוהית-רוחית. לעומת זאת, מי שהינו מטריאליסט ואינו מסוגל להכווין את נפשו אל הנצחי, האלוהי, האלמותי, נדון בספירת-ונוס להיות כלוא בתוך ישותו שלו, בבידוד. בהקשר עם ספירה זו במיוחד, אנו יכולים ללמוד ממחקר אוקולטי כיצד אנו יוצרים בגופנו האסטרלי, במהלך החיים על האדמה, את תנאי

הקיום כפי שיהיו בספירת-ונוס. על האדמה, עלינו כבר לפתח הבנה ונטייה למה שאנו מקווים לפגוש ולהתנסות בו באותה ספירה. הבה נתייחס לרגע לעובדה שישויות אנוש אשר חיו על האדמה בתקופות שונות לחלוטין – כפי שהיה בלתי-נמנע ונכון – היו קשורות לחיים האלוהיים-רוחיים דרך הדתות השונות והתפיסות הרווחות של העולם. הדרך היחידה בה האבולוציה האנושית הייתה יכולה להתקדם הייתה שמתוך מקור אחד – חיי דת, למשל – בתקופות שונות ועבור בני-אדם שונים מאוד, על-פי מאפייניהם הטבעיים, תנאי האקלים ותנאים אחרים של קיום, עקרונות הדת השונים ניתנו על-ידי אלה אשר יועדו למשימה זו. עקרונות דת אלה נבעו ממקור אחד, אך סווגו על-פי התנאים הרווחים בין בני-אדם מיוחדים. כיום, האנושות עדיין מחולקת לקבוצות המוגדרות על-פי אמונותיהן הדתיות והשקפות-העולם שלהן. אך, דרך מה שנוצר בנפשותינו, אנו מכינים את הבנתנו ואפשרות לקשרים בספירת-ונוס. הדתות של ההודי, הסיני, המוסלמי, הנוצרי, מכינות את הנפש בצורה כזו שבספירת-ונוס היא תבין את ותימשך אל אותם אינדיבידואלים שנפשם עוצבה על-ידי אותן אמונות דתיות. מחקר אוקולטי מראה בבירור שבעוד בימינו בני-אדם על האדמה מסווגים על-פי גזע, מוצא וכן הלאה, ואפשר להבחין ביניהם על-פי גורמים אלה – אף שזה ישתנה בעתיד, אך כבר מתחיל להשתנות – בספירת-ונוס בה אנו חיים עם ישויות אנוש אחרות, אין חלוקות כאלה. שם, החלוקה היחידה בין הישויות תלויה בעקרונות הדת והשקפות-העולם שלהן בהיותן על האדמה. נכון שבמידה מסוימת, סיווג על-פי גזע אפשרי כי סיווג זה על האדמה – אפילו על-פי הדת – הוא עדיין, במובן מסוים, עניין של קשרי גזע. באותה מידה, יסוד הגזע אינו היסוד המכריע, אלא מה שהנפש מתנסה בו דרך דבקותה בעקרונות של דת מסוימת.

לאחר כל מוות, אנו מבליים תקופות מסוימות בתוך ספירות אלה; אז ישותנו מתפשטת ואנו עוברים מספירת-ונוס אל ספירת-שמש. לאמיתו של דבר, אנו נעשים, כנפשות, לתושבי-שמש, בין מוות והיוולדות חוזרת. משהו נוסף למה שהיה נחוץ בספירת-ונוס נדרש עבור ספירת-שמש. אם ברצוננו להתנסות בצורה טובה בספירת-שמש בין מוות והיוולדות חוזרת, חיוני שנהיה מסוגלים להבין לא רק קבוצה מסוימת של ישויות אנוש, אלא להבין ולמצוא נקודות משותפות עם כל נפשות בני-האדם. בספירת-שמש נחוש מבודדים, כמו נזירים, אם דעות קדומות של אמונה אחת מסוימת עושות אותנו חסרי-יכולת להבין ישות אנושית שנפשה מלאה בעקרונות של אמונה אחרת. אינדיבידואל שעל האדמה התייחס רק אל דת מסוימת כבעלת-ערך, לא יהיה מסוגל בספירת-שמש להבין חסידים של דתות אחרות. אך, התוצאות של חוסר הבנה זה אינן זהות לאלה על האדמה. על האדמה בני-אדם יכולים לחיות זה ליד זה בלי שום הבנה פנימית הדדית ואז להיפרד ולאמץ אמונות ודרכי חשיבה שונות. ברם, בספירת-שמש, היות שאנו חודרים זה את זה, אנו נמצאים יחד ובו בזמן נפרדים בישותנו הפנימית; ובאותה ספירה כל הפרדה וכל חוסר-הבנה הופכים מיד למקורות של סבל נוראי. כל קשר עם חסיד של אמונה שונה הופך להאשמה המכבידה עלינו ללא הרף וממנה איננו יכולים להתחמק, כי על האדמה לא חניכנו את עצמנו בהיבט זה.

בלקחנו את החיים בין מוות והיוולדות חוזרת כנקודת-מוצא, מה שעומד להיאמר עתה יהיה במובן מסוים קל יותר להבנה אם נתייחס להתקדשות. מה שמתקדש חווה בעולמות הרוח קרוב מאוד מהיבט מסוים להתנסויות שעוברים בחיים בין מוות והיוולדות חוזרת. המתקדש צריך לפלס את דרכו אל תוך אותן ספירות ואילו היה מחזיק בדעות קדומות הנובעות מהשקפת-עולם חד-צדדית ומוטה, הוא היה חווה סבל דומה בספירת-שמש. לכן, חיוני שלהתקדשות תקדם הבנה מעמיקה של כל אמונה דתית הקיימת על האדמה, וכן הבנה של מה שמתרחש בכל נפש אינדיבידואלית, בלי להתחשב באמונה או בקו המחשבה שבהם היא דוגלת. אחרת, כל מה שלא נתקל בהבנה נעשה למקור סבל, כאילו הרים גבוהים מאיימים להתנפץ על האדם, כאילו התפוצצויות עומדות לפרוק את כל מטענן על האדם. לכל חוסר-הבנה הנובע מדעות קדומות וחד-צדדיות והוצג בפני בני-אדם על האדמה, יש השפעה זו בעולמות הרוח.

זה לא תמיד היה כך. בזמנים קדם-כריסטיאניים, תהליך האבולוציה לא דרש באופן מוחלט מבני-אדם לרכוש הבנה זו על כל נפש אנושית. האנושות הייתה מחויבת לעבור דרך השלב של גישה חד-צדדית. אך, אלה שאומנו לסוג כלשהו של הנהגה בעולם, היו מוכרחים לרכוש, באופן מודע יותר או פחות, הבנה לכל ישות אנושית ללא שוני. גם כאשר אינדיבידואל כלשהו נועד להיות מנהיג של עם מסוים, הוא היה נדרש לפתח מידה של הבנה לגבי כל נפש אנושית. דבר זה מוזכר בצורה נפלאה בברית-הישנה, בקטע המתאר את המפגש בין אברהם ומלכיצדק, הכוהן הגדול. אלה המבינים קטע זה יודעים שאברהם, אשר נועד להיות מנהיג עמו, עבר התקדשות באותו זמן – גם אם לא בתודעה מלאה כמו במקרה של התקדשויות מאוחרות יותר. התקדשותו של אברהם הייתה קשורה להבנת היסוד האלוהי היכול לזרום אל תוך כל הנפשות האנושיות. הקטע המספר על המפגש בין אברהם ומלכיצדק, כולל סוד עמוק הקשור לאבולוציית האנושות. אך, בני-האדם היו צריכים לעבור הכנה הדרגתית כדי להיות כשירים יותר ויותר להוויית-קיום פורה בספירת-שמש.

האימפולס הראשון באבולוציה של אדמתנו לקראת הוויית-קיום פורה בספירת-שמש ניתן על-ידי מיסטריות גולגתא, לאחר שההכנה אליה נעשתה על-ידי העם של הברית-הישנה – עליו יהיה עוד הרבה לומר. לעת עתה, אין זה חיוני לעסוק בשאלה אם הכריסטיאניות בהתפתחותה עד כה הגשימה את כל מטרתיה ופירותיה האפשריים. למותר לציין, הכריסטיאניות, על כל הכתות והעדויות השונות שלה, יצרה רק היבטים חד-צדדיים של העיקרון היסודי שלה; בחלק מעקרונותיה, וכמכלול, אין זה ברמה של דתות אחרות מסוימות. ברם, מה שבאמת חשוב הוא פוטנציאל התפתחותה וכיצד היא יכולה להעשיר אדם החודר עמוק יותר ויותר אל תוך אמיתותה היסודית.

ניסינו כבר להצביע על אפשרויות אלה של התפתחות. יש הרבה מאוד לומר, אך עתה יוזכר רק עניין אחד כי הוא יכול לשפוך אור על הנקודה הנמצאת כרגע בעיון. אם תהיה לנו הבנה אמיתית של הדתות השונות, נגלה מאפיין בולט אחד, כלומר שבתקופות המוקדמות של אבולוציית האדמה, הדתות

האינדיבידואליות הותאמו לגזעים, שושלות שבטיות או עמים מסוימים. עדיין יש לכך עדויות. כיום, מי שנולד הודי יכול להיות חסיד אדוק של דת ההינדו. בהיבט מסוים, הדתות הקדומות הן דתות של גזע, דתות של עמים. אל תתייחסו לדברים כהבעת זלזול, אלא פשוט כאפיון. הדתות השונות, אף על פי שהן נגזרות מהמקור הקדמוני של דת-עולם אוניברסלית, ניתנו לבני-האדם על-ידי המתקדשים והותאמו לשושלות השבטיות והגזעים המסוימים; לכן, במובן זה יש בהם משהו אנוכי. בני-אדם אהבו תמיד את הדת אשר הוגדרה על-ידי בשרם ודםם. בזמנים קדומים, כאשר דת אשר נבעה ממרכז מיסטריות, נוסדה בקרב עם מסוים, זר גופני שרצה לייסד דת נוספת בקרבם, לא עשה זאת, אלא ייסד מרכז מיסטריות שני. לבני-האדם היה תמיד מנהיג שבא מתוך השבט או העם שלהם.

במובן זה, הכריסטיאניות האמיתית שונה מאוד. כריסטוס ישוע, האינדיבידואליות שאליה הנוצרים פונים, היה פעיל במידה מועטה ביותר בקרב העם ובאזור על האדמה שבו הוא נולד. ביחס לדת, האם אפשר להשוות את התנאים בעולם המערבי לאלו הקיימים בהודו או סין, היכן שדתות של עמים עדיין שורדות? לא, בלתי-אפשרי! אפשר היה להשוות את האזורים בהם אנו חיים לסין והודו רק אם כאן, באירופה התיכונה, היינו למשל חסידים מאמינים של ווטן. אז, היינו נמצאים באותו שלב ויסוד האנוכיות הדתית היה ברור גם כאן. אך במערב, היבט זה נעלם, כי המערב קיבל דת שלא הייתה מוגבלת לשום קהילה או עם מסוימים. יש לזכור עובדה זו. להשפעות שקשרו דם אל דם והיה גורם קובע בייסוד הקהילות הדתיות הקדומות, לא היה שום חלק בהפצת הכריסטיאניות. **חיי-הנפש** היו הגורם היסודי ובמערב אומצה דת שלא הייתה קשורה לקהילה או עם מסוימים. מדוע כך היו הדברים? כי בשורשיה העמוקים ביותר ומן ההתחלה, הכריסטיאניות הייתה אמורה להיות דת עבור כל בני-האדם ללא הבחנה בין אמונה, לאום, מוצא, גזע וכל מה שמפריד בין ישויות אנוש. הכריסטיאניות מובנת כהלכה רק כאשר מבינים שהיא עוסקת אך ורק ביסוד האנושי במהותו בכל בני-האדם. העובדה שבשלביה המוקדמים וגם בתקופתנו, נוסדו מתוך הכריסטיאניות כתות, לא צריכה להוות סיבה לדאגה; כי, הכריסטיאניות מאפשרת את האבולוציה של 'האנושי האוניברסלי'. נכון גם שבעולם הנוצרי צריך לחול שינוי גדול כדי ששורשי הכריסטיאניות יובנו כהלכה. צריכה להיות הבחנה בין **ידע** של אמונות נוצריות ו**ממשותה** של הכריסטיאניות.

למעשה, פאולוס התחיל לעשות הבחנה זו ואלה שהבינו את דבריו יכולים להיווכח במשהו ממשמעותם, אף שעד כה ההבנה הייתה נדירה. כאשר פאולוס הבהיר שאמונה בכריסטוס ישוע לא הייתה זכות מיוחדת של היהדות ואמר "הכריסטוס מת לא רק עבור היהודים, אלא גם עבור הגויים", זו הייתה תרומה עצומה לתפיסה האמיתית של הכריסטיאניות. תהיה זו טעות לחשוב שמיסטריות גולגתא התגשמה רק עבור המכנים עצמם כריסטיאניים. מיסטריות גולגתא התגשמה עבור **כל** בני-האדם! אכן לזה התכוון פאולוס בדברים אשר צוטטו לעיל. מה שזרם ממיסטריות גולגתא אל תוך החיים הארציים, יש לו משמעות וחשיבות עבור **כלל** החיים האלה. מוזר ככל שזה עשוי להיראות כיום לאלה שאינם מבדילים בין ידע

וממשות, בכל זאת יש לומר שאדם מבין את שורשי הכריסטיאניות רק אם הוא יכול לראות חסיד של דת שונה – לא חשוב אם הוא מכנה את עצמו הודי, סיני או משהו אחר – בצורה כזו שהוא שואל את עצמו: באיזו מידה דומה הוא לכריסטוס? העובדה שיודעים זאת אינה מה שחשוב באמת; מה שכן חשוב הוא שאדם כזה יידע את ממשותה של הכריסטיאניות – מובן שאין זה הכרחי לדעת פיסולוגיה כדי לדעת שמתרחש עיכול. אדם שהדת שלו כשלה לעורר בו קשר מודע למיסטריית גולגתא, אין לו הבנה של מיסטריה זו, אך זה לא מקנה לאחרים זכות לשלול ממנו את ממשותה של הכריסטיאניות. רק כאשר כריסטיאנים יהיו כריסטיאנים באמת כך שיחפשו אחר עיקרון הדומה-לכריסטוס בכל הנפשות על האדמה – לא כשהם החדירו אותו בנפשם של אחרים עם ניסיונות של המרת דת – רק אז יובנו העקרונות הבסיסיים של הכריסטיאניות. כל זה מהווה חלק מהכריסטיאניות כאשר היא מובנת כהלכה. מוכרחה להיות הבחנה בין **הממשות** של הכריסטיאניות לבין **הבנה** שלה. להבין את מה שהיה נוכח על האדמה מאז מיסטריית גולגתא הוא אידיאל עצום, האידיאל של ידע חשוב בצורה עילאית עבור האדמה – ידע שבני-אדם ירכשו בהדרגה. אך **הממשות** עצמה התרחשה; מיסטריית גולגתא התגשמה.

חיינו לאחר המוות בספירת-שמש תלויים בסוג הקשר שיצרנו עם מיסטריית גולגתא. הקשר עם כלל הנפשות האנושיות שיכול להיחוות בספירת-שמש, אפשרי רק אם נוסד קשר עם מיסטריית גולגתא בדרך שתוארה. זהו קשר המבטיח חירות מכל צורה לא-מושלמת של כריסטיאניות כפי שהיא מיושמת בכת זו או אחרת. אם אין לנו קשר כזה עם מיסטריית גולגתא, אנו דנים את עצמנו להיות אינדיבידואלים מתבודדים בספירת-שמש ולא מסוגלים ליצור קשר עם נפשות אנושיות אחרות. יש דבר מסוים המחזיק בכוחה אפילו בספירת-שמש. כאשר אנו פוגשים בספירת-שמש נפש אנושית אחרת, אנו יכולים להיות שותפים ולא להידחות על-ידי אותה נפש, אם המילים הבאות נשמרו בתוך ישותנו הפנימית: "כִּי בְּמָקוֹם אֲשֶׁר שָׁנִים או שְׁלוֹשָׁה נְאֻסָּפִים לְשִׁמֵי שָׁם אֲנִי בְּתוֹכְכֶם".⁵ בספירת-שמש כל נפשות בני-האדם יכולות להתאחד זו עם זו מתוך הכרה מלאה בכריסטוס. ואיחוד זה הינו בעל משמעות עצומה. שכן בספירת-שמש, האדם מוכרח לקבל החלטה; עליו לרכוש הבנה מסוימת. ומשמעות הדבר יכולה להיות מוסכרת בצורה הטובה ביותר על-ידי התייחסות לעובדה חשובה באופן מיוחד, שכל נפש אנושית הייתה יכולה להיווכח בה, אך לא עושה זאת תמיד. אחת האמירות היפות ביותר בברית-החדשה נאמרת כאשר כריסטוס ישוע מתאמץ להפוך את בני-האדם מודעים לגרעין ההוויה האלוהי-רוחי שבתוכם, לאמת שהאל נוכח כניצוץ אלוהי בכל נפש אנושית, שכל ישות אנושית נושאת בתוכה את האלוהות. כריסטוס ישוע מדגיש זאת, בהכריזו בכל הכוח והעוצמה: "וְהֵייתֶם פְּאֵלֵהִים!". הדגש שהוא שם על המילים מראה שהוא זיהה זאת כטענה לגיטימית כאשר אדם מיישם על עצמו את משמעותה. אך, אמירה זו נאמרה גם על-ידי ישות אחרת. הברית-הישנה מספרת

⁵ מתי, פרק 18, פסוק 20.

לנו במילים סמליות באיזו נקודה באבולוציה היא נאמרה. בראשית תחילתה של אבולוציית האדם, לוציפר הכריז: "וְהָיִיתֶם פְּאֻלֵּהִים!" זה משהו שיש לשים לב אליו. אמירה במונחים זהים נאמרת על-ידי שתי ישויות: לוציפר והכריסטוס! "וְהָיִיתֶם פְּאֻלֵּהִים". על מה מרמזת שימת דגש על שתי אמירות אלו? זה מרמז על כך שמפיו של לוציפר אמירה זו מובילה לקללה וכאשר היא נאמרת על-ידי הכריסטוס – לברכה העילאית ביותר. האם אין כאן מסתורין נפלא? המילים אשר מופנות אל האנושות על-ידי לוציפר, המפתה – כאשר הן נאמרות על-ידי הכריסטוס לבני-האדם, הן הופכות לחכמה נעלה. מה שחשוב באמת אינו תוכן האמירה אלא על-ידי מי היא נאמרת – עובדה זו חקוקה באותיות של עוצמה ברישומים המקראיים. ממקרה כזה הבה נחוש שכדאי לנו להבין דברים בעומק הראוי ואפשר ללמוד הרבה ממה שמונח גלויות לפנינו.

זה בספירת-שמש בין מוות והיוולדות חוזרת שאנו שומעים שוב ושוב את המילים הפונות אל נפשנו בכל עוצמתן. אתה הינך אלוהים, היה כאלוהים! אנו יודעים בוודאות שכאשר אנו מגיעים אל ספירת-שמש, לוציפר פוגש אותנו ומטביע בנו את משמעותה של אמירה זו בכוח. מאז ואילך, אנו יכולים להבין היטב את לוציפר, אך את הכריסטוס נוכל להבין רק אם הכנו את עצמנו לכך על האדמה. בספירת-שמש, לאמירה של הכריסטוס לא תהיה שום משמעות עבורנו אם בהתייחסותנו אל מיסטריות גולגתא לא רכשנו הבנה מסוימת. אף על פי שהמילים הבאות עשויות להישמע שטחיות, אומר זאת: בספירת-שמש, אנו מוצאים שני מושבי-כבוד. ממושב-הכבוד של לוציפר – שעסוק תמיד – נשמעים דברי פיתוי, המצהירים על האלוהות שבתוכנו. מושב-הכבוד השני נראה לנו – או לבני-אדם רבים – עדיין ריק, שכן על מושב-כבוד שני זה בספירת-שמש בין מוות והיוולדות חוזרת, עלינו לגלות את מה שאפשר לכנות התמונה האקאשית של הכריסטוס. אם נוכל למצוא את התמונה האקאשית של הכריסטוס, תהיה זו ברכה עבורנו – הדבר עוד יתבהר בהרצאות הבאות. אך, יתאפשר לנו למצוא את אותה תמונה רק מפני שהכריסטוס ירד מהשמש והתאחד עם האדמה ומשום שהיינו מסוגלים לפתוח את עיני רוחנו כאן על האדמה באמצעות הבנה מסוימת של מיסטריות גולגתא. הבנה זו תבטיח מושב-הכבוד של הכריסטוס בספירת-שמש לא יופיע ריק בפנינו, אלא יתגלו המעשים שהכריסטוס עשה כאשר מקום משכנו היה עדיין בספירת-שמש. כפי שאמרתי, עליי להשתמש במילים פשוטות בדוברי על שני מושבי-הכבוד הללו; עובדה נשגבה יכולה להיות מתוארת רק באופן ציורי. אך, מי שרוכש יותר ויותר הבנה, ייווכח לדעת שמילים אשר הוטבעו על האדמה אינן מספיקות והאדם מחויב להשתמש בציוריות כדי להיות מובן.

נבין ונמצא תמיכה למה שנזדקק לו בספירת-שמש רק אם רכשנו על האדמה משהו הפועל לא רק בכוחות האסטרליים, אלא גם בכוחות האתריים. אתם יודעים ממה שאמרתי קודם לכן, שהדתות משפיעות על הכוחות האתריים ועל הגוף האתרי של האדם. נכסים רוחיים ניכרים זמינים עבור כולנו, כל עוד כוחות מספירת-שמש מוחדרים בהדרגה לתוכנו, אם רכשנו הבנה של מיסטריות גולגתא. שכן, מספירת-שמש

עלינו לשאוב את הכוחות הנחוצים לחידוש גופנו האתרי עבור ההתגשמות הבאה; בעוד שאת הכוחות הנחוצים עבור גופנו האסטרלי בהתגשמות הבאה, עלינו לשאוב מספירות פלנטריות אחרות.

שאיש לא יחשוב שמה שאמרתי אינו קשור למהלך האבולוציה כולה. אמרתי לכם שכבר בזמנים קדם-כריסטיאניים, מנהיג של האנושות כמו אברהם, היה מסוגל במפגשו עם מלכיצדק לרכוש את הכוחות הנחוצים עבור ספירת-שמש. איני טוען טענה לא-סובלנית המרמזת על כך שאדם יכול לרכוש את הכוחות הנחוצים לביסוס קשר נכון עם ישויות מספירת-שמש אך ורק דרך כריסטיאניות אורתודוקסית. אני מציין עובדה של אבולוציה; עובדה נוספת היא שהזמן שבו עדיין אפשר היה, כמו בימי קדם, לראות את התמונה האקאשית של הכריסטוס כתוצאה של אמצעים שונים, מתקרבת יותר ויותר לסיומה, עם התקדמות האבולוציה. עיניו הרוחיות של אברהם היו פתוחות במלואן אל התמונה האקאשית של הכריסטוס בספירת-שמש. אל לכם לטעון שמיסטריות גולגתא לא התרחשה אז והכריסטוס היה עדיין בספירת-שמש; שכן במהלך אותה תקופה, הכריסטוס היה מאוחד עם ספירות פלנטריות אחרות. אכן, זוהי עובדה שבאותו זמן, ואפילו עד תקופתנו הנוכחית, בני-אדם היו יכולים לתפוס את מה שאפשר היה לתפוס באותן ספירות. ואם נמשיך ונרחיק לאחור אל אותם עידנים קדומים בהם הרישים הקדושים היו המורים הראשונים של בני-האדם בהודו הקדומה; מובן שלאותם מורים הייתה ידיעה על הכריסטוס שבאותו זמן עדיין שהה בספירת-שמש, והם מסרו את הידיעה הזו והעניקו הבנה לחסידיהם, אף על פי שהם כמובן לא השתמשו במינוחים האחרונים. אף על פי שבאותם זמנים קדומים מיסטריות גולגתא לא הייתה עדיין בתחום הכרתם, בני-אדם היו מסוגלים, על-ידי שאיבת אמיתות אינטימיות מתוך מעמקי ישותם, לרכוש מספירת-שמש את מה שהיה נחוץ לשם חידוש הגופים האתרניים שלהם. אך, אפשרויות אלה פסקו עם התקדמות האבולוציה וזה היה נחוץ כי כוחות חדשים היו מוכרחים לחזור בהדרגה וללא הרף אל תוך האנושות.

הדברים שנאמרו, נאמרו כדי להצביע על עובדה של אבולוציה. אנו נעים לקראת עתיד בו תלך ותצטמצם האפשרות שבני-אדם, במהלך התקופה בין מוות והיוולדות חוזרת, יעברו את הוויית-קיומם בספירת-שמש בדרך הנכונה, אם ירחיקו עצמם ממאורע הכריסטוס. נכון שעלינו לחפש אחר התכונה הדומה לכריסטוס בכל נפש אנושית. אם ברצוננו להבין את שורש הכריסטיאניות, עלינו לשאול את עצמנו בכל פעם שאנו פוגשים מישהו: כמה מטבעו דומה לכריסטוס? אך נכון גם שאדם יכול להינתק מן הכריסטיאניות אם ייכשל בלהיות מודע למה שהיא מהווה במציאות. וכאשר אנו מזכירים לעצמנו שוב את דבריו של פאולוס, שהכריסטוס הוא אֱלֹהֵי הַיְהוּדִים בְּלִבְדּוֹ? הַאִין הוּא גַם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִים? כֵּן, גַם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִים הוּא,⁶ הרי שעלינו להוסיף גם שאם במהלך המשך ההתפתחות בני-אדם יתכחשו יותר ויותר לממשותה של מיסטריות גולגתא, הם ימנעו ממה שנעשה עבורם מלהגיע אליהם. מיסטריות גולגתא הייתה מעשה חסד עבור כלל

⁶ אל הרומים, פרק ג', פסוק 29.

המין האנושי. כל ישות אנושית רשאית לאפשר לאותו מאורע להשפיע עליה או לא; אך, תוצאת ההשפעה תהיה תלויה בעתיד יותר ויותר במידה בה האדם היה מסוגל לשאוב מספירת-שמש את הכוחות הנחוצים כדי להבטיח שגופו האתרי יעוצב בצורה נכונה בהתגשמותו הבאה. על החשיבות העצומה של דברים אלה עבור העתיד כולו של הגזע האנושי על האדמה, נתייחס בהרצאות הבאות.

כך הכריסטיאניות, שאין ספק בכך שמובנת מעט, עם זאת קשורה תמיד למיסטריית גולגתא, היא ההכנה הראשונה, אם ברצון האנושות לייסד מחדש את הקשר עם ספירת-שמש. אימפולס שני יהיה הבנה אנתרופוסופית אמיתית של מיסטריית גולגתא. לאחר שאדם הסתגל להוויית-הקיום בספירת-שמש, חיו ממשירים להתפשט החוצה, אל תוך ספירת-מרס, למשל. מה שחיוני הוא שהאדם לא רק יבסס קשר נכון עם הכוחות של ספירת-שמש, אלא שישמור על קשר זה כאשר חיו מתפשטים אל תוך ספירת-מרס. על-מנת שתודעתו לא תהפוך עמומה, לא תדעך לגמרי לאחר ספירת-שמש, אלא יוכל לשאתה אל תוך ספירת-מרס, הכרחי שבמחזור הנוכחי של האבולוציה האנושית, תשתרש בנפשם של בני-האדם הבנה רוחית של תמצית הדתות וההשקפות השונות בעולם. לכן, המאמצים להבין את מהות הדתות ודרכי החשיבה. הבנה מדעית-רוחית תוחלף בסופו של דבר על-ידי הבנה אחרת, שונה לגמרי, עליה בני-אדם כיום אינם יכולים אפילו לחלום. שכן כפי שנכון שאמת מסוימת נכונה בתקופה שבה יש חוש אמיתי לאמת, זוהי גם עובדה שאימפולסים חדשים ימצאו את דרכם ללא הרף אל תוך האבולוציה של האנושות. אמת היא שמה שיש לאנתרופוסופיה למסור נכון עבור תקופה מסוימת, והאנושות, לאחר שתטמיע את האנתרופוסופיה, תוכל לשאתה אל זמנים מאוחרים יותר כאימפולס פנימי ובאמצעות כוחות אלו לרכוש את הכוחות של התקופה המאוחרת יותר.

כך, אפשר היה להראות את הקשר של חיי האדם על האדמה לחיים בין מוות והיוולדות חוזרת. איש אינו יכול שלא להבין שהכרחי שלאדם יהיה ידע, רגש ותפיסה של החיים בין מוות והיוולדות חוזרת, כמו לחיים הארציים. שכן כאשר האדם נכנס אל תוך החיים הארציים בלידה, הביטחון, העוצמה ומלוא התקווה הקשורים אל אותם חיים, תלויים בכוחות שהוא מביא עמו מהחיים שבין המוות האחרון והלידה הנוכחית. אך שוב, הכוחות שביכולתנו לרכוש במהלך אותם חיים תלויים בהתנהגותנו בהתגשמות הקודמת, בנטייה המוסרית והדתית שלנו או באיכות גישת הנפש שלנו. עלינו להבין שהתקדמותה או כישלונה של האבולוציה העתידית של הגזע האנושי תלויים בשיתוף הפעולה הפעיל והיוצר שלנו עם העולם העל-חושי בו אנו חיים בין מוות והיוולדות חוזרת. אם בני-האדם לא יצליחו לרכוש את הכוחות היכולים לספק להם גוף אסטירלי בריא, הרי שהגוף האסטירלי שלהם יהפוך לא-יעיל ועקר, והאנושות על האדמה תשקע ברשעות מוסרית ודתית. באופן דומה, אם בני-האדם לא יצליחו לרכוש את הכוחות הנחוצים לגופם האתרי, הרי כאיברים של הגזע האנושי, הם יתנונו על האדמה. כל אינדיבידואל יכול לשאול את עצמו את השאלה הבאה: באיזו מידה

עליי לשתף פעולה עם עולם הרוח כדי שהאדמה לא תאוכלס רק בגופים חולים? האנתרופוסופיה אינה רק ידע, אלא אחריות המביאה אותנו לידי קשר עם הטבע כולו של האדמה ואף תומכת בקשר זה.

הרצאה 3

ברלין, 3 בדצמבר 1912

ממה שכבר צוין אודות החיים בין מוות והיוולדות חוזרת, אתם יכולים לזכור שבמהלך אותה תקופה הישות האנושית ממשיכה, כבר מן ההתחלה, לחיות בתנאים ובקשרים שהיא עצמה הכינה במהלך קיומה על האדמה. נאמר שכאשר אנו נתקלים שוב, לאחר המוות, באישיות מסוימת בעולם הרוח, הרי שהקשר בינינו בהתחלה זהה לזה שנוצר במהלך קיומנו על האדמה ואיננו יכולים, לעת עתה, לשנותו כלל. לכן, אם בעולם הרוח אנו יוצרים קשר עם ידיד או אינדיבידואל שמת לפנינו ולו אנו חבים חוב של אהבה כי במהלך החיים מנענו אהבה זו ממנו, אז יהיה עלינו לחוות שוב את הקשר שהתקיים לפני המוות בגלל חוסר האהבה בו היינו אשמים. אנו ניצבים מול האדם הנדון בדרך שתוארה בהרצאה הקודמת, רואים וחווים שוב ושוב את הנסיבות שנוצרו במהלך החיים לפני מותנו. למשל, אם בזמן מסוים, נאמר עשר שנים לפני מות האדם הנדון, או לפני מותנו אנו, אפשרנו לקשר אשר נגרם על-ידי חוב האהבה ששקענו בו, להיווצר, הרי שיהיה עלינו לחיות דרך קשר זה במשך פרק זמן תואם לאחר המוות ורק אחרי שאותה תקופה תחלוף, נהיה מסוגלים לחוות שוב, במהלך החיים לאחר המוות, את הקשר השמח יותר שהיה קיים קודם בינינו. חשוב להבין שלאחר המוות אין ביכולתנו למחוק או לשנות קשרים עבור מה שהיינו אחראים לו על האדמה. במידה מסוימת, השינוי נעשה בלתי-אפשרי.

אפשר בקלות להאמין שבאופן בלתי-נמנע זוהי התנסות כואבת ואפשר להתייחס אליה רק כסבל. אך זה יהיה שיפוט מההיבט של הנסיבות הארציות המוגבלות שלנו. בהסתכלות מתוך עולם הרוח, הדברים נראים שונים בהיבטים רבים. נכון שבחיים בין מוות והיוולדות חוזרת האינדיבידואל הנדון מוכרח לחוות את כל הסבל הנובע מן ההודאה: עתה, אני הווה בעולם הרוח ומודה בעוול שביצעתי, אך איני יכול לתקנו; עליי להסתמך על מצבים אשר יגרמו שינוי. אינדיבידואל המודע לכך, חווה את הכאב הקשור להתנסות, אך הוא גם יודע שזה מוכרח להיות כך, וזה היה פוגע בהמשך התפתחותו אילו זה היה אחרת, אילו לא היה יכול ללמוד מההתנסות הנובעת מסבל כזה. שכן, דרך ההתנסות במצבים כאלה וההכרה שבלתי-אפשרי לשנותם, אנו רוכשים את הכוח לשנותם בקארמה העתידית שלנו. השיטה של הקארמה מאפשרת לשנות מצבים אלה במהלכה של התגשמות פיסית אחרת. ישנה רק אפשרות רחוקה שהמת עצמו ישנה אותם. מעל לכול, במהלך התקופה הראשונה לאחר המוות, במהלך תקופת הקמאלוקה, אינדיבידואל רואה את אשר נקבע על-ידי חייו לפני המוות, אך בהתחלה עליו להשאירו כפי שהוא; אין ביכולתו לגרום שינוי כלשהו במה שהוא חווה.

לאלה שנשארו מאחור על האדמה יש השפעה גדולה הרבה יותר על המתים מאשר יש למת על עצמו או על אחרים שמתו לפניו. וזה חשוב מאוד. באמת, רק אינדיבידואל שנשאר במישור הפיסי, אשר ייסד קשר כלשהו עם המת, יכול באמצעות רצון אנושי, לגרום שינויים מסוימים במצבן של הנפשות בין מוות והיוולדות חוזרת.

ניקה עכשיו דוגמה היכולה להיות מאלפת בהיבטים רבים. כאן, ביכולתנו להתייחס גם לחיים בקמאלוקה, שכן הקשרים הקיימים לא משתנים כאשר מתרחש מעבר אל תוך תקופת הדוּכאן. הבה נחשוב על שני יידידים החיים על האדמה, שאחד מהם יוצר קשר עם האנתרופוסופיה בזמן מסוים בחיים והופך לאנתרופוסוף. יתכן שבשל כך יידו יחוש זעם כלפי האנתרופוסופיה. יתכן שנתקלתם במקרה כזה. אם ייד זה היה ראשון למצוא את האנתרופוסופיה, הוא עצמו היה עשוי להיות חסיד נלהב. דברים כאלה לבטח קורים, אך עלינו להבין שלעתים קרובות הם עטויים במאיה. כתוצאה מכך, יתכן שהאדם הזועם כלפי האנתרופוסופיה כי יידו היה לחסיד, זועם רק על-פני שטח תודעתו בלבד, בתודעת-ה'אני' שלו. בתודעתו האסטרלית, בתת-התודעה שלו, סביר מאוד שהוא לא יחוש אנטיפתי. מבלי להכיר בכך, הוא אפילו עשוי לחוש ערגה לאנתרופוסופיה. במקרים רבים קורה שסלידה בתודעה הגבוהה יותר לובשת צורה של כמיהה בתת-תודעה. אין זה בהכרח אומר שאינדיבידואל חש בדיוק את מה שהוא מבטא בתודעתו הגבוהה יותר. לאחר המוות, איננו חווים רק את השפעות התכנים של תודעתנו הגבוהה יותר, תודעת-ה'אני' שלנו. להאמין בזה יהיה להבין שלא כהלכה את המצבים השוררים לאחר המוות. לעתים קרובות נאמר שלמרות שבמוות האדם משליך את הגוף הפיסי ואת הגוף האתרי, הרי שכמיהותיו ותשוקותיו נשארות. כמיהות ותשוקות אלה אינן בהכרח רק אלה שהוא היה מודע להן למעשה. גם הכמיהות והתשוקות שהיו בתת-התודעה שלו, נשארות, כולל אלה שאין לו עליהן שום ידע מודע או שהתנגד להן. לעתים קרובות, הן חזקות ועמוקות יותר לאחר המוות מאשר היו בחיים. במהלך החיים, דיסהרמוניה מסוימת בין הגוף האסטרלי וה'אני' באה לידי ביטוי כרגש של דיכאון, אי-שביעות-רצון. לאחר המוות, התודעה האסטרלית מהווה אינדיקציה לאופי כולו של הנפש, החותם כולו של האינדיבידואל הנדון. כך, מה שאנו חווים בתודעתנו הגבוהה חשוב פחות מכל אותן משאלות, תשוקות ותאוות הקיימות במעמקי הנפש, עליהן אין ה'אני' יודע דבר.

במקרה שהוזכר, הבה נניח שהאדם אשר מוקיע את האנתרופוסופיה כי יידו נעשה חסיד, חוצה את שער המוות. הכמיהה לאנתרופוסופיה, שהייתה עשויה להתפתח בדיוק בשל התנגדותו האלימה, באה לידי ביטוי והופכת למשאלה עזה לאנתרופוסופיה. משאלה זו לא תגשים את עצמה, שכן לא יתכן שלאחר המוות לו עצמו תהיה הזדמנות לספקה. אך, דרך שורת-אירועים מיוחדת במקרה כזה, מי שנשאר על האדמה עשוי לעזור לאחר ולשנות משהו במצבו. זהו סוג המקרה שבו נתבונן לעתים קרובות בשורותינו.

למשל, אנו יכולים לקרוא עבור האדם שמת. הדרך לעשות זאת היא לדמות אותו באופן חי מולנו; אנו מדמים את תווי-פניו ועוברים עמו במחשבות על תוכנו של ספר אנתרופוסופי, למשל. זה צריך להתבצע

רק במחשבות ויש לכך השפעה ישירה על המת. כל עוד הוא נמצא בשלב הקמאלוקה, השפה אינה מהווה מכשול; היא מהווה מכשול רק לאחר שהמת עובר לדוּכאן. לכן, אין מקום לשאלה אם המת מבין את השפה. אין ספק שבמהלך תקופת הקמאלוקה הרגש לשפה קיים. בדרך מעשית זו, יכולה להינתן עזרה פעילה מאוד למי שעבר דרך שער המוות. מה שזורם מהמישור הפיסי הוא משהו היכול להוות גורם ביצירת שינוי בתנאי החיים בין מוות והיוולדות חוזרת; עזרה כזו יכולה להינתן למת רק מהעולם הפיסי, לא ישירות מעולם הרוח.

מכך אנו מבינים שכאשר האנתרופוסופיה תמצא את דרכה אל לבם של בני-האדם, היא תגשר באמת בין העולם הפיסי והעולם הרוחי, וזה יהיה ערכה העצום עבור החיים. רק שלב בסיסי ביותר בהתפתחות האנתרופוסופית מושג כאשר חושבים שהדבר החשוב ביותר הוא לרכוש אידיאות ומושגים מסוימים על האיברים במבנהו של האדם או על מה שיכול לזרום אליו מעולם הרוח. הגשר בין העולם הפיסי והעולם הרוחי לא יוכל להיבנות כל עוד לא נבין שהאנתרופוסופיה נוגעת בחיינו בכללותם. אל לנו להמשיך ולאמץ גישה פסיבית בלבד כלפי אלה אשר חצו את שער המוות, אלא עלינו לייסד קשר פעיל עמם ולעזור להם. האנתרופוסופיה מוכרחה לעשות אותנו מודעים לעובדה שעולמנו מורכב מהוויית-קיום פיסי והוויית-קיום על-פיסי, רוחית; נוסף על כך, האדם נמצא על האדמה לא רק כדי לאסוף לעצמו את פירות הוויית-הקיום הפיסי בין לידה ומוות, אלא הוא נמצא על האדמה כדי לשלוח מעלה אל תוך העולם העל-פיסי את מה שאפשר לרכוש ויכול להתקיים רק במישור הפיסי. אם מסיבה מוצדקת, או הבה נאמר, לשם הנוחות, אדם התרחק מאידיאות אנתרופוסופיות, הרי שנוכל להביאן אליו לאחר המוות, בדרך אשר תוארה לעיל. יתכן שמישהו ישאל: האם יתכן שזה יציק למת, שלא ירצה זאת? שאלה זו מוצדקת לחלוטין, כי ישויות אנוש בעידן הנוכחי לא מתנגדות בשום אופן בתת-התודעה שלהן לאנתרופוסופיה. אם לתת-התודעה של אלה אשר מוקיעים את האנתרופוסופיה היה יכול להיות קול בתודעתם הגבוהה יותר, אז בקושי הייתה מופיעה התנגדות לאנתרופוסופיה. שכן, בני-אדם משוחדים ומוטים נגד עולם הרוח רק בתודעת-ה'אני' שלהם, רק במה שמבטא את עצמו כתודעת-ה'אני' במישור הפיסי.

זהו היבט אחד של הגישור בין העולם הפיסי והעולם הרוחי. אך, אנו יכולים גם לשאול: האם גישור אפשרי גם בכיוון השני, מהעולם הרוחי אל העולם הפיסי? רוצה לומר, האם יכול מי שעבר דרך שער המוות ליצור קשר בדרך כלשהי עם אלה אשר נשארו במישור הפיסי? בתקופה הנוכחית, האפשרות לכך קטנה מאוד כי במישור הפיסי בני-האדם חיים רוב הזמן רק בתודעת-ה'אני' שלהם ולא בתודעה הקשורה לגוף האסטרלי. אין זה קל כל כך למסור אידיאה על הדרך בה בני-אדם יפתחו בהדרגה תודעה למה שסובב אותם כאסטרלי או דוּכאני או עולם רוחי אחר. אך, אם האנתרופוסופיה תרכוש השפעה גדולה יותר באבולוציה של האנושות, בסופו של דבר זה יקרה. פשוט על-ידי שימת-לב לתורות של האנתרופוסופיה,

בני-אדם ימצאו את הדרכים והאמצעים לפרוץ את גבולות העולם הפיסי ולהכווין את תשומת-הלב אל העולם הרוחי הנמצא סביבם וחומק מהם רק מפני שהם אינם מקדישים לו תשומת-לב.

כיצד יכולים אנו להיות מודעים לעולם רוחי זה?

היום ברצוני לעשותכם מודעים למידה הקטנה בה אדם יודע באמת דברים על העולם הסובב אותו. אכן, הוא יודע מעט מאוד על מה שהינו בעל חשיבות יסודית באותו עולם. באמצעות החושים והאינטלקט שלו הוא לומד לדעת ולזהות את העובדות הרגילות של החיים שבהן הוא מעורב. הוא לומד לדעת מה מתרחש הן בעולם והן בו עצמו, יוצר איזושהו סוג של אסוציאציה בין ההתרחשויות הללו, את האחת מכנה 'סיבה' ואת השנייה 'תוצאה', ואז, לאחר שווידא שיש איזושהו קשר המבוסס על הסיבה והתוצאה או על מושג אחר, הוא חושב שהוא הבין את התהליכים הנמצאים בפעולה. לדוגמה: אנו עוזבים את ביתנו בשעה שמונה בבוקר, צועדים לאורך הרחוב, מגיעים למקום עבודתנו, אוכלים ארוחה במהלך היום, עושים דבר זה או אחר כדי לבדר את עצמנו. זה ממשיך עד שמגיע זמן השינה. אז, אנו מתחברים להתנסויותינו השונות; האחת מטביעה בנו רושם עז, השנייה – רושם חלש יותר. השפעות נוצרות גם בנפשנו, סימפטיה או אנטיפטיה. אפילו השתקפות חסרת-ערך יכולה ללמדנו שאנו חיים כביכול על-פני השטח של ים, מבלי שיהיה לנו מושג קלוש על מה שנמצא בקרקעית הים. כאשר החיים עוברים, אנו לומדים להכיר רק את המציאות החיצונית. אך, דוגמה תראה שמציאות חיצונית זו מרמזת על הרבה מאוד. נניח שיום אחד אנו יוצאים מהבית שלוש דקות מאוחר יותר מהרגיל ומגיעים לעבודה שלוש דקות מאוחר יותר; לאחר מכן, אנו ממשיכים כאילו יצאנו מהבית בשעה הרגילה. אף-על-פי-כן, אפשר לבדוק שאילו היינו ברחוב בדיוק בשעה שמונה, היינו עשויים להידרס על-ידי מכונית ולהיהרג; אילו היינו יוצאים מהבית בדיוק בשעה שמונה, לא היינו בחיים. או בהזדמנות אחרת, אנו עשויים לשמוע על תאונת רכבת שהינה אמורים לנסוע בה וכך היינו יכולים להיפגע. זו אפילו דוגמה קיצונית יותר של מה שאמרת. אנו שמים לב אך ורק למה שקורה למעשה, ולא למה שהיה **עלול** לקרות וממנו ניצלנו. טווח האפשרויות גדול לאין שיעור מאשר ההתרחשויות בפועל.

אפשר לומר שלהתרחשות זו לא הייתה משמעות עבור חיינו החיצוניים. ברם, עבור חיינו הפנימיים, אין ספק שיש לזה חשיבות. נניח, למשל, שקניתם כרטיס להפלגה בטיטניק, אבל ידיד הניא אתכם מלצאת להפלגה. מכרתם את הכרטיס ואז שמעתם על האסון. האם תחוש אתכם הייתה זהה אלמלא הייתם מעורבים? האם זה היה משאיר עליכם רושם עז ביותר? אילו היינו יודעים מכמה דברים בעולם אנו מוגנים, כמה דברים אפשריים עבור הטוב ועבור הרע, דברים שמתכנסים ורק בשל שינוי קל לא נפגשים, כי אז הייתה לנו תפיסה רגישה של התנסויות של שמחה או עצב, של התנסויות גופניות אשר אפשריות עבורנו אך פשוט לא נקרות בדרכנו. מי מביניכם היושבים כאן יכול לדעת מה הייתם מתנסים בו אם למשל ההרצאה הערב הייתה מתבטלת והיה עליכם להיות במקום אחר. אילו הייתם יודעים על הביטול, הלך-הנפש שלכם היה שונה ממה שהוא עכשיו, כי אין לכם מושג על מה שהיה עשוי לקרות בצורה מתקבלת על הדעת.

כל האפשרויות הללו שלא הופכות לממשות במישור הפיסי, קיימות ככוחות והשפעות מאחורי העולם הפיסי בעולם הרוח ומהדהדות דרכו. לא רק הכוחות שמגדירים למעשה את חיינו במישור הפיסי זורמים מטה אלינו, אלא שפע אינסופי של כוחות הקיימים רק כאפשרויות, שחלקן מוצאות את דרכן אל תודעתנו הפיסית רק לעתים רחוקות. אך, כאשר הן עושות זאת, הן בדרך-כלל מעוררות התנסות משמעותית. אל תאמרו שמה שנטען לעיל, כלומר שקיימות אינסוף אפשרויות, שלמשל ההרצאה הייתה עשויה להתבטל, שבמקרה כזה אלה היושבים כאן היו מתנסים בהתנסויות שונות – אל תאמרו שזה שולל את תקפותה של הקארמה. אין זה המקרה. אם דבר כזה היה נאמר, הוא היה מרמז על אי-ידיעת העובדה שרעיון הקארמה אשר הוצג עתה, תקף רק עבור עולם הממשויות במסגרת החיים הפיסיים של בני-האדם. האמת היא שהחיים הרוחיים ממלאים את חיינו הפיסיים וישנו עולם אפשרויות בו החוקים הפועלים כחוקים קארמתיים, הם חוקים שונים. אילו היינו יכולים לחוש כיצד חלק קטן של מה שהיינו עשויים לחוות, מיוצג על-ידי הממשויות הפיסיות והתנסויותינו הממשיות מהוות חלק קטן בלבד של האפשרויות, אז השפע האינסופי של החיים הרוחיים מאחורי חיינו הפיסיים היה ברור לנו.

הדבר הבא עשוי לקרות. אדם עשוי להתייחס ברצינות במחשבותיו לעולם זה של אפשרויות או אולי לא במחשבותיו, אלא רק ברגשותיו. הוא עשוי לחשוב שקרוב לוודאי היה נהרג בתאונת רכבת, שעליה לא עלה. זה עשוי להטביע עליו רושם עמוק והתרחשויות כאלה יכולות לפתוח כביכול את הנפש בפני עולם הרוח. הזדמנויות כאלה, עמן אנו קשורים בדרך מסוימת, עשויות לגלות לנו למעשה משאלות או מחשבות של נפשות החיות בין מוות והיוולדות חוזרת.

כאשר האנתרופוסופיה מעוררת בבני-האדם רגש לאפשרויות בחיים, להתרחשויות או האסונות שלא התרחשו פשוט משום שמהו שהיה עשוי לקרות לא קרה, וכאשר הנפש נצמדת בחוזקה לרגש זה, אז התנסויות המועברות על-ידי אינדיבידואלים עמם היה קשר בעולם הפיסי, עשויות להתקבל מעולם הרוח.

אף על פי שבמהלך החיפזון וההמולה של חיי היומיום בני-אדם לרוב מסתייגים מלתת מקום לרגשות ביחס למה שהיה עשוי לקרות, הרי שישנם זמנים בחיים בהם למאורעות שהיו עשויים לקרות יש השפעה מכרעת על הנפש. אילו הייתם בוחנים יותר מקרוב את חיי-החלום או את הרגעים המוזרים של מעבר מערות לשינה או משינה לערות, אילו הייתם בוחנים בדיוקנות רבה חלומות מסוימים שלרוב אין להם הסבר, בהם דברים מסוימים שקורים לכם מופיעים בתמונת-חלום או חיזיון, אז הייתם מגלים שתמונות אלה שאין להן הסבר, מצביעות על משהו שהיה עשוי לקרות ונמנע רק בגלל התערבותם של תנאים או מעצורים אחרים. לאדם שעל-ידי מדיטציה או אמצעי כלשהו אחר, הופך את חשיבתו לניידת יותר, יהיו רגעים בחיי-הערות שלו שבהם הוא יחוש שהוא חי בעולם של אפשרויות; יתכן שזה לא יהיה בצורה של אידיאות מוגדרות, אלא של רגשות. אם הוא יפתח רגשות כאלה, הוא יכין את עצמו לקלוט מעולם הרוח רשמים מישויות אנוש שהיו קשורות אליו בעולם הפיסי. השפעות כאלה מתגלות אז כהתנסויות-חלום אמיתיות

שיש להן משמעות ומצביעות על ממשות מסוימת בעולם הרוח. בלמדה אותנו שבחיים בין לידה ומוות הקארמה שולטת, האנתרופוסופיה טוענת בצורה ברורה שבכל מקום בו אנו מוצבים בחיים, אנו ניצבים ללא הרף אל מול מספר אינסופי של אפשרויות. אחת מן האפשרויות הללו נבחרת על-פי חוק הקארמה; האחרות נשארות ברקע, מקיפות אותנו כמו הילה קוסמית. ככל שנאמין בצורה עמוקה יותר בקארמה, כך נאמין גם בצורה חזקה יותר בקיומה של הילה קוסמית זו המקיפה אותנו ונוצרת על-ידי כוחות אשר מתכנסים אך מוסטים במידה מסוימת, כך שהם אינם באים לידי ביטוי במישור הפיסי.

אם נאפשר ללבנו ולנפשנו להיפתח בפני השפעת האנתרופוסופיה, יהיה זה אמצעי לחינוך בני-האדם לקלוט רשמים המגיעים מעולם הרוח. לכן, אם האנתרופוסופיה תצליח להשפיע השפעה אמיתית על התרבות, על החיים הרוחיים, הרי שההשפעות לא תזרומנה רק מהחיים הפיסיים אל תוך עולם הרוח, אלא ההתנסויות שהמתים עוברים במהלך חייהם בין מוות והיוולדות חוזרת תזרומנה חזרה. וכך, שוב ייבנה גשר בין העולם הפיסי והעולם הרוחי. התוצאה תהיה התרחבות עצומה של החיים האנושיים ונראה את תכלית האנתרופוסופיה מתגשמת ביצירת קשר ממשי בין שני העולמות, לא רק תפיסה תיאורטית בדבר קיומו של עולם רוחי. חיוני להבין שהאנתרופוסופיה תגשים את ייעודה במובן האמיתי רק אם היא תחדור את נפשות בני-האדם ככוח חי ואם באמצעותה לא רק נבין משהו באופן אינטלקטואלי, אלא הגישה והקשר שלנו לעולם סביבנו בכללותם, ישתנו.

בשל הדעות הקדומות הקיימות בתקופתנו, חשיבתו של האדם מטריאליסטית מדי, גם אם הוא מאמין בקיומו של עולם רוחי. לכן, בעידן הנוכחי, קשה לו ביותר לדמות לעצמו את הקשר הנכון בין נפש וגוף. הרגלי החשיבה הייחודיים לזמנים הללו, נוטים לגרום לו לדמות את חיי-הנפש כקשורים בצורה הדוקה מדי למבנה הגופני. הקבלה עשויה להיות האמצעי היחיד שיעזור להבהיר את אשר יש להבין כאן.

אם נבחן שעון, נראה שהוא מורכב מגלגלי-שיניים וחלקי מתכת קטנים אחרים. אך, האם מסתכלים אנו בשעוננו במהלך חיי היומיום כדי לחקור את פעולת גלגלי-השיניים? לא, אנו מסתכלים בשעוננו כדי לדעת את השעה; אך, לזמן אין שום קשר לא עם חלקי המתכת ולא עם גלגלי-השיניים. אנו מסתכלים בשעון ואיננו מוטרדים ביחס למה שיש בתוך השעון עצמו. או, הבה ניקח דוגמה נוספת. כאשר מישהו מדבר על שליחת מברק, בעיני רוחו הוא רואה את המתקן החשמלי. אך, אפילו לפני שהטלגרפיה החשמלית הומצאה, הטלגרפיה הייתה קיימת. בהינתן שהסימנים הנכונים וכו' ידועים, בני-אדם היו יכולים לדבר מעיר אחת לאחרת בלי טלגרף חשמלי – ואולי התהליך לא היה הרבה יותר איטי. נניח למשל, שעמודים היו מותקנים לאורך הכביש הראשי בין ברלין ופריס ובני-אדם היו מוצבים בראש כל עמוד כדי להעביר את הסימנים המתאימים. אילו זה היה מתבצע מהר מספיק, הרי שלא היה הבדל בין שיטה זו ומה שנעשה באמצעות הטלגרף החשמלי. מובן שהטלגרף החשמלי מספק את השיטה הפשוטה והמהירה יותר, אך

לתהליך הממשי של שליחת מברק אין כמעט קשר למנגנון הטלגרף החשמלי, באותה מידה כמו לשעה עם מנגנון השעון.

הקשר של הנפש האנושית לתהליכי הגוף האנושי עומד באותו יחס כמו התקשורת מברלין לפריס עם מנגנון הטלגרף החשמלי. רק אם נחשוב בדרך זו, נוכל לבסס תפיסה אמיתית של עצמאותה של הנפש. שכן, בהחלט יתכן שהנפש האנושית הזאת, על כל תכניה, תשתמש בגוף המעוצב בצורה שונה, כפי שההודעה מברלין לפריס הייתה יכולה להישלח באמצעים אחרים ולא דווקא באמצעות הטלגרף החשמלי. הטלגרף החשמלי עשוי להיות האמצעי הנוח ביותר לשליחת הודעות, בהינתן התנאים של הוויית-קיומנו הנוכחית, ובאותו מובן הגוף עם אפשרות התנועה שלו והראש מעל, מספק את האמצעי הנוח ביותר, בתנאי הוויית-קיומנו על האדמה, עבור הנפש כדי שתבטא את עצמה. אך, פשוט אין זה המקרה שלגוף כשלעצמו יש קשר ישיר עם חיי-הנפש יותר מאשר הטלגרף החשמלי והמנגנון שלו עם שידור ההודעה מברלין לפריס, או שעון עם שעה. אפשר היה להמציא כלי שונה מהשעונים שלנו כדי למדוד זמן. באותו אופן, אפשר לחשוב על גוף – שונה מזה שאנו משתמשים בו בתנאים הקיימים על האדמה – שהיה מאפשר לנפש לבטא את עצמה.

כיצד עלינו לדמות את הקשר בין הנפש האנושית והגוף? אמירה של שילר, המופנית לאדם, רלוונטית כאן במיוחד: "אם הינך שואף לנעלה ולטוב, התבונן בצמח – הוא יכול ללמדך". אנו מסתכלים בצמח הפורש את עליו, פותח את פרחיו במהלך היום ומכנס אותם עם רדת האור. מה שזורם מהשמש ומהכוכבים אל הצמח, נסוג. אך, מה שזורם מהשמש הוא שמאפשר לעלים ולפרחים להיפתח שוב. לכן, שם במרחב הקוסמי נמצאים הכוחות אשר גורמים לאיברי הצמח להתקפל ברפיון כאשר הם נסוגים או להתגלות כאשר הם פעילים. מה שנגרם בצמח על-ידי כוחות קוסמיים, נגרם בישות האנושית על-ידי ה'אני' והגוף האסטרלי שלה. מתי מאפשר האדם לאיבריו להשתחרר ולעפעפיו להיסגר כמו הצמח כאשר הוא סוגר את עליו ואת פרחיו? כאשר ה'אני' והגוף האסטרלי עוזבים את האורגניזם הגופני שלו. מה שהשמש עושה לצמח, עושים ה'אני' והגוף האסטרלי לאיברים של הישות האנושית. לכן, ביכולתנו לומר שגוף הצמח מוכרח לפנות אל השמש כפי שגופו של האדם מוכרח לפנות אל ה'אני' והגוף האסטרלי, ועלינו לחשוב על האיברים הללו של ישותו כמשפיעים עליו אותה השפעה שהשמש משפיעה על הצמח.

אפילו בהתייחסות חיצונית, האם עדיין תופתעו לדעת את מה שמחקר אוקולטי מגלה, כלומר שה'אני' והגוף האסטרלי מקורם בספירה הקוסמית שאליה משתייכת השמש, והם כלל לא משתייכים לאדמה? ואף לא תופתעו, לאחר מה שנאמר בהרצאות הקודמות, להבין שכאשר ישויות אנושיות עוזבות את האדמה, בשינה או במוות, הן עוברות להתקיים בתנאים השוררים בקוסמוס. הצמח עדיין תלוי בשמש ובכוחות הפועלים במרחב. ה'אני' והגוף האסטרלי של האדם נעשו בלתי-תלויים בכוחות המרחב והולכים בדרכם הם. הצמח מוכרח לישון כאשר אור השמש נסוג; ברם, ביחס ל'אני' ולגוף האסטרלי, האדם

בלתי-תלוי בשמש ובכוכבים שהינם משכנו האמיתי, וזאת הסיבה לכך שהוא מסוגל לישון במשך היום, אפילו כאשר השמש זורחת. ב'אני' ובגוף האסטרונומי שלו, האדם השתחרר ממה שהוא מאוחד עמו באמת – כלומר כוחות השמש והכוכבים. לכן, אין זה מוזר לומר שמה שנשאר באדם על האדמה וביסודותיה לאחר המוות, שייך לאדמה ולכוחותיה; אך ה'אני' והגוף האסטרונומי שייכים לכוחות של הקוסמוס. לאחר המוות, ה'אני' והגוף האסטרונומי חוזרים אל אותם כוחות קוסמיים ועוברים דרך החיים שבין מוות והיוולדות חוזרת בתוך הספירות שלהם. במהלך התקופה על האדמה שבין לידה ומוות, בעוד שהנפש חיה בגוף הפיסי, הקשר בין חיי-הנפש השייכים לשמש ולכוכבים לבין גוף פיסי זה הוא הקשר בין זמן כשלעצמו – שבמציאות תלוי בקונסטלציות השמש ובקונסטלציות הכוכבים – ובין השעון והמנגנון שלו. מתקבל על הדעת שאם במקום לחיות על האדמה, היינו נולדים על כוכב אחר, אז נפשנו הייתה מסתגלת להוויית-קיום פלנטרית שונה. העיצוב המיוחד של עינינו ואוזנינו, לא ניתן לייחסו לנפש, אלא לתנאים השוררים על האדמה. כל מה שאנו עושים הוא שימוש באיברים הללו. אילו היינו עושים את עצמנו מודעים לעובדה שעם נפשנו אנו שייכים לעולם הכוכבים, הרי שהיינו עושים את הצעד הראשון לקראת הבנה ממשית של קשרינו כישויות אנוש ושל טבענו האנושי האמיתי. ידע זה יעזור לנו לאמץ את הגישה הנכונה אל תנאי הקיום שלנו כאן על האדמה. אם נבסס קשר פחות או יותר חיצוני זה לגופנו הפיסי או גופנו האתרי, זה יעניק לנו תחושת ביטחון. עלינו להבין שאיננו רק ישויות על האדמה, אלא אנו משתייכים ליקום כולו, למקרוקוסמוס, שאנו חיים בתוך המקרוקוסמוס. רק מפני שהאדם כאן על האדמה כבול אל גופו שהוא אינו מודע לקשר שלו עם כוחות היקום העצום.

בכל מקום ובכל שעה לאורך עידנים, הושגה העמקה בחיי הרוח, נעשו מאמצים להשיב את נפשות בני-האדם אל בתיהן. למעשה, רק במהלך ארבע המאות האחרונות שהאדם איבד את תודעתו על הקשר שלו לכוחות הרוחיים האורגים ושולטים במרחב הקוסמי. חישבו על מה שתמיד הודגש שהכריסטוס, ישות-השמש הכבירה, התאחד דרך מיסטריות גולגתא עם האדמה וכוחותיה, וכך אפשר לאדם על האדמה לספוג אל תוכו את כוח-הכריסטוס; חדירה עם אימפולס הכריסטוס תכלול את האימפולסים של המקרוקוסמוס ובכל תקופה של אבולוציה יהיה נכון לראות בכריסטוס את הכוח המעניק רגש של קרבה למקרוקוסמוס.

במאה השנים-עשרה, נעשה מפורסם במערב סיפור אחד, אלגוריה מקסימה, וכך היה: פעם הייתה נערה, לה היו מספר אחים, כולם היו עניים חסרי-כול. יום אחד, הנערה מצאה פנינה ובכך הפכה לבעלת אוצר יקר. כל האחים היו נחושים לחלק ביניהם את העושר שנקרה בדרכה. האח הראשון היה צייר והוא אמר לנערה: "אצייר עבורך את הציור היפה ביותר אם תתני לי חלק מעושרך." אך, הנערה לא רצתה קשר עמו והיא סילקה אותו. האח השני היה מוסיקאי. הוא הבטיח לנערה שהוא ילחין עבורה את המוסיקה היפה ביותר אם תאפשר לו לחלוק עמה את רכושה. אך, היא סילקה אותו. האח השלישי היה רוקח, וכפי שהיה

נהוג בימי-הביניים, הוא עסק בעיקר בבשמים ודברים אחרים שלא היו צמחי-מרפא, אך היו שימושיים מאוד בחיים! אח זה הבטיח לתת לנערה את הבושם בעל הניחוח הטוב ביותר בעולם אם תאפשר לו לחלוק עמה את רכושה. אך, גם את האח הזה היא סילקה. האח הרביעי היה טבח. הוא הבטיח לנערה שהוא יבשל עבורה מאכלים טובים כאלה שמעצם אכילתם יהיה לה מוח זהה לזה של זאוס והיא תהיה מסוגלת ליהנות מאוכל טעים ביותר. אך, גם אותו היא דחתה. האח החמישי היה בעל אכסניה והוא הבטיח למצוא עבורה את המחזרים הראויים ביותר אם תאפשר לו לחלוק עמה את רכושה. גם אותו היא דחתה. לבסוף, כפי שמסופר בסיפור, הופיע אדם מסוגל להגיע אל נפשה של הנערה ועמו היא חלקה את אוצרה, הפנינה שהיא מצאה.

הסיפור סופר בצורה ברורה והוא תואר בפירוט רב ואפילו בצורה יפה יותר על-ידי ג'ייקוב בלדה,⁷ משורר לירי מהמאה השבע-עשרה. ישנה גם תערוכה מאת המשורר עצמו, כך שבלתי-אפשרי לכנותה פירוש בלבד. המשורר אומר שהוא רצה לתאר את הישות האנושית ואת הרצון החופשי. הנערה מייצגת את הנפש האנושית שהוענק לה רצון חופשי. חמשת האחים הם חמשת החושים: הצייר הוא חוש-הראייה, המוסיקאי הוא חוש-השמיעה, הרוקח הוא חוש-הריח, הטבח הוא חוש-הטעם ובעל-האכסניה הוא חוש-המגע. הנערה דוחה את כולם, כך מסופר בסיפור, כדי לחלוק את אוצרה של רצון חופשי עם האחד שלנפשה יש משיכה אליו – הכריסטוס. היא דוחה את אטרקציות החושים כדי לקבל את מה שאימפולס הכריסטוס מוביל אליו כאשר הוא ממלא את הנפש. העצמאות של חיי-הנפש – נפש הנולדת מתוך הרוח ומשכנה ברוח – מושווית בצורה יפה עם מה שנולד מתוך האדמה, כלומר החושים וכל מה שקיים אך ורק כדי לספק בית – גוף ארצי – עבור הנפש.

כדי שאפשר יהיה להתחיל בנושא המראה שחשיבה נכונה יכולה להוביל מעבר לדברים של חיי היומיום, נראה עתה עד כמה אמינים ומבוססים היטב הם הממצאים של מחקר אוקולטי, כאשר החוקר יודע מתוך ראייתו הישירה בעולם הרוח, שה'אני' והגוף האסטרלי של האדם שייכים לעולם הכוכבים. אם ניקח בחשבון כיצד האדם קשור אל אותם איברים של ישותו הנשארים יחד במהלך השינה, כיצד מצב זה בלתי-תלוי בעולם הכוכבים, כפי שמצביעה על כך העובדה שאדם יכול לישון גם בשעות היום, ואם נערוך השוואה עם הצמח ואור השמש, הרי שנשתכנע בדבר תקפותם של מחקרים אוקולטיים. מדובר בזיהוי ההוכחות שאפשר למוצאן למעשה בעולם. כאשר מישהו טוען שהממצאים של מחקר אוקולטי חסרי כל יסוד ממשי, זהו רק סימן לכך שהוא לא הקדיש תשומת-לב לכל מה שאפשר להסיק מהעולם החיצוני ומוביל לידיעה. אין ספק שלעתים קרובות זה מצריך מידה רבה של אנרגיה וחירות מדעות קדומות –

⁷ ג'ייקוב בלדה Jakob Balde, נולד ב- Ensusheim אלזס עילית, 4 בינואר 1604 ומת ב- 9 באוגוסט 1668. הצטרף למסדר הישועים בשנת 1624. היה מפורסם מאוד במהלך חייו, אך לאחר מותו הוא נשכח כמשורר עד סוף המאה השמונה-עשרה. הרדר Herder תרגם רבים מהשירים הליריים של בלדה וחשף את גאוניותו בפני אנשי-אקדמיה.

תכונות שלא תמיד ממומשות. אך אפשר בהחלט לעמוד על כך שאדם החוקר באופן אמיתי את עולם הרוח ולאחר מכן מוסר לעולם את תוצאות מחקרו, הרי שהוא מוסר אותן, כפי שאפשר להניח, לשיפוט בריא. מחקר אוקולטי אמיתי לא נרתע מביקורת אינטליגנטית; הוא מתנגד לביקורת שטחית שאינה, למען הדיוק, כלל ביקורת.

אם תיזכרו עתה בדרך בה תואר המהלך כולו של אבולוציית האנושות, מתקופת סטורן-קדום דרך התקופות שמש-קדומה וירח-קדום, עד לתקופת-אדמה שלנו, תזכרו שבמהלך תקופת ירח-קדום התרחשה הפרדה; הפרדה שנייה התרחשה שוב במהלך תקופת-אדמה, שאחת מתוצאותיה היא שחי-הנפש והחיים הגופניים מופרדים יותר אלה מאלה מאשר במהלך תקופת שמש-קדומה. כתוצאה מהיפרדות הירח מהשמש כבר במהלך תקופת ירח-קדום, נפשו של האדם נעשתה עצמאית יותר. באותו זמן, בהפסקות מסוימות בין התגשמויות, יסוד הנפש יצא בכוח אל המקרוקוסמוס ונעשה עצמאי. זה גרם לאותם תנאים באבולוציה של האדמה, שהסתיימו בהיפרדות השמש מהאדמה ומאוחר יותר מהירח, במהלך התקופה הלמוריאנית. כתוצאה מכך, המון נפשות אנושיות אינדיבידואליות, כמתואר בפירוט בספר *מדע הנסתר בקווים כלליים* יצאו בכוח כדי לעבור גורלות מיוחדים בעודן מופרדות מהאדמה, וכאשר הן שבות רק מאוחר יותר. ברם, יש להבהיר שכאשר אדם חוצה את שער המוות אל תוך עולם הרוח, שהינו ביתו האמיתי, הוא – או דווקא מה שנשאר ממנו – חי חיים השונים באופן קיצוני מהחיים הארציים ומיסודם יש להם קשר קלוש ביותר לגוף הארצי הקודם.

בהרצאה הבאה נוכל ללמוד מה נחוץ עבור ידיעה מפורטת יותר על החיים בין מוות והיוולדות חוזרת.

הרצאה 4

ברלין, 10 בדצמבר 1912

בהרצאות הקודמות שמענו שהחלק בר-הקיימא של הישות האנושית, העוזב את הגוף הפיסי במוות ובמידה מסוימת גם את הגוף האתרי, עובר דרך חיים בין מוות והיוולדות חוזרת, ובמהלך תקופה זו כוחותיו מופקים מעולם הכוכבים. שמענו גם כיצד האדם יכול לשאוב את הכוחות הללו מעולם הכוכבים בה במידה שהוא פיתח תכונות מוסריות ודתיות במהלך חייו על האדמה. נאמר למשל, שמהאזור אשר מקבל כוחות הקורנים מהכוכב המוכר במדע האוקולטי כמרקורי, אדם יהיה מסוגל לשאוב את הכוחות הנחוצים, אם במהלך חייו על האדמה הוא פיתח נטייה מוסרית באמת; מתחום ונוס הוא יכול לשאוב את הכוחות להם יזדקק עבור המשך חייו בעולמות הרוח, וכן עבור חייו הבאים על האדמה, אם הוא פיתח גישה דתית אמיתית לפני מותו. לסיכום, אפשר לומר שכל עוד האדם עושה שימוש בחושיו, כל עוד הוא נותן לעצמו להיות מובל ומכוון על-ידי האינטלקט הכבול למוח ככלי שלו, הרי שהוא יהיה כבול אל כוחות האדמה; בחיים בין מוות והיוולדות חוזרת, הוא קשור לכוחות הקורנים מעולמות הכוכבים. ברם, באדם של העידן הנוכחי, קיים הבדל מסוים בין הקשר שלו לכוחות האדמה במהלך חייו הפיסיים והקשר שלו עם כוחות הכוכבים בין מוות והיוולדות חוזרת. הכוחות שהאדם שואב אל תוך תודעתו במהלך חייו הארציים, כלומר הכוחות שהוא חווה באופן מודע במהלך החיים הארציים, אינם תורמים דבר חיוני למה שהוא זקוק לו כדי לבנות את ישותו ולהפיח בה רוח חיים; כי הם מעוררים תהליכים של התפרקות, תהליכים של הרס. עדות לכך היא העובדה הפשוטה שבמהלך השינה לאדם אין שום תודעה. מדוע? הסיבה לכך היא שאין הוא אמור לראות את מה שקורה לו במהלך השינה. במהלך השינה, משוקמים הכוחות אשר נצרכו במהלך חיי-הערות והאדם לא אמור לראות את התהליך הזה, שהינו הניגוד של מה שנמצא בפעולה במהלך חיי-הערות ונסתר מתודעת האדם. הברית-הישנה משתמשת במילים משמעותיות ועמוקות כדי לבטא עובדה זו. זהו אחד הקטעים בברית-הישנה, שכמו עם כל העקרונות האוקולטיים במסמכים דתיים, מובן בקושי. בסיפור הגירוש מגן-עדן נאמר שהרוח האלוהית קבעה שכאשר הישות האנושית תרכוש תכונות מסוימות, למשל הכושר להבדיל בין טוב לרע, אז תישלל ממנו התובנה על כוחות-החיים. זהו הקטע בברית-הישנה בו נאמר שהישות האנושית לא אמורה להיות עדה להתחדשות איבריה, לא במהלך השינה ולא במהלך קיומה כולו על האדמה. כאשר האדם ער, תהליך-החיים כולו הוא תהליך של הרס, שחיקה. במהלך חיי-הערות, אין דבר בישות האדם אשר משתקם. בשנים המוקדמות ביותר של תקופת הילדות, כשעדיין אפשר להבחין בזרם ממשי כלשהו של חיים, תודעתו של הילד עדיין עמומה והתהליך המשקם, המעניק-חיים, כולו, נסתר מחייו המודעים של האדם על האדמה. תהליכים של חישה, הכרה, נמצאים בשדה תודעתו; התהליך המעניק-חיים

הדבר שונה במהלך תקופת הקיום שבין מוות והיוולדות חוזרת. תכליתה של אותה תקופה כולה היא להחדיר אל תוך ישות האדם את הכוחות היכולים לבנות ולעצב את החיים הבאים, להפיק את הכוחות הללו מעולם הכוכבים. אך, תהליך זה אינו כפי שדברים קיימים על האדמה, כאשר האדם אינו מכיר באמת את ישותו שלו. ככלות הכול, מה הוא יודע אודות התהליכים הפועלים באורגניזם שלו? הוא אינו יודע דבר עליהם מתוך חישה ישירה ומה שלומדים מאנטומיה או ביולוגיה אינו מוסר ידיעה ממשית על ישותו, אלא משהו שונה מאוד. ברם, בחיים שבין מוות והיוולדות חוזרת, האדם רואה כיצד כוחות מעולם הכוכבים פועלים על ישותו, כיצד הם בונים אותו מחדש, בהדרגה. מזה אתם יכולים להסיק באיזו מידה עצומה התפיסה בין מוות והיוולדות חוזרת שונה מזו על האדמה. על האדמה האדם ניצב בנקודה מסוימת, מכווין את חושיו כלפי חוץ ואז ראייתו ושמיעתו מתפשטות על-פני המרחב; מהמרכז בו הוא ניצב, הוא עומד מול המרחבים. במהלך החיים לאחר המוות קורה בדיוק ההיפך. שם האדם חש כאילו ישותו כולה הייתה פרושה ומה שהוא תופס זה באמת המרכז. הוא מסתכל בנקודה אחת. שם מגיעה התקופה בין מוות והיוולדות חוזרת, בה הישות האנושית מתארת מעגל העובר דרך גלגל-המזלות כולו. הוא מסתכל החוצה כביכול מכל נקודה של גלגל-המזלות, כלומר מנקודות-מבט שונות, בישותו שלו, והוא חש כאילו הוא אוסף מכל אזור מסוים של גלגל-המזלות את הכוחות שהוא מוזג אל תוך ישותו עבור צרכיה של ההתגשמות הבאה. הוא מסתכל מההיקף כלפי המרכז. הדבר הוא כאילו הייתם יכולים לשכפל את עצמכם, לנוע מסביב בעודכם משאירים את עצמכם במרכז ולשאוב את כוחות היקום, ה'גוף' מעניק-החיים שבזרמו כפי שהוא זורם מנקודות שונות של גלגל-המזלות, מקבל מאפיינים שונים בעודו נמזג אל תוך ישותכם אותה השארתם במרכז. במונחים של ממשות רוחית, כך מתנהלים הדברים במהלך החיים שבין מוות והיוולדות חוזרת.

אם נחשוב עתה על ההבדל בין מצב דומה מאוד, כלומר מצב השינה, לבין החיים בין מוות והיוולדות חוזרת, הרי שאפשר לאפיינו בצורה פשוטה מאוד, אף על פי שבני-אדם שאינם רגילים לרעיונות מסוג זה לא יוכלו להפיק הרבה מזה. במילים פשוטות, אפשר לאפיין את מצב השינה בצורה הבאה.

כאשר אדם שקוע בשינה במהלך הוויית-קיומו הארצית, כלומר כאשר הוא עוזב את גופו הפיסי ואת גופו האתרי, והוא חי ב'אני' ובגוף האסטרלי שלו, ההווים אז בעולם הכוכבים, הרי שגם הוא נמצא באותו עולם. וזוהי עובדה שמצבנו בשינה דומה הרבה יותר בצורה אובייקטיבית למצב בין מוות והיוולדות חוזרת, מאשר חושבים בדרך-כלל. ההבדל היחיד הוא שבמהלך השינה בחיים הרגילים האדם אינו מודע לעולם בו הוא חי, בעוד שבין מוות והיוולדות חוזרת הוא מודע למה שקורה לו. זהו ההבדל היסודי. אילו האדם היה צריך להתעורר ב'אני' ובגוף האסטרלי שלו כאשר איברים אלה נמצאים מחוץ לגופו הפיסי במהלך השינה, הרי שהוא היה נמצא באותו מצב כמו בין מוות והיוולדות חוזרת. ההבדל הינו למעשה רק במצב התודעה. זהו עניין חשוב, כי כל עוד האדם חי על האדמה, ולכן גם במהלך השינה, הוא קשור לגופו הפיסי. הוא גם

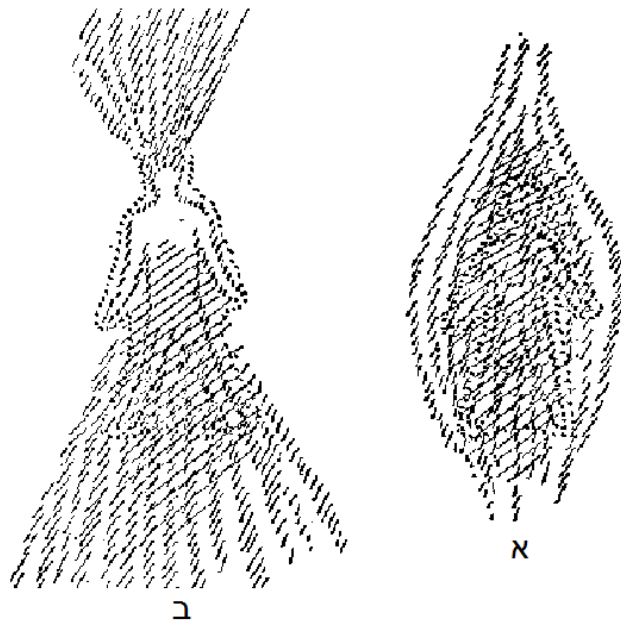
לא משתחרר מהגוף הפיסי, כל עוד הוא עובר למצב של חוסר-חיים ועובר שינוי במוות. כל עוד הגוף הפיסי נשאר חי, נשמר האיחוד בין האדם הרוחי, כלומר ה'אני' והגוף האסטרלי, לבין הגוף הפיסי והגוף האתרי. גם תפיסתנו את מצב השינה, ככלל, פשוטה; ודבר זה מובן כי בדרך-כלל אנו מתארים דברים מנקודת-מבט אחת בלבד, בעוד שכאשר אדם עובר אל העולמות העילאיים, המצבים נעשים מורכבים יותר. תמונה מלאה מתאפשרת רק כאשר אנו מתקדמים בסבלנות במדע הרוח ולומדים להסתכל בדברים מכל הכיוונים. בדרך-כלל, אנו מאפיינים את מצב השינה – ובצדק – על-ידי כך שאנו אומרים שהגוף הפיסי והגוף האתרי נשארים במיטה, בעוד שה'אני' והגוף האסטרלי יוצאים החוצה ומתאחדים עם כוחות הכוכבים. אך, נכון ככל שזה יהיה מנקודת-מבט אחת, מוצג רק היבט אחד של הנושא, כפי שביכולתנו להיווכח אם ניקח בחשבון, מנקודת-המבט של מדע הרוח, את השינה המתרחשת בזמן רגיל פחות או יותר. מבחינה אובייקטיבית, שנת אחר-הצהריים היא עניין שונה מאוד משינה רגילה בלילה. מה שאמרתי עתה אינו קשור כל כך למצב בריאותו הרגיל של האדם, אלא לקשר שלו כולו עם העולם. לכן, לא נתייחס לשנת אחר-צהריים, אלא לשינה של אדם בריא, נאמר בחצות, כפי שהיא נראית מנקודת-המבט של תודעה על-חושית.

במהלך חיי-הערות, קיים קשר מווסת מסוים בין ארבעת איבריה של ישות האדם: הגוף הפיסי, הגוף האתרי, הגוף האסטרלי וה'אני'. אוכל להראות קשר זה אם אצייר סקיצות אשר תראינה כיצד ההילה של האדם מופיעה בפני תודעה על-חושית – מובן שהסקיצות כלליות ביותר.

הנקודה החשובה היא שמה שאפשר לכנותו תמונת ההילה של ה'אני' כאשר אדם שקוע בשינה, נעשה דו-צדדי. במהלך מצב-הערות, הילת ה'אני' תופסת צורה של אליפסה (א'), אך במהלך השינה היא מתחלקת לשני חלקים (ב'), כאשר אחד מהם פונה כלפי מטה כתוצאה מסוג של גרביטציה ומתפשט החוצה. חלק זה של הילת ה'אני' מופיע בפני הראייה הרוחית כחלק כהה צבוע בגוונים של אדום כהה. החלק השני, העליון, זורם כלפי מעלה מהראש ומתפשט אז אל תוך האינסופיות של עולם הכוכבים. הילת ה'אני' מתחלקת – בהופעתה בכל המקרים; איננו יכולים לדבר על חלוקה ממשית של ההילה האסטרלית.

מחזה אוקולטי זה הינו סוג של ביטוי תמונתי של העובדה שהאדם עם כוחות ה'אני' החודרים אותו במצב של ערות, ממשיך הלאה אל תוך המרחב הקוסמי כדי להתאחד עם עולם הכוכבים ולמשוך את כוחותיו לתוכו.

עתה אותו חלק של הילת-ה'אני' הזורם כלפי מטה ונעשה כהה יותר ומעורפל פחות או יותר, בעוד שהחלק הזורם כלפי מעלה זוהר וקורן – הרי שכל החלק התחתון חשוף במיוחד להשפעתם של כוחות אהרימניים.

הערה מאת המתרגם לאנגלית: קרוב לוודאי שרודולף שטיינר צייר את הציורים האלה עם גירים צבעוניים אשר תיארו את האיברים השונים של ישות האדם בצורה ברורה יותר מאשר בהעתק מודפס. הערות ביחס לציורים תומצתו כדלהלן:

ציור א': מצב של ערות. הגוף הפיסי מצוין על-ידי הקווקווים הכהים יותר הפנימיים ביותר, הגוף האתרי על-ידי הקווקווים הכהים פחות, הגוף האסטרלי על-ידי הקווקווים המשופעים והילת-ה'אני' עוטפת את הישות האנושית כולה.

ציור ב': מתאר את השוני בתמונת ההילה כאשר האדם שקוע בשינה. החלק העליון של הילת-ה'אני' קורן כלפי חוץ וכלפי מעלה ללא גבול מוגדר, והחלק התחתון קורן כלפי מטה ללא גבול מוגדר.

לעומת זאת, החלק הסמוך של ההילה האסטרלית חשוף במיוחד לכוחות לוציפריים. ההסבר שניתן – מנקודת-מבט מסוימת די בצדק – שה'אני' והגוף האסטרלי עוזבים את הישות האנושית במהלך השינה, הינו נכון מאוד רק ביחס לחלקים העליונים של הילת-ה'אני' וההילה האסטרלית. אין זה נכון ביחס לחלקים של הילת-ה'אני' וההילה האסטרלית התואמים יותר לתחומים הנמוכים של הדמות האנושית, במיוחד החלקים הנמוכים של הגוף. למעשה, במהלך השינה חלקים אלה של ההילה האסטרלית והילת-ה'אני' קשורים יותר לגוף הפיסי ולגוף האתרי מאשר במצב של ערות, ולמטה הן צפופות ודחוסות יותר.

חשוב ביותר לדעת שלאור האבולוציה של אדמתנו וכל הכוחות שהיה להם תפקיד באותה אבולוציה – אותם תמצאו מתוארים בספר מדע הנסתר בקווים כלליים – נקבע שהאדם לא ישתתף בפעילות חיה זו של ההילה התחתונה במהלך השינה, כלומר שהוא לא יהיה עד לפעילות זו. הסיבה לכך הייתה שהכוחות המחודשים שהאדם זקוק להם לשם שיקום מה שנצרך במהלך שעות הערות, מונעים על-ידי הילת-ה'אני' התחתונה וההילה האסטרלית התחתונה. הכוחות המחודשים מוכרחים להילקח מחלקים אלה של ההילה. עצם העובדה שהם פועלים כלפי מעלה ומחדירים כוחות-חיים באדם כולו, תלוי בהילה העליונה המפתחת כוחות

משיכה המופקים מעולם הכוכבים; לכן, היא יכולה למשוך את הכוחות שבעלותם מלמטה, פועלים בתור חיזוק.

הבנת עובדה זו היא הכלי הטוב ביותר להבנת מידע מסוים שהינו זמין עבור מי שחוקר רישומים קדומים או רישומים המבוססים על אוקולטיזם. תמיד שמעתם – ומנקודת-מבט מסוימת הטענה נכונה למדי – שהאדם עוזב את הגוף הפיסי והגוף האתרי שלו במיטה וממשיך עם הגוף האסטרלי וה'אני' שלו; זה בהחלט נכון ביחס לחלקים העליונים של הילת-ה'אני' וההילה האסטרלית, במיוחד של הילת-ה'אני'. אך, אם תחקרו כתבים מהמזרח, תמצאו טענה הפוכה לגמרי. שם נאמר שבמהלך השינה מה שנוכח בתודעתו של האדם, חודר עמוק יותר אל תוך הגוף. זהו תיאור הפוך של השינה. ובמיוחד בכתבי ודנטה מסוימים תמצאו טענה האומרת שהחלק של האדם, עליו אנו אומרים שבמהלך השינה הוא עוזב את הגוף הפיסי והגוף האתרי, שוקע עמוק יותר אל תוך הגופים הללו, ומה שמעניק לנו את כוח הראייה נסוג אל תוך אזורים עמוקים יותר של העין, כך שהראייה אינה אפשרית עוד. מדוע מתואר התהליך בדרך זו בכתבים מהמזרח? זה מכיוון שלאדם מהמזרח יש עדיין נקודת-השקפה שונה. עם סוג הראייה הרוחית שלו, הוא מקדיש יותר תשומת-לב למתרחש בתוך הישות האנושית; הוא מקדיש פחות תשומת-לב להופעת ההילה העליונה ויותר תשומת-לב לחדירת ההילה התחתונה במהלך השינה. לכן, מנקודת-המבט המיוחדת שלו, הוא צודק.

התהליכים המתרחשים בישות האנושית במהלך האבולוציה שלה מורכבים מאוד ועם התקדמות האבולוציה יתאפשר לה, יותר ויותר, לראות את הטווח כולו של התהליכים הללו. אך, האבולוציה כרוכה בכך שבני-אדם ירכשו בהדרגה ידיעה על תהליכים מיוחדים אלה ולכן הטענות השונות בתקופות השונות. העובדה שהטענות נראות שונות, אינה סיבה לכך שהן תהיינה שגויות; הן קשורות למצב המיוחד השורר באותו זמן. אך, תהליך האבולוציה ככוליות נעשה ברור רק כאשר כל התהליכים השונים נלקחים בחשבון.

אנו עצמנו הגענו עתה לנקודה בה אפשר לסקור חלק מוגדר מסוים של תהליך האבולוציה. ישנו הבדל משמעותי מאוד בגישה כולה ובמבנה הנפש האנושית, כאשר אנו בוחנים את התפתחותה לאורך התגשמויות, נאמר בתקופה המצרית-כלדית, לאחר מכן בתקופה היוונית-רומית ואחר-כך בתקופתנו. אפילו מבחינה חיצונית קל לגלות את מה שהנפש חווה. אני חושב שאפילו בקהל נאור זה, יהיה מספר לא מבוטל של אינדיבידואלים שבהסתכלם בשמים זרועי-כוכבים לא יוכלו לזהות את הקונסטלציות המיוחדות או לתפוס כיצד מיקומן בשמים משתנה במהלך הלילה. באופן כללי, אפשר לומר שמספר האינדיבידואלים שהם עדיין יודעי-דבר אודות השמים זרועי-כוכבים ילך ויפחת בהתמדה. יהיו גם בני-אדם, בקרב תושבי הערים למשל, העשויים לשאול לשווא: האם יש עכשיו ירח מלא או מולד ירח? אין כאן רמז לתוכחה כלשהי, שכן הדבר טמון במהלך הטבעי של התפתחות. מה שנכון עתה עבור הנפש היה בלתי-אפשרי לחלוטין במהלך התקופה המצרית-כלדית, במיוחד במהלך התקופות המוקדמות שלה. באותם ימים, תובנת בני-האדם על השמים הייתה גדולה מאוד. ברם, לעידן הנוכחי שלנו יש יתרון ברור על-פני התקופה

המצרית-כלדית, לאור העובדה שהחשיבה הלוגית – שרוב בני-האדם בימינו היו יכולים לרכוש, אילו היו מתאמצים – לא הייתה בהישג ידם של בני-האדם באותה תקופה מוקדמת. הם חיו את חייהם וביצעו את משימותיהם היומיומיות באופן אינסטינקטיבי יותר מאשר אנו עושים כיום. יהיה זה שגוי לחשוב שכאשר בנו בניין או נאמר מוביל-מים, מהנדסים היו יושבים במשרדיהם ומוציאים לפועל את הפרויקט בעזרת תוכניות והשיטות האחרות המיושמות בימינו. מהנדסים באותם ימים עבדו על-פי תוכניות לא יותר מאשר הבונה עושה היום כאשר הוא מרכיב את מאורתו במיומנות ובדייקנות רבה.

באותם זמנים קדומים, לא הייתה חשיבה לוגית, מדעית, כפי שיש כיום; הפעילויות של בני-האדם במהלך חיי-הערות היו אינסטינקטיביות. הם רכשו את הידע שלהם – וידע כביר נשמר מהתקופה המצרית-כלדית – בצורה שונה למדי. הם ידעו על סודות הכוכבים בלילה, על השמים, אף שלא הייתה אסטרונומיה מהסוג הזמין לבני-האדם בעידן הנוכחי. הם ראו את המראה המוצג על-ידי הכוכבים בשמים בלילות עוקבים והכוח כולו של הכוחות האסטרליים במרחב פעל עליהם, לא רק הרשמים החושיים שנעשו על-ידי מה שהם ראו. למשל, מעבר העגלה הגדולה או הפליאדות, הייתה התנסות ממשית בפנימיותם וההתנסות המשיכה בעודם שקועים בשינה, שכן הם היו רגישים לממשות הרוחית הקשורה למעבר של קונסטלציה כמו העגלה הגדולה על-פני השמים; יחד עם המראה אשר נתפס על-ידי החושים, הם היו מודעים באופן פנימי לממשות הרוחית החיה במרחב הקוסמי. לתודעתם חדר משהו שתודעתנו כיום אינה מסוגלת לחוות. בימינו, לאדם יש עיניים רק עבור התמונה החומרית של הכוכבים בשמים. ובהיותו פיקח מאוד, הוא מסתכל בתרשים של השמים בו רשומות דמויות של בעלי-חיים, ואומר: פה ושם הקדמונים ציירו סמלים כדי להביע את דעתם על קבוצת הכוכבים, אך כיום התקדמנו מספיק כדי להיות מודעים למציאות. אדם בעידן המודרני אינו יודע שהקדמונים ראו למעשה את מה שהם ציירו בתרשימיהם; הם ציירו משהו שאותו הם ראו בראייה בלתי-אמצעית. חלקם היו ציירים מיומנים יותר מאחרים, אך הם ציירו את מה שהם קלטו למעשה. ברם, הם לא קלטו בדרך הנהוגה בחיים הפיסיים. למשל, כאשר הם חוו בלילה את המעבר של העגלה הגדולה על-פני השמים, הם ראו את הכוכבים הפיסיים מושרשים בישות רוחית אדירה, אותה הם יכלו לקלוט. אך, יהיה זה ילדוטי לחשוב שהם ראו בעל-חיים נע על-פני השמים באותה דרך שבה הם ראו בעל-חיים פיסי על האדמה. התנסות זו של מעבר הקונסטלציה של הפליאדות למשל, על-פני השמים השפיעה עליהם בצורה אינטימית. הם חשו שלהתנסות הייתה השפעה על הגוף האסטרלי שלהם וגרמה לשינויים בו.

ביכולתכם ליצור דימוי על התנסות זו על-ידי כך שתדמו לעצמכם שניצבת מולכם שושנה, אך אינכם מסתכלים בה; אתם רק אוחזים בה ומה שאתם חווים הוא המגע שלכם עמה. ואז אתם יוצרים את דימוי השושנה. בדרך זו יצרו הקדמונים 'קשר' כביכול, באמצעות הגוף האסטרלי שלהם, עם מה שהם חוו על

הקונסטלציה של העגלה גדולה; הם 'חשו' את הממשות האסטרלית וחוו את הקשר שלהם עמה. זה גרם לשינויים בעצם ישותם, שינויים שעדיין נגרמים כיום, אך בלי שאפשר להבחין בהם.

האבולוציה המובילה אל תוך העידן המדעי המודרני שלנו עם כוח השיפוט הרציונליסטי שלו, מורכבת מהעובדה שהתנסות ישירה של תהליכים רוחיים חדלה להתקיים והושארנו עם עולם החושים ועם האינטלקט הכבול למוח. כך, כאשר בתקופה המצרית-כלדית בני-אדם דיברו על ישויות רוחיות במרחב וציירו דמויות של הישויות הללו, ברושםם כוכבים פסיים כנקודות מוקד, זה היה בקו אחד עם המציאות – התנסות ממשית. לכן, בתקופה המצרית-כלדית, לבני-האדם היה כושר תפיסה מתואם הרבה יותר עם החיים בין מוות והיוולדות חוזרת מאשר תודעתנו הפיסית הנוכחית. כאשר מבינים באיזו דרך הגוף האסטרלי וה'אני' חווים את המתרחש בשמים, אז ברור גם שאנו חיים מחוץ לגוף הפיסי ולגוף האתרי, ואין שום סיבה, גם לא הקלושה ביותר, להאמין שחיים שבהם התנסויות כאלה מתרחשות בלתי-אפשריים כאשר הגוף הפיסי והגוף האתרי למעשה מושלכים הצידה (במוות). כך, בבני-האדם הקדומים, זה היה עניין של ידיעה ישירה, שבין מוות והיוולדות חוזרת הם יחוו את ההתרחשויות בעולם הכוכבים. אדם שחי בתקופה המצרית-כלדית היה חושב שזה היה מגוחך אם מישהו היה מנסה להוכיח לעצמו את נצחיות הנפש. הוא היה אומר: "אין צורך להוכיח זאת!" הוא אפילו לא היה מבין מהי הוכחה, על-פי המשמעות שאנו מייחסים למילה, שכן חשיבה לוגית עדיין לא הייתה קיימת. גם אם היה לומד בבית-ספר אוקולטי את המשמעות העתידי של המילה 'הוכחה', הוא בכל זאת היה עומד על כך שאין זה הכרחי להוכיח את נצחיותה של הנפש, כי בהתנסות של השמים זרועי-הכוכבים בלילה, האדם כבר חווה משהו שהינו בלתי-תלוי בגוף. לכן, הנצחיות הייתה התנסות ממשית ובני-האדם מאותם זמנים ידעו הרבה על מה שאנו מתארים היום בהקשר לתפיסה במצב של התנתקות מן הגוף.

ועתה, בפנותם מהעולמות המרוחקים יותר של הכוכבים אל כוכבי-הלכת, בני-אדם קדומים אלו חוו את הספירה הרוחית הקשורה, למשל, לסטורן. הם היו מסוגלים לקלוט – זה נכון במיוחד לגבי התקופות המוקדמות יותר של העידן המצרי-כלדי – את מה שנשאר מהאדם במהלך חייו בספירת-סטורן בין מוות והיוולדות חוזרת. בני-אדם היו חושבים שזה מוזר מאוד, אילו הוצע להם לנסות לייסד קשר עם מרס, כפי שנרמז לפעמים בימינו, שכן הם היו מודעים לקשר שלהם עם העולמות הללו. אם למישהו יש ידיעה על סטורן או מרס או ספירה פלנטרית אחרת, והוא יכול לעקוב אחר תפקודה במערכת הפלנטרית שלנו, הדבר מוביל לידיעה על המצבים הקדם-ארציים של סטורן-קדום, שמש-קדומה וירח-קדום, המתוארים בספר מדע הנסתר בקווים כלליים. פעם זה היה עניין של התנסות ממשית. לא היה צורך להרצות על כך. כל מה שהיה נחוץ היה להפוך את בני-האדם שיהיו מודעים לכך שזה היה פשוט כרוך ביצירת מצבים, עבור אלה שלא היו מסוגלים עוד לקלוט דברים כאלה, אשר הפכו את הקליטה אפשרית. אחרת בלתי-אפשרי היה להשיג זאת.

בתקופה היוונית-לטינית מצב עניינים זה כבר השתנה. בני-האדם איבדו את רגישותם לכל דבר שתיארתי ונשארה רק **ההיזכרות**. בתקופה היוונית-לטינית, בקרב העמים השולטים, למשל בדרום אירופה, לא הייתה עוד אפשרות של ראייה ישירה של הישויות הרוחניות בשמים, אבל היזכרות של אותה ראייה נשארה. כפי שאדם זוכר היום את מה שהתנסה בו אתמול, כך נפשות בתקופה היוונית-לטינית עדיין זכרו את מה שהן חוו מהיקום בהתגשמויות קודמות. זה קרן אל תוך נפשות בני-האדם והפך להתנסות חיה. אפלטון מדבר על כך כ'זכירה', אך בני-אדם לא תמיד כינו זאת כך. התקדמות באבולוציה הייתה מורכבת מדיכוי התנסות ישירה זו ופיתוח כושר שיפוט ויצירת מושגים בתקופה היוונית-לטינית. לפיכך, הראייה הקודמת נאלצה לסגת והייתה יכולה לשרוד רק כזכירה, כהיזכרות. זה מודגם בצורה הברורה ביותר באריסטו שחי במאה הרביעית לפני-הספירה והיה מייסדה של הלוגיקה, אמנות השיפוט; הוא עצמו לא היה מסוגל עוד לקלוט דבר כלשהו מהממשויות הרוחניות בעולמות הכוכבים, אך בכתביו הוא מביא שוב את כל התורות הקדומות. הוא אינו מדבר על הגופים השמימיים הפיסיים כפי שאנו מכירים אותם כיום, אלא על 'רוחות הספירות', על ישויות רוחניות. ורבים מדבריו היו רשימה של הרוחות הפלנטריות האינדיבידואליות ושל כוכבי-השבת, שלבסוף הובילו לאלוהות האוניברסלית היחידה. רוחות הספירות עדיין ממלאות תפקיד חשוב בעבודותיו של אריסטו.

אך גם את ההיזכרות בתקופה היוונית-לטינית בישויות הרוחניות ביקום, איבדה האנושות בהדרגה ומעניין לראות כיצד הידיעה הקדומה נעלמה בהדרגה עם התקרבותן של התקופות המאוחרות יותר. בני-אדם שהיו בעלי נטייה רוחנית יותר עדיין הפיקו מהיזכרותם את המודעות לכך שישויות רוחניות קשורות אל כל הגופים הפיסיים הקיימים במרחב – כפי שהאנתרופוסופיה מתארת כיום. בהקשר זה, הרבה מאוד הוצג על-ידי קפלר. אך ככל שאנו מתקרבים לזמנים המודרניים, כך הולכת ודועכת האפשרות של אפילו היזכרות במה שהנפש חוותה בתקופה המצרית-כלדית מתוך התבוננות בשמים. עם התקרבות התורה של קופרניקוס, אפילו ההיזכרות שעדיין שרדה בתקופה היוונית-לטינית, דעכה, ולבני-האדם היו עיניים רק עבור הגופים הפיסיים אשר נעו במרחב. לעתים, משהו משחק בתודעתם של בני-אדם מודרניים יותר, שעדיין קיימת אפשרות לקליטת ידיעה אמיתית על מאורעות רוחיים מהקונסטלציות בשמים. קפלר למשל, קבע באופן עצמאי דרך לחישוב תאריך לידתו של ישוע מנצרת מהכוכבים. חישוב כזה התאפש כי ישותו כולה של קפלר הייתה עדיין חדורה לפני ולפנים ברוחניות. אותו דבר ישים להבנתו שקונסטלציה מסוימת של כוכבים בשנת 1604 תביא לדיכוי נוסף של ההיזכרויות הקדומות.

ככל שאנו מתקרבים לעידן המודרני, כך האנושות תלויה יותר בחושים הפיסיים ובאינטלקט הכבול למוח, כי מה שנפשות בני-האדם חוו בזמנים קדומים, נדחף מטה אל תוך הרבדים העמוקים יותר של התודעה. הנפשות שלכם שמרו פעם את ההתנסויות המוכרות לבני-אדם כאשר היה ביכולתם להיות מודעים לחיים הרוחיים הממלאים את הספירות הקוסמיות. זה נמצא בכל מקום במעמקי נפשכם. אך, כיום

בלתי-אפשרי להוביל נפשות בשעות החשיכה ולהכווין את ראייתן, נאמר לקונסטלציה של העגלה הגדולה ולאפשר להן לחוות כממשויות את הכוחות הרוחיים הנובעים מקבוצה זו של כוכבים. זה בלתי-אפשרי, כי כוחות הראייה והתפיסה טמונים במעמקי הנפש. במהלך השינה האדם חווה את השמים עם החלק העליון הקורן של ההילה, אך הוא אינו מודע לכך. לכן, עבור הנפשות של העידן הנוכחי התהליך הנכון הוא להעלות לתודעה, באמצעות שיטות תקפות, את הרשמים הנשכחים אשר נקלטו בזמנים קדומים. וכיצד עושים זאת? כפי שאנו עושים באנתרופוסופיה! שום דבר חדש לא נכפה על הנפשות, אך מה שהן חוו בתקופות קדומות, נשלף. מה שנפשות לא יכלו לחוות עוד בתקופה היוונית-לטינית, אך לא שכחו לגמרי – נשכח לחלוטין כיום, אך אפשר לשולפו שוב. האנתרופוסופיה היא התמריץ לשליפת כוחות הידיעה הטמונים עמוק בנפשות בני-האדם. לכל בני-האדם אשר לקחו חלק באבולוציה עד לתקופת התרבות המערבית, יש במעמקי נפשם תפיסות אשר צריכות להתעורר לחיים באמצעות האנתרופוסופיה; והשיטות שמשמשות בהן באנתרופוסופיה הן הגורם המניע לכך.

עתה, נתייחס להבדל בין שתי הגישות הללו לעולם, בין זו של נפש אנושית אשר התגשמה בתקופה היוונית-לטינית ונפש אשר התגשמה בימינו. שמענו שבמהלך התקופה היוונית-לטינית, בחיים הארציים, לנפש היה קשר מסוים וכושר לתפוס את מה שנחווה בתקופה שבין מוות והיוולדות חוזרת. התנסויות אלו עדיין לא נסוגו אל תוך הרבדים העמוקים של הנפש. לכן, באותם זמנים קדומים היה פחות הבדל בין תודעת בני-האדם על האדמה וזו שבין מוות והיוולדות חוזרת מאשר כיום. ליוונים הקדמונים הייתה היזכרות מסוימת של מה שהם חוו פעם, אך למרות זאת ההבדל היה כבר עצום. התנאים כיום הגיעו לשלב בו, בין מוות והיוולדות חוזרת, התודעה עשויה להתעורר באדם בספירת-ונוס, אם על האדמה הוא טיפח גישת-נפש מוסרית ודתית. אך, בספירת-שמש ובמיוחד מעבר לה, בלתי-אפשרי לתודעה להתעורר אם במהלך חייו על האדמה, האדם לא עשה שום ניסיון להעלות את המושגים הטמונים במעמקי נפשו לרמה של תודעת-ערות. כאן, בחיים הארציים, האנתרופוסופיה נראית כסוג של תפיסת-עולם תיאורטית שאנו בקיאים בה כי היא מעניינת אותנו. ברם, לאחר המוות, היא מהווה לפיד שמנקודת זמן מסוימת ואילך בין מוות והיוולדות חוזרת, מאיר את עולם הרוח עבורנו. אם האנתרופוסופיה נדחית בבוז כאן בעולם הפיסי, הרי שלפיד לא יהיה זמין באותו עולם אחר והתודעה תיעשה מעומעמת. להתמיד במדע הרוח אינו רק עניין של ספיגת תיאוריות רבות; זהו כוח חי, לפיד היכול להאיר את החיים. תכניהן של התורות הרוחיות כאן על האדמה, הם מושגים ואידיאות; לאחר המוות הם כוחות-חיים! אך, דבר זה נכון לתודעה בלבד. ממה שאמרתי בתחילת ההרצאה יתברר לכם שכבר בהוויית-הקיום הארצית, האידיאות הרוחיות שאנו רוכשים הן כוחות מעניקי-חיים. אך, אדם אינו יכול להיות עד לתוצאה של כוחות מעניקי-חיים אלו, כי הידיעה על הכוחות מהם הם נובעים, נשללת ממנו. ברם, לאחר המוות הוא רואה אותם. כאן על האדמה, האנתרופוסופיה נראית יותר כתיאוריה ולאדם במצב-הערות שלו אין שום מודעות למה שהינו מעניקי-חיים מבחינה רוחית, אך זה

בכל זאת קיים באופן אובייקטיבי. לאחר המוות, האדם הוא עד ישיר לדרך בה יש לכוחות שהוא ספג בכוחות עצמו יחד עם התורות הרוחיות אשר נקלטו במהלך חייו על האדמה, השפעה מחזקת, מחיה ומסדרת על מה שנמצא בתוך ישותו בהתכוננו לקראת התגשמות חדשה.

בדרך זו, תורה רוחית הופכת למעשה לחלק מהאבולוציה האנושית. אך, אם תורה רוחית זו תידחה – בתקופה הנוכחית מספיק שרק מעטים יקבלוה, אך בעתיד יותר ויותר אינדיבידואלים יגלו בהדרגה שחסרים להם הכוחות מעניקי-החיים להם הם זקוקים. התנוונות ואטרופיה תתחלנה בהתגשמות הבאה. בני-אדם יתנוונו מהר יותר, יתקמטו בטרם עת. הכוחות שפעם הופקו על-ידי בני-אדם מעולמות הכוכבים, מוכרחים הם להפיקם עתה מתוך מעמקי נפשם לשם קידום האבולוציה האנושית.

אם תחשבו על הנושאים הללו, תתמלאו לפני ולפנים במחשבה שהקיום על האדמה הינו בעל חשיבות עצומה. היה נחוץ שהאדם יעמיק באופן פנימי על-ידי איחודו עם עולמות הכוכבים שהכוחות שהוא תמיד הפיק מאותם עולמות, יהפכו לכוחות הפנימיים ביותר של נפשו ויופקו שוב מתוך מעמקיה. אך, זה יכול להתבצע רק על האדמה. אפשר לומר: בזמנים קדומים תמצית-הגוף אשר ירדה מן השמים אל תוך נפשות אינדיבידואליות, נשמרה שם ועתה יש להפיקה שוב מאותן נפשות. בדרך זו, נרכוש תפיסה ביחס לשליחות האדמה. ובהציגנו תפיסה זו היום, נמשיך לחקור את החיים שבין מוות והיוולדות חוזרת ביתר פירוט.

הרצאה 5

ברלין, 22 בדצמבר 1912

היום לא אדבר על חג-המולד כמו בשנים קודמות, שכן אני מציע לעשות זאת ביום שלישי. אבקשכם לחשוב על מה שעומד אני לומר כמתנה ליד עץ חג-המולד בצורה של מחקר אנתרופוסופי – מחקר שעם הידיעה החשובה שהוא מוסר, יכול בהחלט להיות נושא להגות ומדיטציה ממושכות. בעונה זו של חג-המולד, אנו יכולים לחשוב על אינדיבידואל שאנר תפס על-ידי רבים כדמות מיתולוגית או מיסטית, אך עם שמו אנו קושרים את עצמנו אל האימפולסים הרוחיים של חיי התרבות המערביים. כוונתי **לכריסטיאן רוזנקרויץ**.

אל אינדיבידואל זה ופעילותו מאז המאה השלוש-עשרה, אנו משייכים כל מה שיש לו קשר עם התפשטות האימפולס אשר נמסר עם הופעתו של הכריסטוס על האדמה והתגשמותה של מיסטריות גולגתא. בהזדמנות אחת דיברתי גם על מה שאפשר לכנות ההתקדשות האחרונה של כריסטיאן רוזנקרויץ במאה השלוש-עשרה. היום אדבר על מעשה שעשה לקראת סוף המאה השש-עשרה. מעשה זה הינו בעל חשיבות מיוחדת, כי הוא חיבר לאימפולס הכריסטוס הישג בעל חשיבות עליונה בהיסטוריה של האבולוציה האנושית – הישג אשר הושג לפני זמנה של מיסטריות גולגתא.

אחד מן הגורמים הרבים מספור, המאפשר לנו לתפוס את חשיבותה העליונה של מיסטריות גולגתא בהיסטוריה של המין האנושי על האדמה, הוא המעשה של גאוטמה בודהא, מייסדה של דת שונה. מסורת המזרח מספרת לנו שבחיים שבדרך-כלל מדברים עליהם כחיי הבודהא, גאוטמה בודהא, בהיותו בן עשרים ותשע, התעלה מדרגת בודהיסטווה לדרגת בודהא. אנו מודעים למשמעותה של התקדמות זו וכן לחשיבות החובקת-עולם של הדרשה בבנארס,⁸ ההישג הכביר הראשון של הבודהא, שלפני כן היה בודהיסטווה. לכל זה אנו מודעים באופן עמוק. היום, נחשוב במיוחד על היבט אחד בלבד, כלומר מה משמעות הדבר בהיסטוריה של העולמות, שבודהיסטווה מתעלה לדרגת בודהא. תורת המזרח – שביחס למאורע זה אינה שונה מזו של האוקולטיזם המערבי – היא שכאשר אדם מתעלה מדרגת בודהיסטווה לדרגת בודהא, הוא אינו צריך, מאותו זמן ואילך, להתגשם על האדמה בגוף פיסי, אלא הוא יכול להמשיך את עבודתו בעולמות רוחיים טהורים. ואנו מכירים כאמת תקפה שהאינדיבידואל אשר חי על האדמה בפעם האחרונה כגאוטמה בודהא נוכח מאז בעולמות רוחיים נשגבים, בהמשיכו להשפיע על האבולוציה ובשלחו אימפולסים וכוחות מאותן ספירות כדי לקדם את התפתחות המין האנושי.

⁸ בנארס היא העיר ורנאסי בהודו; ממוקמת על גדות נהר הגנגס.

דיברנו גם על מעשה חשוב של הבודהא, מעשה שהיה תרומתו למיסטריית גולגתא. נזכרנו בסיפור היפה באוונגליון לוקס, על הרועים אשר התאספו יחד בזמן לידתו של הילד ישוע המתוארת באותו אוונגליון.⁹ הסיפור מספר על שיר שהמלאכים שרו, שיר אשר הדהד בנפשותיהם האדוקות והכמהות של הרועים. 'התגלויות תספרנה על האל במרומים ועל האדמה ישכון שלום בקרב בני-האדם בעלי רצון טוב.' זהו השיר אשר מספר על התגלות הכוחות האלוהיים-רוחיים בעולמות הרוח וההשתקפות של הכוחות הללו בלבם של בני-אדם בעלי רצון טוב. שמענו ששיר השלום שהדהד אז, היה תרומה של הבודהא מן המרומים הרוחיים למען מיסטריית גולגתא. הבודהא התאחד עם גופו האסטרילי של הילד ישוע, עליו מסופר לנו באוונגליון לוקס, ואת שיר המלאכים המובא באותו אוונגליון, יש להבין כזרם של אוונגליון השלום אל תוך המעשה אשר יעשה לאחר מכן על-ידי כריסטוס ישוע. הבודהא דיבר בזמן לידתו של ישוע, ושיר המלאכים שהרועים שמעו, היה מסר מזמנים קדומים, קדם-כריסטיאניים, של שלום ואהבה אנושית חובקי-כול, שגם היו משולבים בשליחותו של כריסטוס ישוע.

לאחר מכן, הבודהא המשיך להיות פעיל בזרם המתקדם של האבולוציה הכריסטיאנית במערב ויש להזכיר במיוחד את פעילותו הנוספת. הבודהא לא פעל עוד בגוף אנושי, אלא בגוף הרוחי בו הוא התגלה בזמן לידתו של ישוע; והוא המשיך לפעול, בצורה הנתונה לתפיסה על-ידי אלה שבאמצעות סוג מסוים של התקדמות יכולים לייסד קשר לא רק עם ישויות אנושיות פיסיות, אלא גם עם אותם מנהיגים ומורים נעלים, המופיעים בגופים רוחיים טהורים.

מאות שנים לאחר מיסטריית גולגתא, במרכז מיסטריה הממוקם באזור הים השחור בדרום רוסיה, היו מורים רבי-חשיבות. מה שהתרחש שם למעשה, אפשר רק להצביע עליו – וגם בחלקו בצורה מטפורית. בין המורים שהיו בבית-הספר בהתגשמויות פיסיות, היה מורה אחד שלא פעל בגוף פיסיו ולכן אלה אשר יכלו ליצור עמו קשר היו תלמידים ומתחילים שהיו מסוגלים לייסד קשרים עם מנהיגים ומורים אשר הופיעו במרכז מיסטריה זה בגופים רוחיים. מורה כזה היה הישות אשר הוזכרה לעיל, גאוטמה בודהא. ובמאה השביעית-שמינית לאחר מיסטריית גולגתא, לישות זו היה תלמיד מכובד. באותו זמן הבודהא, בטבעו האמיתי, לא היה מעוניין בשום פנים ואופן לקדם בודהיזם בצורתו הקדומה, שכן גם הוא התקדם עם האבולוציה. הוא לקח את אימפולס הכריסטוס אל תוך מעמקי ישותו, ולמעשה היה שותף בהתחלתו. מה שעדיין היה צריך להעביר מהצורה הקדומה של הבודהיזם, בא לידי ביטוי בטון ובאופי הכלליים של מה שהבודהא העניק במרכז המיסטריות המוזכר לעיל; אך, הכול היה עטוף בצורה כריסטיאנית. אפשר באמת לומר שכאשר הבודהא הפך לישות שאינה צריכה עוד להתגשם בגוף אנושי, אז מעולם הרוח הוא שיתף פעולה בהתפתחות הכריסטיאניות. אחד מתלמידיו המסורים ספג אל תוך מעמקי נפשו את התורה שהבודהא

⁹ ראה סדרת ההרצאות האוונגליון על-פי לוקס, GA-114, שניתנו בבאזל, מ-15 עד 26 בספטמבר 1909. הוצאת בדולח.

מסר באותו זמן, אך לא הייתה יכולה להפוך לנחלת כלל המין האנושי. זו הייתה תורה אשר ייצגה איחוד של בודהיזם וכריסטיאניות. היא רמזה על כניעה מוחלטת למה שהינו על-חושי בטבע האנושי, נטישת כל קשר ישיר עם הפיסי והארצי, התמסרות מלאה בלב ובנפש, לא רק בתודעה ובאינטלקט, למה שהינו בעל טבע של נפש-ורוח בעולם; הכוונה הייתה לנסיגה מכל הדברים החיצוניים של החיים והתמסרות מוחלטת בחיים הפנימיים למיסטריות של הרוח. וכאשר אותה ישות, אשר הייתה תלמיד של הבודהא והכריסטוס ולמדה על הכריסטוס דרך הבודהא, הופיעה שוב על האדמה, היא התגשמה כאדם הידוע בהיסטוריה כפרנציסקוס מאסיזי. אלה השואפים להבין מתוך ידיעה אוקולטית את תכונת-הנפש ודרך-החיים הייחודיות לגמרי של פרנציסקוס מאסיזי, במיוחד מה שכה מרשים אצלו בשל התרחקותו מהעולם ומחוויות היומיום – הבה ניתן להם להבין שבהתגשמותו הקודמת הוא היה תלמיד כריסטיאני במרכז המיסטריות שעליו דיברתי.¹⁰

בדרך זו הבודהא המשיך לפעול, בצורה סמויה ועל-חושית, בזרם אשר הפך לחלק מתהליך האבולוציה מאז התרחשותה של מיסטריית גולגתא. דמותו של פרנציסקוס מאסיזי היא ציון ברור להשפעה שהייתה יכולה להיות לפעילותו של הבודהא בזמנים העוקבים אילו שום דבר אחר לא היה קורה והוא היה ממשיך לפעול כפי שפעל בעודו מכין את פרנציסקוס מאסיזי לקראת שליחותו בעולם. בני-אדם רבים היו יכולים לפתח את האופי והמבנה של פרנציסקוס מאסיזי. הם היו נעשים, בתוך הכריסטיאניות, לתלמידיו וחסידי של הבודהא. אך, תכונה זו של דומה-לבודהא אצל אלה אשר היו לחסידי של פרנציסקוס מאסיזי, לא הייתה יכולה להתמודד עם הדרישות אשר היו מוצבות בפני האנושות בתרבות המודרנית.

הבה נזכיר לעצמנו את אשר נאמר אודות מעבר הנפש האנושית דרך האזורים השונים של הקוסמוס, בין מוות והיוולדות חוזרת. שמענו כיצד במהלך אותה תקופת קיום, נפש האדם צריכה לעבור דרך הספירות הפלנטריות, לחצות את מרחבי הקוסמוס. בין מוות והיוולדות חוזרת, אנו הופכים למעשה לתושבים ברצף, של ירח, מרקורי, ונוס, שמש, מרס, יופיטר, סטורן. לאחר מכן, אנו מכנסים שוב את חיינו כדי להתגשם דרך זוג הורים ולעבור את ההתנסויות האפשריות על האדמה, ולא בספירות פלנטריות אחרות. מאז המוות האחרון, כל נפש אשר התגשמה על האדמה, עברה את ההתנסויות השייכות לשמים. עם הלידה, אנו מביאים אל תוך הוויית-קיומנו על האדמה את הכוחות שרכשנו בספירות השמימיות השונות.

עתה, הבה נזכיר לעצמנו כיצד החיים חולפים על האדמה, כיצד בכל התגשמות האדם מוצא שהאדמה השתנתה והתנסויותיו שונות מאוד. לאורך התגשמויותיו, אינדיבידואל חי בזמנים קדם-כריסטיאניים והתגשם שוב לאחר שהאימפולס של מיסטריית גולגתא הוענק לאבולוציה. הבה נדמה בבהירות הגדולה

¹⁰ ראה סדרת ההרצאות *היסוד הרוחי של המוסטריות*, GA-155, שלוש הרצאות שניתנו מ-28 עד 30 במאי 1912; במיוחד הרצאה 2. הוצאת בדולח. תוספת המתרגם לעברית.

ביותר האפשרית, כיצד האדמה מתפתחת, יורדת ממרומים אלוהיים-רוחיים עד לנקודת שפל מסוימת. האימפולס של מיסטריות גולגתא טיפס מעלה בתהליך האבולוציוני. לעת עתה, הטיפוס הוא רק התחלה, אך הוא ימשיך אם נפשות אנושיות תקבלנה את האימפולס של מיסטריות זו וכך מאוחר יותר, תתעלינה שוב לרמה שהן השיגו לפני הפיתוי של לוציפר. יש להבין שעל-פי חוקי היסוד של האבולוציה, בכל פעם שאנו חוזרים אל האדמה דרך לידה, אנו מוצאים תנאי קיום שונים מאוד.

אותו דבר ישים לספירות השמימיות דרכן אנו עוברים בין מוות והיוולדות חוזרת. כמו אדמתנו, גם גופים שמימיים אלה עוברים דרך שלבי עלייה וירידה אבולוציוניים. בכל פעם שאנו עוברים לאחור המוות דרך ספירה פלנטרית – נאמר מרס או ונוס או מרקורי – אנו נכנסים לתנאים שונים ואנו עוברים התנסויות שונות, קולטים אימפולסים שונים, אותם אנו מביאים חזרה אל תוך הוויית-קיום פיסית דרך הלידה. ומשום שגם הגופים השמימיים עוברים אבולוציה, הרי שנפשותינו מביאות חזרה כוחות שונים בכל התגשמות חדשה.

היום, בשל המשמעות העמוקה של חג-המולד, מחשבותינו מכוונות אל הממשויות הרוחיות של מרחבי הקוסמוס עצמו ונתייחס לדוגמה מסוימת של אבולוציה. דוגמה זו מתגלה למחקר אוקולטי אם אותו מחקר מסוגל לחדור עמוק מספיק אל תוך הטבע הרוחי של כוכבים אחרים ומערכות פלנטריות אחרות, וכן גם אל תוך הטבע הרוחי של האדמה. בחיים הרוחיים של האדמה היה שלב של ירידה אבולוציונית עד לזמנה של מיסטריות גולגתא ולאחר מכן שלב של עלייה – שעתה הינו נסתר מהסיבה היחידה שנחוצה הבנה עמוקה יותר של אימפולס הכריסטוס. באופן דומה, היו שלבים של ירידה ועלייה באבולוציה של מרס, שאל תוך הספירה שלו אנו עוברים בין מוות והיוולדות חוזרת. עד המאה החמש-עשרה - שש-עשרה, האבולוציה של מרס הייתה כזו שמה שתמיד הוענק לו מעולמות הרוח, עבר שלב של ירידה, כמו במקרה של אבולוציית האדמה עד לתחילת העידן הכריסטיאני. עד המאה החמש-עשרה - שש-עשרה, היה נחוץ שתהליך האבולוציה של מרס יהפוך לתהליך של עלייה, שכן תוצאות שלב הירידה נעשו ברורות מאוד באותה ספירה. כפי שכבר נאמר, כאשר אנו עוברים שוב אל תוך הוויית-קיום ארצית דרך לידה, אנו מביאים עמנו את האימפולסים והכוחות שאספנו מעולמות הכוכבים, ביניהם הכוחות של מרס. הדוגמה של אינדיבידואל מסוים היא עדות ברורה לשינוי שנגרם לכוחות אשר הובאו על-ידי בני-אדם ממרס אל האדמה.

לכל האוקולטיסטים ידוע שאותה נפש אשר הופיעה על האדמה בניקולאי קופרניקוס, 1543-1473, החונך של תחילת העידן המודרני, התגשמה קודם לכן בשנים 1401 עד 1464 בחשמן ניקולאוס מקואס, ניקולאוס קוזאנוס. אך, כמה שונות בתכלית היו שתי אישיות אלה אשר החזיקו באותה נפש בתוכן! ניקולאוס מקואס במאה החמש-עשרה היה מסור בלב ובנפש אל עולמות הרוח; כל מחקריו היה מושרש בעולמות הרוח, וכאשר הופיע שוב כקופרניקוס, הוא היה אחראי לשינוי הגדול שאפשר היה להשיג רק

על-ידי סילוק מתפיסת המרחב והמערכת הפלנטרית, כל שמץ של רוחניות ועל-ידי חשיבה על התנועות החיצוניות והקשרים ההדדיים בין הגופים השמימיים בלבד. הכיצד יתכן שאותה נפש שהייתה על האדמה בניקולאוס מקואס והייתה מסורה כולה לעולמות הרוח, הופיעה בהתגשמות הבאה באינדיבידואל אשר תפס את הגופים השמימיים אך ורק במונחים של ההיבטים המתמטיים, המרחביים והגיאומטריים שלהם? זה התאפשר כי נפש אשר עברה דרך ספירת-מרס במהלך המרווח בין זמנו של ניקולאוס מקואס וזמנו של קופרניקוס, נכנסה אל שלב של ירידה. לכן, בלתי-אפשרי היה להביא מספירת-מרס כוחות שהיו יכולים לתת השראה לנפשות במהלך החיים הפיסיים כדי להתעלות אל תוך עולמות הרוח. הנפשות אשר עברו דרך ספירת-מרס באותו זמן, היו יכולות לתפוס רק את הטבע הפיסי והחומרי של הדברים. אילו תנאים אלה על מרס היו ממשיכים בלי שינוי, אילו שלב הירידה היה נמשך, אז נפשות היו מביאות עמן מספירת-מרס, כוחות שהיו עושים אותן לא מסוגלות לדבר כלשהו, מלבד תפיסת-עולם מטריאליסטית טהורה. אף-על-פי-כן, תוצאות הירידה של מרס היו הגורם להופעתם של מדעי הטבע המודרניים; כוחות אלה זרמו בעוצמה כזו אל תוך נפשות בני-האדם, שהם הובילו לניצחון אחר ניצחון בתחום הידיעה המטריאליסטית של העולם; ובהמשך התפתחות האבולוציה, השפעה זו הייתה פועלת באופן בלעדי לשם קידום המדע המטריאליסטי לטובת האינטרסים של המסחר והתעשייה בלבד, של תבניות חיצוניות של תרבות על האדמה.

יתכן שישויות אנוש ממעמד מסוים תהיינה מעוצבות לגמרי תחת השפעת כוחות-מרס קדומים מסוימים ותגלינה עניין רק בתרבות החיצונית; ישויות אנוש אלו היו מתעמתות עם מעמד אחר של אינדיבידואלים, המורכב מחסידיו של פרנציסקוס מאסיזי, במילים אחרות, בודהיזם אשר הובל לכריסטיאניות. ישות כמו זו של הבודהא, אשר המשיכה לפעול עד לזמנו של פרנציסקוס מאסיזי כפי שצוין לעיל, הייתה יכולה ליצור על האדמה משקל-נגד לתפיסת-העולם המטריאליסטית הטהורה, על-ידי הזרמת כוחות חזקים אל תוך נפשות בני-האדם. אך, זה היה מוביל ליצירת מעמד של אינדיבידואלים המסוגלים לנהל רק חיי נזירים על-פי הדגם של פרנציסקוס מאסיזי, ורק אינדיבידואלים אלו היו יכולים להתעלות אל מרומי החיים הרוחניים.

אילו פני הדברים היו נשארים כפי שהיו, האנושות הייתה מתחלקת בצורה חדה יותר ויותר, לשני מעמדות: האחד מורכב מאלה שהיו מסורים לחלוטין לאינטרסים של הוויית-קיום חומרית על האדמה ולקידום התרבות החיצונית, והמעמד השני, בשל ההשפעה המתמשכת של הבודהא, היה מורכב מאלה אשר טיפחו ושימרו תרבות רוחית. אך, הנפשות השייכות למעמד השני, כמו פרנציסקוס מאסיזי, לא היו מסוגלות לקחת חלק בתבניות תרבות חיצוניות וחומריות. שתי הקטגוריות הללו של ישויות אנוש היו נעשות נפרדות בצורה יותר ויותר חדה. היות שאפשר היה לראות בצורה נבואית את הכורח של תמונת מצב זו, האינדיבידואל שאותו אנו מכבדים בשם **כריסטיאן רוזנקרויץ**, קיבל כמשימה למנוע את התרחשותה של

הפרדה כזו בהמשך האבולוציה של המין האנושי על האדמה. כריסטיאן רוזנקרויץ חש שזו תהיה משימתו, להציע לכל נפש אנושית, החיה במקום כלשהו, את האפשרות להתעלות אל מרומי החיים הרוחניים. תמיד הודגש בינינו והדבר מוצג בבירור בספרי כיצד קונים ידיעת העולמות העילאיים והזרכים לרכישתה,¹¹ שמימתנו בספירה של התפתחות אוקולטית במערב אינה להתעלות אל עולמות הרוח על-ידי התבודדות נזירית מהחיים, אלא לאפשר לכל נפש אנושית לגלות בעצמה את הנתיב המוביל אל עולם הרוח. שהעלייה אל תוך עולמות הרוח צריכה להיות תואמת לכל מצב בחיים, שהאנושות אינה צריכה להתפצל לשתי קטגוריות, כאשר האחת הייתה מורכבת מבני-אדם המסורים לחלוטין לאינטרסים חיצוניים, תעשייתיים ומסחריים, הנעשים במידה הולכת וגוברת מתוחכמים, חומריים וחייתיים, בעוד שאלה בקטגוריה השנייה היו מנהלים חיים הקרובים לתבנית החיים של פרנציסקוס מאסיזי – כל זה היה לדאגתו של כריסטיאן רוזנקרויץ בתקופה בה העידן המודרני הממשמש ובא היה צריך להתחיל את עידן התרבות המטריאליסטית, שבמהלכו כל הנפשות תבאנה עמן את כוחות-מרס בשלב הירידה. והיות שהכוח למניעת ההפרדה לא היה יכול להימצא בתוך נפשות בני-האדם, היה צריך להבטיח שמכוחות-מרס עצמם, יגיע לאדם האימפולס לפעול עם ישותו כולה למטרות רוחיות. למשל, היה צורך שישויות אנוש תלמדנה לחשוב במונחים של עקרונות מדעיים טבעיים מבוססים, ליצור אידיאות ומושגים התואמים לעקרונות הללו, אך באותו זמן לנפש מוכרח להיות הכושר להעמיק ולפתח את האידיאות הללו מבחינה רוחית, כדי שאפשר יהיה למצוא את הנתיב מהשקפת-עולם מדעית-טבעית למרומים הנשגבים של חיי רוח.

אפשרות זו הייתה מוכרחה להיווצר! והיא נוצרה על-ידי כריסטיאן רוזנקרויץ, שלקראת סוף המאה השש-עשרה כינס סביבו את חסידיו הנאמנים מכל מקום על האדמה, באפשרו להם לקחת חלק במתרחש מבחינה חיצונית במרחב מגוף שמימי אחד למשנהו, אך נמצא בהכנה במרכזי המיסטריות המקודשים, היכן ששואפים למטרות המובילות מעבר לאלה של חיים רוחיים פלנטריים אל החיים הרוחיים של העולמות הקוסמיים. כריסטיאן רוזנקרויץ כינס סביבו את אלה שהיו עמו גם בזמן התקדשותו במאה השלוש-עשרה. אחד מהם היה במשך שנים רבות תלמידו וידידו, שפעם התגשם על האדמה, אך לא היה צריך עוד להופיע בהתגשמות פיסית: היה זה גאוטמה בודהא, ישות רוחית אשר התעלתה לדרגה של בודהא. הוא היה תלמידו של כריסטיאן רוזנקרויץ. וכדי שמה שאפשר היה להשיג דרך הבודהא יהפוך לחלק משימתו של כריסטיאן רוזנקרויץ באותו זמן, מעשה משותף הסתיים בהעברת הבודהא מספירה של פעילות ארצית לספירה של פעילות קוסמית. האימפולס אשר ניתן על-ידי כריסטיאן רוזנקרויץ אפשר זאת. בהזדמנות אחרת, נדבר ביתר פירוט על הקשר בין גאוטמה בודהא וכריסטיאן רוזנקרויץ; כרגע, נציין רק שקשר זה הוביל את האינדיבידואליות של הבודהא להפסיק לפעול בספירת-האדמה, כפי שעשה בעבר במרכז המיסטריות שליך

¹¹ GA-10, הוצאת בדולח.

הים השחור ולהעתקת פעילותו למרס. וכך, בתחילת המאה השבע-עשרה התרחש באבולוציה של מרס משהו דומה למה שנגרם בתחילת שלב העלייה של אבולוציית האדמה כתוצאה ממיסטריות גולגתא. מה שאפשר לכנותו מאורע ההתגלות של הבודהא על מרס נגרם על-ידי כריסטיאן רוזנקרויץ ושלב העלייה של אבולוציית מרס החל מאז ואילך כפי שעל האדמה שלב העלייה של התרבות האנושית החל עם מיסטריות גולגתא.

כך, הבודהא הפך לגואל ומושיע עבור מרס כמו כריסטוס ישוע עבור האדמה. הבודהא הוכן לכך על-ידי תורת הנירוונה, חוסר סיפוק בהוויית-קיום ארצית, השתחררות מהתגשמות פיסית. תורה זו הוכנה בספירה שמחוץ לאדמה, אך לאור מטרתה של האדמה. אם נוכל להסתכל בנפשו של הבודהא ולתפוס את משמעות הדרשה בבנארס, אז נהיה עדים לפעילות ההכנה אשר לא נועדה להיות מוגבלת לאדמה. ואז, נבין עד כמה חכם היה ההסכם בין כריסטיאן רוזנקרויץ והבודהא, שכתוצאה ממנו, בתחילת המאה השבע-עשרה, ויתר הבודהא על פעילותו על האדמה שדרכה היה יכול להשפיע, מעולם הרוח, על נפשות אנוש בין לידה ומוות, כדי לפעול מאז ואילך בספירת-מרס למען נפשות הנמצאות בין מוות והיוולדות חוזרת.

זוהי התוצאה הרצינית של מה שאפשר לכנות העברת תמצית חג-המולד מן האדמה אל מרס. כתוצאה מכך ובמובן מסוים, כל נפשות בני-האדם עוברות דרך שלב של היות חסידים של פרנציסקוס מאסיזי ובכך, באופן עקיף, של הבודהא. אך, הן אינן עוברות דרך שלב זה על האדמה. כתוצאה מכך, מה שהן רכשו נשאר בעיצוב הכוחות הרדומים בנפשותיהם והם אינם צריכים לאמץ חיי נזירים קפדניים כדי לעבור את ההתנסויות שתלמידים קרובים של פרנציסקוס מאסיזי עברו. צורך זה נמנע על-ידי העברת הבודהא אל העולמות הקוסמיים תוך תיאום עם כריסטיאן רוזנקרויץ, שפעילותו על האדמה המשיכה בלי שיתוף-הפעולה של הבודהא. אילו הבודהא היה ממשיך בפעילותו על האדמה, כל מה שהוא היה יכול להגשים היה להפוך בני-אדם לבודהיסטים או נזירים פרנציסקאניים והנפשות האחרות היו נעזבות בידי התרבות המטריאליסטית. אך, היות שהתרחש מה שאפשר לכנות סוג של 'מיסטריות גולגתא' עבור מרס, במהלך התקופה בה נפשות אנוש אינן בהתגשמות על האדמה, נפשות אלה ספגו, בספירה שמחוץ לאדמה, את מה שהיו זקוקות לו לשם המשך קיומן הארצי, כלומר יסוד של בודהיזם אמיתי, שבתקופה לאחר ביאתו של הכריסטוס יכול להירכש רק בין מוות והיוולדות חוזרת.

אנו נמצאים עתה על הסף של מיסטריות כבירה, מיסטריות אשר הביאה אימפולס שעדיין פעיל באבולוציה של המין האנושי. אלה המבינים באמת את האבולוציה הזו יודעים שהשפעה יעילה כלשהי בחיים על האדמה, הופכת באופן בלתי-נמנע לחלק מהזרם הכללי של האבולוציה. המאורע שאפשר לכנותו 'מיסטריות גולגתא על מרס', היה שונה ממיסטריות גולגתא על האדמה – פחות חזקה, פחות נוקבת, לא מסתיימת במוות. אך, יכול להיות לכם איזשהו מושג עליה, אם תהרהרו בכך שהישות שהייתה הנסיך הגדול של שלום ואהבה, אשר הביא את החמלה אל האדמה, הועבר למרס כדי לפעול בראש האבולוציה של אותו

כוכב-לכת. אין זו אגדה מיתולוגית שמרס קיבל את שמו כי הוא כוכב-הלכת שבו הכוחות מעורבים בסכסוכים מרים ביותר. שליחותו של הבודהא מצריכה את צליבתו בזירת כוכב-הלכת, שבו נוכחים כוחות מלחמתיים ביותר, אף שכוחות אלה מיסודם הינם בעלי טבע של נפש-ורוח.

כאן אנו נתקלים במעשה של ישות שגורלה היה, כמשרת גדול של כריסטוס ישוע, לקבל ולשאת קדימה את אימפולס הכריסטוס בדרך הנכונה. אנו ניצבים פנים אל פנים מול המיסטריה של כריסטיאן רוזנקרויץ, בהכירנו בגדולת חכמתו, שככל שהדבר נמצא בכוחו, הוא שילב אל תוך האבולוציה של המין האנושי ככוליות, את האימפולסים האחרים אשר היו גורמים מכריעים בהכנתה של מיסטריית גולגתא.

בלתי-אפשרי לתפוס נושא כזה אך ורק במילים או באינטלקט; יש לחוש אותו בכל עומקו – בכל הלב והנפש. עלינו לתפוס מה המשמעות של היות מודע לכך שבין הכוחות שאנו מביאים עמנו בתקופה הנוכחית בעוברנו אל התגשמות על האדמה, נמצאים גם הכוחות של הבודהא. כוחות אלו הועברו לספירה שדרכה אנו עוברים בין מוות והיוולדות חוזרת, כדי להיכנס בדרך הנכונה לחיים הארציים; שכן בחיים ארציים אלו בין לידה ומוות, משימתנו היא לייסד קשר נכון עם אימפולס הכריסטוס, עם מיסטריית גולגתא. וזה אפשרי רק אם כל האימפולסים פועלים יחד בהרמוניה. הכריסטוס ירד מעולמות אחרים והתאחד עם האבולוציה של האדמה. מטרתו היא להעניק לבני-האדם את האימפולס הכביר ביותר מכל האימפולסים, שאפשר להעניק לנפש אנושית. אך זה אפשרי רק אם כל הכוחות הקשורים לאבולוציה של האנושות מתחילים לפעול בנקודה הנכונה בתהליך של אותה אבולוציה. המורה הגדול של תורת הנירוונה, אשר הטיף לבני-אדם לשחרר את נפשותיהם מן הדחף להתגשמות חוזרת, לא נועד לפעול בספירה של התגשמות פיסית. אך בתיאום עם התוכנית הגדולה של האלים – שבה בני-אדם מוכרחים לקחת חלק כי הם משרתים של האלים – בתיאום עם תוכנית זו, פעילותו של אותו מורה גדול הייתה להמשיך בחיים המתקיימים בתחום שמעבר ללידה ומוות.

נסו לחוש את ההצדקה הפנימית של תפיסה זו ולאורה עקבו אחר מהלך האבולוציה; אז תבינו מדוע הבודהא היה בהכרח צריך לבוא לפני כריסטוס ישוע, וכיצד הוא פעל לאחר שאימפולס הכריסטוס ניתן. חישבו על כך ותבינו באור הנכון את שלב האבולוציה וחיי הרוח, אשר החלו במאה השבע-עשרה ובהם אתם עצמכם חיים; תבינו זאת כי תיווכחו לדעת שלפני שנפשות אנוש עוברות אל תוך הוויית-קיום פיסית דרך הלידה, הן מתמלאות בכוחות הנושאים אותן קדימה.

בזמנו של חג חשוב, במקום לתת הרצאה עונתית, רציתי להניח תחת עץ חג-המולד, כסוג של מתנה, ידע מסוים על כריסטיאן רוזנקרויץ. אולי חלקכם ואפילו רבים מכם יקבלו זאת כפי שנועד להיות – כאמצעי לחיזוק הלב וכוחות-הנפש. נזדקק לחיזוק זה, אם נרצה לחיות בביטחון פנימי בין ההרמוניות והדיסרמוניות של הוויית-הקיום.

אם בתקופת חג-המולד אנו יכולים להיות מחוזקים ומומרצים על-ידי מודעות לקשר שלנו עם הכוחות של היקום העצום, אז לבטח נוכל לקחת עמנו מתוך מרכז זה של פעילות אנתרופוסופית משהו אשר הונח כמתנה תחת עץ חג-המולד וכעידוד יוכל להשאיר כוח חי לאורך השנה, אם נטפח אותו במהלך חיינו מחג-מולד אחד לבא אחריו.

הרצאה 6

ברלין, 7 בינואר 1913

התייחסנו כבר להיבטים מסוימים של חיי האדם בין מוות והיוולדות חוזרת, ולפני זמן קצר נמסר תיאור של הקשר בין **כריסטיאן רוזנקרויץ והבודהא**. זה נעשה היות שמאז הזמן אשר צוין, הבודהא היה קשור לספירה הפלנטרית של מרס והיות שהישות האנושית, לאחר שהיא חווה את מאורע הכריסטוס בספירת-שמש בין מוות והיוולדות חוזרת, נכנסת אל תוך ספירת-מרס ושם עוברת התנסות הקשורה לבודהא בצורה נכונה לעידן הנוכחי, אף שלא נכונה, כמובן, לעידן בו האינדיבידואליות עליה אנו חושבים עתה, חייתה על האדמה כגאוטמה בודהא. הארה אמיתית אודות ישות האדם והקשר שלו לאבולוציה של העולמות, אפשרית רק אם הבנתנו על אבולוציה זו תמשיך להתעדכן.

אנו יודעים שבעידן האחר-אטלנטי היו עד כה חמש תקופות עוקבות שבמהלכן הנפש האנושית עברה התנסויות משמעותיות. תקופות אלה הן: ① הודית-קדומה, ② פרסית-קדומה, ③ מצרית-כלדית, ④ יוונית-לטינית ו-⑤ תקופתנו שלנו. אנו גם יודעים שבכל תקופה כזו, נמצאת בהכנה התקופה הבאה – כזרע כביכול. בתקופתנו הנוכחית, התקופה האחר-אטלנטית השישית נמצאת כבר בהכנה איטית בנפשותיהם של בני-האדם. ההכנה נמצאת בנפשות אנוש המקבלות עזרה בהבנת מה שמתפשט עתה בעולם בצורה של תורות אוקולטיות, של מדע רוחי. בדרך זו, תופץ לא רק ידיעה על ישות האדם, ידיעה אשר נחוצה לעתיד, אלא תהיה הבנה מעמיקה יותר ויותר של אימפולס הכריסטוס. כל דבר התורם להבנה גדלה והולכת זו של אימפולס הכריסטוס כלול עבור המערב במה שאפשר לכנות **המיסטריות של הגביע-הקדוש**. גם מיסטריות זו קשורה קשר הדוק לנושאים כמו זה שדיברנו עליו לאחרונה, כלומר השליחות על מרס אשר הוטלה על הבודהא על-ידי כריסטיאן רוזנקרויץ. בעידן המודרני, מיסטריות זו של הגביע-הקדוש יכולה להעניק לבני-אדם ידיעה אשר תעזור להם להבין את החיים בין מוות והיוולדות חוזרת, בדרך הנכונה לזמננו. הבנה זו תלויה במאמצים החלטיים לענות על שאלה בעלת חשיבות חיונית, ועד שלא ננסה לשאת שאלה זו אל תוך מעמקים עמוקים יותר ממה שאפשר היה עד כה, לא נוכל להתקדם עוד במחקרינו על חיי האדם בין מוות והיוולדות חוזרת. השאלה היא: מדוע קרה שאפילו בתחומים בהם הכריסטיאניות התגלתה בהיבטה העמוק יותר, תורות מסוימות נשארו ברקע – תורות שיש לשלבן כיום בהצגת הכריסטיאניות בצורתה המתקדמת יותר?

אתם מודעים לכך שכל מה שקשור לנושאים של התגשמות חוזרת-ונשנית וקארמה, נשאר ברקע, לא רק בהצגה החיצונית, האקזוטרית של הכריסטיאניות, אלא גם בהצגות אזוטטריות במאות השנים שחלפו. ובני-אדם רבים השומעים על תוכן ההשקפות האנתרופוסופיות, שואלים: הכיצד קורה שאף על פי

שהרוזנקרויצריזם מוכרח, כך נאמר לנו, להיכלל בכל מה שיש לאוקולטיזם למסור – כיצד קורה שעד כה, אכן עד תקופתנו, הרוזנקרויצריזם לא כלל את התורות של התגשמות חזרת-ונשנית וקארמה? מדוע נוספו עתה תורות אלה לרוזנקרויצריזם?

על-מנת להבין זאת, עלינו להתייחס שוב לקשר של האדם לעולם. המבוא למחקר המתקדם שאנו מקווים לרכוש בהרצאות הללו, נמצא כבר בספר *מדע הנסתר בקווים כלליים*. אך, עתה עלינו לבחון מקרוב כיצד האדם קשור לעולם בתקופתנו המרכזית, בתקופה שקדמו לה השלבים הפלנטריים של סטורן-קדום, שמש-קדומה וירח-קדום.

אנו יודעים שהישות האנושית על האדמה מורכבת מגוף פיסי, גוף אתרי, גוף אסטרלי ו'אני' או אגו, יחד עם כל מה שמשתייך לאיברים הללו. אנו גם יודעים שכאשר אינדיבידואל חוצה את שער המוות, הוא עוזב מאחוריו, קודם כל, את גופו הפיסי; לאחר מכן, לאחר פרק זמן מסוים, רוב רובו של הגוף האתרי מתפוגג באתר הקוסמי ורק סוג של תמצית שלו נשאר בו. הגוף האסטרלי מלווה אותו במשך זמן ניכר, אך שוב סוג של מעטפת של אותו גוף מושלכת כאשר תקופת הקמאלוקה מגיעה לסיימה. לאחר מכן, התמציות של הגוף האתרי והגוף האסטרלי נתונות לטרנספורמציה נוספת המתבצעת על-ידי הישות האנושית בין מוות והיוולדות חוזרת. בספירה הפנימית ביותר, ה'אני' האנושי נשאר בלי שינוי. בין אם הישות האנושית עוברת דרך התקופה שבין לידה ומוות בגוף פיסי, דרך תקופת הקמאלוקה כאשר היא עדיין עטופה כולה על-ידי הגוף האסטרלי, ובין אם היא עוברת דרך תקופת הדווקאן הנמשכת במשך רוב הזמן שבין מוות והיוולדות חוזרת – זהו ה'אני' או האגו שביסודו של דבר עובר דרך כל התקופות הללו. אך, 'אני' זה, ה'אני' הממשי והאמיתי, אין לבלבלו עם ה'אני' שהישות האנושית על האדמה מזהה כ'אני' שלה. לפילוסופים יש הרבה מאוד לומר על 'אני' זה שבגוף הפיסי, בחושבם שהם מבינים אותו. הם אומרים, למשל, שה'אני' הוא העיקרון אשר נשאר ללא שינוי, אף שכל דבר אחר בישות האנושית עובר שינוי. אכן, ה'אני'-האמיתי נשאר כפי שהוא, אך אם זה יכול להיאמר על ה'אני' שהפילוסופים מדברים עליו, זהו כבר עניין אחר לגמרי. מי שעומד על כך, בהתייחס להתעקשות על אותו 'אני' עליו מדברים הפילוסופים, מופרך על-ידי העובדה הפשוטה שבמהלך הלילה הישות האנושית שקועה בשינה, שכן אז ה'אני' של הפילוסופים נעלם, פשוט אינו שם. ואם במהלך התקופה כולה שבין מוות והיוולדות חוזרת, התנאים היו זהים לאלה שבמהלך השינה בלילה, אז לדבר על קביעות של הנפש האנושית במהלך אותה תקופה יהיה חסר-משמעות. ביסודו של דבר, לא יהיה שום הבדל בין ה'אני' שאינו נמצא שם כלל ובין 'אני' שרק ממשיך לחיות כשאנו יודע דבר על עצמו, כאילו היה משהו חיצוני. בשאלת הנצחיות, זה לא יכול להיות עניין של 'אני' שפשוט נמצא שם, אלא מוכרח להיות לו ידיעה מסוימת על עצמו. לכן, הנצחיות של ה'אני', לה התודעה האנושית מודעת תחילה, מופרכת על-ידי השינה בכל לילה ולילה, שכן אז 'אני' זה פשוט נעלם. ה'אני' הממשי והאמיתי טמון עמוק

הרבה יותר, מאוד מאוד עמוק! כיצד יכולים אנו ליצור אידיאה על 'אני'-ממשי זה, גם אם עדיין איננו יכולים לטעון שיש לנו איזושהי ידיעה אוקולטית?

אנו יכולים ליצור אידיאה תקפה אם נאמר לעצמנו: ה'אני' מוכרח להיות נוכח בישות האנושית אפילו כשאין הוא יכול לומר עדיין 'אני', כאשר הוא עדיין זוחל על הרצפה. ה'אני'-הממשי – לא ה'אני' עליו מדברים הפילוסופים – נוכח כבר ומתגלה בדרך בולטת מאוד.

התבוננותנו בישות האנושית במהלך החודשים הראשונים ואפילו השנים הראשונות של חייה, תיראה למדע החיצוני כחסרת-משמעות, אך עבור מי שמתכוון לרכוש ידיעה על טבע האדם, התבוננות זו הינה בעלת חשיבות עליונה.

בהתחלה, הישות האנושית זוחלת על ארבע ונדרש ממנה מאמץ מיוחד כדי שתתרום מתוך מצב זה של זחילה, מתוך תלותה בכוח הגרביטציה, למצב של עמידה ותשמור על מצב זה. זהו דבר אחד. הדבר השני הוא הדבר הבא: אנו יודעים שבתקופה הראשונה של חייו, האדם אינו יכול עדיין לדבר ועליו ללמוד זאת. נסו להיזכר כיצד למדתם לדבר בפעם הראשונה, כיצד למדתם לבטא את המילה הראשונה ולנסח את המשפט הראשון. נסו להיזכר בכך, למרות שבלי ראייה רוחית, לא תוכלו להיזכר בזה כפי שאינכם יכולים להיזכר במאמץ הראשון שעשיתם בשביל להתרומם ממצב של זחילה למצב של עמידה. וכושר שלישי הוא החשיבה. אכן, ההיזכרות חוזרת לאחור לזמן בו חשבתם לראשונה, אך לא לפני כן.

מי, אם כן, פועל בתהליך לימוד ההליכה, הדיבור והחשיבה? מי שפועל הוא ה'אני'-הממשי-האמיתי! הבה נתבונן במה שעושה 'אני'-ממשי זה.

האדם נועד מן ההתחלה ללכת זקוף, לדבר ולחשוב. אך הוא אינו יכול לעשות זאת מיד. הוא לא נעשה מיד לישות שהוא נועד להיות כאדם של האדמה. הוא לא רוכש בבת אחת את היכולות המאפשרות לו לקחת חלק בתרבות המתפתחת של המין האנושי; עליו לרכוש את היכולות הללו בהדרגה. בתקופה המוקדמת של חייו, ישנו מאבק בין הרוח החיה בתוכו בעומדו תמיד זקוף והרוח החיה בתוכו כשהוא עדיין נמצא תחת השפעת כוח הגרביטציה וזוחל על ארבע, בעוד שיכולות הדיבור והחשיבה עדיין לא מפותחות. כאשר האדם מגיע לרמה שנועדה לו, כאשר ביכולתו לעמוד זקוף, ללכת, לדבר ולחשוב, הוא מהווה ביטוי לצורה ההולמת את המין האנושי. למעשה, ישנה תאימות טבעית בין הצורה האמיתית של האדם והיכולות של עמידה והליכה זקופה, דיבור וחשיבה. בלתי-אפשרי לחשוב על ישות כלשהי אחרת היכולה ללכת כפי שאדם עושה, כלומר עם עמוד-שדרה אנכי, ואשר יכולה לדבר ולחשוב. אפילו תוכי יכול לדבר רק בגלל צורתו הזקופה. העובדה שהוא יכול לדבר קשורה מיסודה לתנוחה האנכית. בעלי-חיים עם אינטליגנציה גדולה הרבה יותר מזו של תוכי לעולם לא ילמדו לדבר כי עמוד-השדרה שלהם אופקי ולא אנכי. כמובן, גם גורמים אחרים משפיעים. האדם אינו יכול לאמץ בבת אחת את התנוחה אשר נועדה לו בסופו של דבר. הסיבה לכך היא שאחרי המאמצים שנעשו על-ידי ה'אני' או האגו הממשי שלו, שאפשרו לו לחשוב, לדבר

ולאמץ את העמידה הזקופה, בסופו של דבר האדם משובץ כביכול בספירות של רוחות הצורה, האקזוסיאי. רוחות הצורה, המוכרות בברית-הישנה כאלוהים, הן הישויות שמהן נבעה הדמות האנושית; זוהי הדמות שבה נמצא משכנו הטבעי של ה'אני' האנושי ובה הוא מבטא את עצמו בחודשים הראשונים ובשנים הראשונות של החיים.

אך, ישנה התנגדות מישויות אחרות אשר מטילות את האדם מטה לרמה מתחת לזו של רוחות הצורה. לאיזו קטגוריה משתייכות רוחות אחרות אלה?

רוחות הצורה הן הישויות המאפשרות לאדם ללמוד לדבר, לחשוב וללכת זקוף. הרוחות אשר מטילות אותו מטה, הגורמות לו לנוע על ארבע ולא להיות מסוגל בשנות המוקדמות לדבר ולחשוב במובן האמיתי, הן רוחות שעליהן עליו להתגבר במהלך חייו, רוחות הנותנות לו בהתחלה צורה מעוותת. רוחות אלה היו צריכות באמת להפוך לדינאמיס, רוחות תנועה, אך הן פיגרו מאחור באבולוציה שלהן ועדיין לא הגיעו לרמה של רוחות הצורה. הן רוחות לוציפריות אשר הגיעו למצב של קיפאון באבולוציה שלהן, הפועלות על האדם מבחוץ, בהפקידן אותו לשליטת כוח הגרביטציה, ממנו עליו לרומם את עצמו בעזרת רוחות הצורה האמיתיות.

בהתבוננות בדרך בה ישות אנושית מגיעה לידי הוויית-קיום דרך הלידה, במאמצים שהוא עושה כדי לרכוש יכולות שהוא יזדקק להן מאוחר יותר בחיים, אנו יכולים לראות את רוחות הצורה האמיתיות נאבקות באותן רוחות אחרות שהיו צריכות להפוך כבר לרוחות תנועה, אך נשארו מאחור בשלב מוקדם יותר. אנו רואים את רוחות הצורה נאבקות ברוחות לוציפריות, שבספירה זו הינן חזקות ונמרצות כל כך, שהן מדכאות את התודעה השייכת לאגו. אחרת, אם רוחות לוציפריות לא היו מדכאות תודעה זו, האדם בשלב זה של חייו היה נוכח לדעת: אתה לוחם; אתה מודע לתנוחה האופקית שלך ובאופן מודע משתוקק לעמוד זקוף, ללמוד לדבר ולחשוב! כל זה נמצא מעבר לכוחו משום שהוא מוקף רוחות לוציפריות. שם, יש לנו רמז עמום למה שנלמד לזהות בהדרגה כ'אני'-האמיתי שלנו, בניגוד ל'אני' שרק מופיע בשדה תודעתנו.

בתחילת סדרה זו של הרצאות, נאמר שעלינו להשתדל ולהצדיק בפני תבונה אנושית בריאה את מה שיש לאוקולטיזם ולראייה רוחית לומר אודות טבע האדם. אך, תבונה אנושית בריאה זו מוכרחה לרצות להבין כיצד במהלך התקופות המוקדמות של חייו, האדם לומד רק בהדרגה להתמצא בעולם הפיסי. איזה חלק ממנו מעוצב בצורה המושלמת ביותר? קומתו עדיין לא ניכרת במיוחד, כי אין תאימות בין האדם עצמו וצורתו החיצונית. על-ידי מאמציו, עליו למצוא את דרכו אל הדמות אשר נועדה לו. איזה חלק ממנו גמור בצורה מושלמת ביותר – לא רק לאחר המוות, אלא גם לפניו? זהו הראש! מבין כל האיברים הפיסיים, הראש הוא המפותח בצורה המלאה ביותר, אפילו בעובר. מדוע זה כך? הסיבה היא שישויות ההיררכיות העילאיות, רוחות הצורה, חודרות ואורגות בכל איבריה של הישות האנושית בצורה שונה בכל מקרה ומקרה – הראש בדרך אחת, עמוד-השדרה שאליו מחוברות הרגליים והזרועות, בצורה אחרת. ישנו הבדל

מהותי בין הראש ושאר גופו הפיסי של האדם. אם נתבונן בראש האנושי בראייה רוחית, נגלה הבדל לא-רגיל בין הראש והיד, למשל. כאשר אנו מניעים יד, היד הפיסית והיד האתרתית נעות יחד. אך, כאשר שלב מסוים בהתפתחות הראייה הרוחית הושג, הרואה הרוחי יכול לשמור על הידיים הפיסיות במקום ולהניע רק את הידיים האתרתיות. לשמור במקום חלקים ניידים של הגוף ולהניע רק את החלקים האתרתיים התואמים, הינו תרגיל בעל חשיבות מיוחדת. אם משיגים זאת, הראייה הרוחית של העתיד תתפתח לשלבים נוספים, בעוד שלשקוע בצורה כלשהי בתנועות עוויתיות לא-מודעות, הינו תחייה של מנהגים דרווישים שהינם כבר נחלת העבר. רגיעה של הגוף הפיסי היא דרישה של הראייה הרוחית המודרנית; תנועות עוויתיות מסוג כלשהו היו אופייניות לתקופות בעבר. יהיה זה הישג ראוי לציון אם רואה רוחי ישמור על ידיו במקום בתנוחה מסוימת – אולי משולבות על החזה – ועם זאת ישמור על ניידות מלאה של הידיים האתרתיות. הוא ישמור על ידיו הפיסיות במקום, בעודו עסוק בסוגים שונים של פעילויות על-חושיות עם הידיים האתרתיות. זה יהיה ציון להתפתחות ניכרת מאוד, אשר באה לידי ביטוי בשליטה מודעת בידיים.

באדם ישנו איבר אחד שבו, גם אם אינו על-חוש, החלק האתרי נע באופן חופשי בעוד החלק הפיסי התואם נשאר ללא תנועה. איבר זה הוא המוח שסביבו מיקמו הכוחות הקוסמיים את הגולגולת הקשה; אונות המוח היו לבטח רוצות לנוע, אך הן אינן יכולות. לכן, המוח של ישות אנושית ממוצעת נמצא באופן קבוע במצב של רואה רוחי שבעודו שומר על ידיו הפיסיות במקום, מניע רק את הידיים האתרתיות. המוח נראה על-ידי רואה רוחי כמשהו היוצא מהראש כמו נחשים מתפתלים. כל ראש הינו למעשה ראש של מדוזה. זוהי תופעה ממשית מאוד. ההבדל היסודי בין הראש האנושי ושאר הגוף הוא שביחס לשאר הגוף הישות האנושית תצטרך לעבור תהליך ארוך של אבולוציה כדי להשיג את מה שכבר הושג על-ידי הראש בדרך של חשיבה רגילה. במובן מסוים, כוח החשיבה טמון ביכולתו של האדם, בעודו חושב, להביא את המוח לרגיעה, אפילו עד לתנועות העדינות ביותר הבלתי-נראות של העצבים. ככל שישמור ביסודיות על המוח ברגיעה בעודו חושב, כולל התנועות העדינות ביותר של העצבים, כך מחשבותיו יהיו עדינות, שקולות ולוגיות יותר.

אם כן, ביכולתנו לומר שכאשר האדם עובר להוויית-קיום פיסית דרך הלידה, ראשו הוא האיבר המושלם ביותר, כי בראש הושג כבר מה שבמקרה של הידיים – החלק של הישות האנושית המבטא את עצמו באמצעות תנועות – יושג רק בעתיד. בתקופה האבולוציונית של ירח-קדום, הראש היה עדיין חשוף במקומות מסוימים ולא סגור על-ידי הגולגולת. בעוד שכיום הוא מקובע ונייה בסוג של כלוב, הרי שאז הוא היה יכול להתפשט החוצה בכל הכיוונים. כל זה יש, כמובן, לתנאי הקיום בתקופות ירח-קדום, כאשר האדם עדיין חי בנוזל או ביסוד המימי שעדיין לא עבר למצב מוצק.¹² אפילו בפרק זמן מסוים של התקופה הלמוריאנית הקדומה, כאשר האדם הגיע לשלב האבולוציה המסכם את תקופת ירח-קדום – גם אז עדיין

¹² ראה מדע הנסתר בקווים כלליים, GA-13, פרק 4. הוצאת בדולח.

הופיע בחלק העליון של המוח לא רק האיבר שהזכרנו לעתים קרובות, אלא סוג של זרם של מחשבות. אפשר היה לראות מעל ראש האדם היווצרות של משהו הדומה לענן אש, אפילו עד התקופה האטלנטית. בלי ראייה על-טבעית, פשוט עם כושר הראייה הרוחנית שהיה לכל אדם באותו זמן, אדם באטלנטיס היה יכול לראות אם אדם הינו הוגה או לא, במובן של אותה תקופה קדומה. מעל ראשו של אדם שהיה הוגה, היה ענן אש זוהר, דבר שלא היה קיים אצל אדם שלא היה הוגה.

אלו הם נושאים שמוכרחה להיות לנו ידיעה עליהם, אם ברצוננו להבין את הטרנספורמציה המתרחשת בטבעו של האדם כאשר, לאחר שחי בגוף פיסי, הוא מת ועובר אל תקופת הקיום האחרת בין מוות והיוולדות חוזרת. כל הכוחות אשר היו בפעולה כדי לאפשר לאדם להגיע לידי הוויית-קיום, נעלמים בהיותו בעולם הפיסי; אך הם נעשים חשובים ביותר, כאשר הוא משיל את גופו הפיסי. במהלך חייו בין לידה ומוות, האדם אינו מודע לכוחות אשר עיצבו את המוח הפיסי. אך, כל מה שהוא מודע לו בין לידה ומוות נעלם ואין לו שום חשיבות בעוברו דרך שער המוות. אז, הוא חי בתוך כוחות שלהם הוא אינו מודע במהלך חייו הפיסיים על האדמה. בעוד שבמהלך חיים פיסיים אלה הוא חווה את ה'אני' שלו כפי שהוא נראה במצב של ערות, הרי שבתקופה בין מוות והיוולדות חוזרת הוא חווה את אותו 'אני'-עילאי עליו יכול להיות לנו רמז עמום אם נתבונן בדרך בה אדם לומד ללכת, לדבר ולחשוב. כאשר האדם נמצא על האדמה, הוא אינו מודע ל'אני' זה; הוא לא חודר אל תוך תודעתו. מה שנשאר כך נסתר לחלוטין, נוכל לעקוב אחריו עד ללידה, אפילו לפני הלידה ואפילו רחוק יותר, אם נתבונן בחיים המתרחשים לאחר המוות. מה שהינו נסתר לגמרי כי הוא יצר את הישות האנושית ונעלם בעודו חי על האדמה, הינו ברור לחלוטין כאשר הוא אינו נמצא עוד על האדמה, כלומר במהלך התקופה של הוויית-קיומו לאחר המוות. הכוחות עליהם יכול להיות לנו רמז עמום בלבד, הכוחות הפועלים מבפנים, מאפשרים לאדם ללכת, מפיקים את קולות הדיבור, הופכים את האדם להוגה ומעצבים את המוח כך שיהיה איבר של חשיבה – אלו הם הכוחות שהינם בעלי חשיבות עליונה במהלך הוויית-קיומו של האדם בין מוות והיוולדות חוזרת. אז, 'אני'-אמיתי זה מתעורר לחיים. על כך נדבר בהרצאה הבאה.

הרצאה 7

ברלין, 14 בינואר 1913

במהלך חורף זה הכנו את הקרקע בדרכים שונות כדי להבין בדיוקנות גדולה יותר ממה שהתאפשר עד כה, את חיי האדם בין לידה ומוות בעולם הפיסי, מצד אחד, ואת חיי האדם בין מוות והיוולדות חוזרת בעולם הרוח, מצד שני. בחודשים הקרובים יהיה עוד מה לומר אודות נושא זה.

יידרשו מאמצים כדי לחבר יחד פרטים ספורים אשר יתרמו להבנה יסודית של נושא זה וישפכו אור חדש על נושאים רבים שכבר חקרנו מנקודת-מבט שונה. היום, אם כן, אבקשכם לחשוב, מעל לכול, על מהלך החיים הפיסיים של האדם – עליהם נאמר משהו בספרי *חינוך הילד לאור האנתרופוסופיה*¹³ – וכיצד הם מתקדמים במחזוריים: מחזור ראשון מהלידה עד השנה השביעית בערך או עד התחלפות השיניים; מחזור שני, מהתחלפות השיניים עד הבגרות המינית בשנה הארבע-עשרה בערך; לאחר מכן, מחזור שלישי, וכן הלאה בתקופות של שבע שנים. אפילו להתבוננות רגילה יהיה ברור שסידור שיטתי זה של תקופות בנות שבע שנים, מבוסס היטב, אך לעומת זאת יהיה גם ברור שבחיים הממשיים של הישות האנושית, עובדות נוספות בעלות משמעות נוקבת מקצרות תקופות אלה של שבע שנים. אנו עצמנו התייחסנו שוב ושוב להתרחשות מכריעה בחייו של אדם שאינה תואמת לחלוקה זו לתקופות מחזוריות. זוהי נקודת הזמן שהזיכרון האנושי יכול לחזור עד אליה מאוחר יותר בחיים, הרגע בו הוא מתחיל לחוש ולהכיר את עצמו כ'אני', כאשר תודעת-ה'אני' מופיעה בתוכו. התנסות זו לא מתרחשת בשום פנים ואופן בדיוק באותה נקודת זמן, אך ברוב המקרים אפשר לומר שתודעת-ה'אני' מפציעה בישות האנושית בנקודה מסוימת בין הלידה והשנה השביעית. ומשהו דומה יכול להיאמר על התקופה המאוחרת יותר בחייו של אדם. אף על פי שהן פחות פתאומיות מההופעה הפתאומית של תודעת-ה'אני', קיימות התרחשויות נוספות הפוסלות כביכול את המחזור הסדיר של שבע-השנים. ברם, תמיד נגלה שכל מה שחודר בדרך זו את חיי האדם ופורץ את התקופות המחזוריות, מתרחש בצורה לא-סדירה הרבה יותר מאשר ההתנסויות הקשורות למחזורי שבע-השנים הממשיים. בקושי רב תמצאו שני אנשים שזיכרונם מרחיק לאחור בדיוק עד אותה נקודת זמן, כלומר חווים את הופעת תודעת-ה'אני' באותו גיל. גם התחלפות השיניים אינה מתרחשת בדיוק באותו גיל אצל אינדיבידואלים שונים. אך, עלינו עוד לשקול, מדוע כך הדבר במקרה האחרון.

כאשר אנו חוקרים את סדרות ההרצאות אליהן הפנינו כבר ומוזכרות בספרי הקטן *חינוך הילד לאור האנתרופוסופיה*, נבחין בכך שהן מתחילות בהקשר לאיבר הפיסי והחיצוני ביותר של ישות האדם ולאחר

¹³ GA-34.

מכן עוסקות באיברים האחרים, הפנימיים יותר של מבנהו. מהלידה עד השנה השביעית, ההתפתחות קשורה בעיקר לגוף הפיסי, אחר-כך במשך שבע שנים לגוף האתרי, לאחר מכן במשך שבע שנים לגוף האסטרלי, הנפש-התחושיתית וכן הלאה. הגורמים האבולוציוניים עוברים באופן מוחלט יותר ויותר מהטבע החיצוני של האדם אל טבעו הפנימי. דבר זה אופייני במהותו לתקופות שבע-השנים.

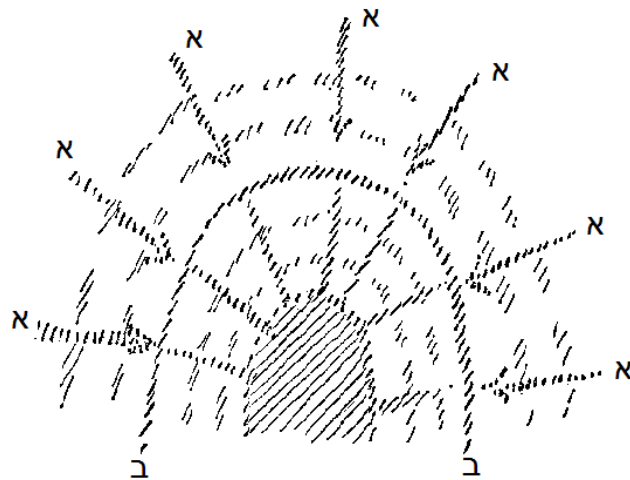
מה יש לומר על אודות ההתרחשויות אשר פורצות את מחזורי שבע-השנים? הופעת תודעת-ה'אני' במהלך המחזור הראשון היא מאורע פנימי בצורה נחרצת. לשם הבהירות, הבה נתייחס כאן למשהו אשר נראה מנוגד להופעה זו של תודעת-ה'אני'. אם נתבונן בחיים האנושיים בעין בוחנת, נמצא שאפשר להשוות את הפסקת הצמיחה עם מאורע הפורץ את מחזורי שבע-השנים של האבולוציה. לכן, נחשוב על הפסקת הצמיחה שככלות הכול מתרחשת יחסית מאוחר בחיים ונחקור את השלכותיה.

תקופת שבע-השנים הראשונה מסתיימת עם התחלפות השיניים. הופעת שיני-הבשר היא כביכול הפעולה הסופית של מה שאפשר לכנות העיקרון היוצר. התרומה האחרונה אשר נעשית על-ידי הכוחות המעניקים לישות האנושית את צורתה היא כאשר הם מוציאים את שיני-הבשר. זהו שיאו של התהליך היוצר, שכן העיקרון אשר בונה את הצורה האנושית אינו פעיל עוד. בשנה השביעית, העיקרון היוצר מפסיק להיות פעיל. מה שנוצר מאוחר יותר הוא רק הרחבה של מה שכבר נוסד כצורה. לאחר השנה השביעית, אין עוד עיצוב מחדש של המוח. כל מה שקורה הוא צמיחה של מה שכבר נוצר כצורה בסיסית. לכן, ביכולתנו לומר שעיקרון הצורה מגלה את פעילותו במיוחד בשבע השנים הראשונות בחייה של ישות אנושית. עיקרון הצורה נובע מרוחות הצורה; לכן, רוחות צורה אלו פעילות בישות האנושית במהלך שבע השנים הראשונות לחייה. לכן, אפשר לומר שכאשר הישות האנושית נכנסת לחיים דרך הלידה, צורתה הממשית אינה מושלמת. מה שקורה הוא שרוחות הצורה ממשיכות את התערבותן הפעילה במהלך שבע השנים הראשונות של החיים; הישות האנושית מגיעה אז לנקודה בה צורתה צריכה רק לצמוח. בסיס הצורה נוסד עד השנה השביעית, ושיני-הבשר הן הדבר שהעיקרון היוצר עדיין מפיך מתוך הישות האנושית. העיקרון היוצר מגיע לסיומו. אילו פעילותו הייתה נמשכת, שיני-הבשר היו מופיעות באופן בלתי-נמנע מאוחר יותר.

כאן, אנו יכולים לשאול: לאחר שרוחות הצורה הללו פעלו על הישות האנושית עד השנה השביעית לחייה, האם כל מה שהן עושות עבורה מסתיים?

התשובה היא 'לא', שכן הישות האנושית ממשיכה לצמוח והעקרונות הבסיסיים של צורתה ממשיכים להתפתח. אם אין התערבות של משהו אחר, הצמיחה הייתה יכולה להמשיך ללא הפרעה. אם נחשוב רק על עקרונות הצורה הפעילים בישות האנושית עד השנה השביעית, אין עוד סיבה לכך, במקרה של אדם יותר מאשר במקרה של ישויות אחרות, שצורות אלה לא תמשכנה לצמוח אם אין התערבות של משהו. ואכן, יש התערבות של משהו. כאשר הישות האנושית מפסיקה לצמוח, עקרונות מסוימים של צורה עדיין ממשיכים

להשפיע על האורגניזם שלה, נאחזים בו, אך בצורה כזו שהם פועלים עתה כגורם מעכב, ובכך נמנע המשך הצמיחה. העקרונות היוצרים אשר פעילים עד השנה השביעית לחיים מאפשרים לישות האנושית אלסטיות מסוימת. אך, באותה נקודה, עקרונות יוצרים אחרים מתקרבים אליה; טבעם הוא כזה שהם לוכדים ותוחמים את מה שהינו אלסטי בצורה המתוחמת, ובכך מונעים את המשך הצמיחה. זוהי הסיבה לכך שהצמיחה פוסקת בנקודה מסוימת. כאשר הצמיחה פוסקת, המשמעות היא שכוחות יוצרים המתקרבים מבחוץ, נמצאים בפעולה. בכל שעה שעקרונות יוצרים פועלים, בכל שעה שצורות גדלות, נקטים אמצעים להפסקת הצמיחה על-ידי הופעתם של עקרונות יוצרים נגדיים, המתנגדים לקטגוריה הראשונה כניגוד הקוטבי שלה. לאחר שצורת האדם התפתחה עד לשנה השביעית בערך (מצוין בחלק המוצלל בתרשים), צורה זו יכולה להמשיך לצמוח.

העקרונות היוצרים נמצאו בפעולה עד השנה השביעית; עקרונות אלה פועלים מבפנים. לאחר מכן, עקרונות יוצרים שונים פועלים כהתנגדות מבחוץ, כך שהישות האנושית יכולה לצמוח רק עד לגבול המצוין על-ידי הקו ב-ב. זה באמת כאילו עד השנה השביעית לחייו, ניתן לאדם לבוש אלסטי היכול להימתח ולהתרחב תמיד. אך, בנקודת זמן מסוימת, הוא מקבל לבוש שאינו אלסטי; הוא מחויב ללבשו, ומאז הוא אינו יכול לצמוח עוד מעבר לגבולותיו.

לכן, ביכולתנו לומר שבישיות האנושית מתרחש מאבק בין שני סוגים של עקרונות יוצרים: האחד פועל מבפנים והשני מבחוץ. העקרונות היוצרים המשתייכים לקטגוריה הראשונה נובעים מרוחות הצורה, מאותן רוחות צורה אשר עברו דרך תהליך סדיר לגמרי של אבולוציה בקוסמוס. העקרונות היוצרים הפועלים מבחוץ אינם מאותו סוג. הם נובעים מרוחות צורה שהתפתחותן התעכבה ואשר רכשו אופי לוציפרי. הן הגורם אשר פועל בתחום הרוחי הטהור, בעוד שלכוחות הפועלים בספירה החומרית הייתה התפתחות רגילה; לאחר שהם התפתחו דרך השלבים של סטורן-קדום, שמש-קדומה וירח-קדום, הם עוברים לאדמה בדרך הסדירה ומעצבים את הצורה האנושית מבפנים. רוחות הצורה 'הלא-סדירות' לוקחות את מה

שמוצג להן ומעכבות את המשך התפתחותה. כך, תהליך הצמיחה בישות האנושית נעצר על-ידי רוחות צורה מפגרות אלה. לישויות של ההיררכיות העילאיות יש משימות מגוונות ביותר, ביניהן זו אשר אופיינה היום. עד כה, התייחסנו להיבטים רבים ושונים של עבודת ההיררכיות 'הסדירות' וכן לעבודת הישויות הרוחיות המפגרות המשתייכות להיררכיות השונות. בספר *מדע הנסתר בקווים כלליים*, אתם יכולים לקרוא כיצד הישות האנושית הגיעה לשלב בו רוחות הצורה העניקו לה את היסוד הנבטי של ה'אני', האגו. אנו יודעים שהאדם קיבל את הנבט של גופו הפיסי מהכתרים, של גופו האתרי מרוחות החכמה, של גופו האסטרלי מרוחות התנועה והיסוד הנבטי של ה'אני' מרוחות הצורה. בזכרנו זאת, אנו יכולים לומר שהאדם, בצורתו החיצונית, עוצב על-ידי רוחות הצורה הסדירות כישות נושאת-אני' וזה מתגלה במחזור שבע-השנים הראשון לחייו. אלא שאז רוחות הצורה המפגרות, שהן היריבות של רוחות הצורה הסדירות, עוצרות את צמיחתו. זוהי למעשה האנטיתזה של ההתנסות הפנימית הראשונה העמוקה ביותר בישות האנושית, כלומר התערורות תודעת-ה'אני' – האגו. זה קורה בשנים המוקדמות של החיים, בתחום ההוויה הפנימי ביותר. ההתגלות החיצונית ביותר, הצורה, נבלמת בגיל מאוחר יותר, כפעולה סופית. כך, בישות האנושית אנו תופסים שני תהליכים אבולוציוניים, אך מנוגדים. על האחד אמרתי שהוא נובע מבחוץ ונע פנימה, כאשר הוא נאחז בנפש-התחושתית וכן, בשנה העשרים-ואחת של החיים. קיים תהליך אבולוציוני אחר הנובע מבפנים כלפי חוץ, עד שצמיחת הצורה הפיסית נבלמת. האבולוציה האחת, האבולוציה הסדירה, מתקדמת מהרוחי אל הגופני, מבפנים כלפי חוץ והיא מעניינת במיוחד עבור החינוך. האבולוציה השנייה – שהיא הרבה פחות סדירה וכן תהליך אינדיבידואלי יותר – מתקדמת מבחוץ פנימה וכאשר הישות האנושית מגיעה לגיל מסוים, היא באה לידי ביטוי בהשלמת העיקרון החיצוני ביותר – הגוף הפיסי.

חשוב מאוד שלמורים תהיה ידיעה על שני קווי אבולוציה מנוגדים אלו. לכן, בספר *חינוך הילד לאור האנתרופוסופיה* היה נכון להסב את תשומת-הלב לתהליך הראשון של האבולוציה, המתקדם מבפנים כלפי חוץ, כי רק שם החינוך אפשרי. בקו האבולוציה השני – מבחוץ פנימה – שהינו קו התפתחות אינדיבידואלי, בלתי-אפשרי להטביע איזשהו חותם. זה משהו שיש לקחת בחשבון, אך בלתי-אפשרי לעצרו; וכן בלתי-אפשרי להגשים הרבה עם החינוך. להיות מסוגל להבחין היכן חינוך אפשרי והיכן לא, הינו בעל חשיבות יסודית.

כפי שעצירת הצמיחה נגרמת על-ידי רוחות הצורה המפגרות, ההתגלות הממשית הראשונה של ה'אני' בישות האנושית במהלך ילדותה המוקדמת היא פעילותן של רוחות הרצון (כתרים) המפגרות. בין שני הקיצונים האלה, ישנן התרחשויות נוספות שיש לשייכן לרוחות החכמה המפגרות ולרוחות התנועה המפגרות.

תיאור הולם של חיי-האדם כמכלול, כולל הוויית-הקיום בין מוות והיוולדות חוזרת, אפשרי רק אם ניקח בחשבון את כל הגורמים שיש להם השפעה עליו, ונבין שאפילו בחיי היומיום, ההשפעות של הישויות

הלוציפריות משפיעות בדרכים רבות ושונות. השפעה זו ברורה גם בספירות אחרות. והיות שמאמצינו בהרצאות אלו הם לרכוש הבנה יסודית באמת של חיי האדם כמכלול, לא נהסס לחשוב על נושאים הנראים מרוחקים במידת-מה.

קודם כול, יש להפנות את תשומת-הלב לתופעה שממנה ברור שגם במישור הפיסי, בין לידה ומוות, חיי-האדם עברו שינויים מהותיים במהלך האבולוציה. אם נבין זאת, יתברר לנו שגם החיים בין מוות והיולדות חוזרת השתנו. אלה החושבים באופן אינטלקטואלי, אך באופן שטחי, על החיים כיום, עשויים להאמין מיד שבעיקרון דברים היו תמיד כפי שהם עתה. זה לא היה כך בשום פנים ואופן! ובמקרים מסוימים עלינו לחזור לאחור רק מאות ספורות של שנים כדי לגלות שהתנאים היו שונים מאוד. כך, בתקופה הנוכחית יש משהו שיש לו השפעה גדולה מאוד על חיי-הנפש של האדם בין לידה ומוות, אך פשוט לא היה קיים בצורתו הנוכחית רק לפני מאות ספורות של שנים. זהו מה שכיום אנו מתכוונים לו בביטוי 'דעת-קהל'. אפילו במאה השלוש-עשרה זו הייתה שטות לדבר על דעת-קהל כפי שאנו עושים כיום. בימינו, הרבה מאוד נאמר נגד אמונה בסמכות, אף על פי שהיא קיימת למעשה בצורה הרבה יותר מדכאת מאשר הייתה קיימת באותן מאות קדומות. במאות הקדומות היו כמובן פגמים, אך לא הייתה אמונה עיוורת בסמכות כפי שהיא קיימת כיום. אמונה עיוורת זו בסמכות מתגלה בדרך-כלל על-ידי העובדה שבלתי-אפשרי להצביע על הסמכות הנדונה. אדם בימינו יובס מיד כאשר ייאמר לו שהמדע הוכיח דבר זה או אחר. ברם, במאות הקדומות, בני-אדם ייחסו יותר משקל לסמכויות בהן נתקלו באופן פיסי. משתמעת התייחסות ל'משהו' בלתי-נתפס כאשר נאמר: "יש לזה הוכחה מדעית". אמירה כזו מעוררת אמונה בסמכות כאשר נתקלים במשהו בלתי-מובן. אמונה כזו לא הייתה קיימת במאות קדומות. בני-אדם השייכים לתרבותנו, בדרך-כלל מתעניינים מעט מאוד בנושאים שעליהם הישות האנושית הפשוטה והפרימיטיבית ביותר במאות הקדומות, השתדלה לרכוש ידע – נושאים הקשורים למשל, לבריאות וחולי. כיום, שואלים מדוע כל אחד צריך לדעת על בריאות וחולי? הרופאים יודעים על נושאים אלה ואפשר לתת להם לטפל בבעיות. זוהי גם דוגמה למה שנכנס לקטגוריה של סמכות בלתי-נתפסת, אך ריבונית. אינסוף השפעות אחרות מפלסות את דרכן אל תוך החיים; מתקופת הנעורים, הישות האנושית נעשית תלויה בהן ונטיות השיפוט והרגש שלהן כופות את עצמן על חיינו! זרמים חיים אלה, המסתחררים סביב ישויות אנוש, מתייחסים אליהם בדרך-כלל כ'דעת-קהל' – והם מעוררים את אמירת הפילוסופים: "דעת-קהל היא לרוב טעות אישית". ברם, כדי להבין זאת אין זה חשוב כמו להיות מודע לכך שדעת-קהל מפעילה לחץ עצום על חיי האינדיבידואל. זו תהיה תפיסה מוטעית לחלוטין של ההיסטוריה, לדבר על השפעת דעת-קהל על חיי אינדיבידואל שחי במאה השלוש-עשרה. באותם ימים, היו אינדיבידואלים בודדים שאין ספק שהפעילו מידה רבה של סמכות, בענייני שלטון או בחיים הממשיים, ובתחומים אלה נשמעו לה. אך, באותו זמן לא היה שום דבר אשר דמה למה שדעת-קהל לא-אישית הפכה להיות כיום. מי שמסרב להאמין בזה על בסיס העובדות האוקולטיות, צריך לחקור את

ההיסטוריה של פירנצה במהלך אותן מאות וגם בזמנים מאוחרים יותר – כאשר ממשל העיר עבר לשליטת משפחת מדיצ'י. הכוח העצום של סמכות אינדיבידואלית היה אז גלוי, אך לא היה דבר כמו דעת-קהל. היא הופיעה לראשונה בתקופה אשר קדמה לשלנו בארבע או חמש מאות שנים ואפשר לומר שזוהי התחלתה הממשית. יש להתייחס לדברים מסוג זה כממשויות, שכן עולם של מחשבות מסתחררות קיים באמת.

מהו מקורה של דעת-קהל זו, אותה אנו מקבלים לעתים קרובות כמשהו שבלתי-אפשרי לבדוק? מהי דעת-קהל במציאות? אתם עשויים לזכור שדיברתי על ישויות רוחיות מסוימות המשתייכות להיררכיה הנמצאת בדיוק מעל לאדם – ישויות הלוקחות חלק בדרכים שונות בהנחיית והנהגת האנושות. בספרון שלי *ההנחיה הרוחית של האדם והמין האנושי*,¹⁴ תמצאו דברים רבים על הנושא של ישויות רוחיות המשתייכות להיררכיות העילאיות. אנו יודעים שהפריצה החזקה ביותר אל תוך האבולוציה של האנושות נעשתה על-ידי מיסטריות גולגתא. באותו מאורע, עבר משהו אשר בוטא בצורה המופלאה ביותר בתורה האזוטריית של פאולוס. פאולוס דיבר בשפה פשוטה, אך הדרך בה דיבר הייתה מושרשת באזוטריקה עמוקה. היה בלתי-אפשרי עבורו למסור תמיד בצורה גלויה מה שהוא ידע כמתקדש; שכן, ראשית הוא רצה לפנות אל חוג רחב יותר של בני-אדם, ושנית, בימיו היה בלתי-אפשרי למסור כל דבר שהוא ידע בדרך בה היה מסוגל. אף-על-פי-כן, דבריו היו מבוססים על ידיעה אזוטריית עמוקה. אנו מוצאים, למשל, שקיימת אמת משמעותית מאוד בהבחנה שהוא עושה בין 'אדם הראשון' ו'האדם העילאי' – הכריסטוס. על-פי פאולוס, אפשר להתחקות אחר הדורות השונים של בני-האדם עד אדם, כלומר הגופים של בני-האדם יורדים מאדם. לכן, אפשר לומר שהגידול הפיסי של האנושות על-פני האדמה במהלך התקופות השונות, מוביל בסופו של דבר לגופו הפיסי של אדם – אדם וחווה, כמובן. אז, אנו יכולים לשאול: מה טמון בבסיס האבולוציה הפיסית של המין האנושי מאדם והלאה? כמובן, האבולוציה של הנפשות! הגופים הפיסיים אשר ירדו מאדם הם המשכנים של נפשות חיות. נפשות אלו ירדו מעולמות קוסמיים והן הביאו עמן לאדמה מורשת רוחית מסוימת, הקדשה רוחית. אך, במהלך הזמן, הקדשה רוחית זו שקעה. לאינדיבידואלים שחיו, נאמר שש או שבע מאות שנה לפני ייסוד הכריסטיאניות, היו כוחות רוחיים חזקים ומקיפים הרבה יותר מאשר אלה שחיו רק אלפי שנים לפני מיסטריות גולגתא. המורשת הרוחית שבאה פעם לעולם עם ישויות אנוש, הלכה והצטמקה בנפש. עתה, החיים בין מוות והיוולדות חוזרת הם בעלי משמעות מיוחדת עבור המורשת הרוחית. אם נחזור לאחור אל התקופה שלפני מיסטריות גולגתא, נמצא שלאחר המוות לבני-האדם היו חיי-נפש פעילים, מוארים מבפנים; אך אז, חיי-נפש אלה נעשו עמומים יותר ויותר, חשוכים יותר ויותר. חיי-נפש מעומעמים באו עם ישויות אנוש אשר עברו דרך שער המוות. זה היה המקרה במיוחד בקרב היוונים, אף על פי שהם היו המתקדמים ביותר על האדמה, ולחכמים שלהם היו כל הסיבות לומר, לאור השלב שהושג

¹⁴ GA-15, הוצאת בדולח.

באבולוציה: "טוב להיות קבצן בעולמות העילאיים, מלהיות מלך בעולם הצלליות." אנו יודעים שאמירה זו הייתה נכונה כאשר יוחסה ליוונים שחיו חיים מלאי סיפוק במישור הפיסי; אך, ברגע בו הם חצו את שער המוות, חייהם נעשו עמומים ומעורפלים.

במובן המלא ביותר, נכון שהחיים הרוחיים שבני-האדם הביאו עמם אל האדמה והתגלו לאחר המוות כתודעה על-חושית עמומה במידת-מה, נעשו אפילו עמומים יותר. ובמיוחד בתקופה האחר-אטלנטית הרביעית, התקופה היוונית-לטינית, שבמהלכה התרחשה מיסטרית גולגתא, החיים הרוחיים הגיעו אל שלב החשיכה הגדולה ביותר.

המטרה החשובה מכול של הטבילה על-ידי יוחנן המטביל, הייתה שחלק מאלה אשר רצו להיטבל, היו צריכים להיעשות מודעים לתנאים אשר תוארו. האינדיבידואלים שהוטבלו על-ידי יוחנן היו שקועים לגמרי במים. כתוצאה מכך, הגוף האתרי של האינדיבידואלים הללו השתחרר מהם ובמשך זמן קצר, בעודם נמצאים מתחת למים, הם היו לרואים רוחיים. יוחנן היה יכול לגלות להם שהייתה התדרדרות כזו בחיי-הנפש במהלך הזמן, שלאדם יש עתה מעט מאוד מהאוצר הרוחי שהוא היה יכול לקחת עמו דרך שער המוות והיה יכול להעניק לו תודעת על-חושית. אדם שיוחנן הטביל אותו בדרך זו, נעשה מודע לכך שתחייה של חיי-הנפש חיונית, שמשוהו חדש מוכרח לקרון אל תוך נפשות בני-האדם כדי שלאחר המוות ייתכנו חיים במובן האמיתי. אימפולס חדש זה זרם אל תוך נפשות בני-האדם דרך מיסטרית גולגתא. עליכם רק לקרוא את סדרת ההרצאות שלי מישוע לכריסטוס¹⁵ כדי להיווכח שחיים רוחיים עשירים ושופעים זרמו ממיסטרית גולגתא אל תוך נפשות האינדיבידואלים אשר פיתחו קשר עם אותה מיסטרית.

לפיכך, פאולוס היה יכול לומר: כפי שהגופים הפיסיים של בני-האדם ירדו מאדם, כך תוכן נפשם 'יורד' במידה הולכת וגוברת מהכריסטוס, שהינו האדם השני, האדם הרוחי. זוהי אמת עמוקה שפאולוס מבטא כאן, עטופה במילים פשוטות. אלמלא מיסטרית גולגתא הייתה מתרחשת, בני-האדם היו נעשים בהדרגה ריקים בנפש והיו מפתחים אך ורק כמיהה לחיות מחוץ לגוף הפיסי או לחיות על האדמה בלי שום שאיפות או תשוקות מלבד חיים פיסיים טהורים, ובכך היו נעשים מטריאליסטים יותר ויותר. היות שהתפתחות היא תהליך איטי והדרגתי, יש עוד בני-אדם על האדמה שעדיין לא איבדו לגמרי את האוצר הרוחי המקורי, שעדיין משמרים חלק ממנו אף על פי שלא פיתחו שום קשר עם מיסטרית גולגתא. ברם, אינדיבידואלים המשתייכים לקבוצות בני-האדם המתקדמים ביותר יכולים להיעשות מודעים לאחר המוות רק במידה בה הם למדו 'למות בכריסטוס', כפי שהשורה השנייה של הנוסחה הרוזנקרויצרית מבטאת זאת. וכך, מיסטרית גולגתא פעלה למעשה כהארה בנפשם של בני-האדם.

¹⁵ GA-131, הוצאת בדולח.

בהיותנו מודעים לכך בבירור, נוכל להבין את תמצית השאלה הקשורה לאבולוציה של האדם. השאלה היא: כיצד קרה שהבנת מיסטריות גולגתא אפשרה לתוכן נפשו של האדם להינשא אל תוך הספירה של ה'אני', האגו שלו? כיצד תוכן-נפשי זה נבדל ממה שהיה קיים לפני מיסטריות גולגתא כמורשת עתיקה? ההבדל הוא שלפני מיסטריות גולגתא וביחס לתוכן נפשם, בני-האדם היו עצמאיים פחות. הם היו כפופים להנחיה הישירה של הישיות שאנו מכירים כאנגלוי, ארכאנגלוי וכן הלאה. לפני מיסטריות גולגתא בני-אדם היו כפופים להנהגה של הישיות מההיררכיות העילאיות הקרובות ביותר במידה רבה מאשר היה אחרי מאורע זה. אכן, ההתקדמות של הישיות הללו – אנגלוי, ארכאנגלוי, ארכאי – כרוכה בעובדה שהן למדו להנהיג את בני-האדם בדרך המכבדת את עצמאותם. בני-אדם נועדו לחיות על האדמה במצב של עצמאות גדלה והולכת. הישיות הרוחניות המנחות של ההיררכיות העילאיות הכירו בכך ובזה כרוכה התקדמותן.

אך, לישיות הללו ישנה גם אפשרות לפגור באבולוציה שלהן. לא כל הרוחות אשר לקחו חלק בהנהגת האנושות רכשו דרך מיסטריות גולגתא את הכוח להנחות ולהוביל את בני-האדם תוך הבטחת חירותם. בקרב ישויות אלה של ההיררכיות העילאיות, ישנן כאלה אשר פיגרו מאחור והפכו לרוחות לוציפריות. מה שאנו מכנים 'דעת-קהל' היא דוגמה לדרך בה חלקן פעיל. דעת-קהל לא נוצרת על-ידי ישויות אנוש בלבד, אלא גם על-ידי קטגוריה מסוימת של רוחות לוציפריות מהדרגה הנמוכה ביותר – אנגלוי וארכאנגלוי מפגרים. רוחות אלה רק מתחילות את הקריירה הלוציפרית שלהן והן עדיין לא טיפסו בסולם הדרגות של הרוחות הלוציפריות, אך הן בהחלט לוציפריות באופיין. באמצעות ראייה רוחית, אפשר לתפוס כיצד רוחות מסוימות מההיררכיות העילאיות לא התקדמו בד בבד עם האבולוציה לאחר מיסטריות גולגתא, כיצד הן דבקו בקשיחות לסוג ההנהגה הישן ולכן אינן יכולות להתקרב באופן ישיר אל בני-האדם. אלה שהתקדמו בד בבד עם האבולוציה יכולות ליצור קשר ישיר עם בני-האדם; הרוחות האחרות אינן מסוגלות לכך והן מגלות את פעילותן בחשיבה מבולבלת ונרגשת, אשר באה לידי ביטוי כדעת-קהל. הפונקציה של דעת-קהל נעשית מובנת רק כאשר נוכחים לדעת שזהו האופן בו היא פילסה את דרכה אל תוך חיי אנוש.

כך, ישנן בינינו ישויות אשר נוטשות את המהלך הסדיר של האבולוציה והופכות לוציפריות באופיין. חשוב לדעת זאת. פעילותן של הישיות הלוציפריות עליהן דיברנו כבר ובעלות כוח גדול יותר, גם החלו בקנה-מידה קטן. אכן, זה נכון למקרה של צבא הישיות הלוציפריות כולו. אין ספק שעל ירח-קדום לא הייתה דעת-קהל כפי שהיא מוכרת לנו, אלא משהו שאפשר להשוותו אליה – סוג של הנחיה של בני-אדם. חלק מהרוחות הלוציפריות הללו שעליהן דיברנו, הן רוחות חזקות וחשובות, למשל רוחות הצורה המפגרות הגועשות בישות האנושית באלימות כזו הבולמת את צמיחתה. האחרות הן רק מתחילות; אף-על-פי-כן, זוהי תחילת הקריירה של הרוחות הלוציפריות, קריירה שמאוחר יותר תקבל ממד שונה כי הן מתחזקות יותר ויותר. לדעת-קהל – שבהנחייתן והכוונתן של רוחות לוציפריות מסוימות מהרמה הנמוכה ביותר משפיעה על ישויות אנוש כי הן סופגות אותה בין לידה ומוות – מוכרח להיות משקל-נגד במהלך החיים שבין מוות

והיוולדות חוזרת. כלומר, היות שהאדם בחייו שבין לידה ומוות נלכד בזרם של דעת-הקהל המתוארת כאן, עליו לחוות את משקל-הנגד בחייו שבין מוות והיוולדות חוזרת. אחרת, ייגרם הדבר הבא.

לרוחות המפגרות האחראיות ליצירת דעת-קהל, אין שום משמעות או כוח בחייו של אדם בין מוות והיוולדות חוזרת. הן ויתרו על כל אפשרות לעבודה באותה ספירה כי הן פעילות כאן, במישור הפיסי, בדרך רוחית – אכן בדרך שאפשרית רק בצורה של דעת-קהל. אדם אינו יכול לקחת עמו קורטוב של משהו כמו דעת-קהל אל תוך עולם הרוח ויהיה זה לא הולם לחלוטין שייקח עמו יסוד כלשהו שלה אל תוך החיים שלאחר המוות. יש לומר, אף על פי שזה יראה מוזר לאנשים רבים, שהחיים בקמאלוקה נעשים קשים מאוד עבור אדם הדבק בדעת-קהל או נלכד בנפתולי שיפוטו מוקדם מאוד בחיים. זה ישים במיוחד לבני-אדם המאמינים שבעולם של דעת-קהל עדיין יתכן שיפוט עצמאי – דבר בלתי-אפשרי לחלוטין. עבור בני-אדם כאלה, אין ספק שהקמאלוקה קשה. אך כאשר תקופת הקמאלוקה מסתיימת, לדעת-הקהל אין משקל או משמעות כלשהי, ולאחר המוות אין זה רלוונטי אם בני-אדם דבקו בניואנסים שלה, כמו ליברלית או שמרנית, קיצונית או ריאקציונית. אין לזה שום משמעות בקבוצות השונות של בני-אדם ונוסף על כך זה קיים על האדמה אך ורק כדי לעכב בני-אדם מלהתקדם לקראת הארת התודעה לאחר המוות. הישויות הנמצאות מאחורי דעת-הקהל נחושות לוותר על ההתקדמות אשר התאפשרה על-ידי מיסטריות גולגתא. אך, מיסטריות גולגתא תהיה בעלת חשיבות גדלה והולכת עבור אבולוציית האדמה. עלינו להבין בבירור שהעתיד של אבולוציית האדמה לא יכול להיות מובטח פשוט על-ידי תיקון תופעות כמו דעת-קהל וכדומה, שהינן בלתי-נמנעות במהלך האבולוציה. ברם, בני-אדם יכולים להיות טובים יותר בטבעם הפנימי, ולכן תהליך האבולוציה מוכרח להכות שורש עמוק יותר ויותר בחייהם הפנימיים. בעתיד, בני-אדם יהיו חשופים יותר ללחץ דעת-הקהל, אך בפנימיותם הם יוכלו לפתח עוצמה גדולה יותר. זה אפשרי רק באמצעות מדע הרוח. אך, כדי שהאדם ייעשה בהדרגה יריב שקול של אותן רוחות, המפעילות עתה את השפעתן בדעת-קהל כגייסות של ישויות לוציפריות, על האדם לעבור משהו, גם בין מוות והיוולדות חוזרת, שיחזק אותו באופן פנימי, יחזק את העיקרון בתוכו שהינו **בלתי-תלוי** בחיים על האדמה. הואיל והוא נעשה, בשל השפעת דעת-הקהל, תלוי יותר ויותר בחיים הארציים, הרי שבחיים בין מוות והיוולדות חוזרת עליו לקלוט אל תוך עצמיותו משהו שבחיים הבאים על האדמה יעשה אותו חופשי יותר ויותר מהשפעת דעת-הקהל.

קשורה לכך העובדה שבאותו זמן, כאשר דעת-הקהל החלה להיות בעלת משמעות, נוסד תחום-הבודהא בספירת-מרס – כפי ששמענו בהרצאה בחג-המולד (הרצאה 5). כתוצאה מכך, בין מוות והיוולדות חוזרת, האדם עובר דרך תחום-בודהא זה על מרס. **כריסטיאן רוזנקרויץ** הטיל על בודהא משימה מיוחדת בספירת-מרס. ומה שהיה חסר-תועלת על האדמה, כלומר הרצון לברוח מתנאי הקיום הארציים – זוהי התנסות שהאדם מוכרח לעבור בין מוות והיוולדות חוזרת בעוברו דרך ספירת-מרס. בין דברים אחרים, הוא מסיר את השד של דעת-קהל, המשפיעה רק על האדמה. השפעות רבות, אפילו שתלטניות

יותר, תופענה בעתיד ויהיה הכרחי יותר מאי פעם לעבור את ההתנסות שאפשרית לאדם כתלמיד של הבודהא בספירת-מרס. כאן על האדמה, בני-אדם יכולים להיות תלמידים של הבודהא במובן האורתודוכסי רק אם הם מסרבים לקחת חלק בהתקדמות אשר נעשתה על-ידי בני-האדם המתקדמים ביותר על האדמה. אך, בין מוות והיוולדות חוזרת, הבודהא חושף את אשר התפתח מהתורה שהוא נתן על האדמה, שהייתה שהאדם צריך לשחרר את עצמו מהצורך בהתגשמויות נוספות. זה התפתח לכדי תורה שאינה ישימה על האדמה, היכן שהחיים מוכרחים להתקדם מהתגשמות להתגשמות. לכן, התורה שהבודהא הטיף לה על האדמה, כללה את הזרע של מה שהאדם מוכרח לרכוש במצב של הוויית-קיום המנותקת מן הגוף. בצורה מתקדמת זו, תורתו של בודהא נכונה לתקופה שבין מוות והיוולדות חוזרת. הבודהא עצמו הופיע בגוף האסטרלי של הילד ישוע באוונגליון לוקס¹⁶ והכריסטוס עצמו הוביל בני-אדם בין מוות והיוולדות חוזרת דרך ספירת-מרס, באפשרו להם לקבל שם את תורתו המתקדמת של הבודהא. לכן, בספירת-מרס, בני-אדם יכולים להשתחרר מהנטייה לאחידות הנובעת מהשפעות דעת-הקהל אשר מזיקות להמשך התקדמותם על האדמה. בעוד שבתקופות קודמות, מרס היה אמור להיות כוכב-הלכת של מאפייני מלחמה, עתה זוהי משימתו של הבודהא לשנות בהדרגה את מאפייני המלחמה הללו בצורה כזו שיהפכו ליסוד של החוש לחירות ועצמאות הנחוצים בעידן הנוכחי. בעוד שבימינו לבני-אדם יש נטייה לוותר על חוש החירות שלהם ולהיכנע לכבלים של דעת-הקהל, הרי שעל מרס, בין מוות והיוולדות חוזרת, הם ישאפו לסלק את הכבלים הללו ולא להביאם שוב אל תוך החיים על האדמה, בשוכם אל התגשמויות חדשות.

נראה לי שיש לנו כאן משהו אשר מאפיין בצורה נפלאה ביותר כיצד החכמה שולטת בעולם, כיצד כל מה שמתקדם או מפגר מאחור מופעל כך שהתוצאה הסופית תהיה בהרמוניה עם האבולוציה של העולמות. האדם אינו יכול להשיג התקדמות על-ידי שמירה כביכול על קו אמצע, למרות שישנם רבים המבינים את חוסר-התועלת בנקיטת נקודת-השקפה חד-צדדית. אנו נתקלים באידיאליסטים, מטריאליסטים ו-'...סטים' אחרים, אשר מצהירים בתוקף על עמדתם שלהם, אך אינדיבידואלים דגולים באמת כמו **גיתה**, לא עושים דבר כזה. הם מנסים לתפוס את התנאים החומריים באמצעות חשיבה חומרית. כאשר בני-אדם ממעמד נמוך יותר, מדמיינים לעצמם שהם הבינו זאת, הם אומרים: האמת נמצאת באמצע, בין שתי נקודות-מבט שונות. אך, זה יהיה אותו דבר אם בחיים הממשיים מישו היה רוצה לשבת בין שני כיסאות! בלתי-אפשרי למצוא את האמת על-ידי אימוץ חד-צדדי של נקודת-מבט זו או אחרת, אלא על-ידי יישום תורות ההכרה התואמות למטריאליזם או לאידיאליזם. העולם לא מתקדם על-ידי דבקות שאינה סוטה משביל אמצע: שביל אמצע הולם כאשר גם הצדדים המנוגדים נוכחים והם מזוהים ככוחות. כדי לשקול משהו, נדרשות שתי צלחות ולשון מאזניים. מוכרח להיות משקל נגדי לדעת-קהל; והוא ניתן על-ידי תורתו של הבודהא בספירת-מרס –

¹⁶ ראה האוונגליון על-פי לוקס, GA-114, הרצאות 4-9; ניתנו על-ידי רודולף שטיינר בספטמבר 1909 בבאזל. הוצאת בדולח.

תורה שלא הייתה נחוצה אלמלא דעת-קהל הייתה קיימת. החיים צריכים ניגוד; החיים מתקדמים דרך הקוטביות ובתוכה. מישהו עשוי לחשוב שכמו שהקוטב הצפוני והקוטב הדרומי מנוגדים זה לזה, היה טוב יותר אילו לא היו קיימים כלל! כמובן, הם לא מנוגדים במובן אשר נרמז עליו על-ידי פרופסור מסוים עליו נאמר שמשום שכתב את ספריו בחיפזון רב, הוא לא היה יכול לחשוב על תכניהם והוא טען שהתרבות יכולה להתפתח רק באזור האמצעי של האדמה, כי בקוטב הצפוני בני-אדם יכולים לקפוא בקור העז ובקוטב הדרומי הם עשויים להימוג בשל החום! בהקשר אחר, כמובן, הקוטב הצפוני והקוטב הדרומי הם ניגודים אמיתיים והם נחוצים כי התקדמות לא מושגת על-ידי אימוץ שביל נייטרלי, אלא על-ידי שמירה על ניגודים והבאתם לידי הרמוניה. לכן, מה שמתפתח על האדמה צריך לעבור תהליך הנמצא מתחת לרמה של התקדמות. ערכה של דעת-קהל נמוך יותר מזה של שיפטים שאינדיבידואל יכול להגיע אליהם בנתיב של התקדמות. דעת-קהל היא תת-אנושית והשפעה תת-אנושית זו היא שמנוטרלת על-ידי זרם-הבודהא דרכו אדם עובר בין מוות והיוולדות חוזרת. שתי ההשפעות נחוצות וחשוב ביותר לזכור זאת בהקשר לאבולוציה. לכן, אפשר באמת לומר: כן, ישנן רוחות מפגרות, אך כל מה שמפגר מאחור מצד אחד ומצד שני חולף על-פני התהליך האבולוציוני, נשלט על-ידי חכמת היקום בצורה כזו שהתוצאה הסופית היא הרמוניה. הרוחות המפגרות מהוות את הקוטב הנגדי לרוחות אשר התקדמו לשלבים גבוהים יותר.

אם נסתכל על החיים בדרך זו, יתברר לנו שבמהלך העתידי של אבולוציית האדמה, הישות האנושית תביא אל תוך החיים עוד ועוד תכונות בעלות השפעה ומשקל גדולים יותר מאלה של התכונות הפיסיות הטהורות. ויהיה ברור יותר ויותר שיש לקחת בחשבון תכונות אחרות מלבד הפיסיות הטהורות. תכונות פיסיות תהיינה ברורות – למרות שהן מתגלות רק בהדרגה – ואפשר יהיה לעקוב אחריהן עד לגיל הרך; אך, יהיו תכונות נוספות שעבורן דבר זה אינו ישים והן מתגלות בצורה בולטת רק מאוחר יותר בחיים. תכונה אופיינית של אבולוציה בעתיד תהיה קיומם של מספר גדל והולך של אינדיבידואלים, אודותם יישאל באופן בלתי-נמנע: מה היה יכול לקרות לאותו אינדיבידואל בגיל מסוים בחייו? הוא השתנה לחלוטין; הוא כאילו הפך לישות שונה! תתגלנה תכונות שחסרות לגמרי בחיים המוקדמים ומופיעות רק בגיל מסוים. דבר זה יקרה במקרה של נפשות שהן המפותחות ביותר ואצלן ניכר משבר מסוים בחייהן. שכן העובדה שאינדיבידואל היה תלמיד של הבודהא בחיים בין מוות והיוולדות חוזרת מתגלה רק בגיל מסוים. זה ישים לבני-אדם שעליהם אפשר לומר: עד לנקודה מסוימת בחייהם, תכונותיהם האינדיבידואליות היו ברורות; אך, לאחר מכן הופיעו נטיות חדשות לגמרי והם היו מסוגלים להבין נושאים שונים לחלוטין מאלה שהם גילו בהם הבנה. אלה יהיו אינדיבידואלים שבעתיד יהיו הנשאים של התפתחות רוחית אמיתית, אף על פי שיתייחסו אליהם פשוט ככאלה שהתפתחותם התעכבה, בגלותם תכונות אלה רק מאוחר יותר בחיים. לאמיתו של דבר, הסיבה לכך שאינדיבידואלים אלה מגלים את התכונות הללו רק מאוחר יותר בחיים, היא שבהתגשמות קודמות על האדמה, הם יצרו את הגורמים אשר אפשרו להם לחוות את החיים הרוחיים

בספירת-מרס בעוצמה מסוימת ובכך לרכוש תכונות שתאפשרנה להם להביא אימפולס חדש אל תוך אבולוציית האנושות. תרבות רוחית אמיתית תהיה יותר ויותר בידיהם של אינדיבידואלים מסוג זה, שבנעוריהם גילו מעט כישרון להשקפה הרוחית שהם אימצו מאוחר יותר בחייהם.

עתה, אנו רואים שזוהי הסיבה לכך שעובדה מסוימת הודגשה תמיד בקו החשיבה הרוזנקרויצרי, עליו שמענו בעבר, אף שלא ניתן היה לנמקה אז כי מחקרנו לא היו מתקדמים כפי שהם כיום. נציגים של עיקרון ההתקדשות הרוזנקרויצרי במערב הדגישו תמיד שבלתי-אפשרי לזהות את אלה המיועדים להיות דמויות מובילות בהיותם ילדים, כי אלה הם אינדיבידואלים המספקים עדות לאותו שינוי יסודי מאוחר יותר בחייהם, עליו דיברתי. כאשר רואה רוחי מדבר כיום על בודהא, הוא יודע שהבודהא דבק במסירות למה שתורתו הבטיחה; הוא המשיך לפעול בעבור זה שבטבע האנושי שאין לו דחף ישיר להתגשמות פיסית ולכן לא מופיע בתחילת החיים בגוף פיסית, אלא רק לאחר שהגוף הפיסי עבר התפתחות מסוימת, לאחר שהושג שלב מסוים לקראת רוחניות. אז, בשלב מאוחר יותר בחיים, המתנה של הבודהא לאדם הופכת להשפעה יעילה.

את כל זאת יש לשאת בתודעה, אם ברצוננו להבין את התהליך כולו של התפתחות האדם. מה הוא מסמל עבור כל אינדיבידואל בחייו בין לידה ומוות – על כך נשמע בהמשך.

הרצאה 8

ברלין, 11 בפברואר 1913

כאשר אנו חוקרים את חיי האדם בהקשרם לחיים בשאר היקום, באמצעות התפיסה הרגילה השייכת להוויית-הקיום החיצונית, אנו מתבוננים רק בחלק הקטן ביותר של הוויית-העולם הקשורה לאדם עצמו. במילים אחרות, מה שאדם יכול להתבונן בו כשעדיין אינו מוכן לחדור אל מאחורי המסתורין של הוויית-הקיום, אינו יכול לשפוך אור ממשי על טבעו וישותו היסודיים. שכן, כאשר אנו מסתכלים סביבנו עם איברי-התפיסה הרגילים, עם איבר החשיבה, ניצב בפנינו רק מה שבשום אופן אינו מכיל את הסודות העמוקים והמשמעותיים ביותר של הוויית-הקיום. עובדה זו תרשים אותנו בצורה חזקה ביותר אם נצליח לפתח, אפילו במידה קטנה באופן יחסי, את הכושר לראות את החיים והעולם מהצד השני, כלומר מצד השינה. מה שאפשר לראות במהלך השינה הינו ברובו נסתר מכושר התפיסה הנוכחי של האדם. מהרגע בו אדם נרדם ועד רגע היקיצה, הוא באמת אינו רואה דבר. אך, אם וכאשר במהלך ההתפתחות, מגיע הזמן בו ההתבוננות מתאפשרת גם במהלך השינה, הרי רוב מה שהאדם רואה בהתחלה קשור עמו כישות אנושית, אך נשאר נסתר לגמרי מהתבוננות רגילה. קל להבין מדוע זה כך, כי המוח הוא כלי של שיפוט, של חשיבה. לכן, עלינו להשתמש במוח או לפחות להפעילו, כאשר בחיי היומיום אנו רוצים לחשוב או ליצור שיפוטים, אך מעצם סיבה זו איננו יכולים לראותו. ככלות הכול, העין אינה יכולה לראות את עצמה בעודה מתבוננת במשהו, ואותו דבר ישים לאורגניזם כולו. אנו נושאים אותו עמנו, אך איננו יכולים להתבונן בו במוכן ממשי, איננו יכולים לחדור אותו כלל. אנו מפנים את מבטנו אל העולם, אך בחיים המודרניים איננו יכולים להפנות מבט זה אל תוך ישותנו שלנו.

את המיסטריות הגדולות ביותר של הוויית-הקיום אפשר למצוא לא בעולם החיצוני, אלא בתוך האדם עצמו. הבה ניזכר במה שאנו יודעים ממדע הרוח, כלומר ששלוש ממלכות הטבע סביבנו חבות את קיומן לפיגור מסוים באבולוציה. ממלכת המינרלים, ממלכת הצמחים וממלכת בעלי-החיים הן ביסודן מהויות שאפשר לייחסן לעובדה שמהו בתהליך האבולוציוני נשאר מאחור. ההתקדמות הנורמלית באבולוציה נעשתה לאמיתו של דבר רק על-ידי ישויות אשר הגיעו לשלב של הוויית-קיום אנושית במהלך תקופת-אדמה. כאשר אדם מסתכל בממלכות המינרלים, הצמחים או בעלי-החיים, הוא באמת מתבונן בעולם אשר מסתכם בהוויית-קיומו שלו במה שהוא 'זוכר', בתוכן זיכרונו של התנסויותיו הממשיות; למעשה, הוא מתבונן במה שהתרחש בעבר ועדיין נהנה מהוויית-קיום מסוימת. אך, הוא אינו חווה את חיי-הנפש הפעילים והבלתי-נראים של ההווה המיידית כאשר הוא מתייחס רק לזיכרונו. הזיכרון עם כל תמונותיו המנטליות, מייצג משהו אשר הופקד בהווה הנפשית החיה שלנו וקבוע שם. כל זה כמובן, יש להתייחס אליו בצורה מטפורית, אך הזיכרונות המשובצים בנפש אינם היסודות הישירים והבסיסיים של חיה. אותו דבר ישים

לממלכות המינרלים, הצמחים ובעלי-החיים בטבע החיצוני. המחשבות אשר נהגו על-ידי ישויות אלוהיות-רוחיות בעבר, מתקיימות בממלכות הללו והן ממשיכות להוויית-הקיום הנוכחית, כפי שתמונות-הזיכרון שלנו ממשיכות אל תוך חיי-הנפש הנוכחיים שלנו. לכן, יש לנו בעולם סביבנו, לא מחשבות של ישויות חיות, אלוהיות-רוחיות, אלא תמונות-זיכרון, מחשבות משומרות של האלים.

ביחס לתוכן זיכרוננו, עשוי להיות מעניין כי עם זיכרוננו אנו תופסים פיסה קטנה מבריאת-העולם, אנו תופסים את מה שעבר ממצב של בריאה לידי הוויית-קיום. תמונות-הזיכרון שלנו הן בהתחלה השלב הנמוך והחומק ביותר של הוויית בריאה. אך, כאשר אנו מתעוררים באופן רוחי במהלך השינה, אנו רואים משהו שונה למדי. איננו רואים דבר ממה שקיים בחוץ במרחב, דבר מהתהליכים המתגלים בממלכות המינרלים, הצמחים ובעלי-החיים או בהיבטים החיצוניים של ממלכת האדם. אלא שאז אנו יודעים שהממשויות היסודיות אשר מסתכלות שם, הן העקרונות היוצרים, המעניקים-חיים, שפועלים על האדם עצמו. הדבר הוא כאילו כל השאר נמחק וכאילו האדמה, כאשר היא נראית מנקודת-המבט של השינה, אינה כוללת דבר מלבד האדם. מה שלא היה נאמר במשך היום, במצב של ערות, מתגלה כאשר מתבוננים מנקודת-המבט של השינה. ואז, בפעם הראשונה, עולה בתוכנו ידיעה של המחשבות שהישויות האלוהיות-רוחיות שימרו כדי לפעול בבריאת האדם, ברמה מעל הוויית-הקיום של המינרלים, הצמחים ובעלי-החיים.

בעוד שבאמצעות תפיסה פיסית של העולם אנו רואים הכול מלבד ישותו הממשית של האדם, הרי שבאמצעות תפיסה רוחית המופעלת מנקודת-המבט של השינה, איננו רואים דבר מלבד האדם – כבריאה, יחד עם מאורעות בממלכת האדם – כלומר, מנקודת-המבט של השינה אנו רואים את כל מה שהינו נסתר מהתפיסה הרגילה של חיי-הערות. זה מתייחס ליסוד המוזרות הנוכח בראייתנו כאשר אנו מתבוננים בעולם מנקודת-המבט של השינה, ובמילים אחרות כאשר אנו הופכים לרואים רוחיים, ערים במהלך השינה מבחינה רוחית.

עתה הגוף האנושי – וכאן אני מתכוון לגוף הפיסי ולגוף האתרי יחד – השרוע במיטה במהלך השינה, לגוף אנושי זה יש הופעה ייחודית, מאפיין שאפשר איכשהו לבטא במילים הבאות. רק במהלך השנים הראשונות בחייו של ילד, גוף אנושי זה כפי שהוא נראה במהלך השינה, מראה דמיון מסוים לחיים ולפעילות האריגה בממלכות האחרות של הטבע. ברם, הגוף של אדם מבוגר או ילד מגיל מסוים ואילך, כאשר הוא נראה מנקודת-המבט של השינה, מגלה תהליך קבוע של ריקבון, של הרס. בכל לילה במהלך השינה, כוחות ההרס משועבדים שוב ושוב לכוחות הצמיחה; מה שנהרס במשך היום, מתוקן במשך הלילה, אך כוחות ההרס תמיד עודפים. והתוצאה של עובדה זו היא שאנו מתים. הכוחות אשר מתחדשים במהלך הלילה לעולם לא יהיו שווים לאלה אשר נצרכו במהלך חיי-הערות של היום, כך שבחיים הרגילים של

הישות האנושית, ישנו תמיד עודף מסוים של כוחות הרס. עודף זה מצטבר והמוות הטבעי בגיל מבוגר נגרם כאשר כוחות ההרס מאפילים על כוחות הבנייה.

כך, כאשר אנו מתבוננים בישות האנושית מנקודת-המבט של השינה, אנו למעשה עדים לתהליך של הרס – אך בלי עצבות. שכן הרגשות שעשויים להיות לנו בחיי-הערוות שלנו ביחס לתהליך זה של הרס, נעדרים כאשר אנו רואים אותו מנקודת-המבט של השינה, כי אז אנו יודעים שזהו תנאי מוקדם להתפתחות רוחית אמיתית של האדם. ישות שלא הרסה את גופה במידה מסוימת, לא תהיה מסוגלת לחשוב או לפתח חיי-נפש פנימיים. חיי-נפש כפי שהם נחווים על-ידי האדם לא היו אפשריים, אלמלא תהליך הצמיחה היה ניצב מול תהליך ההרס. לכן, אנו מתייחסים לתהליכים הללו של הרס באורגניזם האנושי כתנאי מוקדם לחיי-נפש של האדם ואנו חשים שההתפתחות כולה מועילה. בהסתכלות מהצד השני של החיים, העובדה שגוף האדם יכול להתפרק בהדרגה, נחווית כברכה. לא רק שהדברים נראים בצורה שונה בהסתכלות מהצד השני של החיים, אלא כל הרגשות והאידיאות שלנו שונים; בפני התודעה במהלך השינה ניצב תמיד המחזה של גוף בדעיכה – דעיכה מוצדקת.

ברם, חקר החיים בין מוות והיוולדות חוזרת מציג מחזה שונה. קשר מסוים עם החיים הקודמים נחוה במשך זמן מה לאחר המוות. כולכם מודעים לכך שזהו המקרה במהלך תקופת הקמאלוקה; אפילו לאחר תקופה זו, חוויית הקשר עם החיים הקודמים נמשכת זמן מה. אך, לאחר מכן, בנקודה מסוימת במהלך החיים בין מוות והיוולדות חוזרת, מתרחש היפוך של הראייה והתפיסה הרגילות, היפוך קיצוני יותר מזה שמתרחש במהלך תודעת-שינה. במהלך הקיום על-פני האדמה, אנו מסתכלים החוצה מתוך גופנו בעולם שאינו הגוף שלנו; מנקודת הזמן אליה התייחסתי עתה, בין מוות והיוולדות חוזרת, אנו בקושי מפנים את מבטנו אל היקום סביבנו, אלא מסתכלים בעוצמה הגדולה ביותר במה שאפשר לכנות הגוף האנושי; אנו מבחינים בכל סודותיו. לכן, בין מוות והיוולדות חוזרת, מגיע רגע שבו אנו מתחילים לגלות עניין מיוחד בגוף האנושי. קשה מאוד לתאר את התנאים הללו וזה יכול להיעשות אך ורק במילים מהוססות. מגיע זמן בין מוות והיוולדות חוזרת בו אנו חשים כאילו היקום כולו נמצא בתוכנו, ומחוצה לנו – רק הגוף האנושי. אנו חשים שהכוכבים ועולמות שמימיים אחרים נמצאים בתוך ישותנו, כפי שכאן על האדמה אנו חשים שהקיבה, הכבד, הטחול, נמצאים בתוכנו. כל דבר שכאן בחיים על האדמה, נמצא מחוצה לנו, הופך בחיים אחרים אלה לעולם פנימי, וכפי שכאן אנו מסתכלים החוצה בכוכבים, עננים וכן הלאה, באותם חיים אנו מסתכלים בגוף האנושי. באיזה גוף אנושי?

כדי להבין זאת, צריך להיות לנו ברור שהישות האנושית החדשה, שבלידה הבאה תיכנס להוויית-קיום, הכינה קודם לכן במשך זמן רב את תכונותיה היסודיות. ההכנה לחזרה לאדמה מתחילה זמן רב לפני הלידה או ההתעברות. כאן התנאים שהם בעלי חשיבות מרכזית שונים למדי מאלה המקובלים על ביולוגיה סטטיסטית מודרנית, המניחה שכאשר אדם נכנס להוויית-קיום דרך לידה, הוא פשוט יורש

מאפיינים מסוימים מאביו, אמו, סבותיו וכל אבות אבותיו. לאחרונה יצא לאור ספרון מקסים על גיתה, בו עוקבים אחר תכונותיו האופייניות אצל אבותיו. מבחינה חיצונית, זה בהחלט נכון במובן שציינתי לעתים קרובות, כלומר אין סתירה בין עובדה מדעית המוצגת בצורה נכונה והעובדות המובאות על-ידי מדע הרוח. הדבר הוא כאילו מישהו היה אומר: כאן נמצא אדם; הכיצד יתכן שהוא חי? זה מפני שיש בתוכו ריאות ובחוזן יש אוויר. למותר לציין שזה נכון. אך מישהו אחר היה יכול לומר: אדם זה חי מסיבה שונה לחלוטין. לפני שבועיים הוא נפל למים ואני קפצתי ומשכתי אותו החוצה; אחרת, הוא לא היה חי היום! שתי טענות אלו נכונות. באותה דרך, מדעי הטבע צודקים כאשר הם אומרים שאדם נושא בתוך עצמו מאפיינים שקיבל בתורשה מאבותיו; אך באותה מידה נכון לשייכם לקארמה שלו ולגורמים נוספים. בעיקרון, מדע הרוח אינו יכול להיות לא-סובלני; רק מדעי הטבע החיצוניים יכולים להיות לא-סובלניים, למשל בדחיית מדע הרוח. מישהו יכול לעמוד על כך שהוא שימר את המאפיינים של אבותיו. אך, ישנה גם העובדה שמנקודת זמן מסוימת בין מוות והיוולדות חוזרת, האדם מתחיל לפתח בעצמו כוחות הפועלים על אבותיו. הרבה לפני שאינדיבידואל נכנס להוויית-קיום פיסית, ישנו קשר מסתורי בינו ובין השושלת כולה של אבותיו. והסיבה לכך שמאפיינים מסוימים מופיעים בשושלת האבות היא אולי שאינדיבידואל מסוים עומד להיוולד מאותו קו שושלתי רק בעוד מאות שנים. האדם העומד להיוולד, אולי מאות שנים מאוחר יותר, משושלת אבות, מווסת את המאפיינים שלהם מעולם הרוח. לכן, גיתה – אם ניקח שוב דוגמה זו – מפגין את התכונות של אבותיו כי הוא פעל בעולם הרוח ללא הרף במטרה לשתול באבות אלה את התכונות שיהיו לאחר מכן תכונותיו שלו. ומה שנכון לגבי גיתה, נכון לגבי כל אדם.

לכן, מנקודת זמן מסוימת בין מוות והיוולדות חוזרת, האדם כבר עסוק בהכנת הוויית-קיומו הארצית המאוחרת יותר. הגוף הפיסי שיש לאדם על האדמה, לא נגזר, בשום פנים ואופן, על כל פרטיו מהחיים הפיסיים של אבותיו וגם לא מתהליכים היכולים להתרחש על האדמה. לגוף הפיסי שאנו נושאים יש ארבעה איברים. הוא התפתח דרך התקופות סטורן, שמש, ירח ואדמה. היסוד הראשוני שלו הונח במהלך תקופת סטורן-קדום; במהלך תקופת שמש-קדומה, הגוף האתרי נשזר אל תוך יסוד זה; במהלך תקופת ירח-קדום, הגוף האסטרלי נוסף ואז במהלך תקופת-אדמה, נוסף האגו, ה'אני'. כתוצאה מתהליכים אלו, הגוף הפיסי עבר שינויים רבים. כך אנו נושאים בתוכנו את יסוד סטורן אשר עבר שינוי, מצבי שמש וירח אשר עברו שינוי. הגוף הפיסי שלנו הוא תוצר של מצבים פיסיים אשר עברו טרנספורמציה. החלק היחיד מכל זה שהינו גלוי הוא מה שבא מהאדמה; כל דבר אחר בלתי-נראה. הגוף הפיסי של האדם גלוי, כי הוא סופג את החומרים של האדמה אל תוך דמו וממלא אותם במשהו שהינו בלתי-נראה. במציאות אנו רואים רק את הדם ומה שעבר טרנספורמציה על-ידי הדם, כלומר רבע מהגוף הפיסי האנושי; שלושת הרבעים האחרים בלתי-נראים. במקום הראשון, קיימת מסגרת בלתי-נראית הכוללת זרמים בלתי-נראים – כל זה קיים בצורה של כוחות. בתוך זרמים בלתי-נראים אלה, קיימות גם השפעות המופעלות על-ידי זרם אחד על משנהו. כל

זה בלתי-נראה. ועתה, ישות תלת-איברית זו מתמלאת במצרכי מזון אשר יעברו טרנספורמציה אל תוך הדם. דרך תהליך זה, הגוף הפיסי נעשה גלוי. ורק כאשר אנו עוסקים בחוקים השולטים במבנה גלוי זה, אנו הווים בממלכה הארצית עצמה. כל דבר אחר נובע מתנאים קוסמיים ולא ארציים, ונמצא כבר בהכנה כאשר, בזמן ההתעברות, האטום הפיסי הראשון של הישות האנושית בא לידי הוויית-קיום. לכן, מה שמאוחר יותר אמור להפוך לגוף הישות האנושית הוכן בעידנים קודמים בלי שום קשר פיסי לעם האב והאם הסופיים. היה זה אז שהתכונות אשר עברו בתורשה, נכנסו קודם אל תוך תהליך ההתפתחות.

הנפש האנושית מסתכלת מטה במה שהוכן מאותה נקודת זמן אשר הוזכרה לעיל והלאה בתקופה שבין מוות והיוולדות חוזרת. זהו העובר הרוחי, הזרע הרוחי של החיים. הוא שמרכיב את העולם החיצוני של הנפש. שימו לב להבדל בין מה שנראה כאשר אנו מתעוררים מבחינה רוחית במהלך השינה ויש לנו תפיסה רוחית של הגוף האנושי עובר תהליך של הרס מתמשך, ובין מה שנראה כאשר האורגניזם הפנימי שלנו נתפס כעולם חיצוני. העולם החיצוני הופך להיות אז האדם הפנימי בתהליך התהוות. המשמעות היא שאנו רואים את ההיפוך של מה שנתפס בראייה רוחית במהלך השינה. במהלך השינה, אנו חשים שהאיברים הפנימיים שלנו מהווים חלק מן העולם החיצוני, אך אחרת מה שאנו רואים הוא תהליך של הרס. מנקודת הזמן אשר הוזכרה לעיל והלאה בתקופה שבין מוות והיוולדות חוזרת, מבטנו ממוקד בגוף האנושי בתהליך התהוות. האדם אינו מסוגל לשמר זיכרון כלשהו ממה שראה בין מוות והיוולדות חוזרת, אך המחזה של בניית המבנה המופלא של הגוף האנושי, מפואר יותר באמת מכל דבר אחר שאפשר לראות כאשר אנו מתבוננים בשמים זרועי-הכוכבים או בעולם הפיסי, בראייה התלויה מכל הבחינות בגוף הפיסי. המסתורין של הוויית-הקיום עצום באמת, אפילו כאשר אנו מתבוננים מנקודת-המבט של חושינו הפיסיים בלבד, אך עצום יותר הוא המחזה הניצב בפנינו כאשר במקום תפיסה חיצונית של איברינו הפנימיים, אנו מתבוננים בגוף האנושי הנמצא בתהליך התהוות על כל המסתורין שבכך. אז, אנו רואים כיצד הכול מכוון למטרה לאפשר לישות האנושית להתמודד עם הוויית-הקיום עם כניסתה לעולם הפיסי דרך הלידה.

אין שום דבר שאפשר לכנות באמת אושר או שמחה, מלבד ראיית תהליך הבריאה של 'ההתהוות'. תפיסה של דבר כלשהו שכבר קיים היא שטחית בהשוואה לראיית מה שנמצא בתהליך התהוות; ומשמעות הדברים על מצבים של אושר או שמחה היכולים להיחוו על-ידי האדם בין מוות והיוולדות חוזרת, היא שבמהלך תקופה זו האדם יכול לראות את אשר נמצא בתהליך התהוות. אמיתות כאלה, אשר התגלו דרך עידנים ונתפסו על-ידי נפשות אשר הוכנו כהלכה, מצוינות במילים שאפשר למצוא בפרולוג בשמים במחזה פאוסט מאת גיתה:

הִנֵּה, מִתְהַוֶּה וְקִים לְעוֹלָמִים
חֹבֵק אֶתְכֶם בְּרֶךְ בְּחֶבְלֵי אֱהָבָה,
וְאֵת רְצוֹנֵי הַהֲתַגְלוֹת הַנִּרְקָמִים
חֲזְקוּ אִתָּם בְּחִשּׁוּלֵי הַמְחֻשָּׁבָה!¹⁷

ההבדל בין ראייה בעולם שבין לידה ומוות והראייה בעולם שבין מוות והיוולדות חוזרת, הוא שבראשונה אנו רואים את אשר כבר קיים ובשנייה את אשר עומד להתהוות.

המחשבה הבאה עשויה לצוץ: האם האדם עסוק רק בראיית ישותו שלו? לא, אין זה המקרה. שכן בשלב התהוותו, גוף זה מהווה למעשה חלק מן העולם החיצוני; הוא הביטוי של מיסטריות אלוהיות. אז בפעם הראשונה אנו נוכחים לדעת מדוע הגוף הפיסי – שכללות הכול נוהגים בו בגסות רק בין לידה ומוות – יכול להיראות כמקדש של מיסטריות קוסמיות, שכן הוא מכיל מהעולם החיצוני יותר ממה שנראה בהיותנו בתוכו במהלכה של הוויית-קיום ארצית. באותו שלב בין מוות והיוולדות חוזרת, מה שהינו העולם החיצוני הוא עולמנו הפנימי; מה שקרוי יקום מהווה עתה מה שעליו יכולים אנו לומר 'אני' – ומה שאנו רואים אז הוא העולם החיצוני. אל לנו לאפשר לעצמנו להזדעזע מהעובדה שכאשר אנו מסתכלים בגופנו – או ליתר דיוק, בגוף שיהיה לאחר מכן שלנו – כל הגופים שמתהווים גם מוכרחים להיות שם. אין לכך משמעות כי כאן זהו רק עניין של מספר. למעשה, לבידול בין גופים אנושיים שיכול להיות בעל חשיבות ועניין עבורנו, יש משמעות מועטה עד לזמן קצר לפני שישויות אנוש נכנסות להוויית-קיום. שכן, ברוב התקופה בין מוות והיוולדות חוזרת, כאשר אנו מסתכלים מטה בגוף העומד להתהוות, הגופים הבודדים נבדלים זה מזה רק על-פי מספרם. אם ברצוננו לחקור את התכונות היסודיות של גרעין חיטה, לא יהיה הבדל גדול אם ניקח רכב כדי לקטוף גרעין חיטה משדה מסוים או שנצעד חמישים צעדים משם כדי לקטוף גרעין חיטה אחר. ככל שהדבר נוגע לתכונות היסודיות, גרעין חיטה אחד טוב בדיוק כמו השני. משהו דומה יש כאשר בין מוות והיוולדות חוזרת, אנו מסתכלים בגופנו שלנו; לעובדה שהוא שלנו יש משמעות רק עבור העתיד, כי מאוחר יותר יהיה עלינו לשכון בו על האדמה. כרגע הוא מעניין אותנו רק כנושא מיסטריות קוסמיות נשגבות ואושר כרוך בעובדה שאפשר להתבונן בו בדיוק כמו בכל גוף אנושי אחר. כאן, אנו ניצבים בפני המיסטריה של המספר, שלא נתייחס אליה עתה, אך בין היבטים רלוונטיים רבים אחרים ישנו אותו מספר – כלומר הוויית-קיום מרובות – שבלתי-אפשרי להתייחס אליו מנקודת-מבט רוחית בדיוק כמו מנקודת-מבט פיסית. מה שנראה בדוגמאות אינספור, ייראה שוב כאחדות.

¹⁷ מתוך פאוסט, פרולוג בשמים, שורות 346-349. תרגומה של ניצה בן-ארי. ההוצאה לאור של אוניברסיטת תל-אביב (2006).

באמצעות הגוף, אנו חשים את עצמנו ביקום ובאמצעות מה שבחיים הפיסיים מכונה יקום, אנו חשים את עצמנו חיים בתוך עצמיות-האגו שלנו. זהו ההבדל כאשר העולם נבחן פעם אחת מעולם זה ובפעם אחרת מהעולם האחר.

עבור הרואה הרוחי, הרגע המשמעותי ביותר בין מוות והיוולדות חוזרת הוא כאשר האדם מפסיק להתעניין רק בחייו האחרונים ומתחיל לכוון את תשומת-לבו אל מה שנמצא בתהליך התהוות. כאשר הרואה הרוחי עוקב אחר נפש בין מוות והיוולדות חוזרת, הרושם המנפץ שמתקבל על-ידו כאשר נפש זו מתחילה לעסוק במה שעומד להתהוות – רושם מנפץ זה נובע מן העובדה שהנפש עצמה חווה באותו רגע זעזוע חמור. החוויה היחידה שאפשר להשוות עם חוויה זו היא בוא המוות בהוויית-קיום פיסית, כאשר האדם עובר מחיים להוויית-קיום. במקרה האחר – אף על פי שבלתי-אפשרי לתארו במדויק – המעבר הוא ממשוהו הקשור לחיים אשר הסתיימו במוות להתנסות של תהליך 'ההתהוות', של תחייה. הנפש נתקלת במה שנושא בתוכו חיים חדשים בצורה נבטית. זהו רגע המוות במהופך. זוהי הסיבה לכך שהדבר בעל משמעות עצומה.

בהקשר לדברים הללו, עלינו להפנות את דעתנו למהלך האבולוציה האנושית על האדמה. הבה נסתכל לאחור, למשל בתקופה המצרית-כלדית הקדומה, כאשר נפשותינו, בהסתכלן החוצה דרך גופים פיסיים, לא ראו את הכוכבים רק כגופים חומריים בשמים; ישויות רוחיות היו קשורות לכוכבים – אף על פי שהתנסות זו התרחשה רק במצבי-ביניים מסוימים במהלך החיים בין לידה ומוות. נפשות בני-האדם הושפעו עמוקות ממחזה זה ובאותם זמנים, רשמים מעולם הרוח הורעפו עליהן. היה בלתי-נמנע שבמהלך האבולוציה האפשרות של ראיית הרוחי תלך ותיעלם בהדרגה ומבטו של האדם יוגבל לעולם החומרי. זה קרה בתקופה היוונית-לטינית, כאשר מבטו של האדם הוסט במידה רבה ביותר מעולם הרוח והוגבל לעולם החושים. ועתה, אנו עצמנו חיים בעידן שבו נעשה בלתי-אפשרי, יותר ויותר, עבור הנפש לראות או לגלות ממשות רוחית בחיים של הסביבה הפיסית. האדמה נמצאת עתה בתהליך של מיתה, היא מתנוונת, והאדם מעורב עמוקות בתהליך זה. לכן, בעוד שבתקופה המצרית-כלדית בני-אדם עדיין ראו את הרוחי שמסביבם, הרי שכיום הם רואים רק את מה שהינו חומרי ולמעשה מתרברבים בכך שהם ייסדו מדע העוסק אך ורק במה שהינו פיסית וחומרי. תהליך זה ילך ויתקדם עוד ועוד. יבוא זמן בו בני-אדם יאבדו עניין ברשמים מידיים אלה של עולם החושים וימקדו את תשומת-לבם במה שהינו תת-חומרי, תת-חושי. למעשה כבר היום, ביכולתנו לזהות את התקרבות הזמן בו בני-אדם יתעניינו אך ורק במה שהינו תת-חושי, מתחת לרמת העולם החושי. לעתים קרובות, הדבר נעשה גלוי וברור מאוד, למשל כאשר הפסיקה המודרנית אינה עוסקת עוד בצבעים לכשעצמם. במציאות היא לא לוקחת בחשבון את התכונה הממשית של הצבע, אלא מתייחסת רק לויברציות ולתנודות שמתחת לצבע. בספרים רבים בימינו, אתם יכולים לקרוא את הטענה האבסורדית שצבע צהוב למשל, הוא רק עניין של תנודות, אורכי-גל. ההתבוננות כאן מוססת כבר מתכונת הצבע

ומכוונת אל משהו שאינו כלל בצבע הצהוב, אך עם זאת מתייחסים אליו כממשות. אתם יכולים למצוא ספרים על פיסיקה ואפילו על פיסיולוגיה שבהם מודגש שאין לקשור עוד את תשומת-הלב לרשמי-החושים הישירים, אלא שהכול נפתר מעצמו בויברציות ובאורכי-גל. סוג זה של התבוננות ילך ויקצין. לא תוקדש שום תשומת-לב להוויית-הקיום החומרית לכשעצמה ורק פעולתם של כוחות תילקח בחשבון. מבחינה היסטורית, דוגמה אחת תספיק כדי לתת עדות אמפירית לכך. אם תקראו את הרצאתו של ריימונד דה-בואה, על גבולות הידע, אשר ניתנה ב-14 באוגוסט 1872, תמצאו ביטוי מוזר למשהו שלפלאס כבר תיאר, הביטוי 'ידע אסטרונומי של מערכת חומרית' – כלומר, כאשר מה שטמון מאחורי תהליך-אור או תהליך-צבע, מוצג כמשהו אשר נגרם רק על-ידי כוחות מתמטיים-פיסיים. יבוא זמן בו בני-אדם – ולחלקם, המחונכים בבתי-ספר מסוימים כיום, יהיו היסודות האפשריים הטובים ביותר עבור גישה זו בהתגשמותם הבאה – יאבדו עניין ממשי בעולם האור והצבע ויחקרו רק את פעולתם של כוחות. בני-אדם לא יתעניינו עוד בצבע סגול או אדום, אלא יהיו עסוקים אך ורק באורכי-גל.

התנוונות זו של הרוחניות הפנימית של האדם היא משהו שמתקרב, והאנתרופוסופיה נמצאת שם כדי להתייצב מולה בכל פרט ופרט. אין זו רק שיטת החינוך הנוכחית המקדמת התנוונות זו; הנטייה קיימת בכל תחום של החיים. הדבר הוא בניגוד לחיי היומיום, כאשר אנו רוצים להעניק לנפשות בני-האדם, באמצעות האנתרופוסופיה שלנו, משהו שיפרה אותן, שאינו רק מאיה של החושים, אלא שעולה כרוח. נוכל לעשות זאת אם נעניק לנפשות אנושיות ידיעה שתאפשר להן לחיות בעולם האמיתי בהתגשמויות הבאות שלהן. עלינו לדבר על דברים אלה בעולם בו האדישות שלו לצורה ולצבע נמצאת בניגוד למה שאנו עצמנו מבקשים; שכן במיוחד ביחס לצבע, העולם כיום מכין נפשות שתסכלנה את אשר ברצוננו להגשים. עלינו לפעול לא רק על-פי המושגים והאידיאות של הוויית-הקיום היומיומית, אלא על-פי אידיאות קוסמולוגיות. לכן, אין זו רק העדפה מצדנו, כאשר אנו מארגנים סביבה כמו זו שאנו רואים בחדר זה,¹⁸ אלא זה קשור לטבעו של מדע הרוח. תגובה מיידית למה שמוצג לחושים מוכרחה להיווצר שוב בנפש כדי שיתעוררו חיים פעילים ברוח. עתה, בהתגשמות זו, כל אחד מאתנו יכול להטמיע את האנתרופוסופיה בחיי-הנפש; ומה שמוטמע עובר טרנספורמציה והופך ליכולות עבור ההתגשמות הבאה. אז, במהלך חייו בין מוות והיוולדות חוזרת, האינדיבידואל שולח מתוך נפשו אל תוך גופו העומד להתגשם, השפעות אשר מכינות את היכולות הגופניות העתידיות שלו כדי לאמץ השקפה רוחית יותר על העולם. דבר זה יהיה בלתי-אפשרי עבורו בלי האנתרופוסופיה. אם הוא ידחה את האנתרופוסופיה, הוא יכין את גופו כך שלא יראה דבר מלבד כוחות עקרים ויהיה עיוור להתגלויות החושים.

¹⁸ רודולף שטיינר המליץ שאולמות להרצאות, חדרים המשמשים להצגה ומחקר של מדע הרוח וכן חדרים של חולים, יהיו עם צבעים מרגיעים ומרעננים.

ועתה, ייאמר משהו המאפשר לרואה רוחי ליצור שיפוט על שליחותה של האנתרופוסופיה.

כיום, כאשר רואה רוחי מפנה את מבטו אל החיים בין מוות והיוולדות חוזרת של נפשות שכבר עברו מעבר לנקודת הזמן שהוזכרה לעיל והן מתבוננות בגוף העומד להתגשם עבור הוויית-קיום נוספת, הוא עשוי להיווכח בכך שגוף זה לא יעניק לנפש שום אפשרות לפתח יכולות להבנת אמיתות רוחיות. שכן אם יכולות כאלה אמורות להיות חלק מהחיים בגוף הפיסי, הרי שהן היו מוכרחות להישתל לפני הלידה. לכן, בעתיד המייד, ליותר ויותר בני-אדם יהיו חסרות היכולות הנחוצות לקליטת ידיעה רוחית – מצב עניינים שכבר קיים מזה זמן מה. בפני הרואה הרוחי יהיה מחזה של נפשות שבחייהן הקודמים שללו מעצמן את האפשרות לקלוט ידיעה רוחית כלשהו. בחייהן בין מוות והיוולדות חוזרת, נפשות כאלה יכולות להפנות את מבטיהן אל תהליך של התפתחות, אך זוהי התפתחות שבה משהו חסר באופן בלתי-נמנע – זהו ההיבט הטרגי. מחזות אלה מובילים לתפיסת שליחותה של האנתרופוסופיה. זוהי התנסות מערערת לראות נפש שמבטה מופנה אל התגשמותה העתידית, גופה העתידי, בראותה תהליך המתחיל לנבט ולהתפתח ועם זאת להיות מחויבת להיווכח בדבר הבא: לאותו גוף יחסר משהו, אך איני יכולה לספקו בגלל התגשמותי הקודמת. במובן פשוט יותר, אפשר להשוות התנסות זו עם היות מחויב לפעול על משהו בידיעה מראש שבסופו של דבר לא יהיה מושלם. נסו להיות מודעים באופן חי להבדל: או שביכולתכם לעשות את העבודה בצורה מושלמת ולשמוח בתקווה או שאתם נדונים מראש לעזובה לא-מושלמת.

זוהי השאלה הגדולה: האם נפשות אנוש בעולם הרוח, במספרים הולכים וגדלים, נדונות להסתכל מטה על גופים שמוכרחים להישאר לא-מושלמים או שאפשר למנוע זאת? כדי שנימנע מגורל זה, הנפשות מוכרחות לקבל במהלך חייהן בגופים פיסיים את הבשורות וההצהרות של עולמות הרוח.

מה שאותם אנשים החושפים את הבשורות הללו, רואים כמשימתם אכן לא נגזר מאידיאלים ארציים, אלא מהמחזה של החיים בכללותם, כלומר כאשר לחיים על האדמה נוספת תקופת הקיום בין מוות והיוולדות חוזרת. בזאת מתגלה האפשרות לעתיד פורה עבור האנושות, האפשרות לפעול נגד התנוונות נפשות בני-האדם. אז יוכל לעלות בנו הרגש שמדע הרוח מוכרח להיות שם, מוכרח להתקיים בעולם. מדע הרוח הוא תנאי בל יעבור עבור חיי המין האנושי בעתיד, אך לא במובן שישים לסוגים אחרים של ידיעה. מדע הרוח מעניק חיים, לא רק מושגים ואידיאות. אך, המושגים של מדע הרוח, המתקבלים בהתגשמות אחת, מביאים חיים, חיוניות פנימית, עוצמה פנימית. מה שמדע הרוח מעניק לאדם הוא סם חיים, כוח חיוני של חיים. לכן, מי שרואה את עצמו שייך לתנועה להפצת מדע הרוח, צריך לחוש את מדע הרוח ככורח נוראי בחיים, שלא כמו כל דבר שמקורו בחברות ואיגודים אחרים. ההיווכחות בהיות מעורב באופן חיוני בצורכי הקיום היא הרגש הנכון ביחס למדע הרוח.

התחלנו במחקרים הללו של החיים בין מוות והיוולדות חוזרת כדי שעל-ידי הפניית תשומת-לבנו לעבר השני של הוויית-הקיום, נוכל לקלוט משם את האימפולס אשר יצית בנו התלהבות כלפי מדע הרוח.

הרצאה 9

ברלין, 4 במרס 1913

בתקופה שבה המטריאליזם – בעיקר המטריאליזם התיאורטי – היה בשיאו, באמצע המאה התשע-עשרה ובמידה מסוימת גם במהלך העשורים האחרונים שלה, כאשר הכתבים של **בוכנר ו-ווכט** השאירו רושם עמוק על בני-אדם אשר ראו את עצמם כאנשים נאורים, אפשר היה לשמוע לעתים קרובות צורת דיבור שנשמעת לפעמים גם כיום, כי בחוגים מסוימים עדיין אפשר למצוא בני-אדם נחשלים מאותה תקופה של מטריאליזם תיאורטי. כאשר בני-אדם אינם מכחישים בצורה פסקנית את האפשרות של חיים לאחר המוות, או אפילו פה ושם מקבלים אותה, הם מורגלים לומר: ובכן, יתכן שישנם חיים לאחר המוות, אך מדוע עלינו להיות מודאגים ביחס אליהם במהלך החיים על האדמה? בבוא המוות, נגלה אם אכן ישנם חיים עתידיים, ובינתיים אם כן על האדמה נעסוק רק בעניינים של הוויית-קיום ארצית ולא ניקח בחשבון את מה שאמור לבוא לאחר מכן, לא נחמיץ דבר שהינו בעל חשיבות. שכן, אם לחיים לאחר המוות יש משהו להציע, נגלה זאת אז!

כפי שאמרתי, אפשר לשמוע צורת דיבור זו שוב ושוב וזהו המקרה בחוגים רחבים כיום; בדרך בה הנושא מבוטא, הוא לעתים קרובות עשוי להיראות, בהיבט מסוים, כמעט קביל. עם זאת, זה סותר לחלוטין את מה שנחשף בפני מחקר רוחי כאשר העובדות הקשורות לחיים בין מוות והיוולדות חוזרת נלקחות בחשבון בהיבט הרוחי שלהן. לאחר שאדם חוצה את שער המוות, הוא בא במגע עם כוחות וישויות רבים ומגוונים ביותר. הוא לא רק מוצא את עצמו חי בין מספר רב של עובדות על-חושיות, אלא הוא בא במגע עם כוחות וישויות מוגדרים – כלומר ישויות של היררכיות עילאיות מסוימות. הבה נשאל את עצמנו מה מסמל קשר זה עבור אדם העובר דרך התקופה של הוויית-קיום בין מוות והיוולדות חוזרת.

אנו יודעים שכאשר אינדיבידואל בילה תקופת חיים זו בעולם העל-חوشي ועבר שוב אל הוויית-קיום פיסית דרך הלידה, הוא נעשה בדרך מסוימת המעצב של הרכבו הגופני, אכן של כל גורלו בחיים על האדמה. במסגרת גבולות מסוימים, האדם בונה ומעצב את גופו, אפילו את העוויות של מוחו, באמצעות הכוחות אשר הובאו עמו מן העולמות הרוחיים כאשר הוא נכנס שוב אל תוך הוויית-קיום פיסית דרך הלידה. הוויית-הקיום הארצית שלנו כולה תלויה בגופנו הפיסי שברשותו איברים המאפשרים לנו לבוא במגע עם העולם הפיסי החיצוני, לפעול ונוסף על כך לחשוב באותו עולם.

אם כאן בעולם הפיסי, לא יהיה ברשותנו מוח מעוצב כהלכה, אותו עיצבנו לעצמנו במעבר דרך הלידה מתוך הכוחות של העולם העל-חوشي, אז נישאר חסרי-יכולת להתמודד עם החיים בעולם פיסי זה. במובן הממשי, אנו מתאימים לחיים בעולם הפיסי רק אם הבאנו עמנו מעולם הרוח, כוחות שבאמצעותם

הצלחנו לבנות גוף שיהיה מסוגל להתמודד עם עולם זה על כל דרישותיו. הכוחות העל-חושיים שהאדם זקוק להם כדי לעצב את גופו וכן את גורלו, מתקבלים על-ידו מישויות ההיררכיות העילאיות עמן הוא יצר קשר בין מוות והיוולדות חוזרת. מה שאנו זקוקים לו לעיצוב חיינו, מוכרח להירכש במהלך התקופה אשר קדמה ללידתנו מאז המוות האחרון. בין מוות והיוולדות חוזרת, עלינו להתקרב, שלב אחר שלב, אל הישויות היכולות להעניק לנו את הכוחות הנחוצים לנו עבור הוויית-קיומנו הפיסית.

בחיים בין מוות והיוולדות חוזרת, אנו יכולים לעבור לפני הישויות של ההיררכיות העילאיות בשתי דרכים. אנו עשויים לזהותן, להבין את טבען ומאפייניהן היסודיים, לקלוט את אשר הן יכולות להעניק לנו ומה שנזדקק לו בחיים הבאים. עלינו להיות מסוגלים להבין או לפחות לקלוט את מה שמוצע לנו ואת מה שנזדקק לו מאוחר יותר. אך, אנו עשויים גם לעבור לפני ישויות אלה בתיאור ציורי, בדרך כזו שידיהן מציעות תשורות שאיננו מקבלים כי שוררת אפילה בעולם העילאי בו אנו חיים אז. כך אנו עשויים לעבור דרך אותו עולם עם הבנה, עם מודעות למה שישויות אלו מציעות לנו או אנו עשויים לעבור דרכו ללא הבנה, בהיותנו לא-מודעים למה שהן רוצות להעניק לנו. הדרך בה נעבור דרך עולם רוחי זה, באיזו משתי הדרכים נבחר בהכרח בחיינו בין מוות והיוולדות חוזרת, מוגדרת מראש על-ידי תגובות-הלוואי של מחזורי החיים הקודמים על האדמה. אדם שגישתו בחייו הקודמים על האדמה הייתה התנגדות וחוסר-היענות לכל המחשבות והאידיאות העשויות להסביר לו על העולם העל-חושי – אדם כזה יעבור את החיים בין מוות והיוולדות חוזרת כאילו עבר בעולם של אפילה. שכן האור, האור הרוחי שאנו זקוקים לו כדי להבין כיצד ישויות שונות אלה מתקרבות אלינו והתשורות שאנו יכולים לקבל מהן עבור חיינו הבאים על האדמה – אור ההבנה של מה שעומד לעבור, לא יכול להירכש בעולם העל-חושי עצמו; הוא מוכרח להירכש כאן, במהלכה של התגשמות פיסית על האדמה. אם במוות, לא נישא עמנו אל החיים הרוחיים שום אידיאות ומושגים רלוונטיים, הרי שנעבור בלא-יודעין דרך הוויית-קיומנו העל-חושית עד הלידה הבאה, בלי לקבל את הכוחות הנחוצים עבור החיים הבאים. מזה אנו מבינים עד כמה בלתי-אפשרי לומר שאנו יכולים לחכות עד המוות עצמו, כי אז נגלה את העובדות – האם אכן ניתקל בממשות כלשהי לאחר המוות. הקשר שלנו עם אותה ממשות תלוי בכך אם בחיים הארציים נענינו או התנגדנו בנפשנו למושגים או לאידיאות של העולם העל-חושי שהיה נגיש עבורנו ויהיה האור שבאמצעותו עלינו להאיר בעצמנו את הנתיב בין מוות והיוולדות חוזרת.

מהנאמר לעיל, אפשר להסיק דבר נוסף. האמונה, שעלינו רק למות כדי לקבל את כל מה שהעולם העל-חושי יכול להעניק לנו, גם אם כלל לא התכוננו לכך – אמונה זו כוזבת לחלוטין. לכל עולם יש משימה מיוחדת. ומה שאדם יכול לרכוש במהלך התגשמות על האדמה, אין ביכולתו לרכוש בשום עולם אחר. בין מוות והיוולדות חוזרת, הוא יכול, בכל הנסיבות, להתאחד עם ישויות ההיררכיות העילאיות. אך, כדי לקבל את התשורות שלהן, להימנע מלגשש באפילה בחיים שם או מבדידות איומה, כדי לבסס קשר עם אותן

ישויות ולקבל את כוחותיהן, הרי שהאידיאות והמושגים שהם האור המאפשר להיררכיות העילאיות להיות נראות לנפש, מוכרחים להירכש בחיים הארציים. כך, אינדיבידואל בחיים הארציים של העידן הנוכחי, שדחה את כל האידיאות הרוחיות, יעבור דרך החיים בין מוות והיוולדות חוזרת בבדידות איומה, בגישוש באפילה. בהתגשמותו הבאה, הוא לא יצליח להביא עמו את הכוחות שבאמצעותם יוכל לבנות את גופו בצורה יעילה ולעצב את איבריו; הוא יוכל לעצבם בצורה לא-מושלמת וכתוצאה מכך יהיה אדם לא-כשיר במחזורי חייו הבאים.

מזה אנו מבינים כיצד הקארמה פועלת ממחזור חיים אחד לבא אחריו. במחזור חיים אחד האדם מתנגד בכוונה לפתח בנפשו קשר כלשהו עם העולמות הרוחיים; במחזור החיים הבא, לא יהיו בידו כוחות שבאמצעותם יוכל ליצור אפילו את האיברים שיאפשרו לו לחשוב, להרגיש או לרצות את אמיתות החיים הרוחיים. הוא יישאר עמום ואדיש לדברים רוחיים, והחיים הרוחיים יעברו על-פניו כאילו מתוך חלום – לעתים קרובות, זהו המקרה. על האדמה, אינדיבידואל כזה לא יוכל לגלות עניין בעולמות הרוח; ונפשו, לאחר חציית שער המוות, תהווה טרף קל עבור הכוחות הלוציפריים. לוציפר עוטה על נפשות כאלה. כאן, יש לנו מצב מוזר שבחיים הבאים בעולם הרוח, החיים שבאים לאחר החיים העמומים והלא-פתוחים, המעשים והישויות של ההיררכיות העילאיות אכן מוארים עבור אינדיבידואל כזה, אך במקרה זה לא כתוצאה ממה שהוא רכש בחיים הארציים, אלא כתוצאה מהאור שלוציפר שולח אל תוך נפשו. לוציפר הוא מי שמאיר עבורו את העולמות העילאיים, בעוברו אל תוך החיים בין מוות והיוולדות חוזרת. נכון, עתה הוא יכול לקלוט את ההיררכיות העילאיות, לזהות את התשורות שהן מציעות לו. אך, העובדה שלוציפר הכתים את האור משמעו שלכל התשורות יהיה צבע ואופי מיוחדים. הכוחות של ההיררכיות העילאיות אינם בדיוק כפי שהישות האנושית הייתה עשויה לקבלם. אז, טבעם יהיה כזה שכאשר האדם יעבור אל תוך חייו הבאים על האדמה, הוא כמובן יוכל ליצור ולעצב את גופו, אך הוא יעצב אותו בצורה כזו שלמרות שהוא יהיה אינדיבידואל המסוגל להתמודד עם העולם החיצוני ודרישותיו, במובן מסוים הוא יהיה לא-כשיר מבחינה פנימית, כי נפשו תהיה צבועה בתשורותיו של לוציפר או לפחות בתשורות בעלות נטייה לוציפרית.

בהיתקלנו באינדיבידואלים אשר פעלו על גופיהם בצורה כזו שהם מסוגלים להשתמש ביעילות באינטלקט שלהם ולרכוש מיומנויות מסוימות העוזרות להם לרומם את מעמדם בעולם, אף על פי שרק לטובתם, קופצים רק על מה שמביא להם תועלת, מחשבים באדישות מה מועיל להם בלי התחשבות באחרים – בימינו ישנם בני-אדם רבים כאלה – במקרים הללו, רואה רוחי ימצא לעתים קרובות שההיסטוריה שלהם הייתה כפי שתואר לעיל. לפני שהם החלו להציג את האופי היבש, האינטלקטואלי והפיקח שלהם בחיים, הם הובלו דרך הוויית-הקיום שלהם בין מוות והיוולדות חוזרת על-ידי ישויות לוציפריות שהיו מסוגלות להתקרב אליהם כי בהתגשמותם הקודמת הם חיו בהוויית-קיום אדישה וחולמנית. אך, מאפיינים אלה נרכשו משום שאינדיבידואלים כאלה עברו הוויית-קיום קודמת בין מוות והיוולדות חוזרת בגששם באפילה.

רוחות ההיררכיות העילאיות היו מעניקות להם את הכוחות הנחוצים לשם עיצובם של חיים חדשים, אך הם לא היו מסוגלים לקלוט את הכוחות הללו; וזה קרה מכיוון שהם סירבו לעסוק באידיאות ובמושגים הקשורים לעולם הרוח. זהו הקשר הקארמתי. דוגמאות כאלה אכן מתרחשות; הן מופיעות בפני עיניה של רוח רק כאשר בעזרת הכוחות של מחקר רוחי והכרת המצבים של החיים האנושיים, אנו חודרים אל תוך העולמות העילאיים.

לכן, תהיה זו טעות לומר שכאן על האדמה, אנו צריכים לדאוג רק למה שנמצא סביבנו בהוויית-קיום ארצית, כי מה שאמור לבוא מאוחר יותר, יתגלה בזמן הנכון. אלא שהצורה בה זה יתגלה, תלויה לגמרי בדרך בה נכין את עצמנו כאן עבודה.

תיתכן אפשרות נוספת. אני אומר את הדברים הללו כך שעל-ידי הבנת החיים בין מוות והיוולדות חוזרת, החיים בין לידה ומוות עשויים להיות מובנים יותר ויותר.

כאשר אנו חוקרים את החיים על האדמה, אנו רואים בני-אדם רבים – ובתקופתנו הם רבים מאוד – אשר יכולים, כביכול, 'לחשוב רק באופן חלקי', שהלוגיקה שלהם קורסת כאשר הם ניצבים מול המציאות. להלן דוגמה: כומר מסוים בעל חשיבה-חופשית, אדם מכובד בכל מאמציו, כתב ביומן ההוגים החופשיים את הדברים הבאים: ילדים אינם צריכים ללמוד שום רעיונות על דת, כי זה יהיה נגד הטבע. אם נותנים לילדים לגדול בלי שיוכנסו בהם שום רעיונות על דת, אנו מגלים שהם אינם מגיעים בכוחות עצמם למחשבות על אלוהות, נצחיות וכן הלאה. המסקנה שיש להסיק מכך היא שמחשבות כאלה הן לא-טבעיות לישות האנושית ואין צורך להכניסן בכוח לתוך הילד; עליו לפעול רק באמצעות מה שהוא יכול להפיק מתוך נפשו. כמו במקרים רבים אחרים, בימינו ישנם אלפי בני-אדם שעבורם דברים כאלה נראים שנונים מאוד, עדינים מאוד. אך, אילו רק לוגיקה אמיתית הייתה מיושמת כאן, הדברים הבאים היו מתגלים: אילו היינו לוקחים ישות אנושית בטרם למדה לדבר, שמים אותה על אי מבודד ודואגים לכך שלא תשמע שום מילה, היא לעולם לא הייתה לומדת לדבר. כך, מי שטוען שאין ללמד ילדים דבר על דת, יצטרך לומר מבחינה לוגית שישויות אנוש אינן צריכות ללמוד לדבר, שכן הדיבור אינו מופיע מעצמו. כך הכומר שלנו, בעל החשיבה החופשית, אינו יכול להפיץ את רעיונותיו באמצעות הלוגיקה שלו, כי הוא והלוגיקה שלו, בהתייצבם אל מול העובדות, מגיעים למבוי סתום. הלוגיקה שלו יכולה להיות מיושמת בתחום מצומצם בלבד, והוא אינו מבחין בכך שהרעיון שלו, בהנחה שאפשר לתפסו, מבטל את עצמו.

מי שער לסביבתו ימצא שחשיבה מדומה ובלתי-הולמת זו נפוצה מאוד. אם בעזרת מחקר על-חושי נעקוב אחר הנתיב של אינדיבידואל כזה ונגיע לאזורים שדרכם נפשו עברה בין המוות האחרון והלידה האחרונה, כאשר המנטליות הלא-הגיונית נוצרה, רואה רוחי מוצא לעתים קרובות שסוג זה של אינדיבידואל, בחייו האחרונים בין מוות והיוולדות חוזרת, עבר דרך עולם הרוח בצורה כזו שהוא נתקל בישויות ובכוחות הרוחיים בעודו נמצא תחת הנחייתו של אהרימן; ולמרות שאותן ישויות היו מעניקות לו

את מה שהוא היה צריך בחיים, הן לא יכלו לאפשר לו לפתח את כושר החשיבה הבריאה. אהרימן היה המנהיג שלו ואהרימן הוא מי שתכנן שהתשורות של הישיות מההיררכיות העילאיות תתקבלנה רק על-ידו בצורה כזו שבסופו של דבר תתבטא בכך שחשיבתו תיעצר בהתייצבו מול עובדות ממשיות, ובחוסר-יכולתו לגרום לחשיבתו להיות ממצה ותקפה. חלק ניכר מאותם בני-אדם – ומספרם עצום – שאינם מסוגלים לחשוב חשיבה אמיתית בימינו, חבים זאת לעובדה שבחיים האחרונים בין מוות והיוולדות חוזרת, הם נאלצו להיכנע להנחייתו של אהרימן; איכשהו הם הכינו את עצמם לכך במחזור הקודם של חייו הארציים – כלומר בהתגשמות הקודמת לנוכחית.

ומה היה המהלך של אותם חיים קודמים כפי שהם נראים על-ידי רואה רוחי? נמצא שאלה היו אינדיבידואלים מרי-נפש והיפוכונדרים, אשר נרתעו מעובדות ובני-אדם בעולם ותמיד מצאו קושי בלבסס קשר כלשהו עם סביבתם. לעתים קרובות ביותר, בחיים הקודמים הם היו היפוכונדרים בלתי-נסבלים; בבדיקה רפואית הם היו מאובחנים כסובלים מסוג של מחלה אשר מופיעה לעתים קרובות אצל היפוכונדרים. ואילו היינו ממשיכים עוד לאחור, לחיים בין מוות והיוולדות חוזרת אשר קדמו להתגשמות ההיפוכונדרית, היינו מגלים שבמהלך אותה תקופה בני-אדם כאלה נאלצו לחוות שוב את ההנחיה הנכונה ולא היו יכולים להפוך מודעים באמת למה שהתשורות של ההיררכיות העילאיות היו יכולות להיות. וכיצד הם הכינו את עצמם לגורל זה בחיים שקדמו לשתי ההתגשמויות האחרונות? נמצא שהם פיתחו מה שבוודאי נכון לכנות גישת נפש דתית ואדוקה, אך כזו המבוססת על אנוכיות מוחלטת. הם היו בני-אדם בעלי טבע אדוק, אפילו מיסטי, אשר נבע מאנוכיות. ככלות הכול, לעתים קרובות ביותר מקורה של המיסטיקה באנוכיות. אינדיבידואל מסוג זה עשוי לומר: אני מחפש בתוך עצמי כדי ששם אוכל להכיר באל. אך, מה שהוא מחפש שם, זו רק עצמיותו שלו שנעשתה לאל! במקרה של נפשות אדוקות רבות, ברור שהן אדוקות רק כדי שלאחר המוות, אחת מההתגשמויות הרוחיות שלהן תישא פרי. כל מה שהן רכשו, זו גישת נפש אנוכית.

כאשר במהלכו של מחקר רוחי, אנו עוקבים אחר הסדרה של שלושה מחזורים עוקבים של חיים ארציים, אנו מגלים שבראשון, גישת הנפש הבסיסית הייתה זו של מיסטיקה אנוכית, דתיות אנוכית. כיום, כאשר אנו מתבוננים בבני-אדם בעלי גישה זו לחיים, אנו מסוגלים, באמצעות מחקר רוחי לעקוב אחריהם לאחור עד לזמנים בהם נפשות פיתחו הלך-נפש דתי מתוך אנוכיות מוחלטת. לאחר מכן, הם עברו דרך הוויית-קיום בין מוות והיוולדות חוזרת, בלי להיות מסוגלים לקבל מהישיות הרוחיות את התשורות שהיו מאפשרות להם לעצב את חייהם הבאים באופן הנכון. באותם חיים הם נעשו מרי-נפש והיפוכונדרים, במוצאם הכול דוחה. חיים אלה הכינו אותם לחיים הבאים, כאשר לאחר שחצו את שער המוות, אהרימן וחסידי הפכו למנהיגיהם והכוחות שהוחדרו בהם, התגלו בחיים הארציים הבאים כלוגיקה פגומה, כסוג של חשיבה קהה וחסרת יכולת הבחנה.

כאן, שוב יש לנו דוגמה נוספת לשלוש התגשמויות עוקבות. ואנו נוכחים לדעת שוב ושוב איזו שטות זו להאמין שאנו יכולים להמתין עד המוות כדי לבסס קשר עם העולם העל-חושי. שכן הצורה בה קשר זה יתבסס לאחר המוות, תלויה בנטיות הנפשיות הפנימיות אשר נרכשו כאן על האדמה ביחס לעולם העל-חושי. לא רק שמחזורים עוקבים של חיים ארציים קשורים כסיבות ותוצאות, אלא גם החיים שבין מוות והיוולדות חוזרת קשורים בדרך מסוימת כסיבות ותוצאות. אפשר לראות זאת בדברים הבאים.

כאשר רואה רוחי מפנה את מבטו אל תוך העולם העל-חושי בו נפשות שוהות לאחר המוות, הוא מוצא ביניהן את אותן נפשות שבמהלך חלק מחיים אלה שבין מוות והיוולדות חוזרת, משרתות את אותם כוחות שביכולתנו לכנות השליטים של החיים הבריאים, הנובטים ומתפתחים על האדמה. (בתקופה הארוכה מאוד שבין מוות והיוולדות חוזרת, קיימות אינספור התנסויות ובהקשר לסוג הנוכחי, רק חלקים יכולים להיות מתוארים.) בין המתים אנו מוצאים נפשות שבמשך פרק זמן מסוים בעולם העל-חושי, משתפות פעולה במשימה המופלאה של מזיגה והחדרה אל תוך העולם הפיסי, של כל מה שיכול לקדם את בריאותן של ישויות על האדמה, יכול לסייע להן להצליח ולפרוח. בדיוק כפי שבנסיבות מסוימות, אנו יכולים להפוך למשרתיהן של הרוחות הרעות של מחלה ופורענות, כך, אנו יכולים להפוך גם למשרתיהן של אותן ישויות רוחיות המקדמות בריאות וצמיחה, השולחות מטה מעולם הרוח אל תוך העולם הפיסי שלנו, כוחות המסייעים לחיים לפרוח. אין זו אלא אמונה מטריאליסטית תפלה להאמין שהגיינה פיסיית ותקנות חיצוניות הן האמצעים היחידים לקידום הבריאות. כל מה שקורה בחיים הפיסיים מוכוון על-ידי הישויות והכוחות של העולמות העילאיים, שכל הזמן מוזגים אל תוך העולם הפיסי כוחות שבדרך מסוימת פועלים בדרך חופשית, על ישויות אנוש או אחרות, מקדמים את הבריאות והצמיחה או פוגעים בהן. ישויות וכוחות רוחיים מסוימים אחראים על התהליכים הללו של בריאות וחולי. בחיים שבין מוות והיוולדות חוזרת, האדם משתף פעולה עם הכוחות הללו; ואם הכנו את עצמנו בדרך הנכונה, נוכל לחוות את האושר בשיתוף-הפעולה במשימה של שליחת כוחות המקדמים בריאות וצמיחה, מהעולמות העילאיים אל תוך עולם פיסי זה. וכאשר רואה רוחי חוקר מדוע נפשות כאלה היו ראויות לגורל זה, הוא נעשה מודע לכך שבחיים הפיסיים על האדמה, ישנן שתי דרכים שבהן ישויות אנוש יכולות לבצע את מה שברצונן להגשים ולחשוב עליו.

הבה נסתכל בחיים במבט כללי. אנו רואים מספר רב של בני-אדם המבצעים את העבודה אשר נועדה להם על-ידי המקצוע או התפקיד שלהם. גם אם אין שום מקרה קיצוני בקרב בני-אדם אלה ביחס לעבודתם, כאילו היו בעלי-חיים המובלים לבית-מטבחיים, לכל הפחות נכון לומר שהם עובדים כי הם מחויבים לכך. כמובן, הם לעולם לא יזניחו את חובתם – אף על פי שכל דבר עשוי לקרות! במובן מסוים, זה לא יכול להיות אחרת בשלב הנוכחי של האבולוציה האנושית; הדחף היחיד שבני-אדם כאלה חשים ביחס לעבודתם הוא דחף של חובה. בשום פנים ואופן אין זה אומר שיש לבקר את העבודה כולה. אין להבין זאת כך. אבולוציית האדמה היא כזו שהיבט זה של החיים יהיה נפוץ יותר ויותר; הדברים גם לא ישתפרו בעתיד.

המשימות שבני-אדם יצטרכו לבצע תהיינה מורכבות במידה הולכת וגוברת, כל עוד הן יהיו קשורות לחיים החיצוניים ובני-האדם יהיו נדונים יותר ויותר לחשוב ולעשות רק מה שהחובה תאלץ אותם לחשוב ולעשות. יש כבר המונים של בני-אדם המבצעים את עבודתם רק משום שהחובה מאלצת אותם, אך מצד שני יהיו בני-אדם שיחפשו אחר חברה כמו זו שלנו, שבה יוכלו להגשים משהו, לא סתם מתוך רגש של חובה כמו בחיי היומיום, אלא עבורו הם יחוו התלהבות ומסירות. כך, ישנם שני היבטים בעבודתו של אדם: האם היא נהגית או מבוצעת כהישג חיצוני אך ורק מתוך רגש של חובה או שהיא מבוצעת עם התלהבות ומסירות פנימית, אך ורק מתוך דחף פנימי של נפשו? גישה זו – לחשוב ולפעול לא רק מתוך רגש של חובה, אלא מתוך אהבה, נטייה ומסירות – היא שהכינה את הנפש להפוך למשרתת של ישויות הבריאות המועילות וכוחות מועילים נשלחו מטה מהעולם העל-חומשי אל תוך העולם הפיסי שלנו, להפוך למשרתת של כל דבר המביא בריאות ולחיות את האושר היכול לבוא בנסיבות אלה.

לדעת זאת הוא משהו חשוב ביותר עבור הרווחה הכללית של האדם, שכן רק על-ידי רכישה במהלך החיים של כוחות שיאפשרו לו לשתף פעולה עם הישויות הנדונות, הוא יהיה מסוגל לפעול באופן רוחי לטובת תהליך הולך ומתעצם של הבראת והשבחת התנאים על האדמה.

נתייחס עתה למקרה אחר: אדם מתאמץ להסתגל לסביבתו ולדרישותיה. אין זה ישים, בשום פנים ואופן, לכל אדם. ישנם בני-אדם מסוימים שלא טורחים להתאים את עצמם לעולם והם אף לא פעם מרגישים בנוח עם התנאים של חיים רוחיים או פיסיים חיצוניים. למשל, ישנם אינדיבידואלים המבחינים בהודעה שפה ושם תינתן הרצאה אנתרופוסופית; הם הולכים לשם, אך כמעט בו ברגע שהם מתיישבים, הם כבר נרדמים! במקרים כאלו, הנפש אינה יכולה להתאים את עצמה לסביבה. הכרתי בני-אדם שאינם יכולים אפילו לתפור כפתור שיחליף אחד שנפל; שוב, המשמעות היא שהם אינם יכולים להתאים את עצמם למצבים פיסיים. אפשר לציין אינספור מקרים של בני-אדם שאינם יכולים או אינם רוצים להתאים את עצמם לחיים. תסמינים אלה משמעותיים מאוד, כפי שאמרתי. ברם, כרגע נחשוב רק על ההשפעות על החיים שבין מוות והיוולדות חוזרת.

כל דבר הופך לסיבה ולכל דבר יש תוצאה. אדם העושה מאמצים להתאים את עצמו לסביבתו, כלומר אדם היכול לתפור כפתור או להקשיב למשהו שהוא אינו מכיר בלי להירדם מיד, אדם כזה מכין את עצמו לכך שיהפוך, לאחר המוות, למסייע לאותן רוחות הדואגות להתקדמות האנושות ושולחות מטה אל האדמה כוחות רוחיים המקדמים את החיים במעבר מעידן לעידן. לאחר המוות, אנו יכולים לחוות את האושר בהסתכלות מטה על החיים הארציים ובשיתוף-הפעולה עם הכוחות הנשלחים ללא הרף לאדמה כדי לתמוך בהתקדמותה, אך זה יתאפשר רק אם נשתדל להתאים את עצמנו לסביבתנו ולתנאיה. כדי להיות מובן באופן נכון ויסודי, יש לחקור את פרטיה של הקארמה, בפרטים המגלים את הדרכים הרבגוניות שבהן סיבות ותוצאות קשורות כאן בעולם הפיסי, בעולם הרוחי ובהוויית-הקיום ככוליות.

כאן, שוב נשפך אור על העובדה שחיינו בעולמות הרוח תלויים בסגנון חיינו בגוף הפיסי. לכל עולם יש שליחות מסוימת; אין שני עולמות בעלי שליחות זהה. התופעות וההתנסויות האופייניות בעולם אחד אינן זהות לאלה בעולם אחר. אם למשל, ישות אמורה להטמיע דברים מסוימים על האדמה, אז היא מוכרחה לעשות זאת על האדמה; אם היא תפספס את ההזדמנות, היא לא תוכל לרכשם באיזשהו עולם אחר. זהו המקרה במיוחד בנושא שהתייחסנו אליו כבר, וטוב יהיה אם ניעשה מודעים לו ביסודיות. הנושא הנדון עוסק בקבלתם של אידיאות ומושגים מסוימים, שהאדם נזקק להם עבור חייו ככוליות. הבה ניקח דוגמה קרובה. האנתרופוסופיה היא כוח פעיל אשר הופיע בשעה הנכונה בתקופתנו. בני-אדם מתקרבים ומקבלים את האנתרופוסופיה במהלך חייהם על האדמה בדרך המוכרת לכם, אך שוב עשויה לצוץ האמונה שאין צורך לטפח את האנתרופוסופיה על האדמה, שכן לאחר המוות האדם יהיה בעמדה לדעת כיצד הדברים פועלים בעולמות הרוח; ונוסף על כך, גם ההיררכיות העילאיות תהיינה שם כדי להעניק לנפש את אשר נחוץ לה.

זוהי עובדה שבמעבר דרך שלב ההתפתחות המוביל למחזור האבולוציוני הנוכחי, הישות האנושית, עם הנפש שלה כולה, הוכנה ליצור קשר על האדמה עם סוג החיים האנתרופוסופיים שאפשריים רק בעודה מוגשמת בגוף פיסי. בני-אדם נועדו מראש לכך ואם הם יכשלו, הם לא יהיו מסוגלים לבסס קשר עם אף לא אחת מן הישויות הרוחיות אשר היו יכולות להיות המורים שלהם. אדם לא יכול פשוט למות ואז, לאחר המוות, למצוא מורה העשוי לתפוס את המקום של מה שכאן, במהלך החיים הפיסיים על האדמה, יכול לבוא לנפשות בצורה של אנתרופוסופיה. ברם, איננו צריכים להתעצב בשל העובדה שאינדיבידואלים רבים דוחים את האנתרופוסופיה ולכן יש להניח שהם לא יהיו מסוגלים לרכשה בין מוות והיוולדות חוזרת. איננו צריכים להתייאש מהם, שכן הם ייוולדו בחיים ארציים חדשים ועד אז יהיה אימפולס חזק מספיק כלפי האנתרופוסופיה ומידה מספקת של אנתרופוסופיה על האדמה כך שיוכלו לרכשה. בעידן הנוכחי, הדכדוך עדיין לא בנמצא, אך זה אינו צריך לגרום לאיש לומר: אוכל לרכוש אנתרופוסופיה בחיי הבאים ולכן עתה אוכל להסתדר בלעדיה. לא! מה שהוזנח כאן, לא ניתן יהיה להשיבו מאוחר יותר.

כאשר התנועה התיאוסופית הגרמנית שלנו הייתה עדיין צעירה מאוד, נתתי פעם הרצאה על ניטשה, ובמהלכה אמרתי דברים מסוימים על עולמות הרוח. באותו זמן היה נהוג לקיים שיחות ובהזדמנות זו מישהו קם ואמר שנושאים כאלה מוכרחים להיבחן לאור הפילוסופיה של קאנט, ממנה יהיה ברור שאיננו יכולים להשיג שום ידיעה על הדברים הללו כאן על האדמה ונוכל לדעתם רק לאחר המוות. זה מה שאמר אותו איש, די במדויק. כפי שהדגשתי שוב ושוב, אין זה המקרה שעל האדם רק למות כדי לרכוש ידע מסוים. כאשר אנו חוצים את שער המוות, איננו חווים דבר שלא הכנו את עצמנו אליו. החיים בין מוות והיוולדות חוזרת הם כולם המשך של החיים כאן, כפי שמראות הדוגמאות שכבר ניתנו. לכן, כאינדיבידואלים ביכולתנו לרכוש מהישויות של ההיררכיות העילאיות רק מה שהכנו את עצמנו אליו על האדמה – אולי בכך

שהפכנו להיות אנתרופוסופים. לקשר שלנו לאדמה ולמעבר שלנו בחיים על האדמה יש משמעות שאין לה תחליף.

ברם, צורה מסוימת של מדיטציה אפשרית בהקשר זה ועל כך כבר דיברתי. אדם עשוי למות ובמהלך חייו לא היה לו שום ידע על מדע הרוח; אך, אחיו או אשתו או ידיד קרוב היו אנתרופוסופים. יתכן שהאדם שמת סירב לשמוע על האנתרופוסופיה במהלך חייו; אולי הוא גידף אותה בעקביות. עתה, הוא חוצה את שער המוות והאנתרופוסופיה יכולה להימסר לו בדרך אחרת על-ידי אישיות אחרת על האדמה. אך, מוכרח להיות מישהו על האדמה אשר יעביר לו את הידע מתוך אהבה. הקשר עם האדמה מוכרח להישמר. זהו הבסיס של מה שכיניתי **קריאה עבור המתים**. אנו יכולים להביא להם תועלת רבה גם אם קודם לכן הם לא רצו לשמוע דבר על עולם הרוח. אנו יכולים לעזור להם על-ידי הצגת מה שיש לנו לומר בצורה של מחשבות, המעבירות ידע בדרך זו, או על-ידי כך שניקה ספר אנתרופוסופי, נדמה לעצמנו את האדם הנדון ונקרא לו ממנו; אז, הוא ילמד. היו לנו דוגמאות יפות ומרשימות בתנועתנו לכך שאפשר היה בדרך זו להועיל למת. רבים מחברינו קוראים לאלה שמתו. לאחרונה, הייתה לי חוויה שאולי גם אחרים חוו. מישהו שאל אותי על ידיד שמת לאחרונה ונראה שהוא ניסה למשוך תשומת-לב עם סוגים שונים של סימנים, במיוחד בלילה, ביוצרו הפרעות בחדר, נקישות וכן הלאה. התרחשויות כאלה הן לרוב אינדיקציות לכך שהאדם המת רוצה משהו; ובמקרה זה, הדבר היה ברור מאוד. במהלך חייו, האדם היה מלומד מאוד, אך תמיד דחה ידע כלשהו על עולם הרוח שהיה יכול להיקרות בדרכו. היה ברור שהוא היה מפיק תועלת רבה אם סדרת הרצאות מסוימת על הנושא לו השתוקק, הייתה נקראת עבורו. בדרך זו, עזרה יעילה מאוד יכולה להינתן מעבר למוות, ביחס למשהו שנשאר פתוח על האדמה.

העובדה אשר יכולה לשכנע אותנו בדבר השליחות הגדולה והמשמעותית של האנתרופוסופיה היא שהאנתרופוסופיה יכולה לגשר על-פני התהום שבין החיים והמתים; שכאשר בני-אדם מתים, הם לא באמת נעלמים מאתנו, אלא אנו נשארים קשורים עמם ואנו יכולים להיות פעילים מטעמם. אם עולה השאלה האם אדם יכול תמיד לדעת אם נפש המת שומעת אותנו, אזי יש לומר שאלה שעושים את אשר תואר מתוך התמסרות אמיתית, ייעשו מודעים בסופו של דבר לדרך בה המחשבות שהם שולחים למתים, חיות בנפשם שלהם והאדם המת מרחף סביבן. אך זוהי התנסות, תחושה, שרק נפשות רגישות מסוגלות לחוות. ההיבט המצער ביותר הוא כאשר מישהו שהיה עשוי לתת שירות גדול של אהבה, לא זוכה לתשומת-לב; במקרה זה, הדבר נעשה שלא לצורך עבור האדם הנדון, אך בכל זאת תיתכן השפעה מסוימת בתבנית הכללית של העולמות. בכל מקרה, אין להצטער בצורה מוגזמת על אי-הצלחה כזו. ככלות הכול, אפילו כאן קורה שקוראים משהו לבני-אדם שאינם מקשיבים!

דברים אלה עשויים בהחלט לפתח בנו תפיסה אמיתית של הרצינות והחשיבות של האנתרופוסופיה. אך, יש להדגיש תמיד שתנאי חייו בעולם הרוח לאחר המוות יהיו תלויים לחלוטין בדרך חייו כאן על

האדמה. אפילו הקשר שלנו עם אחרים בעולם הרוח תלוי בטבע הקשר ששאפנו לבסס עמם כאן. אם לא היה שום קשר עם אדם כאן על האדמה, אין להניח כמובן מאליו שיכול להיווצר איזשהו קשר בעולם האחר שבין מוות והיוולדות חוזרת. האפשרות להיות מובל אליו בעולם הרוח, ככלל, תלויה בקשר שנוסד כאן על האדמה – לא בהכרח בהתגשמות האחרונה בלבד, אלא גם במחזורים קודמים של חיים.

בקיצור, קשרים אובייקטיביים ואישיים אשר נוסדו כאן על האדמה, הם הגורם המכריע עבור החיים שבין מוות והיוולדות חוזרת. ישנם חריגים, אך יש להכירם ככאלה. מה שאמרתי כאן בחג-המולד (הרצאה 5) אודות הבודהא ושליחותו הנוכחית על מרס, הוא חריג מסוג זה. ישנן נפשות רבות על האדמה שהיו יכולות ליצור קשר עם הבודהא – אפילו בקיומו הקודם כבודהיסטווה – כתוצאה מאינספירציות אשר התקבלו מהמיסטריות. אך, היות שהבודהא התגשם בפעם האחרונה כבנו של סודודנא, ואז פעל בגופו האתרי כפי שתיארתי¹⁹ והעביר את ספירת פעילותו למרס, הרי שבתקופה הנוכחית קיימת אפשרות שגם אם קודם לכן מעולם לא יצרנו קשר עם הבודהא, נוכל לבססו בחיים בין מוות והיוולדות חוזרת; ואז, נוכל להביא את התוצאות של אותו קשר עמנו אל ההתגשמות הבאה על האדמה. אך, זה נשאר מקרה חריג. הכלל הוא שלאחר המוות אנו מוצאים את אותם אינדיבידואלים עמם היו לנו קשרים ממשיים כאן על האדמה ואנו ממשיכים את הקשרים הללו באותו מצב אחר של הוויית-קיום.

מה שנאמר עתה קשור למידע שניתן לנו במהלך חורף זה אודות החיים בין מוות והיוולדות חוזרת, המטרה הייתה להראות שאם האנתרופוסופיה נשארת פשוט עניין של תורה ומדע חיצוני, הרי שהיא רק חצי ממה שהיא אמורה להיות; היא תגשים את תפקידה האמיתי רק כאשר היא תזרום דרך נפשות כסם חיים ממשי ותאפשר לנפשות הללו לחוות לעומק את הרגשות שעולים בישות אנושית כאשר היא רוכשת ידע מסוים על העולמות העילאיים. המוות אז יפסיק להופיע כהורס קשרים אנושיים ואישיים. התהום בין החיים כאן על האדמה והחיים לאחר המוות תגושר ופעילויות רבות תתפתחמה מתוך גישה זו. המתים ישלחו את השפעותיהם אל תוך החיים, החיים – את השפעותיהם אל תוך ממלכת המתים.

שאיפתי היא שנפשותיכם תחושנה באופן עמוק יותר שהחיים מועשרים, נעשים מלאים ורוחניים יותר, כאשר הכול מושפע על-ידי האנתרופוסופיה. רק לאלה החווים זאת, יש גישה נכונה לאנתרופוסופיה. מה שהינו בעל חשיבות עליונה הוא לא הידע שהאדם מורכב מגוף פיסי, גוף אתרי, גוף אסטרי ו'אני', שהוא עובר דרך התגשמויות רבות, שגם האדמה עברה דרך ההתגשמויות של סטורן-קדום, שמש-קדומה וירח-קדום וכן הלאה. הצורך החשוב והיסודי ביותר הוא לאפשר לאנתרופוסופיה לשנות את חיינו בדרך הולמת לעתיד האדמה. רגש זה לא יכול להיחווה בצורה עמוקה מספיק, וגם לא נוכל להמריץ את עצמנו לעתים קרובות מספיק בהקשר זה. הרגשות שאנו נושאים עמנו ממפגשים אלה ואז נעים בחיים עם הדחף

של הידיעה מעולמות עילאיים אשר נרכשה כאן – רגשות אלה הם היסוד החשוב באמת בחיים אנתרופוסופיים. רק לרכוש ידע על אנתרופוסופיה אינו מספיק; ידע ורגש מוכרחים להשתלב. ברם, עלינו להבין עד כמה שגוי להאמין שבלי הבנה כלשהי של העולם, נוכל לעשות עמו צדק. אמירתו של **ליאונרדו דה-וינצ'י** נכונה: "אהבה גדולה היא בתה של הבנה גדולה." מי שלא מוכן להבין, לא ילמד לאהוב.

במובן זה שהאנתרופוסופיה צריכה למצוא כניסה אל תוך נפשותינו, כדי שמתוך השפעה זו הנובעת מישותנו, זרם של רוחניות ימצא את דרכו אל תוך האבולוציה של האדמה, ביוצרו הרמוניה בין רוח וחומר. נכון שהחיים על האדמה ימשיכו להיות מטריאליסטיים – אכן, החיים החיצוניים ימשיכו להיות כאלה – אך בעוד האדם נע על-פני האדמה, הוא יישא בתוך נפשו את ההיווכחות בדבר הקשר שלו עם העולמות העילאיים. מבחינה חיצונית, החיים הארציים ייעשו מטריאליסטיים יותר ויותר – זוהי הקארמה של האדמה – אך, באותה מידה, כדי שאבולוציית האדמה תגשים את מטרתה, נפשות מוכרחות להיעשות רוחניות יותר ויותר באופן פנימי. מטרתי היום הייתה לתרום תרומה צנועה לקראת הבנתה של משימה זו.

¹⁹ ראה האוונגליון על-פי לוקס מאת רודולף שטיינר, הרצאות 3, 5 ו-6.

הרצאה 10 (20)

ברלין, 1 באפריל 1913

לקחנו על עצמנו לחקור את החיים בין מוות והיוולדות חוזרת מנקודות-מבט מסוימות וההרצאות אשר ניתנו במהלך החורף השתדלו להציג היבטים רבים של חיים אלה: יתר על כן, אפשר היה להוסיף תוספות חשובות לתיאורים הכלליים יותר המוצגים בספרים *תיאוסופיה ו- מדע הנסתר בקווים כלליים*. היום נעסוק בעיקר בשאלה: כיצד קשורה הידיעה אשר ניתנה למשל בספר *תיאוסופיה בנושא החיים שבין מוות והיוולדות חוזרת*, למה שנאמר בהרצאות אשר ניתנו במהלך החורף?

בספר *תיאוסופיה*, ישנו תיאור של מעבר הנפש לאחר המוות דרך עולם-הנפש. עולם-נפש זה מחולק

לספירות הבאות:

1. הספירה של תאוותנות לטהטה
2. הספירה של רגישות-לגירויים זורמת
3. הספירה של מאויים
4. הספירה של סיפוק ואי-סיפוק
5. הספירה של אור-נפשי
6. הספירה של כוח-נפשי פעיל
7. הספירה של חיים נפשיים אמיתיים

כך תואר עולם-הנפש בו עוברת הנפש לאחר המוות. לאחר מכן, הנפש צריכה לעבור דרך מה שמתואר כעולם-הרוח וגם עולם זה, עם הספירות שבו, מתוארים בספר *תיאוסופיה על-ידי שימוש בתמונות ארציות מסוימות*: הספירה 'היבשתית' של עולם-הרוח, ספירת 'היסוד הנוזלי' וכן הלאה.

במהלך הרצאות אלה, ניתנו תיאורים של הדרך בה הנפש, לאחר שחצתה את שער המוות, עוברת בספירות שמסיבות שהוסברו, אפשר לכנותן ספירת-ירח, ספירת-מרקורי, ספירת-ונוס, ספירת-שמש, ספירת-מרס, ספירת-יופיטר, ולאחר מכן השמים זרועי-הכוכבים עצמם. הנפש, או הבה נאמר האינדיבידואליות הרוחית הממשית של הישות האנושית הנדונה, מתפשטת ללא הרף, חיה דרך הספירות הללו הסוגרות בצורה מקיפה ביותר על המרחבים הקוסמיים, ואחר-כך מתחילה להתכווץ, להיעשות קטנה

²⁰ ראה פרק 3 בספר *תיאוסופיה*. כמו-כן, מומלץ לקרוא גם את פרק 3 בספר *מדע הנסתר בקווים כלליים*. הערת המתרגם לאנגלית.

יותר ויותר, כדי להתאחד בסופו של דבר עם הזרע המגיע אליה דרך זרם התורשה. ודרך איחוד זה של הזרע האנושי שהאינדיבידואל רוכש דרך תורשה, עם מה שנספג מהספירות המקרוקוסמיות העצומות, שם עולה הישות האנושית העומדת להתחיל את מהלך החיים הארציים, הישות העומדת לחיות דרך הוויית-קיום זו בין לידה ומוות.

בעצם, מה שנאמר בספר *תיאוסופיה* היה ביסודו של דבר זהה למה שנאמר בהרצאות, ותשומת-לבכם אף הופנתה לכך. בספר *תיאוסופיה* התיאור נמסר באמצעות תמונות מסוימות, הקשורות יותר למצבים פנימיים של הנפש. בהרצאות אשר ניתנו במהלך החורף, התיאורים עסקו בקשרים הקוסמיים העצומים בהתייחס לפונקציות של כוכבי-הלכת. עכשיו, נביא את שני התיאורים לידי הרמוניה.

במהלך התקופה הראשונה לאחר המוות, הנפש צריכה להסתכל לאחור במה שנחוה על האדמה. תקופת הקמאלוקה, או תכנו אותה כפי שאתם רוצים, היא תקופה שבמהלכה חיי-הנפש עדיין כרוכים לגמרי בתנאים הארציים. ביסודו של דבר, הקמאלוקה היא תקופה שבה הנפש חשה כורח לנתק את עצמה בהדרגה מכל הקשרים הישירים שעדיין נמשכים מההתגשמות האחרונה על האדמה. בגוף הפיסי, לנפש יש התנסויות התלויות בחיים הגופניים, שאכן תלויות במידה רבה ברשמי-חושים. אם 'תחשבו החוצה' כל מה שרשמי-החושים מביאים אל תוך הנפש ואחר-כך תנסו להבין מה נשאר בתוכה, תגלו תמונה בעלת תוכן דל מאוד! עם זאת, לאחר עיון סופי תוכלו לומר: כאשר הנפש חוצה את שער המוות, כל מה שניתן על-ידי החושים מגיע לקצו וכל מה שנשאר יכול להיות לכול היותר זיכרונות של רשמי-חושים קודמים. לכן, אם תחשבו על מה שנשאר בנפש ממה שנמסר על-ידי רשמי-חושים, יהיה לכם קל ליצור מושג על מה שנשאר מרשמי-חושים אלו לאחר המוות. היזכרו ברשמי-חושים כלשהם אשר נחו למשל אתמול, בעודם חיים באופן יחסי, ותיווכחו לדעת כמה חיוורים הם כבר נעשו בהשוואה לחיותם המקורית; זה ייתן לכם מושג כלשהו על המידה הקטנה שנשארת בנפש כהיזכרות מתוך מה שרשמי-החושים מסרו. דבר זה מראה לכם שביסודו של דבר חיי-הנפש בכללותם בעולם החושים הם במפורש התנסות ארצית. כאשר איברי-החישה נעלמים במוות, גם המשמעות של רשמי-החושים נעלמת. אך, היות שהאדם עדיין דבק ברשמי-החושים שלו וחש כמיהה אליהם, הספירה הראשונה שדרכה הוא עובר בחיים שלאחר המוות היא הספירה של **תאוותנות לווהטת**. הוא היה רוצה שיהיו לו עוד רשמי-חושים במשך זמן רב לאחר המוות, אך דבר זה בלתי-אפשרי כי הוא נפטר מאיברי-החישה. החיים שהוא חי בכמיהה לרשמי-חושים ואי-היכולת ליהנות מהם, מהווים חיים בספירה של **תאוותנות לווהטת**. אלו הם חיים שלמעשה שורפים בתוך הנפש והם חלק מהוויית-הקיום בקמאלוקה; הנפש כמהה לרשמי-חושים, להם הייתה רגילה על האדמה ואין היא יכולה להשיגם כי איברי-החישה הושלכו.

ספירה שנייה של החיים בקמאלוקה הם אלה של **רגישות-לגירויים זורמת**. כאשר הנפש עוברת דרך ספירה זו, היא כבר הפסיקה לכמוה לרשמי-חושים, אך עדיין כמהה למחשבות, למחשבות שבחיים על

האדמה נרכשו באמצעות הכלי של המוח. בספירה של **תאוותנות לוחטת**, הנפש נוכחת לדעת בהדרגה שזוהי שטות להשתוקק לרשמי-חושים בעולם בו איברי-החישה הנחוצים הושלכו, עולם בו לאף ישות לא יכולים להיות איברי-חישה אשר עוצבו לגמרי מתוך הסובסטנציה של האדמה. יתכן שזמן רב עבר מאז שהנפש הפסיקה לכמוה לרשמי-חושים, אך היא עדיין כמהה לחשוב בדרך הנהוגה על האדמה. חשיבה ארצית זו מושלכת בספירה של **רגישות-לגירויים זורמת**. שם האדם מבין בהדרגה שלמחשבות כפי שהן מעוצבות על האדמה, יש משמעות רק בחיים שבין לידה ומוות.

בשלב זה, כאשר האדם נגמל מטיפוח מחשבות התלויות בכלי הפיסי של המוח, הוא עדיין מודע לקשר מסוים עם האדמה דרך מה שכלול **במאוייו**. ככלות הכול, מאויים קשורים לנפש בצורה אינטימית יותר ממחשבות. למאויים יש את הצביעה המיוחדת שלהם בכל אינדיבידואל. בעוד שהמחשבות שונות הן בנעורים, באמצע החיים ובגיל מבוגר, צורה מיוחדת של התאוות ממשיכה לאורך חייו הארציים של האדם. צורה וצביעה אלה של המאויים מורחקות רק מאוחר יותר בספירה של המאויים. ולבסוף, בספירה של **סיפוק ואי-סיפוק**, האדם נפטר מכל הכמיהה הקשורה לגוף הפיסי, לגוף הפיסי שהיה גופו בהתגשמות האחרונה. בעוד אדם עובר דרך ספירות אלו של תאוותנות לוחטת, רגישות-לגירויים זורמת, מאויים, סיפוק ואי-סיפוק, כמיהה מסוימת לחיים הארציים האחרונים עדיין קיימת. בהתחלה, בספירה של תאוותנות לוחטת, הנפש עדיין כמהה להיות מסוגלת לראות עם העיניים, לשמוע עם האוזניים, אף שהעיניים והאוזניים אינן קיימות עוד. כאשר הנפש נפטרת לבסוף מכמיהה כזו, היא עדיין משתוקקת לחשוב באמצעות מוח, כזה שהיה קיים על האדמה. לאחר שהיא נפטרת גם מכמיהה זו, עדיין נשארת התשוקה להתאוות עם לב, כמו על האדמה. לבסוף, האדם מפסיק לכמוה לרשמי-חושים או למחשבות אשר נוצרו באמצעות מוחו או למאויי לבו, אך געגועים להתגשמותו האחרונה בכללותה על האדמה, עדיין מוסיפה להתקיים. ברם, בהדרגה הוא נפטר גם מגעגועים אלה.

תמצאו שכל ההתנסויות בספירות הללו תואמות במדויק למעבר הנפש המתפשטת אל תוך הספירה המכונה ספירת-מרקורי, התפשטות דרך ספירת-ירח אל תוך ספירת-מרקורי. ברם, בהתקרבות לספירת-מרקורי, הנפש נתקלת בתנאים המתוארים בספר *תיאוסופיה* כסוג של ספירה רוחית בעולם-הנפש. קראו את תיאור מעבר הנפש דרך ספירה זו ותראו ממה שנאמר על סוג ההתנסויות אשר נחוות שם, שמה שבדרך-כלל מכונה היסוד הלא-נעים של הקמאלוקה מגיע לקצו כבר בספירה של **אור-נפשי**. ספירה זו של אור-נפשי תואמת למה שאמרתי אודות ספירת-מרקורי. אם תשוו את מה שנאמר אודות חיי-הנפש בהתפשטותה אל ספירת-מרקורי, עם מה שמוצג בספר *תיאוסופיה*, אודות הספירה של אור-נפשי, תיווכחו לדעת שנעשו מאמצים לתאר ספירה זו קודם מההיבט של השפעות פנימיות של הנפש ולאחר מכן מההיבט של המצבים המקרוקוסמיים העצומים שהנפש עוברת דרכם.

אם תקראו את אשר נאמר בספר תיאוסופיה אודות 'הכוח-הנפשי-הפעיל', תיווכחו לדעת שההתנסויות הפנימיות אשר נחוות באותה ספירה תואמות למה שהינו מכריע במהלך המעבר דרך ספירת-ונוס. נאמר שכדי שהנפש תעבור בדרך הנכונה דרך ספירת-ונוס, היה עליה לפתח אימפולסים דתיים מסוימים במהלך החיים הארציים. כדי להתקדם דרך ספירת-ונוס עם יחסי חברות ולא בבידוד, על הנפש להיות חדורה במושגים דתיים מסוימים. השוו את אשר נאמר על כך עם התיאור המופיע בספר תיאוסופיה על הספירה של הכוח-הנפשי-הפעיל ותמצאו שהם תואמים, שבמקרה אחד תואר ההיבט הפנימי של המצבים ובאחר – ההיבט החיצוני.

הספירה הגבוהה ביותר של עולם-הנפש, הספירה של **חיים-נפשיים אמיתיים**, נחוות על-ידי הנפש במעבר דרך ספירת-שמש. לכן, ביכולתנו לומר שספירת הקיום בקמאלוקה מתפשטת עד ספירת-ירח, ואיכשהו מעבר לה; אז מתחילות הספירות הזוהרות יותר של עולם-הנפש והן מתפשטות עד ספירת-שמש. הנפש חווה בספירת-שמש את הספירה של חיים-נפשיים אמיתיים. אנו יודעים שבספירת-שמש לאחר המוות, הנפש מגיעה לקשר עם רוח-האור, עם לוציפר, שעל האדמה הפך למפתח, למשחית. עם התפשטות הנפש בקוסמוס, היא מתקרבת יותר ויותר לקשר עם אותם כוחות, המאפשרים לה עתה לפתח את מה שנדרש עבור ההתגשמות הבאה על האדמה. הנפש תסיים את הטיפול בהתגשמותה הארצית האחרונה רק לאחר שתעבור דרך ספירת-שמש. ככל שהדבר נוגע לספירה של סיפוק ואי-סיפוק, כלומר הספירה שבין ירח ומרקורי, הנפש עדיין טרודה באופן פנימי בגעגועים לחיים האחרונים על האדמה; יתר על כן, אפילו בספירות של מרקורי, ונוס ושמש, הנפש עדיין לא חופשית לגמרי מהקשרים של ההתגשמות האחרונה. אך אז, זה מוכרח להסתיים אפילו עם כל מה שמרומם התנסות אישית; בספירת-מרקורי עם המושגים המוסריים שנרכשו או לא נרכשו, בספירה של ונוס עם התפיסות הדתיות שפותחו, בספירת-שמש עם ההבנה אשר נרכשה על התכונה 'האנושית-אוניברסלית' בהוויית-הקיום – מה שאינו מוגבל לאמונה דתית מסוימת, אך דואג לחיים דתיים המתאימים לכלל המין האנושי. כך ההתעניינות הנעלות ביותר הן היכולות להתפתח בהמשך האבולוציה של האנושות, עמן הנפש מסיימת ברגע בו היא נכנסת אל תוך ספירת-שמש.

לאחר מכן, הנפש עוברת לחיים קוסמיים-רוחיים ומוצאת את מקומה בספירת-מרס. ספירה זו תואמת למה שמתואר בספר תיאוסופיה כספירה הראשונה של 'עולם-הרוח'. תיאור זה מציג את ההיבט הפנימי של העובדה שהנפש רוחית בה במידה שהיא יכולה לראות, כמשהו חיצוני לה, את 'האבטיפוס' כביכול, של המבנה הפיסי-גופני ואת המצבים הפיסיים על האדמה באופן כללי. אבות-הטיפוס של החיים הפיסיים על האדמה מופיעים כסוג של מסה 'יבשתית' של עולם-הרוח. התצורות החיצוניות של ההתגשמויות השונות של האדם חקוקות בספירה 'יבשתית' זו. שם יש לנו תמונה, במונחים של הוויית-קיום קוסמית, של מה שהנפש האנושית צריכה להתנסות בו בספירת-מרס. עשוי להיראות מוזר שספירת-מרס זו אשר תוארה שוב ושוב בהרצאות אלו כספירה של סכסוך, של דחפים אגרסיביים, עד תחילת המאה השבע-עשרה, יש לומר שהיא

הספירה הראשונה של הדוּכאן, של עולם-הרוח הממשי. אף-על-פי-כן, זהו המקרה. כל דבר שעל האדמה משתייך לתחום החומרי הממשי וגורם לממלכת המינרלים להופיע כספירה חומרית טהורה, הוא בשל העובדה שעל האדמה הכוחות מעורבים במאבק תמידי בינם לבין עצמם. דבר זה הוביל גם לתוצאה שבזמן בו המטריאליזם היה בשיאו והחיים החומריים נתפסו כממשות היחידה, 'מלחמת הקיום' נתפסה כחוק התקף היחיד של החיים על האדמה. זוהי כמוּבן טעות, כי הוויית-קיום חומרית אינה הצורה היחידה של הוויית-קיום המתפתחת על האדמה. אך, כאשר האדם מתגשם על האדמה, הוא יכול להיכנס אך ורק אל תוך צורת הקיום שאבות-הטיפוס שלה נמצאים בתחום הנמוך ביותר של מה שהינו, עבור האדמה, עולם-הרוח. קראו את התיאור של הספירה הנמוכה ביותר של עולם-הרוח כפי שהוא נמסר בספר תיאוסופיה. ברצוני לצטט היום קטע מסוים בהקשר למחקר הנוכחי שלנו. בתחילת התיאור של עולם-הרוח תמצאו את הקטע הבא:

"ההתפתחות והעיצוב של רוח-האדם בעולם-הרוח מתבצעים כתוצאה מהשתלבות האדם בספירות השונות של עולם זה."²¹

לכן, כפועל יוצא של מחקרנו במהלך החורף, היינו יכולים לומר עתה שמתוך ספירת-מרס ואילך, הנפש האנושית מתחילה לחיות בצורה עמוקה יותר בתנאים הרוחניים של הוויית-הקיום. ובהמשך:

"חיי-הוא מתמוססים כביכול בתוך כל אחת מהספירות הללו בזו אחר זו; למשך זמן מה הוא מסתגל למאפייניהן. על-ידי כך הן מחדירות את ישותן אל תוך ישותו, כדי שזו תוכל לפעול, בהיותה מחוּזקת על-ידי כוחות הספירות, בחייה הארציים. בספירה הראשונה של עולם-הרוח, האדם מוקף על-ידי אבות-הטיפוס הרוחניים של העצמים הארציים. במהלך החיים על האדמה הוא לומד להכיר רק את צלליהם של אבות-הטיפוס האלה, אותם הוא תופס במחשבותיו. מה שעלי-אדמות אינו **אלא מחשבה**, בספירה זו זאת **ישות** בה מתנסים ואותה חיים. האדם נע בין מחשבות; אך מחשבות אלה הן **ישויות ממשיות**."

ועוד, מאוחר יותר:

"גופי בני-האדם מתמזגים כאן לאחדות עם יתר העולם. כך מסתכל כאן האדם באבות-הטיפוס של המציאות הגופית-פיסית כאחדות, אליה השתייך גם הוא. לכן, האדם לומד בהדרגה, באמצעות התבוננות, לדעת את הקשר שלו ואחדותו עם העולם הסובב אותו. הוא לומד לומר לו: 'מה שפרוש כאן מסביבך, היית אתה.' זוהי אחת המחשבות היסודיות של חכמת הוונדטה ההודית הקדומה. המורה

²¹ מתוך תיאוסופיה, GA-9, הפרק שלושת העולמות / הרוח בעולם-הרוח לאחר המוות.

רוכש, אפילו במהלך חייו הארציים, את אשר אחרים מתנסים בו לאחר המוות, כלומר היכולת לתפוס את המחשבה כי הוא עצמו משתייך אל כל הדברים, המחשבה: 'זה – אתה הוא'. בחיים הארציים זהו אידיאל אשר אליו ניתן להקדיש את חיי המחשבה; בעולם של הרוח זאת מציאות עובדתית, ההולכת ומתבהרת לאדם תוך התנסות רוחית. והאדם לומד לדעת בצורה ברורה יותר ויותר בעולם זה, כי בעצם ישותו הפנימית הוא משתייך אל עולם-הרוח. הוא מודע לעצמו כרוח בין ישויות רוחיות, אחד מישויות-בראשית, והוא חש בעצמיותו את דבר ישות-הבראשית: 'אני הנני ישות-בראשית'. (אומרת חכמת הוונדטה: 'אני בראהמין', כלומר 'אני משתייך לישות-הבראשית, בה מקורן של כל הישויות!')

מקטע זה ברור שכאשר האדם נכנס במהלך החיים שבין מוות והיוולדות חוזרת אל תוך ספירת-מרס, הוא תופס את מלוא משמעותה של האמירה 'זה – אתה הוא' ושל האמירה השנייה 'אני בראהמין'. האמירה 'זה – אתה הוא' היא רק תרגום ארצי של מה שהינו התנסות ברורה בספירת-מרס, הספירה הנמוכה ביותר של עולם-הרוח. אם נשאל עכשיו מהיכן שאבה החכמה של הודו הקדומה את האמירות המשמעותיות בצורה עמוקה, 'זה – אתה הוא' ו-'אני בראהמין', אז נזהה את הספירה הנדונה ואותם מורים בהודו הקדומה יתגלו בפנינו כישויות המשתייכות לספירת-מרס, אך מועברות לאדמה. למה שנאמר לפני שנים ספורות בספר *תיאוסופיה*, אודות ספירת-מרס, הספירה הנמוכה ביותר של הדווכאן, אפשר להוסיף עתה את מה ששמענו בהרצאות אלה, כלומר שעם תחילת העידן המודרני, הבודהא הועבר אל אותה ספירה, ספירת-מרס. חצי מילניום לפני מיסטריות גולגתא, הבודהא – כמי שהיה צריך להתכונן מבחינה רוחית למיסטריה זו – בא לאדמה, אל הטריטוריה שבה הוכרז על חכמת-מרס מאז ימי-קדם. ומאות שנים לאחר מיסטריות גולגתא, הוא נשלח, כידוע לנו, על-ידי פעולה של חכמה רוזנקרויצרית אל ספירת-מרס כדי להמשיך ולפעול שם (ראה הרצאה 5). בזמנים קדומים, הברהמיניזם השתייך מיסודו לספירת-מרס של הקוסמוס. בתחילת המאה השבע-עשרה, לאחר מיסטריות גולגתא, הברהמיניזם עבר אל תוך אימפולס-הבודהא וההשתקפות של מעבר זה על האדמה היה ספיגת הברהמיניזם אל תוך הבודהיזם בחיי התרבות של הודו. לכן, מה שמתרחש על האדמה הוא במובן רחב וגדול, תמונה של ההתרחשויות בשמים.

אם קראתם בספר *תיאוסופיה* את הפרק העוסק במה שאתם מכירים עתה כספירת-מרס ובו האמירה 'אני בראהמין' היא ביטוי ברור, תוכלו לדמות לעצמכם, אם תקראו שוב את אותו פרק, כיצד מאורע כגון על האדמה מהווה גם מאורע בספירה של הקוסמוס, כיצד מאורע זה יכול להיות מובן וכיצד אימפולס-הבודהא כמאורע קוסמי קשור לנסיבות המתוארות בפרק התואם באותו ספר. עלינו להבין שמחקרינו במהלך החורף היו קשורים קשר הדוק לעבודה התיאוסופית שהתחלנו לפני יותר מעשר שנים. לאחר מכן, תיארנו את 'עולם-הרוח' ומסה 'יבשתית' של עולם-הרוח; הספירה הנמוכה ביותר של עולם-הרוח אופיינה בהקשר לחיים הפנימיים של הנפש. התיאור שניתן היה כזה שאם הבנתם אותו, ביכולתכם להבין

שאימפולס-הבודהא מקומו בספירה הנמוכה ביותר של עולם-הרוח, כמתואר בהרצאות אלה. להלן דוגמה לדרך בה פרטים שונים של מחקר רוחי עולים בקנה אחד.

אם נמשיך עתה להתייחסות להיבטים הקוסמיים של הספירה השנייה של עולם-הרוח, כמתואר מנקודת-המבט הפנימית של הנפש, נמצא שספירה שנייה זו, ספירת 'היסוד הנוזלי' של עולם-הרוח תואמת לספירת-יופיטר. נוסף על כך, אם נעבור לספירה השלישית של הדווכאן, הספירה 'האווירית' של עולם-הרוח, נמצא שהיא תואמת להשפעותיה של ספירת-סטורן. מה שתואר בספר *תיאוסופיה* כספירה הרביעית של עולם-הרוח כבר מתפשט מעבר למערכת הפלנטרית שלנו. לאחר מכן, הנפש מתפשטת אל תוך המרחבים הגדולים יותר, אל תוך השמים זרועי-הכוכבים עצמם. מהתיאורים אשר ניתנו מנקודת-ההשקפה הפנימית של הנפש, יתברר לכם שהתנסויות הנפש בספירה הרביעית של עולם-הרוח לא היו יכולות להתקיים בספירה אחרת בה הקשר המרחבי לאדמה עדיין זהה לזה של המערכת הפלנטרית. ישנו משהו זר לחלוטין במה שמועבר על-ידי הספירה הרביעית של עולם-הרוח שלעולם לא יוכל להיות תואם למה שניתן לחוות אפילו בספירה הפלנטרית המרוחקת ביותר, ספירת-סטורן.

לכן, הנפש עוברת אל השמים זרועי-הכוכבים, כלומר אל מרחבים יותר ויותר מרוחקים מהאדמה וכן מהשמש. ספירות מרוחקות אלו מתוארות כשלוש הספירות העילאיות ביותר של עולם-הרוח שהנפש עוברת דרכן לפני שהיא מתחילה להתכנס שוב בתוך עצמה ולעבור, בסדר הפוך, דרך כל המצבים הקודמים. במסע זה, הנפש רוכשת את הכוחות שבאמצעותם היא יכולה לעצב חיים חדשים על האדמה.

באופן כללי, אפשר לומר שאחרי שהנפש עברה דרך ספירת-שמש, היא סיימה עם כל היסודות של 'האישיות'. מה שנחוה מעבר לספירת-שמש, מעבר לספירה של חיי-הנפש במובן האמיתי, הוא רוחי; הוא מתעלה מעבר לכל מה שהינו אישי. מה שהנפש חווה אז כ-'זה – אתה הוא' – ובמיוחד בתקופתנו כי אימפולס-הבודהא בספירת-מרס – הוא משהו הנראה מוזר כאן על האדמה, אף שזה לא כך על מרס; זהו האימפולס המצוין על-ידי המילה 'נירוונה'. המשמעות היא השתחררות מכל דבר שהינו חשוב על האדמה, שכן הנפש מתחילה להבין את המשמעות הקוסמית העצומה של המרחבים האוניברסליים. בהתנסותה בכל הדברים הללו, הנפש משתחררת לגמרי מיסודות האישיות. בספירת-מרס, הספירה הנמוכה ביותר של עולם-הרוח, שבה הנפש רוכשת הבנה של 'זה – אתה הוא' או כפי שעלינו לנסח זאת היום, מקבלת את אימפולס-הבודהא, היא משתחררת מכל דבר שהינו ארצי. לאחר שהנפש מעשתה חופשית באופן פנימי – ואימפולס-הכריסטוס נחוץ כאן – היא גם משתחררת מבחינה רוחית על-ידי כך שהיא נוכחת לדעת שכל קשרי הדם מעוצבים על האדמה ולכן שייכים מעצם טבעם לאדמה. לאחר מכן, הנפש עוברת למצבים חדשים.

בספירת-יופיטר, התנאים אשר דחפו את הנפש אל תוך אמונה דתית מסוימת, נעלמים. שמענו שהנפש יכולה לעבור דרך ספירת-ונוס עם יחסי ידידות רק אם אימצה לעצמה אמונה דתית; ללא דת בצורה כלשהי,

היא תהיה בודדה ומבודדת. שמענו גם שהנפש יכולה לעבור דרך ספירת-שמש רק לאחר שלמדה להבין את האמונות של כל הדתות על האדמה. ברם, בספירת-יופיטר הנפש מוכרחה לשחרר את עצמה לחלוטין מהאמונה הדתית המסוימת אליה השתייכה במהלך החיים על האדמה. זה לא היה חיבור אישי במהותו, אלא משהו שלתוכו היא נולדה ולקחה בו חלק עם נפשות אחרות. לכן, הנפש יכולה לעבור דרך ספירת-ונוס רק אם רכשה אידיאות דתיות במהלך החיים הארציים; היא תוכל לעבור דרך ספירת-שמש רק אם פיתחה מידה מסוימת של הבנה לכל הדתות האחרות. הנפש תוכל לעבור דרך ספירת-יופיטר רק אם תהיה מסוגלת לשחרר את עצמה מהוידוי המסוים שאליו השתייכה על האדמה; רק להבין אחרים אינו מספיק. שכן במהלך המעבר דרך ספירת-יופיטר, יוחלט אם בחיים הבאים תצטרך הנפש להיות קשורה עם אותה אמונה כמו קודם או שהיא התנסתה בכל מה שיש לאותה אמונה מסוימת להציע. בספירת-ונוס הנפש אוספת את הפירות של אמונה מסוימת; בספירת-שמש, את הפירות של הבנת כל הצורות השונות של חיי דת; אך, כאשר היא מגיעה לספירת-יופיטר, הנפש מוכרחה להיות מסוגלת להניח את היסוד לקשר חדש לדת במהלך החיים הבאים על האדמה.

אלו הם שלושה שלבים שהנפש מתנסה בהם בין מוות והיוולדות חוזרת: בהתחלה היא חווה באופן פנימי את פירות האמונה שאליה היא השתייכה בחיים האחרונים; לאחר מכן, הפירות של פיתוח הכושר להעריך את ערכן של אמונות דתיות אחרות; ואחר-כך, היא מוכרחה לשחרר את עצמה לחלוטין מהאמונות שהיו לה בחיים האחרונים כדי שתוכל לסגל לעצמה במסירות ובהתלהבות דת שונה. בלתי-אפשרי להשיג זאת על-ידי נתינת ערך שווה לכל האמונות; ואנו יודעים שבמסעה חזרה דרך ספירות אלו, הנפש נכנסת שוב אל תוך ספירת-יופיטר ואז מכינה את המאפיינים אשר יאפשרו לה לחיות במובן המלא ביותר בדת אחרת בחיים הבאים. בדרך זו, הכוחות שהנפש זקוקה להם כדי לעצב חיים חדשים, מוטבעים בה בהדרגה.

אם תקראו את אשר נאמר בספר *תיאוסופיה* אודות הספירה השלישית של עולם-הרוח, הספירה 'האווירית', שוב תמצאו את מה שנאמר כאן בהקשר לספירת-סטורן. בספירה זו, יחסי ידידות והימנעות מבדידות נוראית אפשריים רק עבור נפשות שכבר מסוגלות לממש מידה מסוימת של ידיעה-עצמית אמיתית, של ידיעה-עצמית לא-משוחדת לחלוטין. רק על-ידי מימוש הידיעה-העצמית, תוכל הנפש למצוא את הכניסה אל תוך הספירות שמעבר לסטורן, לכן אפילו מעבר למערכת השמש שלנו, שתוביל אל החיים הקוסמיים מהם נפשות מוכרחות להביא את התכונות המבטיחות התקדמות על האדמה. אם נפשות לא היו מסוגלות לחיות ביחסי ידידות בספירות הנמצאות מעבר לספירת-סטורן, אז התקדמות על האדמה לא הייתה אפשרית. חשבו, למשל, על האינדיבידואלים היושבים כאן היום. אלמלא הנפשות הנמצאות בתקופה הנוכחית בהתגשמות בעולם, היו עוברות מעבר לספירת-סטורן בין מוות והיוולדות חוזרת, הרי שהתרבות על האדמה הייתה נמצאת עדיין בשלב אשר נרכש, למשל, בתקופת התרבות ההודית הקדומה. תקופת התרבות ההודית-הקדומה הייתה יכולה להתקדם אל תקופת התרבות הפרסית-הקדומה רק מפני שבתקופות הביניים,

נפשות עברו מעבר לספירת-סטורן; ושוב, ההתקדמות מתקופת התרבות הפרסית-הקדומה אל תקופת התרבות המצרית-כלדית התאפשרה על-ידי אימפולסים של קידמה אשר הובאו אל האדמה מהספירות הנמצאות מעבר לספירת-סטורן. מה שבני-אדם תרמו להתפתחות התרבות על האדמה, נאסף על-ידי נפשותיהם מספירות הנמצאות מעבר לספירת-סטורן.

מקורה של ההתפתחות החיצונית של המין האנושי באימפולסים החדשים אשר הובאו מהספירות הנמצאות מעבר לספירת-סטורן; בדרך זו, ההתקדמות ואימפולסים חדשים של תקופת תרבות שונות מתחילים לפעול. אך, יחד עם זאת, ישנו זרם ההתנסויות הפנימיות, אותו יש להבדיל מהתפתחות התרבות החיצונית ו'מרכז הכובד' שלו נמצא במיסטריית גולגתא. כאשר אנו יודעים שמרכז הכובד של זרם ההתנסויות בחיי-הנפש הפנימיים של האדם על האדמה נמצא במיסטריית גולגתא, בעוד שמיסטריה זו בגולגתא קשורה לספירת-שמש, עולה שאלה; זוהי שאלה העשויה להעסיק אותנו במשך זמן רב והיום נתייחס אליה. טוב שעל בסיס מה שאפשר למצוא בהרצאות ובסדרות של הרצאות, אנו יכולים לעצב את מחשבותינו אודות שאלות מסוג זה – מחשבות שאפשר לתקן באמצעות ממצאי מחקרים אשר ניתנים כאן.

מצד אחד, ישנה העובדה שהכריסטוס הוא רוח-השמש אשר התאחד עם חיי-האדמה דרך מיסטריית גולגתא. תמצאו את התיאור המפורט ביותר בסדרת ההרצאות אוונגליון יוחנן בהקשרו עם שלושת האוונגליונים האחרים, במיוחד אוונגליון לוקס,²² אשר ניתנה בקאסל ובסדרת ההרצאות מישוע לכריסטוס. ועתה שמענו על העובדה הנוספת, שכל התפתחות חיצונית על האדמה מתקופת תרבות אחת לבאה אחריה, תלויה בהשפעות שמקורן בספירות הנמצאות מעבר לספירת-סטורן. עולה כאן שאלה: התפתחות על האדמה מתקופת תרבות אחת לבאה אחריה תלויה בהשפעות שמקורן בעולם הנמצא מעבר לספירת-סטורן – עולם שונה לגמרי מזה שבו נוצרת התפתחות על-ידי זרם הרוחניות הזורם דרך האבולוציה של האנושות, שהתקרב לאנושות בזמנים קדומים, שמרכז הכובד שלו נמצא במיסטריית גולגתא ולאחר מכן המשיך להתקדם בדרך אשר תוארה לעתים קרובות. כיצד עולות שתי עובדות אלה בקנה אחד? האמת היא שהן מסתדרות זו עם זו בצורה מושלמת.

עליכם רק לדמות לעצמכם שלאבולוציית האדמה שלנו כפי שהיא כיום, קדמה התגשמות מוקדמת יותר של האדמה, כלומר ירח-קדום. עכשיו, חשבו על ירח-קדום כפי שתיארנו אותו לעתים קרובות, כשאחריו באה האדמה הנוכחית. באמצע הדרך בתהליך האבולוציה בין ירח-קדום ואדמה, התרחש משהו הדומה למצב של שינה קוסמית. במהלך המעבר מירח-קדום לאדמה, כל מה שהיה קיים על ירח-קדום עבר לסוג של מצב נבטי שממנו נוצר, בשלב מאוחר יותר, כל הקיים על האדמה. אך, גם כל הספירות הפלנטריות יצאו מתוך אותה שינה קוסמית. לכן, במהלך התקופה של ירח-קדום, הספירות הפלנטריות לא

היו במצב בו הן קיימות כיום. ירח-קדום עבר אל תוך השינה הקוסמית ומתוך מצב זה הספירות הפלנטריות התפתחו למה שהן כיום. כל אשר התפתח בקוסמוס בין עידן ירח-קדום ועידן אדמה, כלול בהיקף של ספירת-סטורן. ברם, אימפולס הכריסטוס לא משתייך למה שהתפתח בקוסמוס במהלך תקופת המעבר מירח-קדום לאדמה, אלא השתייך כבר לשמש-קדומה ונשאר בספירת-שמש כאשר ירח-קדום נפרד ממנה בסופו של דבר. אימפולס הכריסטוס המשיך להתפתח קדימה לכיוון האדמה, אך נשאר מאוחד עם ספירת-שמש לאחר שספירת-סטורן, ספירת-יופיטר וכן הלאה, נפרדו ממנה. וכך, בנוסף למה שהנפש האנושית הייתה לפני מיסטריות גולגתא, היה בה משהו שהיה יותר מכל מה שכלול בספירות הפלנטריות, משהו אשר נוסד במעמקי הקוסמוס, שמגיע מהשמש אל האדמה, אך משתייך לספירות עמוקות הרבה יותר של עולם הרוח מאשר הספירות הפלנטריות. שכן ספירות פלנטריות אלה הן תוצר של מה שהתרחש כאשר ירח-קדום התפתח כדי להפוך לאדמה. ברם, מה שזורם אלינו מאימפולס הכריסטוס, מקורו משמש-קדומה אשר קדמה לירח-קדום.

מדברים אלה אנו נוכחים לדעת שהתרבות החיצונית על האדמה קשורה לקוסמוס, בעוד שהחיים הפנימיים של הנפש קשורים במובן עמוק הרבה יותר לשמש. לכן, בכל הקשרים הללו – גם בהיבטם הרוחי – יש משהו שעליו אפשר לומר את הדבר הבא: כאשר אנו מסתכלים החוצה לעבר ספירות הכוכבים מתגלה בפנינו, פרוש כביכול במרחב, עולם המגולם בתרבות על האדמה, כי נפשות בני-אדם נכנסו אל תוך ספירות כוכבים אלה בין מוות והיוולדות חוזרת; אך כאשר אנו מפנים את מבטנו אל השמש, אנו רואים משהו שהפך למה שהינו היום כי מאחוריו ישנה תקופה ארוכה של אבולוציה. בעידן שבו לא ניתן היה עדיין לדבר על קשר בין תרבות על האדמה ועולמות הכוכבים, כפי שניתן לעשות כיום, אפילו אז השמש הייתה כבר מאוחדת עם אימפולס הכריסטוס. לכן, כל מה שהובא מעולמות הכוכבים לשם קידום התרבות על האדמה, יש לראותו כסוג של גוף-ארצי שהיה צריך להיות – ולמעשה היה – מונפש על-ידי מה שבא לאדמה מהשמש, כלומר אימפולס הכריסטוס. האדמה הונפשה כאשר מיסטריות גולגתא התרחשה; באותו זמן קיבלה התרבות על האדמה את 'נפשה'.

המוות בגולגתא היה רק מוות למראית-עין; במציאות, זו הייתה לידת נפש-האדמה. וכל מה שאפשר להביאו אל האדמה ממרחבי הקוסמוס, וכן מהעולם הנמצא מעבר לספירת-סטורן, קשור לספירת-האדמה כפי שהגוף-הארצי קשור אל נפש-האדמה.

מחשבות אלה יכולות להראות לנו שמה שהוצג בספר *תיאוסופיה* – במילים אחרות ומנקודת-מבט שונה – כולל את אשר תואר בהרצאות שניתנו במהלך חורף זה מהיבט קוסמי. עליכם רק לזכור שבמקרה

אחד התיאור ניתן מנקודת-המבט של הנפש, ובמקרה השני מנקודת-המבט של התנאים הקוסמיים העצומים, ותמצאו ששני התיאורים עולים בקנה אחד.

המסקנה שהייתי רוצה להסיק מהרצאות אלו היא שאתם מבינים עד כמה עצום ההיקף של מדע הרוח ולשיטתו מוכרחים לרכז, מכל כיוון אפשרי, כל מה שיכול לשפוך אור על טבעו של עולם הרוח. אפילו כאשר נוספים דברים על מה שנאמר לפני שנים, לא צריכה להיות סתירה, שכן מה שנאמר אינו תוצאה של טיעון פילוסופי או חשיבה משקפת, אלא של מחקר רוחי. צבע צהוב היום יהיה עדיין צהוב בעוד עשר שנים. מה שנאמר לפני שנים ספורות עדיין תקף, אף על פי שנשפך עליו אור מנקודות-מבט חדשות, שאפשר היה להביא במהלך החורף האחרון.

*

רשימת ספרים בהוצאת בדולח

רשימת הספרים בהוצאת בדולח מופיעה באתר:

<https://bdolah-books.wixsite.com/bdolah-books>